

Ministry of Cooperatives and Rural Development
University of Co-operative and Management, Sagaing

University of Co-operative and Management, Sagaing
Research Journal

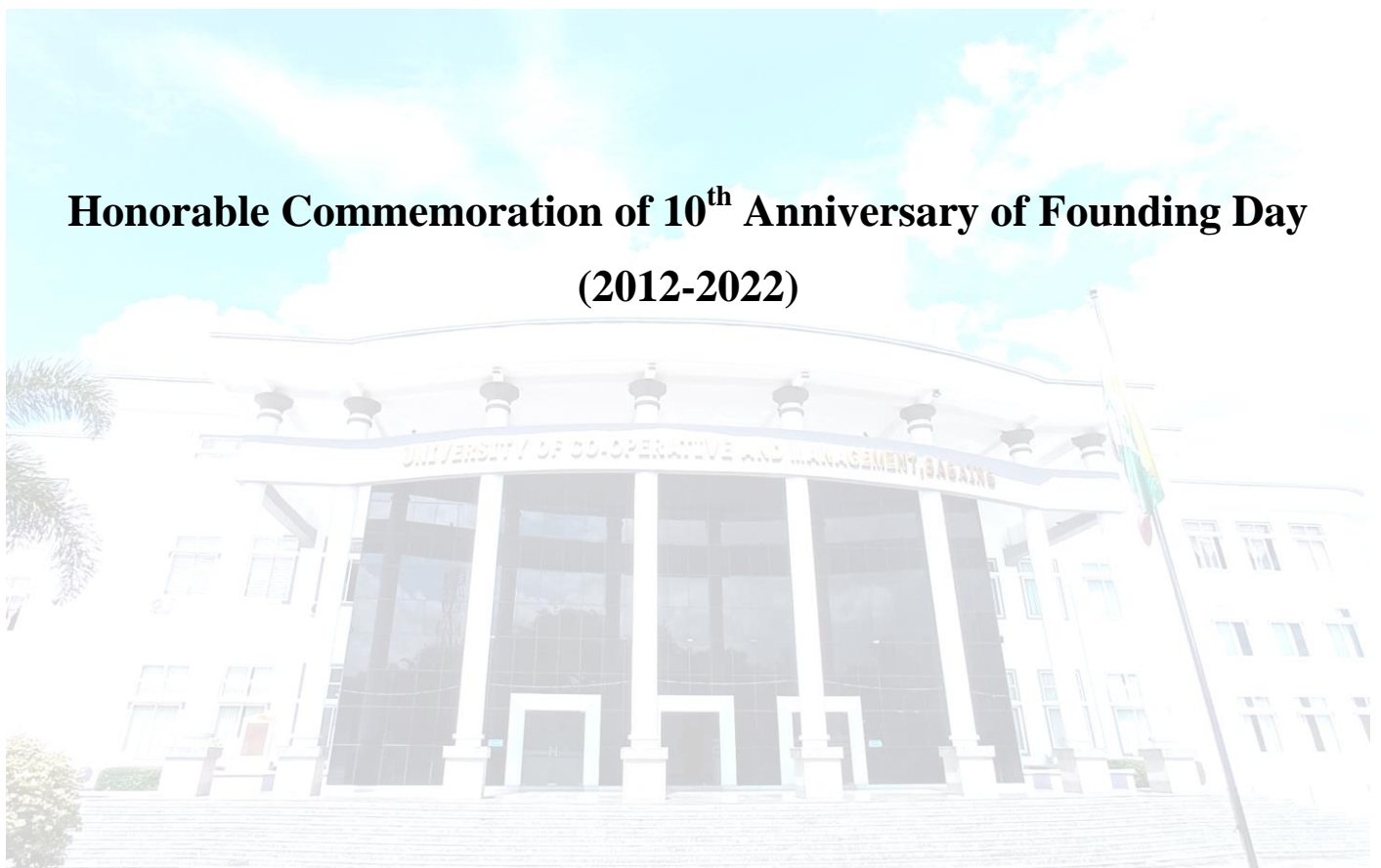
Vol.5 , No.2

October, 2022

Ministry of Cooperatives and Rural Development
University of Co-operative and Management, Sagaing

“Towards Better Research For Socio-economic Development”

Honorable Commemoration of 10th Anniversary of Founding Day
(2012-2022)

Vol.5, No.2

October, 2022

University of Co-operative and Management, Sagaing
Research Journal Vol.5, No.2
Editorial Board

Editors in Chief

Professor Dr. Moe Moe Yee, Rector,
University of Co-operative and Management, Sagaing
U Win Naing Tun, Pro-Rector (Admin),
University of Co-operative and Management, Sagaing

Editors

Professor Dr. Yi Aye, Rector (Retired), Honourable Professor, Department of Economics
Professor Daw Khin Aye Myint, (Retired) Head of Department of Statistics
Daw Thin Lei Kyi, Head of Research & Development Department
Professor Dr. Kyi Kyi Win, Head of Department of Co-operative Studies
Professor Daw Khin San Kyi, Head of Department of Statistics
Professor U Kyaw Thu Ya, Head of Department of Economics
Professor Daw Soe Yu Nwe, Department of Co-operative Studies
Professor U Hla Myo, Head of Department of Mathematics
Professor Daw Tin Tin Cho, Head of Department of English
Professor Dr. Khin Mya Win, Head of Department of Law
Professor Dr. Nu Nu War, Head of Department of ICT
Associate Professor Daw Aye Soe Win, Head of Department of Myanmar
Associate Professor Daw Ohnmar Pa Pa, Head of Department of Economic Geography
Associate Professor Daw Ei Ei Po, Head of Department of Commerce
Associate Professor Daw Wint War Khin, Head of Department of Management Studies
Associate Professor Dr. Htet Htet Hlaing, Department of Commerce

Printed by, Lin Thant Printing House

FOREWORD

Union Minister of Cooperatives and Rural Development encourages the academic platform to carry out research in respective fields of our university.

This journal is published for honorable commemoration of 10th Anniversary of Founding Day of University of Co-operative and Management, Sagaing (UCMS). The research theme is “Towards better Research for Socio-economic Development”

This journal aims at the advancement of research in all areas of Business and Economics. It also has the aim of providing the scholastics platform to researchers and academicians related with the field of Business and Economics.

Research is essential to advancing society, strengthening the economy, driving, innovation, motivation and addressing the vexing and challenging problem we face as a people, place and planet. Research also contributes directly to economic development, clerical, commercial and business opportunity.

Research and development are life blood of the university essential to the socio-economic development of the nation.

The academic staffs have a good opportunity not only nationally but also internationally to do research because we have signed MoU with Korea Myanmar Research Association (KOMYRA) and University of Malaysia Sarawak (UNIMAS).

I fully appreciated the contributions of the researchers their innovation and great efforts to contribute in this journal. I would like to thank members of Editorial Board who have contributed to increase the quality of articles. I would like to use all the faculty members of our university to contribute more and more in the journal of Volume (5) No (2) and in the next journal. University of Co-operative and Management, Sagaing has been trying to promote the socio-economic development ever through their noble profession.

Dr. Moe Moe Yee
Rector

Analysis of Determinants for Educational Attainment in Taungtha Town

Yin Mon Thant¹

San San Maw²

Abstract

Educational attainment (EA) of residents in Taungtha town is studied in this paper. Educational attainment is a successful completion of a level of the education system in the country depending on its social and economic conditions. The objectives of this study are the social, economic situations and educational attainment of residents and to analyze the determinants of educational attainment for residents in Taungtha town. The residents which are selected (275) households of two wards from six wards in Taungtha town in January, (2021) were observed using two-stage random sampling. Ordinal logistic regression (OLR) with wealth index is applied. Most of the residents are female household heads and have primary level of education. Fewer than three lakh, income of residents per month is the most. By using ordinal logistic regression model, gender (male) is positively significant and directly impact on educational attainment. Household size, age, not in labour force participation and number of sibling are negatively significant and directly impact on educational attainment. The poorer the residents, the lower the educational attainment level in Taungtha town. Household size, middle wealth index, age, none empowerment, number of siblings, unmarried, poor wealth index, gender (male), not in labor force participation, rich wealth index, and richest wealth index are all shown in the odds ratio. As educational attainment is a vital role in society, not only the formal education but also non-formal primary, secondary, and high school education programs for children should be focused on and encouraged by the government and responsible organizations.

Keywords: Educational Attainment, Principal Component Analysis, Ordinal Logistic Regression Model

1. Introduction

Education is not only a cornerstone to national development, but it is also a key to achieving higher-quality education. It assists individuals in becoming better citizens and living better lives. Education also contributes to the advancement of scientific, moral, and cultural understanding. As a result, people can still use resources to benefit shape a better society through which to live.

The highest level of education a person has successfully completed is defined as educational attainment. A higher level of education means that workers are more skilled and productive, who in turn increase an economy's output of goods and services. An abundance of well-educated human resources also helps to facilitate the absorption of improve technology from developed countries. In order to quantify the socioeconomic outcomes have been a number of attempts to measure educational attainment across countries. Educational attainment can be caused better thinking, better knowledge and better life.

Family background especially the number of siblings and individuals' sibling number continue to be closely related to individuals' educational attainment in the United States Blake (1989). Family background is a major influence on how much schooling individuals achieve, changes in the family impact educational attainment in the next generation.

¹Associate Professor, Department of Statistics, University of Co-operative and Management, Sagaing, Myanmar

²Tutor, University of Co-operative and Management, Sagaing, Myanmar

Education is a critical factor of nation building, national unity, and long-term growth in Myanmar. Due to rising expectations from students, parents, organizations, and citizens for education reforms that will improve access, quality, and equity from pre-school through higher education, Myanmar's national education system has come under increased public attention.

In the (2014) Myanmar Census, educational attainment among the adult population aged (15) and over is low, especially in rural areas. In (2017), one out of ten adults in Myanmar has never attended school and for another (53.3) percent, primary education either perfected or unperfected is the highest level of educational attainment. Only (5.6) percent of adults in Myanmar have perfected secondary education. Rural residents are more than twice as likely to have no education or have perfected some primary education but not have graduated.

As a result, every country strives to improve educational attainment at all levels. Education is a critical factor of nation building, national unity, and long-term growth in Myanmar. Myanmar is now attempting to provide high-quality, comprehensive education and promote lifelong learning opportunities for all citizens by (2030), in accordance with Sustainable Development Goal 4 (MSDG, 2018-2020). In Myanmar, citizens' educational attainment plays a critical role.

It is very important that the high or low outcomes of educational attainment affected on social and economic factors including family background. It is crucial that socioeconomic considerations influence whether educational outcomes are high or low. In Taungtha Township, socioeconomic factors such household size, age, gender, number of sibling and the numbers of students are taken into account as predictors of people's educational achievement. Other factors include marital status, empowerment, labour force participation and wealth index. Therefore, some living social and economic conditions of residents and educational attainment in Taungtha town are analyzed in this study.

1.1 Objectives of Study

The objectives of this study are:

1. to study the social, economic situations and educational attainment of residents in Taungtha town
2. to analyze the determinants of educational attainment for residents in Taungtha town

1.2 Scope and Limitations

This study focuses on the social and economic status in educational attainment level of two wards which was limited to the (275) residents in households from total six wards in Taungtha Town, Mandalay region. The scope of the study is also limited to household size, age, gender, number of sibling, number of students, empowerment, marital status, wealth index, labor force participation and educational level for people who one resident under the age of (25) being excluded.

1.3 Material and Methods

Primary data was acquired at random using structural questionnaires and a two-stage random sampling method. The first stage involves selecting two wards from Taungtha town's six wards at random, and the second stage involves selecting (275) residents in households

from two wards at random. Descriptive analysis, principal component analysis (PCA), and ordinal logistic regression (OLR) are used to examine the determinants of residents' educational attainment in Taungtha town.

2. Literature Review

The researcher investigated the factors that influence school attendance and achievement in Ghana in order to draw policy conclusions. The primary goal of this research is to present comparative evidence on the factors that influence children's school attendance and achievement in Ghana. Gender disaggregated probit models on current school attendance and attainment using micro-level data from the Ghana living standards surveys demonstrate that parental education and household resources are key drivers of schooling. Cross-sectional data and a probability model were employed in this investigation. The impact of parental education and family resources on children's education is the outcome. Education is important and has an intergenerational impact, according to the paper. Education and its consequences for employment, incomes, and social development are arguably essential components of long-term poverty reduction strategies. So, policies that are sensitive to gender are critical to ensuring educational opportunity (Sackey, 2007).

Determinants of education attainment and development goals in Yemen are studied by Sánchez and Sbrana (2009). The objective of the study is to contribute to this literature by describing and analyzing empirical results of econometric predictions of enrolment behavior in Yemen's public education system. Descriptive and logistic regressions are used in this study. A key finding is that both development of rural public infrastructure to facilitate travel to school and building of more schools and hiring of more female teacher would strongly promote attendance in all educational levels. Interventions that improve child health would also raise enrolment in primary education. Finally, education goals would be achieved faster if economic conditions improved, especially at the higher levels of education.

In six Arab nations, Smits and Huisman (2013) investigated the factors of educational participation and gender inequalities in education. The goal of this research is to learn more about why some young children in these nations do not attend school and why so many older students drop out too early, as well as to gain a better understanding of the factors that contribute to huge gender disparities in education in these countries. This work employs logistic regression analysis, dummy variables, and multivariate analysis. Multivariate analysis indicated that identical household size (such as wealth, education, and the number of siblings) play a role as in the West, but the value in relation to background characteristics is substantially lower. Only (33) % of the difference in participation among young rural females can be explained by household-level factors. This is higher for older and urban girls and boys, but still significantly lower than in the West. Strengthening rural parents' status and strengthening educational facilities appear to be particularly important in reducing gender gaps.

In Honduras, the researcher investigated the factors that influence educational attainment and the Millennium Development Goals. The goal of this project is to identify and quantify the drivers of primary school enrollment, grade advancement, and graduation rates, as well as to gain a better knowledge of the impact of numerous factors in Honduras' youngsters completing primary school on time. The amount of education of parents is linked to school attendance and performance, according to this study. Demographic factors, migration,

education, household composition, residence, income, labor market, and work by children and the young, as well as poverty, are all included in this study. This study use logistic regression analysis. The findings suggest that increases in Honduran households' socioeconomic status have a considerable impact on educational attainment. The impact of socioeconomic and policy determinants on educational attainment varies. The study indicated that policymakers had great opportunities to improve the situation (LaFleur, 2014).

3. Analysis of Educational Attainment

Educational attainment, age, gender, household size, number of sibling, empowerment, marital status, wealth index, and labor force participation are all employed as variables in this study.

3.1 Descriptive Analysis of Residents in Taungtha Town

In descriptive analysis for social, economic situation and educational attainment of residents are shown in this table.

Table .1 Descriptive Analysis of Residents

Categories	Frequency	Percentage
Gender		
Male	42	15.3
Female	233	84.7
Age		
25-34	85	30.9
35-44	84	30.5
45-54	59	21.5
55-64	31	11.3
65-74	14	5.1
75-84	2	0.7
Household Size		
1	4	1.5
2	22	8.0
3	56	20.4
4	96	34.9
5	54	19.6
Between 6 and 10	43	15.6
Number of Sibling		
0	6	2.2
1	59	21.5
2	104	37.8
3and above	106	38.5
Levels of Educational Attainment		
Primary (grade 1-5)	87	31.6
Middle (grade 6-9)	42	15.3
High (grade 10-11)	71	25.8

Categories	Frequency	Percentage
Vocational/ Diploma	23	8.4
Graduated	49	17.8
Postgraduate and above	3	1.1
Empowerment		
Household Head	180	65.5
Non-Household Head	95	32.7
Marital Status		
Married	198	72.0
Unmarried	77	28.0
Labor Force Participation		
Labor force	201	73.1
Not in labor force	74	26.9
Monthly Income (Kyats)		
60000-360000	145	52.7
360000-660000	90	32.7
660000-960000	27	9.8
960000-1260000	8	2.9
1260000-1560000	5	1.9
Monthly Expenses (Kyats)		
50000- 350000	218	79.3
350000- 650000	47	17.1
650000- 950000	4	1.4
950000- 1550000	3	1.1
1550000- 1850000	3	1.1
Total	275	100

Source: Survey Data (2021)

According to the above table shows (15.3)% of genders of household resident are male and (84.7)% are female. According to the data, it can be found that the ratio of female headed in this town is higher.

Table (1) shows the population by selected age-groups of Taungtha town. According to this table, the part of the total people aged-group between (25) to (34) years is (30.9)%, aged between (35) to (44) years is (30.5)%, aged between (45) to (54) years is (21.5)%, aged between (55) to (64) years is (11.3)%, aged between (65) to (74) years is (5.1)% and aged between (75) to (84) years is (0.7)% respectively. Among the resident of households, the part of working aged-group between (15) to (64) years is more. So, the number of working age-group is larger than that of dependents in this town. Therefore, it can be noticed that the size of labor force is great in this town.

According to table, (1.5) percent of residents have (1) family member, (15.6) percent of residents have between (6) and (10) family members, (19.6) percent of residents have (5) family members, (20.4) percent of residents have (4) family members and (34.9) percent of residents have (4) family members. Therefore, the most percent of households have (4) family members.

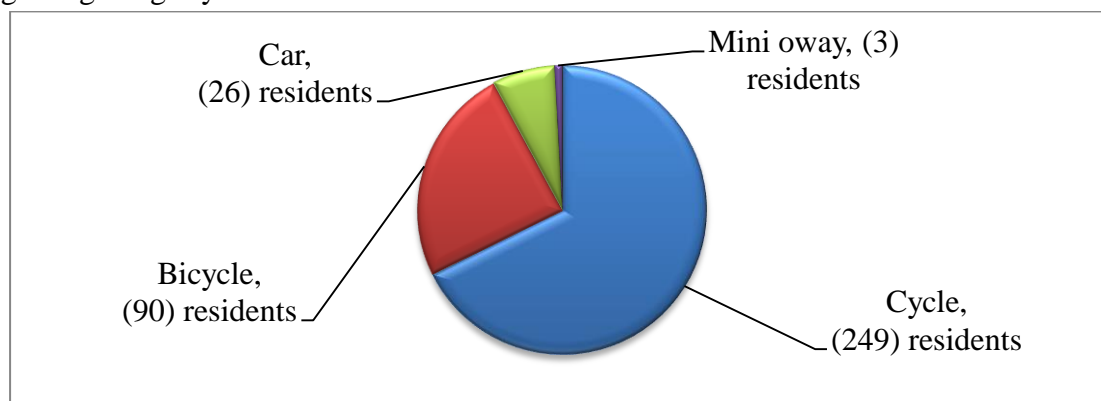
There are no siblings for family is (2.2) %, one sibling is (21.5)%, two sibling is (37.8)% and three sibling is (38.5)% respectively. Thus, most of the residents have three or more sibling in this family. The above table shows most of the residents who studied up to primary are (87) and its percentage is (31.6) %. Generally, most of the educational levels of residents are primary in this town. As the total residents are (275), it shows that the functional literacy is insufficient in Taungtha town. In terms of empowerment, (65.5) percent of residents are household heads, whereas (34.5) percent are non-household heads. It can be concluded that most of the residents are included in empowerment. It was also found that (72) percent of the people are married and (28) percent is unmarried in that town.

It can be observed that over two hundred of the residents consist in labor force with (73.1) percent while residents are not participated in labor force by (26.9) percent. Therefore, the least of the people in Taungtha town is not participate in labor force.

According to table, (145) residents earn between (60000) and (360000) Kyats. (5) residents earn between (1260000) and (1560000) Kyats. Thus, most of the residents earned fewer than (360000) kyats. (218) residents use between (50000) and (350000) Kyats. (3) residents use under (1550000) Kyats and (1850000) kyats respectively. The monthly budget of (218) residents is less than (350000) Kyats. A minimum monthly expenditure of Kyats (50000) is required. Three households spend between (1550000) and (1850000) Kyats every month.

3.2 Properties of Residents in Taungtha Town

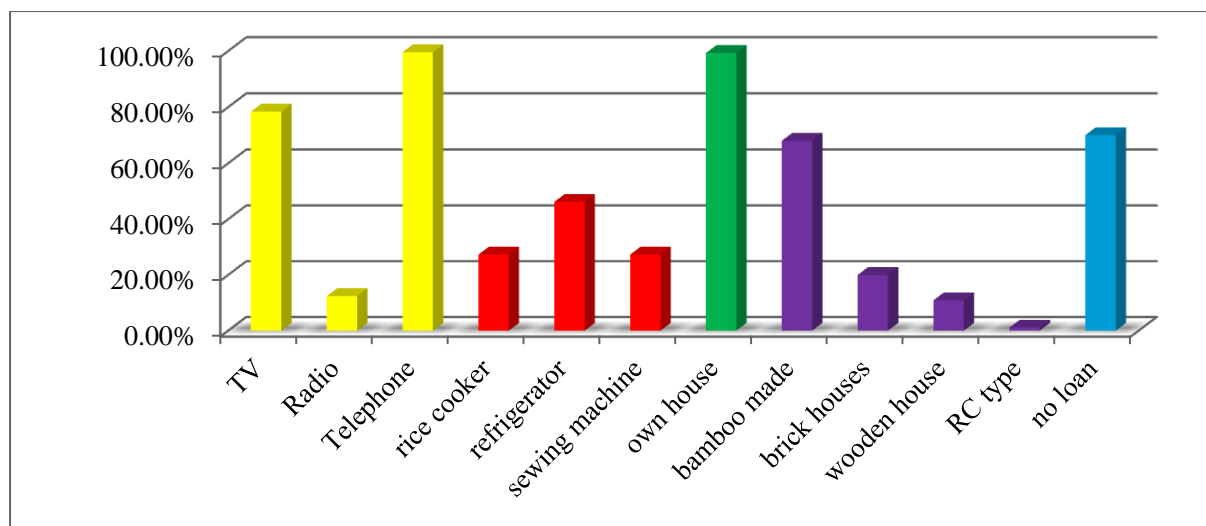
In properties of households in Taungtha town are described by transportation facilities, entertainment facilities, own facilities, loan condition, home ownership, housing type, sanitation condition, source of drinking water, source of energy, source of fuel for cooking and garbage system.

Source: Survey Data (2021)

Figure 1 Transportation Facilities

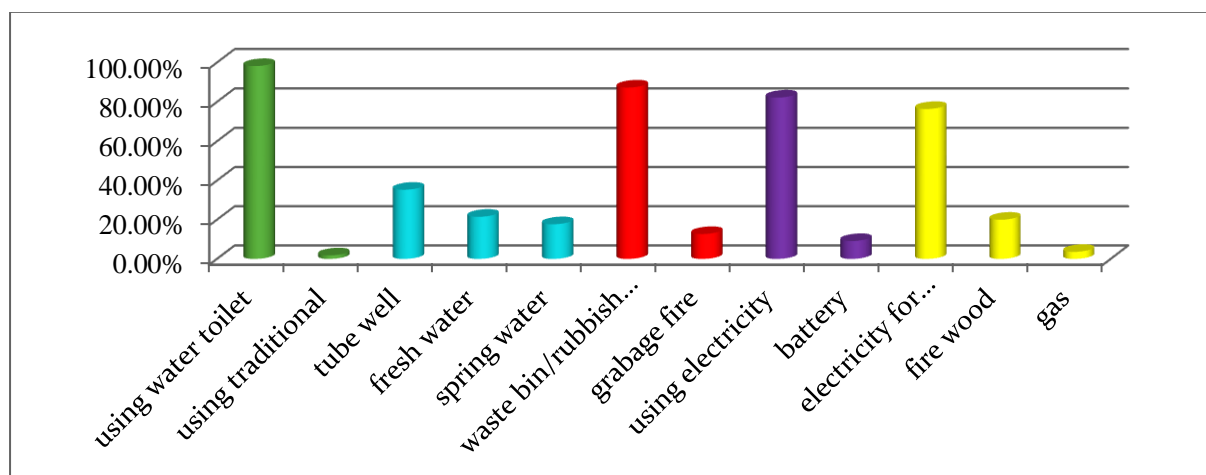
According to the survey data, figure (1) shows transportation facilities. (249) residents possess cycle which is (90.5) percent. (148) residents possess bicycle and the percentage is (53.8) percent. (26) residents possess car, it is (9.5) percent. (3) residents possess mini oway which percentage is (1.1).

Source: Survey Data (2021)

Figure 2 Entertainment facilities, own facilities, home ownership, housing type, loan condition

Figure (2) shows Entertainment facilities, own facilities, home ownership, housing type, loan condition. The possessing of TV, radio, telephone, rice cooker, refrigerator and sewing machine of residents are (78.2), (12.4), (99.6), (27.3), (46.2) and (27.3) percent of residents respectively. A total of (273) people live in own house, representing for (99.3) % of the residents. Percent of rent house is (0.7) percent. Most of the houses are made of bamboo and it is (68) percent. The brick houses, wooden houses and RC type are (20) percent, (10.9) percent and (1.1) percent respectively. (70) percent of residents do not have loan.

Source: Survey Data (2021)

Figure 3 Sanitation condition, source of drinking water, sources of energy, source of fuel for cooking and garbage system

In figure (3), water toilets are used by (270) people, whereas traditional toilets are used by five people. Residents acquire drinking water from tube wells, fresh water, wells, and springs in percentages of (35.3), (25.5), (21.5), and (17) percent respectively. Waste bins, garbage cars, and garbage fires are used by (87.3) percent of residents and (12.7) percent of residents, respectively.

Most of residents (82.2) percent use electricity. (9.1) percent of residents use battery. And then, (8.7) percent of residents use others. (76.4) percent of residents used electricity, (20) percent of residents use fire wood and (3.6) percent of residents use gas. Therefore, it can be assumed that the residents of this wards use electricity for energy and cooking.

3.3 Principal Component Analysis

Principal components analysis (PCA) is a statistical procedure that uses an orthogonal transformation to convert a set of observation of possibly correlated variables into a set of values of linearly uncorrelated variables called principal components. This transformation is defined in such a way that the first principal component has the largest possible variance, each succeeding component in turn has the highest variance possible under the constraint that is orthogonal to (uncorrelated with) the preceding components. The method is mostly used as a tool in the exploratory data analysis and for making predictive models. PCA can be done by eigenvalue decomposition of a data matrix.

The aim of PCA is dimension reduction, more precisely, to describe the variation in a set of correlated x variables, x_1, \dots, x_p in term of a new set of uncorrelated variable y_1, \dots, y_q each of which is a linear combination of the x variables; where $q < p$.

3.3.1 Wealth Index of Residents in Taungtha Town

Wealth of the people of Taungtha town is measured by using wealth index based on assets that relies on PCA. Table (2) shows wealth index of residents in Taungtha town by using principal components analysis.

Table.2 Wealth Index of Residents

Wealth Index	Number of Residents	Percent
Poorest	64	23.3
Poor	57	20.7
Middle	57	20.7
Rich	51	18.5
Richest	46	16.7
Total	275	100.0

Source: Survey Data (2021)

According to the above table (2), (23.3) percent of residents are poorest and (16.7) percent of residents are richest. The residents in rich wealth index are (18.5) percent and the residents in poor and middle wealth index are equal percent.

3.4 The Ordinal Logistics Regression (OLR) Model of Educational Attainment

The dependent variable is educational attainment of respondent's to catch up the objectives of the study among the variables studied in this paper. Ordinal data of educational attainment are needed and divided into: primary (grade 1 to 5), middle (grade 6 to 9), high (grade 10 to 11), vocational/diploma, graduate, and postgraduate and above. Independent variables are educational attainment of respondents is intended to measure the level of educational attainment, age, gender, household size, number of sibling, empowerment, marital status, wealth index and labor force participation of residents.

3.4.1 Selected Variables, Respective Names and Category Codes

Dummy factors include gender, empowerment, marital status, and labor force participation. The number of siblings and the household size are discrete variables. In table (3) shows that male resident is coded as (1) and female resident is coded as (0). Head of household resident is empowerment as (1) and non-head as (0). The numbers (1) and (0) are assigned to single people and married people, respectively. The wealth index is divided into four categories: poorest, poor, middle, rich, and richest, with (1), (2), (3), (4), and (5) being the poorest, poor, middle, rich, and richest, respectively. In this analysis, a person who does not participate in the labor force is categorized as (0) and a person who does participate in the labor force is coded as (1).

This table shows selected variables, respective names and category codes.

Table.3 Selected Variables, Respective Names and Category Codes

Variable Designation	Description	Value labels
X ₁	Gender	0 = Female, 1 = Male
X ₂	Age	Years
X ₃	Household size	Number of family members
X ₄	No. of Sibling	Number of sibling members
X ₅	Empowerment	0 = None, 1 = Head of household
X ₆	Marital Status	0 = Married, 1 = Unmarried
X ₇	Wealth index	1 = Poorest 2 = Poor 3 = Middle 4 = Rich 5 = Richest
X ₈	Labor force participation	0 = Not in labor force 1 = Labor force
Y	Educational Attainment	Y ₁ = primary (grade 1-5) Y ₂ = middle (grade 6-9) Y ₃ = high (grade 10-11) Y ₄ = vocational or diploma Y ₅ = graduate Y ₆ = postgraduate and above

Source: Own Creation

There are special models that can explain how predictor variables relate to someone being higher or lower on the level of educational attainment. A proportional odds model was fit with eight predictor variables. The model is usually predicted maximum likelihood. The proportional odds model assumes that the true β values are the same in all models. The only difference in models is the intercept terms, α_m , $m = 1, 2, 3, 4, 5, 6$. This means that predicts from the six ordinal models could be pooled to provide just one set of β estimates.

The OLR model can be described as

$$\text{Logit} [\Pr(Y \leq m)] = \alpha_m - (\beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \beta_6 X_6 + \beta_7 X_7 + \beta_8 X_8) + \varepsilon$$

for $m = 1, 2, \dots, M-1$ (3.1)

Where, M is the number of categories of the educational attainment and X_j denotes the predictor variables. The α_m are the cut points and β_j are the logit coefficients. This model also called proportional odds model. According to this analysis, m be (1) , (2) , (3) , (4) , (5) and (6) representing (1) for primary (grade 1 to 5), (2) for middle (grade 6 to 9), (3) for high (grade 10 to 11), (4) for vocational/diploma, (5) for graduate, and (6) for postgraduate and above (maw, 2021).

3.4.2 Assumptions of Ordinal Logistic Regression

The assumptions of ordinal logistic regression are the dependent variable is measured on an ordinal level. The second is one or more of the independent variables are continuous, categorical or ordinal. When two or more independent variables are closely associated with each other, there is no multicollinearity. The last one is Each independent variable has the same influence at each cumulative split of the ordinal dependent variable, according to proportional odds or parallel regression assumption.

Table (4) describes the value of coefficients and intercepts, and corresponding standard errors, t values, p values, odds ratios, and confidence intervals of the OLR analysis.

Table.4 Parameter Estimates and Odds Ratio of OLR Analysis

Variables	Value (β)	Std. Error	t value	p value	Odds Ratio	C.I	
						2.5%	97.5%
Gender (Male)	0.3611	0.3325	1.0862	0.0774	1.4350	0.7464	2.7578
Age	-0.0622	0.0100	6.2158	0.0000	0.9397	0.9211	0.9580
Household Size	-0.1102	0.0847	-1.3016	0.0030	0.8957	0.7580	1.0568
Number of Sibling	-0.0412	0.1393	0.2954	0.0677	1.0420	0.7934	1.3709
Empowerment(None)	-0.0174	0.2365	-0.0735	0.9414	0.9828	0.6174	1.5619
Marital Status (Unmarried)	-0.1985	0.2504	0.7928	0.1227	1.2196	0.7459	1.9934
Wealth Index (Poor)	0.3258	0.3308	0.9848	0.3247	1.3851	0.7247	2.6561
Wealth Index (Middle)	-0.0882	0.3374	-0.2615	0.7937	0.9155	0.4718	1.7749
Wealth Index (Rich)	0.4139	0.3589	1.1530	0.2489	1.5127	0.7494	3.0687
Wealth Index (Richest)	0.4749	0.3649	1.3016	0.1931	1.6078	0.7871	3.2981
Labor Force Participation (Not in labor force)	-0.3677	0.2575	1.4278	0.0503	1.4444	0.8718	2.3960
$Y_1 Y_2$	-3.4261	0.6790	-5.0451	0.0000			
$Y_2 Y_3$	-2.6919	0.6658	-4.0429	0.0001			
$Y_3 Y_4$	-1.4507	0.6515	-2.2267	0.0260			
$Y_4 Y_5$	-0.9372	0.6524	-1.4366	0.0508			
$Y_5 Y_6$	2.1849	0.8533	2.5603	0.0105			

Source: Survey Data (2021)

The predicted models can be written as

$$\begin{aligned} \text{Logit [Pr}(Y \leq 1)] = & (-3.4261) - [(0.3611) (\text{Gender} = \text{Male}) + (-0.0622) (\text{Age}) + \\ & (-0.1102) (\text{Household Size}) + (-0.0412) (\text{Number of Sibling}) + (-0.3677) \\ & (\text{Labour force Participation} = \text{Not in Labour Force})] \end{aligned} \quad (3.2)$$

$$\begin{aligned} \text{Logit [Pr}(Y \leq 2)] = & (-2.6919) - [(0.3611) (\text{Gender} = \text{Male}) + (-0.0622) (\text{Age}) + \\ & (-0.1102) (\text{Household Size}) + (-0.0412) (\text{Number of Sibling}) + (-0.3677) \\ & (\text{Labour force Participation} = \text{Not in Labour Force})] \end{aligned} \quad (3.3)$$

$$\begin{aligned} \text{Logit [Pr}(Y \leq 3)] = & (-1.4507) - [(0.3611) (\text{Gender} = \text{Male}) + (-0.0622) (\text{Age}) + \\ & (-0.1102) (\text{Household Size}) + (-0.0412) (\text{Number of Sibling}) + (-0.3677) \\ & (\text{Labour force Participation} = \text{Not in Labour Force})] \end{aligned} \quad (3.4)$$

$$\begin{aligned} \text{Logit [Pr}(Y \leq 4)] = & (-0.9372) - [(0.3611) (\text{Gender} = \text{Male}) + (-0.0622) (\text{Age}) + \\ & (-0.1102) (\text{Household Size}) + (-0.0412) (\text{Number of Sibling}) + (-0.3677) \\ & (\text{Labour force Participation} = \text{Not in Labour Force})] \end{aligned} \quad (3.5)$$

$$\begin{aligned} \text{Logit [Pr}(Y \leq 5)] = & (2.1849) - [(0.3611) (\text{Gender} = \text{Male}) + (-0.0622) (\text{Age}) + \\ & (-0.1102) (\text{Household Size}) + (-0.0412) (\text{Number of Sibling}) + (-0.3677) \\ & (\text{Labour force Participation} = \text{Not in Labour Force})] \end{aligned} \quad (3.6)$$

According to the results, it can be said that for a one unit increase in household size, it would expect that a (-0.1102) decrease in the expected value of educational attainment on the log odds scale given that with the other factors in the model being held constant. Similarly, it can be explained that for a one-unit increase in the age variable the ordered log odds of educational attainment in a higher category decrease by (-0.0622) all of the other variables are held constant. There is sufficient evidence to conclude that age and household size are significant at p-value is significant for (0.01) alpha-level. Labour force participation is significant in (0.05) alpha-level. Gender (male) and number of sibling are significant at (0.1) alpha-level. The odds ratio shows that impact of predictor variables can be ordered as household size, middle wealth index, age, no empowerment, number of sibling, marital status (unmarried), poor wealth index, gender (male), not in labor force participation, rich wealth index and richest wealth index.

Males are more likely than females to have a higher cumulative level of educational attainment. Given that all other variables in the model remain constant, males have a (1.4350) times greater chance of having a higher cumulative level of educational attainment. If the person is not the head of the household, the chances of having a higher level of educational attainment are (0.9828) times more than if the person is. After correcting for the impacts of other predictors in the model, the persons in poor wealth index is (1.3851) times the odds for poor residents to be at or above a certain level of educational attainment. People in the rich wealth index are (1.5127) times more likely than those in the poor wealth index to be at or above a certain level of educational attainment. When the effects of other predictors in the model are kept fixed, the odds ratio of having a higher level of educational attainment is (1.6078) times greater for the richest residents. As a result of the residents' wealth of assets, people have a high level of educational attainment. It might be viewed as a significant factor in increasing residents' wealth.

3.4.3 Performance of Fitted Ordinal Logistic Regression (OLR)

The following table shows the observed and expected percentage concerning of the levels of educational attainment. The mean values of predicted probability per each category of educational attainment are computed to determine the performance of fitted OLR.

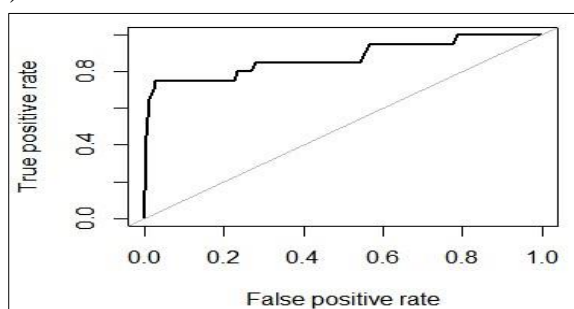
Table.5 Observed and Expected Percentage

Levels of Educational Attainment	Observed Percentage	Expected Percentage
Primary (grade 1-5)	31.6	31.8
Middle (grade 6-9)	15.3	15.3
High (grade 10-11)	25.8	25.9
Vocational/ Diploma	8.4	8.3
Graduated	17.8	17.7
Postgraduate and above	1.1	1.1
Total	100.00	100.00

Source: Survey Data (2021)

Table (5) shows that the percent of observed and predicted values are nearly identical at all levels. As a result, the fitted model performs well in this investigation.

According to the likelihood ratio Chi-square test, $LR \chi^2_{(11)} = (4.002981)$ with a large p-value, indicates that the proportional odds assumption is reasonable and that it is acceptable to use the ordinal model. The difference between the two deviations equals (45.47457). As a result, the fitted model performs well in this analysis. The Akaike Information Criterion (AIC) value is (847.1939), while the residual deviance value is (815.1939). Both are useful for comparing models. The AIC for the number of model coefficients is a measure of fit. It is a better model because there is one with the minimum AIC value. The fitted model's accuracy is (87.6) percent and it can be illustrated in figure (4), Receiver Operating Characteristic (ROC).

Source: Survey Data (2021)

Figure 4 ROC Curve

4. Findings

According to this study, social, economic conditions and educational attainments of residents in Taungtha Town are analyzed. Most of the households of the residents in Taungtha town are female and include the working age group. As adults say that having no more than two children is optimal for a family or two children is still most people's idea of the ideal family size, most of the residents have optimal family size and half of the residents have over sibling numbers. In empowerment, most of the residents are household head and labour force members. In Taungtha town, seventy two percent of the people are married, while two-thirds

are unmarried. Most of the residents have cycle and used electricity, water toilet, tube water and systematically waste bin. Therefore, the social status of the residents is middle class.

In these wards, residents' monthly income ranges and monthly expenses are usually about three lakh. Despite the fact that the majority of people do not have access to loans, the sample residents in the research area have low income and expenditure. According to the wealth index, percentage of poorest is more than richest. Almost all of the residents are poor, hence increasing the wealth of the residents may be a significant factor. Most of the residents in the labor force, which is good for job opportunities and may be increased in income level.

The majority of the residents have a primary education level, according to the results of educational attainment. Males are more likely than females to have a higher cumulative level of educational attainment. The number of siblings increases the likelihood of having a higher cumulative degree of educational attainment in town. The odds of being more likely to have a higher degree of educational attainment if the resident is unmarried are greater than if the resident is married. If a person does not participate in labour force, the odds of having a higher degree of educational attainment are greater than if the person participate in labour force.

In addition, non-heads of family and single individuals had higher educational attainment than other individuals. If the number of siblings, household size, and labor force involvement continue to rise, there will be no more opportunities to obtain an education. The low wealth status of households is inter-related with educational attainment. Gender, age, household size, number of siblings, and labor force participation all have an impact on a person's educational achievement, according to the research.

4.1 Suggestions and Recommendations

Households should ensure that all people, regardless of gender, have equal access to educational opportunities. Males and females or single and married should have not only more employment opportunities but also educational access. It should strive to seize opportunities while people are still accessible and develop a family policy or public policy that invests more in education for all family members.

As the majority of the residents have only attained a primary education, the government and parents should focus primarily on education in order to improve the town's primary level. It required be working to enrich the lives of children and adolescents by satisfying very essential social, health and economic requirements in future academic endeavors because wealth is interrelated with educational attainment. The government and related ministries should dedicate and uplift the non-informal primary, secondary and high school education programs for children who dropped out of the school in this township.

It is necessary to develop special training programmes, vocational training and lifelong adult education to improve the literacy and job opportunity. These issues should be addressed by cooperation with different interested parties such as the government, civil society, academic institutions, and international organizations. More research of educational attainment, social, economic, and environmental conditions in rural and urban areas is needed.

Acknowledgements

I wish to express my deepest gratitude to Dr. Moe Moe Yee, (Rector, University of Co-operative and Management, Sagaing) encouraged me to create my research paper and provided me with excellent recommendations, suggestions, and advice. Special thanks goes to my professor Daw Khin Aye Myint (Retired), Department of Statistics, for her patience and valuable guidance throughout this research. I also feel a respect and gratitude to Daw Khin San Kyi, Head of Department of Statistics, University of Co-operative and Management, Sagaing, has also been a great inspiration, encouragement, and support. I am also very grateful to all my colleagues at the Department of Statistics for their kind cooperation.

References

- Blake, J. (1989). Number of siblings and educational attainment. *Science*, 245(4913), 3236.3
- Barry, J. (2006). *The effect of socio-economic status on academic achievement* (Doctoral dissertation).
- Buse, A. (1972) "Good of Fit in Generalized Least Square Estimation", *American Statistician*, 27, 106-108.
- Effiong, O. E., & Igiri, C. E. (2015). The Influence of family background on the academic achievement of students in basic science. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 59, 20-27.
- Headley-Soto, R. X. (2013). *Educational attainment and morality: An empirical study*. Georgetown University.
- Hossain, M. M. (2017). *Determinants of Educational Attainment in East and Southeast Asian Countries: Evidence From TIMSS 2015 Data* (Doctoral dissertation, University of Toledo).
- LaFleur, M. T. (2014). *Determinants of education achievement and of the Millennium Development Goals in Honduras*.
- Sackey, H. A. (2007). *The determinants of school attendance and attainment in Ghana: a gender perspective*.
- Sánchez, M.V., & Sbrana, G. (2009). *Determinants of education attainment and development goals in Yemen. Prepared for the Project Assessing Development Strategies to achieve the Millennium Development Goals in the Arab Region, UNDP-RBAS, UDESA and World Bank [downloadable from: <http://www.un.org/en/development/desa/policy/capacity/yemen.shtml>]*.
- San San Maw. (2021). *Determinants of Educational Attainment in Taungtha Township*: Co-operative University Sagaing, Myanmar.
- Smits, J., & Huisman, J. (2013). *Determinants of educational participation and gender differences in education in six Arab countries. Acta Sociologica*, 56(4), 325-346.
- Taw, N. P. (2015). *The 2014 Myanmar population and housing census. The Union Report: Census Report, 2.*
<https://www.researchgate.net/publication/301689798>
<https://statistics.laerd.com/spss-tutorials/ordinal-regression-using-spss-statistics-2.php>
<https://stats.idre.ucla.edu/r/dae/ordinal-logistic-regression>

The Influencing Factors on Customer Brand Loyalty of KBZ Bank in University of Co-operative and Management, Sagaing

Soe Htike Oo¹

Sandi Min Htet²

Abstract

This study was carried out to investigate the effects of customer brand loyalty of KBZ bank in University of Co-operative and Management, Sagaing. The objective of the study is to analyze the influencing factors on customer brand loyalty of KBZ bank in University of Co-operative and Management, Sagaing. This study measures the determinants of customer loyalty in the banking sector by analyzing variables such as trust, service quality, reputation, brand equity and customer brand loyalty. Being a descriptive study, survey method is adopted for data collection. For data collection purpose, a questionnaire on the five-point Likert scale was adopted and distributed among customers of banks. The survey research was used in this study. Simple random sampling method was applied to pick the sample size from University of Co-operative and Management in Sagaing. Data was collected by asking questionnaires to (67) respondents. Multiple linear regression was used to analyze the effects of customer brand loyalty of KBZ bank in University of Co-operative and Management, Sagaing. Results of the current study reveal that trust, service quality, reputation and brand equity have significant effect on customer brand loyalty. The finding of this paper is brand equity has the most influence on customer brand loyalty. For the bank to be successful in the competitive environment, they are bound to attach importance to customer brand loyalty. It can be found the trust is the least influence on customer brand loyalty. The banking industry is nowadays characterized by self-service solutions and customers can solve their problems from everywhere and at any moments. Banks should emphasize improve their trust and create better services for banks users.

Keywords: Customer Brand Royalty, Trust, Service Quality, Reputation, Brand Equity.

1. Introduction

Bank is a financial corporation dealing with currency licensed to receive deposits, loans and investment. Bank plays an important role in the business development of a country. People realized the need of bank when it begins to realize the role of money as a standard of exchange. In Myanmar there are (32) Banks. KBZ bank was established of the (1st of July 1994) in Taunggyi located in the southern part of Shan State. KBZ bank is now Myanmar's largest privately-owned bank with over (500) branches. Headquartered in Yangon. In addition to the (500) branches network and now KBZ bank has more than (1,000)ATMs and over (20,000) staffs in Myanmar. KBZ bank presently accounts for approximately (40) percent of market share both retail and commercial banking in country. As Myanmar's economy expands and opens up, KBZ bank sees exciting opportunities to work with international investors, providing an important and critical bridge to Myanmar's fast-growing cities, entrepreneurs and local communities.

As many banks come into existence, the competition among banks is increasing nowadays. To gain long-term profitability, it is necessary to create and maintain loyal customers but it is difficult in the competitive environment. As the result, they have to face many challenges in their competitive environment. To overcome business challenges, banks attempt to attract new customers and have adopted the strategy of retaining the current customers and inspiring their brand loyalty. Therefore, the customer satisfaction is not

¹ Lecturer, Department of Management Studies, University of Co-operative and Management, Sagaing

² Tutor, Department of Management Studies, University of Co-operative and Management, Sagaing

sufficient and marketers must attempt to improve and promote their brand loyalty more and more. Loyal customers are willing to pay more for gaining advantages and qualities of their favorite brand (Clotey, Collier, & Stodnick, 2008).

If customers are satisfied on the firm, they will never switch to another firm and as the result, they will become loyal customers. According to Fornell (1992), creating customer satisfaction is a defensive strategy and the behavioral objective for the defensive strategy is customer loyalty or what is known as “Brand Loyalty”.

Brand loyalty is where a person buys products from the same manufacturer repeatedly rather than from other suppliers. The point of brand loyalty is trying to get a customer to loyal with businesses. The aim of this study is to identify and measure the most important factors which influence customer brand loyalty in the banking industry. In increasingly competitive markets, being able to build customer loyalty is the key factor in winning market share and developing a sustainable competitive advantage. Brand loyalty refers to the extent of faithfulness of consumers to a particular brand. Brand loyalty is most commonly expressed through repeat purchases, irrespective of marketing pressure generated by competing brands (Jacoby & Chestnut, 1978). The brand is a company's activities that will relation with customer and the company. Brand loyalty is the positive association consumers relation with customer and the company. Brand loyalty is the positive association consumers relation to a particular product or brand.

The brand plays an important role in management of relations with customers in long terms. In a competitive market, the best way to increase brand loyalty is to deliver good service. Loyalty has a good relationship when the trust of customers on a particular organization increases. A banking institution can have competitive advantage by providing high quality services. Despite branding bringing many advantages and introducing to new opportunities, it remains a challenge in banking industry. Various strategies are formulated to retain the customer and the key of it is to increase the customer brand loyalty level. Today, customer brand loyalty has received many interests because of its relationship with financial performance and customer satisfaction. Banks are dealing with variety of financial transactions like receiving, transferring, lending paying and investing. The customer loyalty is an important tool for the success of the brand. Brand loyalty is mentioned such as repeat purchases, other marketing pressure generated by competing brands. Loyal customers will permanently give positive remarks about the banking sector. Banks can increase levels of profitability by providing secure products and services to the customers. In order to increase customer loyalty, several banks have announced their innovative products and services to know their loyal customers. Therefore, in this study analyze the influencing factors of customer brand loyalty of KBZ bank in University of Co-operative and Management, Sagaing.

1.1 Objective of the Study

The objective of the study is to analyze the influencing factors on customer brand loyalty of KBZ bank in University of Co-operative and Management, Sagaing.

1.2 Rationale of the Study

Banks are the main financial group that play an important role in the country's business. Banking industry in Myanmar has been growing with a lot of private banks opening more branches. Myanmar Banking has traditionally operated in a relatively stable environment for decades.

However, today the industry is facing a dramatically aggressive competition in a new environment. Government of Myanmar has privatized quite a number of banks which further increases the competition and complexity among the banks. Thus, banks must try to distinguish themselves by creating their own niches or images to try customer brand royalty. In banking industry, customer is switching another brand easily. They want to build long-term relationship with customers to gain competitive advantage and sustainable development. In this study analyze four factors such as trust, service quality, reputation and brand equity infusing on customer brand loyalty.

1.3 Methods of Study

To meet the objective of the study, both primary data and secondary data was used in this study. This study focused on banking users in University of Co-operative and Management, Sagaing. Primary data was collected from University of Co-operative and Management, Sagaing. Primary data was collected with survey method by using structural questionnaire. Five-point likert scale was used in questionnaire. The sample size of the study was (67) participants (30%) bank customers of KBZ bank in University of Co-operative and Management, Sagaing. The research was applied descriptive by using SPSS software. The secondary data was gathered from previous papers, journals and internet website.

1.4 Scope and Limitations of the Study

This research is based on the responses obtain from bank customers who contact from University of Co-operative and Management, Sagaing. This study focuses on only respondents who are customers of KBZ bank in University of Co-operative and Management, Sagaing. This study focuses on examining the relationship between the influencing factors of trust, reputation, service quality, switching cost, brand equity and customers brand loyalty. There are 185 teachers and office staffs in University of Co-operative and Management, Sagaing. Among them 67 (30%) respondents are collected in University of Co-operative and Management, Sagaing.

2. Literature Review

2.1 Brand loyalty

Banks are trying to be the best bank for all bank customers. If the bank services is gap their expectations, customers are dissatisfied and if the gap between their expectations and perceived, customers are likely to communicate negative word-of-mouth, customers never return to the association. Customer brand loyalty can be built by increasing satisfaction with expected customer satisfaction who willing to make repeat purchases and will make recommendation to others. (Ali, F., & Muqadas, S., 2015). Four effective steps to build customer loyalty in banking industry. There are improve customer services (Timely, Polite, Personal), Create better products (Affordability, Speed, Simplicity, Technology), Provide rewards (Personal rewards are better for Customers loyalty), Leverage Technology.

Brand Loyalty plays an essential part in banking industry of nowadays. It has become challenging task for organization to retain a customer and to make loyal customer. (Hardeep Chahal; Madhu Bala, 2010) Banking industry prove it has a competitive and service orient last year. Loyalty program is one of the important elements for the banks to promote their products and services. Banks are using loyalty product to retain their long-term relationship and to gain

their potential customer. Brand loyalty is an important factor to customers and organization. Customers are ready to capitalize their loyalty in a firm that can bring greater benefit in relation to the products of the competitors. Brand loyalty is a big issue for business because of strong competition and higher customer expectations. Brand loyalty has many advantages for organizations like that increasing high market share of the industry and new clients or customers, supporting brand expansions, decreasing marketing costs and reduce competitive threats.

2.2 Trust

Trust is important for customer and bank relationships in banking industry. (Utami, S.2015) With a high level of trust, customers feel confident that their interests are well served by the bank. Customers tend to forgive a negative experience and perceive it as an exception if they trust the bank. The finance industry is built on the foundation of trust. Trust is also called reliability. In other word, it is one party expectation that other party behave in a certain predictable way in a given situation. Trust has been defined as the willingness to rely on an exchange partner in whom one has confidence of confidence in an exchange partner's reliability and integrity (Morgan & Hunt, 2004). In order to improve trust in the banking industry, it is important for banks to reach agreement with their stakeholders and customers about the objectives they want to pursue. Trust is a belief of one party that other party fulfill their needs and wants. Trust is the confidence that customers have on the provider of services to fulfill their needs. Trust is a significant intervening factor between behavior of customers before and after the purchase of particular product. One effective way to achieve loyalty is trust. Business need to understand the wants and need of customers.

Without a trust, there is no business transactions take place. Trust as thoughts, feelings, emotions, or behaviors. Brand trust is the emotional commitment of the customers with brand. Trust is the expectation of the agents involve in a transaction and the risk which related with the expectation and behavior. (Leninkumar, V., 2017) Businesses need to appreciate the essential part of trust and pay attention to the development of trust.

2.3 Service Quality

Service quality is also important in banking industry. Service quality factors are assurance, empathy, responsiveness, reliability and tangibles. Service quality is the gap between that the customer want and what they actually get or perceive they are getting. Perception of service quality is expressed by the customer's repeat buying. When customers feel that the service quality is meeting their expectations, they become loyal customer and engage in repeat purchase. Service quality in fluences the willingness of the customers to buy and also determine the customer satisfaction and loyalty. Service quality focus evaluation reflecting the customer's perception of specific service dimensions including reliability, responsiveness, assurance, empathy and tangibility (Zeithaml & Bitner, 2003). Service quality is very important for customer loyalty.

The conceptualization of service quality includes both the service outcome and service delivery process. (Pringviriyaya, N. 2015) The service outcome is a consumer's evaluation concerning the result of a service production process. This comprises the way bank staff provide and perform their respective tasks, what they say, and their service delivery. Service

quality is an essential role of every corporation. Benefit of service quality consist repeat customer, more sale, and better cash flow. Banking industry have direction to understand the main factors of service quality that influences customer's satisfaction. Service quality are tangibility, responsiveness, assurance, empathy, reliability, service quality showed the highest effect on brand loyalty. Service quality regard as one of the most frequently analyze customer loyalty determinants tangible and intangible constituents of service quality are important in evaluating either customer view of an organization or customer trust in an organization. Service quality is very important for customer satisfaction, and buy it service quality effect customer loyalty. A good service quality creates customer delight. The delight customer in turn remains loyal and ever has a good impression towards the organization and its products.

2.4 Reputation

When the customer's expectation is not fulfilled, there become a good possibility of spreading the negative word of mouth very rapidly. Reputation is important for the success of brand's name. Reputation is an organizational capability to satisfy needs of customers and other stakeholders. Reputation represents a long-term perception of the company and a reflection of its core values. (Roberts et al., 2002). Corporations and other organizations develop reputational capital that helps them build relationships and grow their organizations (Doorley et al., 2015). According to the reputation is the major independent variable that has significant relationship with customer satisfaction, customer loyalty, and trust. It is found that there is positive and significant relationship among reputation, customer satisfaction, trust and customer loyalty. Strong reputation induces positive customer attitudes toward the company's products. Reputation mainly focus on reputation as an essential condition of market exchange because customer evaluate a firm's reputation before entering into a business relationship.

Reputation is the significant and positive effect on brand loyalty whereas promotion and Bank Environment prove in significant on brand loyalty. Maintaining a good reputation and being able to find someone to vouch of good character remain an essential role of today life. Reputation, although intangible and difficult to quantity, plays an important role in social, professional and commercial interaction. Reputation is an organizational capability satisfy needs of customers and stakeholders.

2.5 Brand Equity

Brand equity is a brand's value that determine by consumer's perception of the brand. Brand equity include brand awareness, brand loyalty, perceived quality and brand associations. (Hosseini pour, V.2016) Brand equity provides extra value to customers through advertising and messaging, memorable product and maintaining reliability. Brand equity is important because it leads to an increase market share, to easy extensions in our products or services and change Customers premium prices for our services. In order to build a strong brand, the brand build by providing customer's positive feelings, opinions, beliefs, thoughts and perceptions.

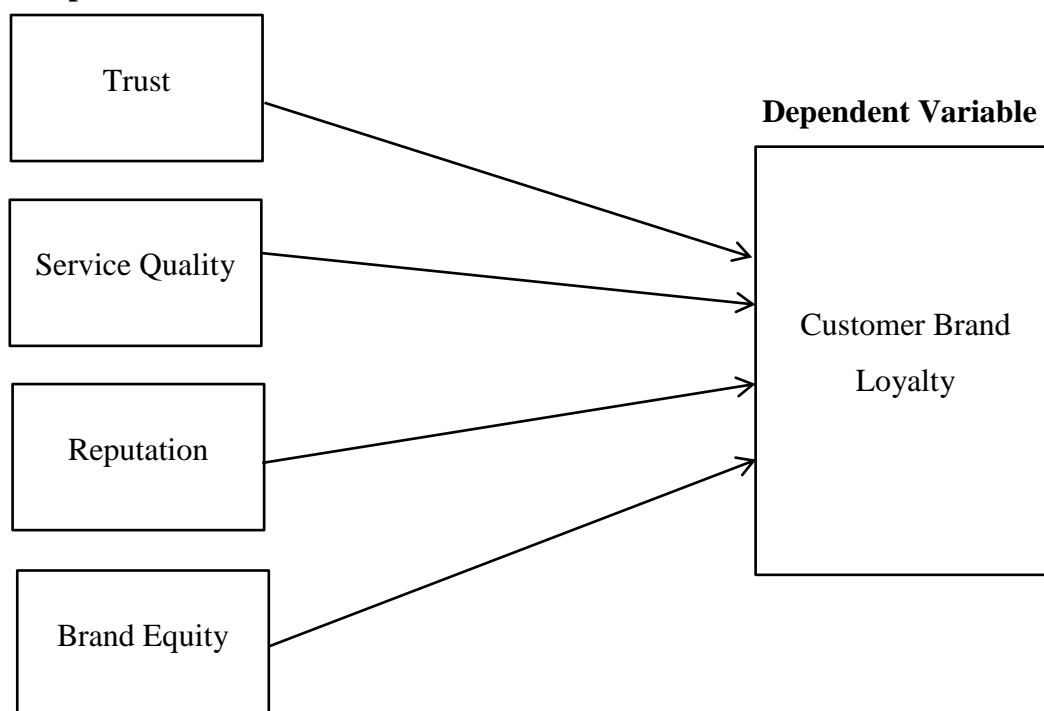
Brand equity is also important for most firms because it help firms to gain or increase their cash flow to the business and make products differentiation in order to lead to competitive advantages. Brand equity is a measure the valve of a brand. Brand equity is a value premium that a firm generates from a product with a memorable name when compare to a generic equivalent. Firms create brand equity for their reliability. When a firm has positive brand

equity, customers willing pay a high price for its products. Brand equity is positive or negative. (Ali, F., & Muqadas, S. 2015) If customers think highly of a brand, it has positive brand equity. If the brand fails to customer expectations and negative word of mouth, it has negative brand equity. Brand equity is also the reputation of a brand.

2.6 Conceptual Framework of the Study

Form the above literature and the results from the prior researches, a conceptual framework of the study can be developed. This study mainly explores two components namely, independent variables such as trust, reputation, service quality and brand equity and dependent variable such as customer brand loyalty. The relationship between independent variables and dependent variable s is shown in Figure (1).

Independent Variables

Source: Adapted from Previous Studies (2021)

Figure (1) Conceptual Framework of the Study

3. Analysis of Influencing Factors on Customer Brand Loyalty of KBZ Bank in University of Co-operative and Management, Sagaing

This study uses descriptive statistics to discover the distribution of respondents' demographic factors such as gender, age, education, occupation, monthly income and monthly savings.

3.1 Genders of Respondents

The respondents' gender is presented in Table (1). Gender levels of respondents are divided into two groups; male and female.

Table.1 Genders of Respondents

Gender	Frequency	Percentage (%)
Male	28	42
Female	39	58
Total	67	100

Source: Survey Data, 2021

Table (1) shows the gender from the total (67) respondents. The woman respondents are extra than males. There are (28) males which account for (42%) and (39) females which account for (58 %) of total respondents.

3.2 Age level of Respondents

Age levels of respondents are divided into four groups; between (25-30), between (31-35), between (36-40), above (40). Table (2) shows the level of respondents that includes four levels of age groups such as (12) participants fall in the age group fall between (25- 30), (20) participants fall between (31 - 35), (12) participants fall between (36-40) and (23) participants above (40). It shows that most of the respondents are young people.

Table.2 Age level of Respondents

Age Level	Frequency	Percentage (%)
Between 25-30	12	17.9
Between 31-35	20	29.9
Between 36-40	12	17.9
Above 40	23	34.3
Total	67	100

Source: Survey Data, 2021

According to table (2), the highest age level of respondents is above (40) years with (34.3%), followed by between (31-35) years with (29.9%), followed by between (36-40) years with (17.9%) and followed by between (25-30) years with (17.9%).

3.3 Monthly Income of Respondents

The respondents' monthly income level is presented in Table (3). Monthly Income of respondents are divided into four groups; below (200000), between (200000-250000), between (250000-300000), above (300000). Table (3) presents the different monthly income level of respondents.

Table.3 Monthly Income of Respondents

Monthly Income (MMK)	No of respondents	Percentage (%)
Below 200000	18	26.9
Between 200000-250000	18	26.9
Between 250000-300000	14	20.8
Above 300000	17	25.4
Total	67	100

Source: Survey Data, 2021

Above table (3) shows that (18) respondents (26.9%) are below (200000) kyats, (18) respondents (26.9%) are between (200000-250000) kyats, (14) respondents (20.8%) are

between (250000-300000) kyats and (17) respondents (25.4%) are above (300000) kyats respectively. Many people's incomes level is below (200000) and between(200000-250000) because of the basic salary of government staffs.

3.4 Occupation of Respondents

The respondents' occupation level is shown in Table (4). Table (4) describes the occupation of respondents which is categorized into two groups: Teacher and Office Staff.

Table.4 Occupation of Respondents

Occupation	No of respondents	Parentage(%)
Teacher	29	43.3
Office Staff	38	56.7
Total	67	100

Source: Survey Data, 2021

Table (4) presents that (29) respondents (43.3%) are teachers and (38) respondents (56.7%) are office staffs.

3.5 Education Level

The data are presented with Frequency and Percentage. The respondent's educational level is presented in Table (5). Educational levels of respondents are divided into three groups: Graduate, Post-Graduate and Ph.D.

Table.5 Number of Respondents by Educational Level

Educational Level	No of respondents	Percentage (%)
Graduate	36	53.3
Post-Graduate	29	43.3
Ph.D	2	3.4
Total	67	100

Source: Survey Data, 2021

As shown in table (5), the respondents from Graduate are (53.3%), the respondents from Post-Graduate are (43.3%) and the respondents from Ph.D are (3.4%) respectively. Because of the education level constraint of government staffs are at least graduate.

3.6 Monthly Saving of Respondents

The respondents' monthly saving level is presented in Table (6). Monthly Saving of respondents are divided into four groups: below (50000), between (50000-100000), between (150000-200000) and above (200000).

Table.6 Number of Respondents by Monthly Saving

Monthly Saving	No of respondents	Percentage (%)
Below 50000kyats	35	52.2
Between 50000-100000 kyats	16	23.9
Between 150000-200000 kyats	5	7.5
Above 200000 kyats	11	16.4
Total	67	100

Source: Survey Data, 2021

As shown in table (6), the respondents from below (50000) kyats are (52.2%), the respondents from between (50000-100000) are (23.9%), the respondents from between (150000-200000) kyats are (7.5%) and the respondents from above (200000) are (16.4%) respectively.

3.7 Accessing Overall Mean of Variables

The following tables show mean for independent variables (Customer brand loyalty) and dependent variables (Trust, Service Quality, Reputation, and Brand Equity). In this study, sample respondents are answering how much they agree or satisfy with (customer brand loyalty). The mean values of influencing factors (Trust, Service Quality, Reputation and Brand Equity) are shown in the following tables.

3.8 Customer Brand Loyalty

Customer brand loyalty is one of the most important parts in business. Five survey questions are used to study how well the respondents perceive customer brand loyalty of KBZ bank. The survey results of customer brand loyalty are shown in the following table.

Table.7 Customer Brand Loyalty

No.	Description	Mean
1	Customers want to return to KBZ bank in the future.	3.39
2	Customers consider themselves to be loyal to KBZ bank.	3.40
3	Customers will say positive things about this bank to other people.	3.34
4	KBZ bank has loyalty programs for frequent customers.	3.13
5	Customers are using KBZ bank receive satisfaction, so that they are always use this bank.	3.33

Source: Survey Data, 2021

According to the above table (7) shows how customers respond about the brand loyalty. According to the table, the statement of “Customers consider themselves to be loyal to KBZ bank” and “Customers want to return to KBZ bank in the future” has the mean of (3.40) and (3.39) respectively. However, the statement of “KBZ bank has loyalty programs for frequent customers” has the lowest mean (3.13).

Table.8 Trust

No.	Description	Mean
1	KBZ bank keeps my information confidential.	3.51
2	Customers feel safe in transactions (savings, charge in money, charge out money) with the bank.	3.55
3	Customers would like to keep close relationship with this bank.	3.54
4	KBZ bank services have accuracy and trustworthy.	3.54
5	KBZ bank maintains transactions (savings, charge in money, charge out money) error free records.	3.36

Source: Survey Data, 2021

According to the above table (8) shows how customers respond about the trust. According to the table, the statement of “Customers feel safe in transactions (savings, charge

in money, charge out money) with the bank” has the highest mean (3.55). However, the statement of “KBZ bank maintains transactions (savings, charge in money, charge out money) error free records” has loyalty has the lowest mean (3.36).

Table.9 Service Quality

No.	Description	Mean
1	KBZ bank has available with depositing and withdrawing money from any branch.	3.43
2	KBZ bank has updated equipment while given customer service and transactions.	3.43
3	KBZ bank staff takes interest in solving problems.	3.39
4	KBZ bank services are available in (24) hours.	3.04
5	KBZ bank employees provided information that are clear and understandable.	3.31

Source: Survey Data, 2021

According to the above table (9) shows how customers respond about the service quality. According to the table, the statement of “KBZ bank has available with depositing and withdrawing money from any branch” and “KBZ bank has updated equipment while given customer service and transactions” have the highest mean (3.43). However, the statement of “KBZ bank services are available in (24) hours” has the lowest mean (3.04).

Table.10 Reputation

No.	Description	Mean
1	KBZ bank is reliable.	3.31
2	Customers think KBZ bank does create positive corporate image.	3.30
3	Brand reputation affects customers choice for banks.	3.40
4	KBZ bank has high rank according to reputation.	3.52
5	KBZ bank has a good reputation for banking services.	3.52

Source: Survey Data, 2021

According to the above table (10) shows how customers respond about the reputation. According to the table, the statement of “KBZ bank has high rank according to reputation” and “KBZ bank has a good reputation for banking services” have the highest mean (3.52). However, the statement of “Customers think KBZ bank does create positive corporate image” has the lowest mean (3.30).

Table.11 Brand Equity

No.	Description	Mean
1	Customers are satisfied with the decision to choose KBZ bank.	3.45
2	Customers will advise about KBZ bank to their friends.	3.34
3	Customers regularly use KBZ bank when they are doing banking transactions.	3.28
4	KBZ bank services meet customer’s needs.	3.31
5	KBZ bank’s operating hours and location convenient to all its customers.	3.37

Source: Survey Data, 2021

According to the above table (11) shows how customers respond about the brand equity. According to the table, the statement of “Customers are satisfied with the decision to choose KBZ bank” has the highest mean (3.45). However, the statement of “Customers regularly use KBZ bank when they are doing banking transactions” has the lowest mean (3.28).

Table.12 Summary of Reliability Test

Reliability Statistics		
	Cronbach's Alpha	No. of Items
Trust Variables	0.859	5
Service Quality Variables	0.616	5
Reputation	0.834	5
Brand Equity	0.838	5
Customer Brand loyalty	0.810	5

Source: Survey Data, 2021

As reported in Table (12), the results showed that Cronbach's alpha coefficient of the trust variable is (0.8), which is more than (0.6). Moreover, Cronbach's alpha coefficient of the reputation variable is (0.8), which is more than (0.6). Moreover, Cronbach's alpha coefficient of the brand equity is (0.8), which is more than (0.6). Therefore, the results are indicating the internal consistency of the factors and reliability of the scale.

Table.13 Result from Multiple Regressions for Influencing factors on Customer Brand Loyalty

	Unstandardized Coefficients		Standardized	p-value	VIF
	Beta	Std. Error	Beta		
Constant	0.498	0.320			
Trust	-.096*	0.145	-.094*	0.000	3.488
Service Quality	0.260*	0.133	0.233*	0.000	2.279
Reputation	0.204*	0.105	0.238*	0.000	2.390
Brand Equity	0.477*	0.123	0.500*	0.000	2.670
F-Statistic		24.476*		0.000	
Adjusted R-squared		0.587			

Source: Survey Data, 2021

* indicates that level of significant at one percent

In this analysis, the independent variables were trust, service quality, reputation, brand equity and dependent variable were customer brand loyalty. The results for influencing factors on brand loyalty are shown in table (13). The results were shown in this table.

As shown in table (13), the value of F-statistic overall significance is highly significant at its level. The adjusted R squared is (0.587) which means that (58.7%) of variation in brand loyalty is explained by independent variables. Each variances inflation factor (VIF) was less than (5), multicollinearity problems were not included in this case.

Specifically, brand equity was a positive predictor of customer brand loyalty, the coefficient of β_1 is (0.447), the standard error value is (0.12) and the p-value is less than (0.01), which means brand equity tends to increase customer brand loyalty. Service quality was a positive predictor of customer brand loyalty, the coefficient of β_2 is (0.260), the standard error value is (0.13) and the p-value is less than (0.01), which means service quality tends to increase customer brand loyalty. Reputation was a positive predictor of customer brand loyalty, the coefficient of β_3 is (0.204), the standard error value is (0.10) and the p-value is less than (0.01), which means reputation tends to increase customer brand loyalty. All of the above coefficient values are statistically significant at a (1) percent level.

Histogram and P-P plot of the standardized resident for brand loyalty were shown. According to P-P plot and histogram, it can be concluded the normal assumption appear so the generally resources. According to Scatter plot, it can be concluded the homoscedasticity assumption appears to be generally reasonable.

4. Conclusion

This section includes findings and discussion, suggestions and recommendation and need for further studies.

4.1 Findings and Discussion

The objective of this study is to analyze the influencing factors of Customer Brand Loyalty of KBZ bank in University of Co-operative and Management, Sagaing.

It can be found that most of the respondents of the gender is female (57%) and the least of the respondents of the gender is male (41%). The most influencing age range above (40) is (34%) and the least influencing age range (between 25-30) is (17%). The most respondent's education level which is post graduate (43%) and the least respondent's education level which is Ph.D. (3%). Because of the education level constraint of government staffs are at least graduate. The most respondents are office staffs which is (56%) and the least respondents are teachers which is (43%). The most respondent's monthly income level (between Kyats 200000-250000) is (26%) and the least respondent's monthly income level (between Kyats 250000-300000) is (20%). Many people's incomes level is below 200000 kyats and between kyats 200000-250000 because of the basic salary of government staffs. The most influencing monthly saving level (Below Kyats 50000) is (52%) and the least influencing monthly saving level (between Kyats 150000-200000) is (7%).

Customer brand loyalty has become a vital in the banking Industry. Customer brand loyalty tactics are considered to be essential for building long-term relationship with customers in order to achieve mutual benefits of all parties. Although customer brand loyalty tactics has been widely implemented by service providers, customers still tend to change to competitors. Therefore, this study was conducted to examine the effect of only four customer brand loyalty tactics (trust, service quality, reputation and brand equity) on customer brand loyalty in University of Co-operative and Management, Sagaing.

To analyze the responses on questionnaires, sample populations of (47) teachers and (20) office staffs who are working in University of Co-operative and Management, Sagaing were selected for the survey. According to the survey results, the number of female respondents

is larger than the male respondents. Age of respondents are classified into four groups consist of between (25-30), between (31-35), between (36-40) and above (40). The age of above (40) years is the highest rate in this survey. The education levels are graduate, post-graduate and Ph.D.

In this study, customers consider themselves to be loyal to KBZ bank has the highest mean (3.40) and KBZ bank has loyalty programs for frequent customers has the lowest mean (3.13). So that, bank need to create loyalty programs for regular customers. In trust, Customers feel safe in transactions (savings, charge in money, charge out money) with the bank has the highest mean (3.55). KBZ bank maintains transactions (savings, charge in money, charge out money) error free records have loyalty has the lowest mean (3.36). Thus, KBZ bank should need to maintains transactions error free records.

KBZ bank has available with depositing and withdrawing money from any branch and KBZ bank has updated equipment while given customer service and transactions have the highest mean which is (3.43). KBZ bank services are available in (24) hours that has loyalty has the lowest mean which is (3.04). So that KBZ bank should try to their services are available in (24) hours.

KBZ bank has high rank according to reputation and KBZ bank has a good reputation for banking services have the highest mean (3.52). Customer think KBZ bank does create positive corporate image has loyalty. It has the lowest mean (3.30). Therefore, KBZ bank should create positive corporate image in the future.

Customers are satisfied with the decision to choose KBZ bank has the highest mean (3.45). However, the statement of customers regularly used KBZ bank when they are doing banking transactions has loyalty has the lowest mean (3.28). In addition, KBZ bank should create brand equity.

In this paper, the most influencing factor of customer brand loyalty of KBZ bank in University of Co-operative and Management, Sagaing is brand equity. Brands are important in the consumer market. They are the interface between consumers and the company, and consumers may develop loyalty to brands. Maintaining positive customer-based brand equity is an important factor for the marketers. The brand equity enhances the competition with in the market. Brand equity represents the value of a brand and comprises a consumer's awareness of a brand, the associations they make with the brand, the way they perceive the quality of its products and the extent to which consumers show loyalty towards it. It can be found that trust is the least influential in this research.

4.2 Suggestions and Recommendations

From the results of the research, it observes that there is significantly positive relationship between trust and service quality and reputation and brand equity. Therefore, banks should emphasize to improve their customer service and create better services, provide loyalty programs and create brand equity. Banks also provide employees motivation program because of employees are very important part in customer service journey. So that the following recommendations give for better and more effect of customer brand loyalty. It can be found that brand equity is most influence factors on customer brand royalty. Trust is least influence factor on brand royalty.

In this paper, trust is the lowest influencing factor of customer brand loyalty of KBZ bank in University of Co-operative and Management, Sagaing. Brand trust regard as replacement for the connection between the business and its customers. Brand trust is an essential predictor of customer brand loyalty. The results of studies on brand trust provide businesses with considerable insight into which areas they need to invest the most energy. KBZ bank tries to improve brand trust because there have many benefits of brand trust, such as drives new business, increases marketing receptiveness, create loyalty, builds client and customer advocacy and goodwill help a business in any condition. Therefore, KBZ bank should try to improve trust for their brand name.

4.3 Need for Further Research

Although data collection in this research was based on questionnaire which the bank customers responded to, it is recommended that in future studies, other tools be used. This study conducted only on four variables (Trust, Service quality, Reputation and Brand equity). This research is focused on customer loyalty and future research should focus on customer satisfaction and customer switching, etc. The target audience choose with different age, gender and education. In addition, this study is not measured and analyzed the influencing factors on customers' brand loyalty, so future research investigate should analyze the influence of other factors on customers' brand loyalty.

As there is a limitation of time and cost, among several customer brand loyalty tactics and questionnaires collect from University of Co-operative and Management, Sagaing for this study. Future research develops a bigger sample study. Therefore, further study with the several customer brand loyalty tactics and questionnaires collect to get the better results from other field than University of Co-operative and Management, Sagaing.

Acknowledgements

I would like to really express my deeply gratitude to Professor Dr. Moe Moe Yee, Rector, University of Co-operative and Management Sagaing for her kind permission and valuable support and monitoring along doing research. I also would like to Professor Daw Khin Aye Myint (Retired) Head of Department of Statistics, University of Co-operative and Management, Sagaing for her sound active and suggestions concerning statistical tools and methods to improve and compute my study. I would like to say deepest thanks to U Thant Zin Oo (Head of Department of Management Studies) for his kind permission. Last but not least, I would like to thank all my family, friends, colleagues and other persons who helped directly or indirectly toward the successful completion of this study.

References

- Ali, F., & Muqadas. (2015). The Impact of Brand Equity on Brand Loyalty. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*.
- Ali, R., Leifu, G., & Rehman, R. u. (2014). Factors Influencing Customer Loyalty of Banking Industry. *International Journal of Learning & Development*.
- Anim, P. (2015). Service Quality and Customer Satisfaction in the Ghanaian Banking Industry. *European Journal of Business and Management*.
- Chahal, H., & Bala, M. (2010). Confirmatory Study on Brand Equity and Brand Loyalty. *SAGE Journals*.
- Hadera, A. (2020). Factors Influencing Customers' Brand Loyalty in Ethiopian Banking Industry. *preprints*.

- Hilman, H., A, H. G., & M, N. (2014). Relationship Between Corporate Reputation and Customer Loyalty on Nigerian Food and Beverages Industry. *Int.J.Manag.Bus.Res.*, 4(2).
- Hosseinipour, V. (2016). Investigating the Relationship Between Brand Equity, Brand Loyalty and Customer's Satisfaction. *Canadian Center of Science and Education*.
- Leninkumar, V. (2017). The Relationship Between Customer Satisfaction and Customer Trust on Customer Loyalty. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*.
- Liengjindathaworn, S., Krittapha, Saenchaiyathon, & Prachit, H. (2015). Effect of Corporate Reputation to Brand Loyalty of Banks in Thailand. *Medwell Journals*.
- Neringa, I., & Justina, V. (2014). Relationship Between Service Quality and Customer Loyalty. *American International Journal of Social Science*.
- Pringviriya, N. (2015). Relationship Between Service Quality and Customer Loyalty. *Universiti Utara Malaysia*.
- Roshana. (2014). The Relationship Between Reputation, Customer Satisfaction, Trust and Loyalty. *Journal of Public Administration and Governance*.
- Susanti, C. (2020). The Effect of Brand Reputation on Brand Loyalty through Brand Trust on Yoga Tourist Destination in UBUD,BALI,Indonesia. *Journal of Critical Reviews*.
- Utami. (2015). The Influence of Customers' Trust on Customer Loyalty . *International Journal of Economics, Commerce and Management*.
- Waseem, M. (2015). The Impact of Service Quality on Brand Loyalty. *An International Peer-Reviewed Journal*.

Co-operative Students' Perceptions Toward Online Learning During COVID-19 Pandemic

Moe Moe Kyi¹

Abstract

The main purpose of this study is to analyze the perceptions of co-operative students toward online learning during COVID -19 pandemic that can contribute to the facilities for online learning of our students. In this study, descriptive qualitative approaches were used. The researcher used close-ended and structured survey questionnaires and carefully distributed to the students from cooperative colleges and universities by Google Form. Data collection period was about 10 days and data analysis were conducted with SPSS version 23 by using Five Likert Scale. The respondents were (136) co-operative students from two universities and two colleges. They are (70) Under Graduates, (38) Postgraduates and (28) students pursuing their Master. Among them (101) were female and (35) were male. It is found that the questionnaire is reliable in this paper because Cronbach's Alpha is greater than 0.6. The number of co-operative students who prefer online class is 43 (31.6%) and who prefer traditional class is 93 (68.4%). Although the findings of this study reflect the positive attitude of most students towards online learning in the wake of corona, they prefer traditional learning to online learning. This is because online learning has strengths as well as weaknesses. In practice, they were experiencing difficulties for attending online class. The weaknesses that most students mentioned in this study are: lack of connectivity, data limit, little or no face-to-face interaction, intense requirement for self-discipline, lack of device, poor learning environment and technophobia. The number of 64 students (47.1%) only used mobile data for their online learning and lived in rural area. So, they cannot access internet all the time for online learning because of poor internet connection and financial budget. Cooperative students are interested in online learning but they have some difficulties for it. When it is needed to be implement an effective and efficient online teaching program during pandemic, all the above factors should be considered.

Key Words: Online Learning, Traditional Learning, COVID-19 Pandemic, Students' Perception.

1. Introduction

Online learning contributes a potential for new research environmental to make it easier to enter into contacts with other students. The main purpose of this study is to analyze the perceptions of co-operative students toward online learning during COVID -19 pandemic that can contribute to the facilities for online learning of our students. The globalization of information currently growing rapidly in tandem with the development of information technology is more comprehensive. Shaheen et al (2008) pointed out that the internet offers the opportunity to combine education and economic goals on the same platform in globally. Jenkins and Hanson (2003) revealed that online learning is described as a learning facility and this support all through the use ICT. Therefore, online learning such as internet, computers, mobile phones, audio or video are used to support teaching and learning in ICT.

At all levels of education, the use of technology is rapid. This recommends that the use of software technology demands interactivity software to attract more consumers' use online learning in their live. Interactivity is very crucial for online learning in an interesting perception and support for students to promote online interactivity. In the study conducted, the social interactivity in online learning is very restricted because it is written in theoretical studies. Moreover, there are also studies that show the effects of online learning on social presence and

¹Lecturer, Department of Co-operative Studies, Co-operative College, Mandalay

interactions. Online learning experiences a lack of interactivity. Today, most students just learn only solitary learning system during pandemic. Thus, the researcher wants to identify co-operative students' perceptions with the evaluation of effectiveness and efficiency of online learning.

COVID-19 pandemic began from China in 2019. In only a few months, it has quickly spread all over the world with causing major socio-economic disruptions, including of education and training sectors. For many countries, this new health crisis is an additional burden on struggling educational systems and vulnerable populations, notably in crisis affected and displacement settings. Myanmar confirmed its first two official cases of COVID-19 on 23 March 2020. Then, the Ministry of Education called for the closing of all schools, higher educational institutions and TVET institutes. Therefore, online learning is crucial role for education sector especially young people. Today, most students just learn only solitary learning system during pandemic. It is also important to know the perception of students towards online learning to be effective and efficient online learning program. That is why it is the reason for researching this paper.

1.1 Objective of the study

The objective of the study is to analyze the perceptions of co-operative students towards online learning during COVID-19 pandemic.

1.2 Method and Scope of the Study

In this paper, descriptive qualitative approaches were used to know the perceptions of co-operative students about online learning during Covid-19 in Myanmar. To obtain data, the researcher used close-ended and structured survey questionnaires and carefully distributed to the students from cooperative colleges and universities by Google Form. Data collection period was about 10 days and data analysis was conducted with SPSS version 23 by using Five Likert Scale. The questionnaire consists of 24 items which are rated on Likert Scale of Five points: Strongly disagree (SD), Disagree (D), Neutral (N), Agree (A), and Strongly agree (SA). Co-operative students were chosen as the respondents for this research because the researcher wants to know whether online teaching is convenient for the respective institutions during Covid-19 pandemic. The respondents were (136) co-operative students from two universities and two colleges. It included (70) Under Graduates, (38) Postgraduates and (28) students pursuing their Master. Among them (101) were female and (35) were male. Preliminary questionnaire was constructed with the help of literature survey and informal discussions with the students who are currently attending the online classes. Pre-testing was done with 8 respondents and their feedbacks were considered for constructing the final questionnaire.

1.3 Research Question

Are the cooperative students interested in online learning during COVID-19 pandemic?

2. Literature Review

This section presents the literature review in regard with COVID-19, online learning and students' perception.

2.1 Corona Virus Disease 2019 (COVID-19)

Coronavirus disease (COVID-19) is an infectious disease caused by the SARS-CoV-2 virus. Most people infected with the virus will experience mild to moderate respiratory illness and recover without requiring special treatment. However, some will become seriously ill and require medical attention. Older people and those with underlying medical conditions like cardiovascular disease, diabetes, chronic respiratory disease, or cancer are more likely to develop serious illness. Anyone can get sick with COVID-19 and become seriously ill or die at any age (WHO).

As stated by Lu et al. (2020), at the end of 2019, a series of unknown pneumonia cases appeared in the South China Seafood Wholesale Market in Wuhan, Hubei, China. This case is very strange because it happened to (66%) of the employees there, and suddenly became out of control. Many people from other provinces in China complained about the same symptoms. A few weeks later, a deep sequencing analysis of lower respiratory tract samples identified a new type of virus severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2) as the pathogen of the observed pneumonia cluster, Huang et al. (2020). A study showed that people infected by the coronavirus showed symptoms such as dry cough, fatigue, fever and difficulty breathing. WHO (2020) pointed out that the virus is transmitted from person to person through droplets and contact.

This disease spread rapidly around the globe at the starting of China. As of 14 December 2021, the WHO has recorded 271.16 million confirmed cases and more than 5.33million deaths. Among them it is confirmed cases 526,199 and total deaths 19,188 in Myanmar. Preventing Covid-19 starts with maintaining people distances for about 1 meter. Lockdown and quarantine are informed to area which has suspect or positive corona virus. Work from Home (WFH) and Learn from Home (LFH) are announced in globally to keep people distance and minimize people to get contact with each other. Following to this situation, Student around the world including Myanmar students are used to rely on the online learning.

2.2 Online Learning

Rusman (2011) stated that online learning is all learning activities assisted by electronic technology. These activities can be applied to conventional education and distance education. As cited by Arkoful and Abaidoo (2014), Almosa and Almubarak (2005) explained that there are two types of e-learning systems that are implemented by applying optional interactive timing, Asynchronous and Synchronous. The synchronous example allows students to discuss with lecturers using tools such as video conferences and chat rooms, as well as with them via the Internet. Obviously, it has the advantage of immediate feedback. At the same time, the asynchronous mode also allows students to discuss with the lecturer and each other through the Internet at different times. Therefore, they do not interact at the same time, but later through the use of threaded discussions and emails. Algahtani (2011) divided e-learning into two basic types, consisting of computer-based and the internet based e-learning: (1) Computer-assisted learning replaces traditional methods by providing interactive software as a support tool inside the class or a self-study tool outside the class. However, computers are used to assist education management for the purpose of storing and retrieving information. (2) Internet-based learning according to Almosa (2001) is a further improvement of computer-based learning. It makes content available on the Internet and has the readiness of links to related knowledge sources

(such as email services). And reference materials that can be used by learners at any time and place, and whether there are teachers or lecturers.

2.3 Students' Perception

Perception is an important thing in education because students' perceptions influence their behavior, quality, and result of the learning process (Elen & Lowyck, 1999; Entwistle & Tait, 1990, p. 130). Könings (2007) has done many research papers which focus on students' and teachers' perspective on education. In the teaching and learning case, lecturers and students have completely different views. This attitude is the results of interaction in teaching and learning environment that has characteristic such the students tell what they feel when they do and join for teaching and learning method. Sometimes, they additionally provide advices for more activities. Therefore, student's perception will influence the teaching and learning method as Entwistle & Tait (1990); Vermetten et al. (2002, p.128) expressed that students' perceptions regarding learning environment and their means of learning, influence their behavior and determine their learning environment. Listening to students and sharing their perspectives could help teachers and designers to rethink learning processes and the design of learning environments (Cook-Sather, 2003). Students' experience in the pandemic situation will stimulate their emotion into perception. In the case of online learning, student's perception will be considerate as feedback of how is implementation of online learning in education. Those feedbacks can be a consideration for teacher and academic designer in creating new idea or design for learning in the pandemic.

3. Data Analysis and Discussion

In this study, the preliminary questionnaire was developed by the researcher with the help of literature survey and informal discussions with the students who are currently attending the online classes. Pre-testing was done with 8 respondents and their feedbacks were considered for constructing the final questionnaire. The student sample can be treated as a whole population of students from Cooperative colleges and universities because there were some difficulties to collect data during pandemic and political dislocation. The questionnaire was distributed to students via Facebook, Messenger and Viber by using Google Form. It was accessed online for ten days. There were no exclusion criteria. Each student was allowed to complete the questionnaire once. All respondents were fully informed about the objectives of the study and agreed to voluntarily participate. A total of 136 students participated in this study. The questionnaire consisted of two parts. In the first part of the questionnaire, students were asked to enter their demographic data (age, gender, education etc), describe their IT skills and state whether they had previously participated in any online courses. In the last part, students were asked to rate the level of perception on online classes by using the Likert scale.

3.1 Demographic Profile of the Respondents

The following table shows the demographic profile of the respondents which includes their gender, age, education level and educational institution.

Table 3.1 Demographic Profile of the Respondents

Gender	Number of respondents	Percentage
Male	35	25.7%
Female	101	74.3%
Age (Years)		
Between 16 and 19 years	12	8.8%
Between 20 and 23 years	69	50.7%
Between 24 and 27 years	55	40.4%
Education Level		
Undergraduate	38	27.9%
Graduate	70	51.5%
Post Graduate/Master	28	20.6%
Educational Institution		
Co-operative University,Thanlyin	29	21.3%
Co-operative University,Sagaing	75	55.1%
Co-operative College, Mandalay	30	22.1%
Co-operative College, Phaunggyi	2	1.5%

Source: Survey Data, 2021

Online learning is education that takes place over the net. It's usually said as "e-learning" among different terms. However, on-line learning is simply one form of distance learning. When the COVID-19 outbreak compelled all schools to close and students to learn from home, they hardly faced adjustment issue. Therefore, online learning plays the main role in educational sector. As a background of this research, Co-operative colleges and universities are public colleges and universities confer business diploma, bachelor and master. After attending two years in colleges, the students are awarded diploma and they continue to be attending next two years at the universities, they are awarded concerning degree. The name of degree conferred by Co-operative universities are B.BSc (Social Enterprise Management), B.BSc (Regional Development), B.BSc (Applied Statistics), B.BSc (Marketing Management) and B.BSc (Accounting & Finance). This study will identify the perceptions of co-operative students from two universities and two colleges towards online learning during pandemic.

The findings show that 35 (25.7%) respondents are male and 101 (74.3%) respondents are female, the majority of the respondents are female. Age of respondents is classified into three groups such as age group between 16 and 19 years old represent (8.8%) which are the smallest age-group of all respondents and the largest group is the age group between 20 and 23 Years old which represents (50.7%). Education of respondents is divided into three groups: most of the respondents are 70 (21.5%) graduated from respective co-operative universities. According to educational institution, 29 students from Co-operative University, Thanlyin,75 students from Co-operative University, Sagaing, 30 students from Co-operative College, Mandalay and 2 students from Co-operative College, Phaunggyi.

3.2 Types of Connection for Online Learning used by Respondents

Table 3.2 Types of connection for online learning used by respondents

Types of connection	Number of respondents	Percentage
Mobile data	64	47.1%
Wifi	38	27.9%
Both	34	25%
Total	136	100%

Source: Survey Data, 2021

The above table shows the types of connection for online learning used by respondents. The number of 64 students used mobile data, 38 students used wifi and 34 students used both of mobile data and wifi for online learning in this study.

3.3 The Result of Validity Test

Table 3.3 The result of validity test

Statement	Item total Correlation	Criteria
Types of connection for online learning.	0.815	Valid
Online class makes you less confident in asking question.	0.794	Valid
There are many obstacles when doing "Question and Answer" activity in online class.	0.799	Valid
It is easier to discuss with your friends in online class than traditional class	0.785	Valid
Online learning makes you feel less nervous to interact with your classmate and lecturer during discussion.	0.787	Valid
Online learning media (Zoom, WhatsApp, Google classroom, etc.) helps students and lecturers interact easier than face to face class.	0.786	Valid
The lecturer can give instruction, assignment and asking questions to students any time.	0.785	Valid
Online learning makes you want to study more	0.770	Valid
Online learning makes it easier for you to do assignments.	0.769	Valid
Online learning makes it easier for you to use your time more efficiently.	0.777	Valid
You can access course materials at any time.	0.780	Valid
Online learning classes provide the same materials as traditional classes.	0.774	Valid
It is difficult to understand the materials in online learning.	0.809	Valid
The lecturer always explains the material in online learning before giving assignment.	0.786	Valid

Online classes are more attractive than traditional classes	0.775	Valid
Online classes are more convenient than traditional classes	0.769	Valid
Online classes make you pay attention more on course than traditional classes.	0.776	Valid
In online learning and traditional learning, which one do you prefer to study?	0.789	Valid
Total Valid Item		18

Source: Survey Data, 2021

The questionnaire is considered valid if the item-total correlation is greater than the r -table, and the significant (2-tailed) less than significant level (α) 0,05 with Pearson Correlation values positive (Widi, 2011). Based on the table above, 18 questions are valid and ready to be tested for reliability.

3.4 Reliability Statistics

The following table shows the result of the reliability test. It illustrates that the internal reliability of each selected item is greater than the standard alpha value (0.6). Therefore, it can say that the questionnaire is reliable for this study.

Table 3.4 Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	No. of Items
0.795	18

Source: Survey Data, 2021

3.5 Descriptive Statistics of Students' Perceptions

The following table shows mean, standard deviation and number of respondents for each question.

Table 3.5 Descriptive Statistics

Statements	Mean	Std. Deviation	N
Types of connection for online learning.	1.787	0.8292	136
Online class makes you less confident in asking question.	2.551	0.8504	136
There are many obstacles when doing "Question and Answer" activity in online class.	1.463	0.8065	136
It is easier to discuss with your friends in online class than traditional class	2.735	0.9368	136
Online learning makes you feel less nervous to interact with your classmate and lecturer during discussion.	2.500	0.7698	136

Online learning media (Zoom, WhatsApp, Google classroom, etc.) helps students and lecturers interact easier than face to face class.	2.610	0.9041	136
The lecturer can give instruction, assignment and asking questions to students any time.	2.382	0.7987	136
The lecturer can give instruction, assignment and asking questions to students any time.	2.537	0.9730	136
Online learning makes you want to study more	3.544	0.8243	136
Online learning makes it easier for you to do assignments.	2.272	0.8207	136
You can access course materials at any time.	2.684	0.9002	136
Online learning classes provide the same materials as traditional classes.	2.838	0.8626	136
It is difficult to understand the materials in online learning.	2.699	0.7729	136
The lecturer always explains the material in online learning before giving assignment.	2.500	0.6885	136
Online classes are more attractive than traditional classes	3.088	0.9773	136
Online classes are more convenient than traditional classes	2.868	0.9569	136
Online classes make you pay attention more on course than traditional classes.	2.912	0.8983	136
In online learning and traditional learning, which one do you prefer to study?	1.676	0.4696	136

Source: Survey Data, 2021

According to the above table, the maximum mean value is (3.544) in online learning makes students want to study more. It means that the motivation of students is to study more in online learning. The statement of “there are many obstacles when doing "Question and Answer" activity in online class” showing that the minimum with the mean value which is (1.463). It can assume that there are some difficulties for students in Q & A section in online learning.

3.6 Respondents' Online Course Attending Status during COVID -19

Table 3.6 Respondents' Online Course Attending Status During COVID -19

Particular	Yes	No	Total
Do you attend online course during covid-19 pandemic?	101 74.3%	35 25.7%	136 100%

Source: Survey Data, 2021

The above table shows the respondents' online course attending status during COVID-19. There are 101 (74.3%) students who are taking the online course and 35 (25.7%) of students are not taking the online course.

3.7 The Application Frequently used by Students for Online Learning

Table 3.7 The application frequently used by students for online learning

Particular	Zoom	Whatsapp	Facebook messenger Group	Skype	Youtube	Google Classroom	Others
If you attend any online course, which platform do you use?	86 63.2%	3 2.2%	49 36%	3 2.2%	10 7.4%	18 13.2%	9 6.6%

Source: Survey Data, 2021

The above table shows the application frequently used by students for online learning. The most common used app is Zoom, followed by Facebook Messenger Group, Google Classroom, Youtube, Skype, Whatsapp and others etc. The most common application used by students is zoom (63.2%) and the least applications are Whatsapp and Skype (2.2%) respectively.

3.8 Transcript Percentage Results

The following table shows the number and percentage results of co-operative students responded on each statement.

Table 3.8 Transcript percentage results

No.	Statements	Strongly Disagree	Disagree	Neutral	Agree	Strongly Agree	Total
1	Online class makes you less confident in asking question.	1 0.7%	22 16.2%	35 25.7%	71 52.2%	7 5.1%	136 100%
2	There are many obstacles when doing "Question and Answer" activity in online class.	1 0.7%	16 11.8%	36 26.5%	75 55.1%	8 5.9%	136 100%
3	It is easier to discuss with your friends in online class than traditional class.	2 1.5%	34 25%	35 25.7%	59 43.4%	6 4.4%	136 100%
4	Online learning makes you feel less nervous to interact with your classmate and lecturer during discussion.	-	18 13.2%	38 27.9%	75 55.1%	5 3.7%	136 100%
5	Online learning media (Zoom, Whats App, Google classroom, etc.) helps students and lecturers interact easier than face to face class.	-	29 21.3%	35 25.7%	62 45.6%	10 7.4%	136 100%

6	The lecturer can give instruction, assignment and asking questions to students any time.	1 0.7%	15 11%	28 20.6%	83 61%	9 6.6%	136 100%
7	Online learning makes you want to study more.	1 0.7%	29 21.3%	27 19.9%	64 47.1%	15 11%	136 100%
8	Online learning makes it easier for you to do assignments.	-	20 14.7%	39 28.7%	69 50.7%	8 5.9%	136 100%
9	Online learning makes it easier for you to use your time more efficiently.	-	14 10.3%	29 21.3%	74 54.4%	19 14%	136 100%
10	You can access course materials at any time.	3 2.2%	25 18.4%	45 33.1%	56 41.2%	7 5.1%	136 100%
11	Online learning classes provide the same materials as traditional classes.	-	37 27.2%	43 31.6%	52 38.2%	4 2.9%	136 100%
12	It is difficult to understand the materials in online learning.	-	24 17.6%	50 36.8%	60 44.1%	2 1.5%	136 100%
13	The lecturer always explains the material in online learning before giving assignment.	-	12 8.8%	46 33.8%	75 55.1%	3 2.2%	136 100%
14	Online classes are more attractive than traditional classes	6 4.4%	49 36%	37 27.2%	40 29.4%	4 2.9%	136 100%
15	Online classes are more convenient than traditional classes.	4 2.9%	36 26.5%	40 29.4%	50 36.8%	6 4.4%	136 100%
16	Online classes make you pay attention more on course than traditional classes.	4 2.9%	34 25%	47 34.6%	48 35.3%	3 2.2%	136 100%

Source: Survey Data, 2021

As shown in statement number one, “*online class makes students less confident in asking question.*” It is proven by (52.2%) agree, (25.7%) neutral, (16.2%) disagree, (5.1%) strongly agree and (0.7%) disagree. The percentage of answer “agree” is higher. It means that most of students feel less confident with this statement.

The second statement written “*There are many obstacles when doing "Question and Answer" activity in online class.*” have the results (55.1%) agree, (5.9%) strongly agree, (26.5%) neutral, (11.8%) disagree and (0.7%) strongly disagree. By looking the result, students have some obstacles in Q&A section with lecturer in online learning.

The third statement written "*It is easier to discuss with your friends in online class than traditional class.*" have the results (43.4%) agree, (25.7%) neutral, (25%) disagree, (4.4%) strongly agree and (1.5%) strongly disagree. By seeing the result, only (43.4%) student chooses agree, which means the students feel slightly difficult to discuss with friends in online class than traditional class.

Statement number four is "Online learning makes you feel less nervous to interact with your classmate and lecturer during discussions." Based on the result, (55.1%) of respondents said agree, (27.9%) neutral, (13.2%) disagree and (3.7%) agree which means students have no feeling of much changes for online learning.

Statement number five that stated, "*Online learning media (Zoom, Google classroom, Whatsapp, and etc.) helps students and lecturers interact easier than face to face class*" has the data results (45.6%) of respondents answered agree, (25.7%) neutral, (21.3%) disagree and (7.4%) strongly agree which means the students feel that the media is the part in helping students interact with each other in online learning.

As shown in the statement number six, "*The lecturer can give instruction, assignments, and asking questions to students anytime.*" It is proven by (61%) agree, (20.6%) neutral, (11%) disagree, (6.6%) strongly agree and (0.7%) strongly disagree. The percentage of agree is higher. The result of the question is that as same as in the traditional learning, the online learning also gives interaction for the lecturer and the student.

Statement number seven is "*Online learning makes you want to study more.*" Based on the result, (47.1%) of respondents said agree, (19.9%) neutral, (21.3%) disagree, (11%) strongly agree and (0.7%) strongly disagree which means that the motivation of students was to study more in online learning.

Statement number eight that stated, "*Online learning makes it easier for you to do assignments.*" has the data results (50.7%) of respondents answered agree, (28.7%) neutral, (14.7%) disagree, and (5.9%) strongly disagree. As shown by the result, online learning media can give access to the students to do their assignment. Books, research journals, and sites can be access easily in online learning.

Statement number nine that state, "*Online learning makes it easier for you to use your time more efficiently*" It is proven by (54.4%) agree, (21.3%) neutral, (10.3%) disagree, and (14%) strongly agree. As shown by the result, online learning makes the students more efficient in using time is one of the advantages of the flexibility in online learning.

Statement number ten that stated, "*You can access course materials at any time.*" has the data results (41.2%) of the respondents said agree, (33.1%) neutral, (18.4%) disagree, (5.1%) strongly agree and (2.2%) strongly disagree. Different from the traditional class, online learning can be accessed anytime in anywhere through the media.

Statement number eleven that stated, "*Online learning classes provides the same material as traditional classes.*" has the data results (38.2%) answered agree, (31.6%) neutral, (27.2%) disagree and (2.9%) strongly agree. According to the result, students feel the material of the study that they have is the different in online learning classes.

Statement number twelve is "*It is difficult to understand the materials in online learning.*" Based on the result, (44.1%) answered agree, (2.2%) strongly agree, (36.8%) neutral and (17.6%) disagree which means that the average number of students found it difficult to

understand the material using online learning. It means that the material given not developed students' knowledge and skills.

The result shown in the statement number thirteen, "*The lecturer always explains the material in online learning before giving assignment.*" It is proven by (55.1%) agree, (33.8%) neutral, (8.8%) disagree and (2.2 %) strongly agree. The percentage of agree is higher which means that students feel the teacher can manage their learning activity, in this case is explaining materials.

Statement number fourteen that stated, "*Online classes are more attractive than traditional classes.*" has the data result (36%) of students answered disagree, (29.4%) agree, (27.2%) neutral, (4.4%) strongly disagree and (2.9%) strongly agree. As shown by the result, (36%) students answered disagree to online learning, it means that they feel no difference between online learning and traditional learning.

Statement number fifteen that stated, "*Online classes are more convenient than traditional classes.*" has the data results (36.8%) of students responded agree, (29.4%) neutral, (26.5%) disagree, (4.4%) strongly agree and (2.9%) strongly disagree. As shown by the result, (36.8%) of students responded agree that statement. It means that they feel save time for online learning.

The last statement number statement sixteen "*online classes make you pay attention more on course than traditional classes.*" has the data result (35.3%) of students said agree, (34.6%) neutral, (25%) disagree, (2.9%) strongly disagree and (2.2%) strongly agree which means the average number of students feel that they still pay attention online learning.

3.9 Choosing Online Learning or Traditional Learning

Table 3.9 Choosing online learning or traditional learning

Particular	Online learning	Traditional learning	Total
Which one do you prefer to study?	43 31.6%	93 68.4%	136 100%

Source: Survey Data, 2021

In the above table (3.9), the number of co-operative students who prefer online learning is 43(31.6%) and who prefer traditional learning is 93 (68.4%). The number of 93 students chooses the traditional learning. This means most students enjoy traditional learning because they had some difficulties in online learning.

All of the above questions and answers were the co-operative students' perceptions towards online learning during COVID-19 pandemic in this study.

4. Conclusion

During the COVID-19 period, along with preventing the spread of the virus, the education system around the globe has shifted to online learning. There are many problems in implementing of online learning as part of distance learning. Teachers and students in educational institutions all over the world face these challenges. Moreover, it is also important to know the perceptions of students and teachers towards online learning. That is why this research is being studied. As the wake of COVID -19 pandemic, the researcher has faced some

limitations to collect data in conducting this study and only 136 of the students responded to the survey questionnaire. Moreover, the researcher will study the perceptions of Co-operative teachers about online learning during pandemic as a further study. Only then it will be investigate the impact of online learning for the whole institution during COVID-19.

Although the findings of this study reflect the positive attitude of most students towards online learning in the wake of corona, most students prefer traditional learning to online learning. This is because online learning has strengths as well as weaknesses. Demonstrating that the study results are consistent with a consistent schedule and convenience has been rated as one of the main benefits of online learning. The online education system allows students to study at their own pace and at their convenience. Therefore flexibility and convenience are the main driving forces behind the need for online education. Online learning offers a more comfortable environment and it can improve learners' technical skills, increase interaction and focus, and time savings. Moreover, it provides a big chance for students to use their material in anytime and anywhere. The weaknesses that most students mentioned in this study are: lack of connectivity, data limit, little or no face to face interaction, intense requirement for self-discipline, lack of device, poor learning environment and technophobia. The number of 64 students (47.1%) only used mobile data for their online learning and lived in rural area. So, they cannot access internet all the time for online learning because of poor internet connection and financial budget.

In conclusion, cooperative students are interested in online learning but they have some difficulties for it. When it is needed to be implement an effective and efficient online teaching program during pandemic, all the above factors should be considered. Based on the results of the study, the following suggestions are recommended for developing an online course to make it more effective and productive for the learners:

1. The cooperative students enjoy face to face teaching and find it difficult to interact with lecturers and colleagues in online, but they like to be able to review recorded videos in online learning when they have free time. So, it is recommended that blended learning could be introduced in academic studies.
2. As students have difficulty understanding course materials and instructions of online learning, it is recommended that firstly they need to study technical skills for online learning.
3. To provide access to appropriate home learning spaces without distraction while online learning.
4. Careful consideration needs to be made to ensure that the activities involved in an online class to engage all students effectively.
5. To become independent learners in students' careers, opportunities should be developed by concern authorities for the development of infrastructure, information and technical skills in regard with online education.

Acknowledgements

Firstly, I would like to express my deepest gratitude to our Rector, Dr. Moe Moe Yee (University of Co-operative and Management, Sagaing) for her kind permission to conduct this research work. In particular, I wish to express my gratitude to our Principal, Dr. Tin Mu Aye and Vice Principal, U Tin Myint (Co-operative College, Mandalay) for their encouragement. Without their encouragement and guidance, this study would not be completed within a short period of time. A special thanks to U Kyaw Thura (Head of Department of Economics, University of Co-operative and Management, Sagaing) for his advice and guidance. Finally, I also wish to thank all of my respondents and my colleagues in my Department of Co-operative Studies who help and provide the necessary to complete this study.

References

- Allen, E.I., & Seaman, J. (2005). *Online Nation: Five Years of Growth in Online Learning*. Needham, MA: Sloan Center for Online Education.
- Allen, E. I., & Seaman, J. (2007). *Online Nation: Five Years of Growth in Online Learning*. Needham, MA: Sloan Center for Online Education.
- Allen, E. I., & Seaman, J. (2009). *Learning on Demand - Online Education in the United States*. Needham, MA: Sloan Center for Online Education.
- Allen, E. I., & Seaman, J. (2010). *Class Differences - Online Education in the United States*. Needham, MA: Sloan Center for Online Education.
- Almosa, A. & Almubarak, A. (2005). *E-learning Foundations and Applications, Saudi Arabia: Riyadh*.
- Bai, H.X.; Hsieh, B; et. al (2020) *Performance of radiologists in differentiating COVID-19 from viral pneumonia on chest CT. Radiology*.
- Brown, D., Cromby, J., & Standen, P. (2001). The effective use of virtual environments in the education and rehabilitation of students with intellectual disabilities. *British Journal of Educational Technology*, 32(3), pp. 289-299.
- Cook-Sather, A. (2003). Listening to students about learning differences. *Teaching Exceptional Children*, pp. 22-26.
- Lao, T. & Gonzales, C. (2005). Understanding online learning through a qualitative description of professors and students' experiences. *Journal of Technology and Teacher Education*, 133, pp. 459-474.
- Lu, H.; Stratton, C.W.; Tang, Y.W. (2020) *Outbreak of pneumonia of unknown etiology in Wuhan, China: Themystery and the miracle.J. Med.*
- Raja, R., & Nagasubramani, P. C. (2018). *Impact of modern technology in education. Journal of Applied and Advanced Research*, 3(1), pp. 33-35.
- Tratnik A 2017 Student satisfaction with an online and a face-to-face Business English course in a higher education context *Journal Innovations in Education and Teaching International* 15(1) pp. 1-10.
- Yang, Y., & Cornelius, L. F. (2004). Students' perceptions towards the quality of online education: A qualitative approach. *Association for Educational Communications and Technology*, 27, pp. 861-877.
- Young, A. & Norgard, C. (2006). Assessing the quality of online courses from the students' perspective. *Internet and Higher Education*, 9(2), pp. 107-115.

Forecasting Automobile Petrol Consumption of Dollar Station in Sagaing Thae Su Win¹

Abstract

This research is relevant to forecasting automobile petrol consumption in Sagaing township. The purpose of this study is to describe the petrol consumption, and to examine the best-fitted model and forecast the future petrol consumption of Dollar Petrol Station from January (2019) to October (2021) and to suggest suitable forecasting ARIMA model for generation of forecasts. This paper uses Time Series data and Box-Jenkin's methodology of building ARIMA. This study is based on petrol consumption data for the period ranging from January (2019) to October (2021) from Dollar Petrol Station in Sagaing township. The results of the study petrol consumption are not getting fluctuated in monthly. And then, the second wave of COVID-19 in Myanmar when petrol price is low that petrol consumption has very dropped dramatically but mid-May and mid-June petrol price is getting increase that petrol consumption is low. The ARIMA model (2,1,2) was found that it is most suitable model for petrol consumption and the diagnostic checks is satisfied this model. Based on the best fitted models, monthly petrol consumption in Sagaing township is forecasted for future periods in November (2021) to December (2022). Therefore, the government maintaining low prices, such kind of iniquity will be eliminated and the economy will be in a position to have significant economic growth and development.

Keyword: Petrol Consumption, ARIMA model, Box-Jenkin's, Augment Dickey-Fuller (ADF)

1. Introduction

Energy can be produced from various sources like oil, gas, coal, sun, wind, ocean waves, and biofuels. Petrol is one of the energy sources. Importance of petrol in trade, travel, and in all sectors. Petrol is essential for the function of all activities be it a developed or developing nation (Miao, 2015).

Total petroleum consumption or oil consumption includes consumption, and bunkering, refinery fuel and loss (Oil consumption in Africa). The industrialized and developed countries are considered the highest petrol consumption (Ritchie and Roser, 2020). Petrol is the most widely used commodity globally and one of the most important products for a country's productivity. It plays a crucial role within economic activity both exported and imported (Dritsaki, et al., 2021).

Petrol is a commodity that is issued at all economic levels and a change in its future petrol prices has an impact on the expected cash flows in most companies, especially those that are dependent on large petrol prices.

Petrol consumption plays an important role within the short run and long-run energy for each country, both for policymakers and organizations in every country (Dritsaki, et al., 2021). Contrarily, petrol price is affected by business and moves according to growth or recession periods (Dritsaki, et al., 2021). For many years, the impact is one of the issues of energy prices in various economic and financial variables.

The transportation sector is that the third-largest consumer of energy and the largest consumer of petroleum products and is one of the highest contributors to air pollution worldwide (United Nations Economic and Social Council, 2009). It is considered one of the fundamental inputs for economic growth (Economic Growth, 2021).

¹Assistant Lecturer, Department of Statistics, University of Co-operative and Management, Sagaing

Petrol used within the transportation sector represents an importance in ASEAN countries (2010). Thailand is the second largest of consumption and third-largest petrol production in Southeast Asia (Thailand 2019 primary energy data). Singapore is third-largest consumption of petrol in the region. Indonesia is the largest of petrol consumed within the ASEAN countries, with demand growing from (1.2) mb/d in 2010 to (1.6)mb/d in 2015 (Oil in Southeast Asia). Malaysia is the fourth largest petrol consumption and the second-largest petrol production in Southeast Asia.

Myanmar is one of the petrol consumptions in ASEAN countries. Myanmar has one among the highest energy sectors in ASEAN countries, consisting of (20) gas-fired power plants, (62) hydropower projects, numerous renewable and one coal-fired power plant, and solar power projects across the country (Oil and Gas, 2021). Oil and gas production does not fully supply the country's requirements, but large quantities of gas are exported to neighboring countries like Thailand and China under contracts with developers.

In (2013), the private sectors were imported the largest (24990) barrels per day of gasoline, diesel, and jet fuel. Thailand, Singapore, and Malaysia from were imported gasoline, diesel, and jet fuel mainly from the border areas. Outside investors in Burma's Oil and Gas industry include companies from Australia, the British Virgin Islands, China, France, India, Japan, Malaysia, Netherland, Russian Federation, Singapore, South Korea, Thailand, United States. In (2019), more than (290) petrol stations were allowed to (2681) petrol stations in the country.

Myanmar also is an agricultural country; automobiles are used in agriculture. Automobiles are also used for transportation, traveling, and shopping. Automobile use does not do with an only automobile because petrol is also an essential ingredient in automobiles. Energy is one of the most important factors for modern human life. Oil is considered one of the most widely used and most important goods in worldwide for a country's productivity.

The petrol consumed by a vehicle depends on the efficiency of the engine, and the transmission system, and on the power required to overcome the resistance to motion. The required power is the product of the total resistance force and the vehicle speed. In vehicle development, engineers use a wide range of tools and techniques including on-road tests, wind tunnel investigations, and numerical predictions. Of these, experimental prediction of vehicle fuel consumption has proven to be very challenging. However, the fuel consumption depends on different parameters such as tires' conditions, load and vehicle speed, fuel type and maintenance condition.

Nowadays, Myanmar is one of among countries that have been affected by COVID-2019 disease. The spread of COVID-2019 has forced Myanmar to issue to stay home orders, impose travel restrictions, and lockdown. Restrictions on movement have radically reduced usage of automobiles, industrial activity, shopping, and transportation in Myanmar. Sagaing is one of the townships in Myanmar that suffers from the COVID-19 epidemic. Therefore, this research paper studies petrol consumption in Sagaing Township.

History of Myanmar Oil

In (900) BC, the Union of Myanmar was experienced oil exploration since the first hand-dug wells were drilled in the Central Burma Bas (Thornton, 2015). Myanmar has a part of the British colonial empire of India, located in the vicinity of Yenangyaung early British

soldier- diplomats visited a number of the hand-dug wells within the Central Burma Basin, in (1755) (Thornton, 2015).

Registered in Scotland, was organized, which later became the foundation of the storied Burma Company in (1886) the British colonial Rangoon Oil Company (Thornton, 2015). In (1889) Burmah drilled the primary cable tool wells in Yenangyaung, which resulted within the “discovery” of the Yenangyaung Oil Field., Burmah Company held a colonial monopoly within the country, until Standard Oil gained the primary lease in (1901) from (1886)-(1901) (Thornton, 2015).

After the end of WWII Burmah Oil Company enjoyed an exclusive monopoly on exploration until Union Oil Company and General Exploration Company combine obtained a huge lease for most of the Central Burma Basin outside of Burmah's producing fields in (1961) and began field work to assess how to proceed with their exploration efforts (Thornton, 2015).

With the nationalization of the oil industry in (1963), Burmah Oil and Union Oil lost their leases, and the newly formed state oil company, later called the Myanmar Oil and Gas Enterprise (MOGE) assumed all operations (Thornton, 2015). MOGE successfully delineated the older fields and found smaller fields from their own exploration (Thornton, 2015). In (1988), the government opened oil and gas exploration to foreign oil companies, and Unocal again acquired a huge block in the same location (Thornton, 2015). Many other companies explored the country during this first foreign involvement, but only Shell tested any significant petroleum (Thornton, 2015).

In (1992), total acquired a previously-discovered 3DA gas field in offshore Burma in the Irrawaddy Delta, later called Yadana Gas Field (Thornton, 2015). Total was joined by Unocal Corporation as a partner (Thornton, 2015). This gas field continues to produce today, with well over (5) TCF of recoverable reserves (Thornton, 2015). Texaco, Premier Oil and Nippon Oil discovered the Yetagun Gas Field in (1992), and it began production in (2000) (Thornton, 2015).

In (2000) Daewoo International acquired exploration acreage in Western Myanmar offshore where they discovered nearly (5) TCF of gas in the Shwe Project (Thornton, 2015). Other exploration efforts, both onshore and offshore, have not yielded economic success to date, but the long saga of oil and gas exploration in Myanmar continues (Thornton, 2015).

1.1 Objectives of the Study

The objectives of the study are:

1. to describe the petrol consumption of Dollar Petrol Station from January (2019) to October (2021).
2. to examine the best-fitted model and forecast the future petrol consumption of Dollar Petrol Station

1.2 Materials and Methods

Time Series data and Box-Jenkin's methodology of building are used ARIMA. This study is based on petrol consumption (95 Octane, 92 Octane, Diesel, Premium Diesel). Data on consumption of petrol is collected from Dollar Petrol Station in Sagaing Township.

1.3 Scope and Limitations

This research is concentrated only on petrol consumption of Dollar Petrol Station in Sagaing Township. Among various analysis times series analysis, Augment Dickey-Fuller (ADF) unit root test, Box-Jenkin's methodology are used in this study. This study focuses on petrol consumption. However, the scope of the study is limited to petrol consumption of Dollar Petrol consumption in Saganig township from January (2019) to October (2021).

2. Literature Review

Monia et al. (2011) discussed "ARIMA Forecasting of Energy Consumption in Tunisia". This study aims to forecast energy consumption in Tunisia during (2020) using an ARIMA. After identifying the best appropriate model for the series using Box-Jenkins's methodology, a projection was estimated from (2009) to (2020). The data was collected for energy consumption from the National Institute of Statistics. In this paper, ARIMA (1, 1, 0) was selected basis on the smallest AIC (Akaike Information Criterion) and SC (Schwarz Criterion). The findings obtained energy demand will witness a rise at a rate of (17.14)% during (2008) - (2020).

Miao (2015) studied "The energy consumption forecasting in China based on ARIMA Model". This paper objective of an ARIMA model and forecast the energy consumption in the future. In this paper, the data was collected for energy consumption from China Statistical Yearbook. Forecasting energy consumption during (2012) - (2020) in China using Box-Jenkins's methodology. In this paper, the ARIMA (1,1,1) model was established to forecast energy consumption in the future. This paper results ARIMA model performs high prediction accuracy, was suitable for energy consumption, and observed that China's energy consumption was likely to increase during (2012) - (2020).

Janković (2017) discussed "Forecasting Energy Consumption in Serbia using ARIMA Model". The main objective of this study is to evaluate how these factors influence energy consumption in Serbia and what are the future predictions of energy, oil, renewables and natural gas consumption. This paper, data the period from (1997) to (2015). This paper was used the ARIMA model for analyzing on Box-Jenkins autoregressive integrated moving average analysis of the effect of independent variables like GDP per capita, GNI per capita, and population growth on dependent variables like energy consumption, natural gas consumption, oil consumption and renewables consumption. The results, the following years an increase can be expected in demand for oils and renewables, while there will be some decrease in demand for natural gas and electricity.

Ozturk et al. (2018) analyze that "Forecasting energy consumption of Turkey by ARIMA model". This paper's objective was to forecast the energy consumption of Turkey for the next (25) years. This paper was used the autoregressive integrated moving average (ARIMA) model by Box and Jenkins methodology. Data on consumption of renewable energy is downloaded from the OECD while data on coal, oil, and gas consumption are extracted from Turkish General Directorate of Energy Affairs. Total energy consumption per capita data is obtained from World Bank and multiplied by population to generate the total energy consumption variable. Consumption of coal, oil, natural gas, renewable energy, and total energy will continue to increase at an annual average rate of (4.87)%, (3.92) %, (4.39) %, (1.64)%, and (4.20) % respectively within next 25 years. The ARIMA models was determined

ARIMA (0, 0, 0) for natural gas consumption, ARIMA (0, 1, 0) for oil consumption, ARIMA (1, 1, 0) for renewable energy consumption and ARIMA (0, 1, 2), ARIMA (1, 1, 1) for coal consumption for total energy consumption. This paper results Turkey's energy consumption will continue to increase by the end of (2040).

Dritsaki et al. (2021) analyze that “Oil Consumption Forecasting using ARIMA Models: An Empirical Study for Greece”. This paper purpose for modeling and forecasting oil consumption in Greece using the Box-Jenkins methodology from (1960) to (2020). The data received from World Bank. The results of the paper show that according to AIC, SC, Sigma SQ, and A_JR₂ criteria, the most suitable model is ARIMA (1,1,1) for estimation and forecasting of oil consumption. The results a sharp drop in oil consumption in the following years because of two basic factors. The first one is due to the coronavirus crisis that hit the economic activity of the country and the second one is the efforts made by replacing oil consumption with other energy forms.

3. Theoretical Background

3.1 The ARIMA Model

The aim of this study is to forecast the petrol consumption in Sagaing township using the ARIMA model. ARIMA model is used in forecasting and is one of the time series models. ARIMA approach stands for autoregressive integrated moving average model with three parameters: p: represents the order of autoregression; d: performs the degree of differencing and q is the order of moving average (Monia and Jaleleddine, 2011). It is assumed that values of the past series and the previous disturbance terms have information for the purposes of forecasting. The major advantage of ARIMA is that it requires data on the time series in question only. The application of the ARIMA model to time series analysis is due to Box and Jenkins (Nyongesa and Wagala, 2016).

3.2 The Autoregressive Models

The autoregressive model AR(p) is a linear combination of current values with its past values. It can be written as (Monia and Jaleleddine, 2011):

$$Y_t = \mu + \alpha_1 Y_{t-1} + \alpha_2 Y_{t-2} + \dots + \alpha_p Y_{t-p} + \varepsilon_t \quad (1)$$

$$\varphi(L)Y_t = \varepsilon_t \quad (2)$$

$$\varphi(L)Y_t = 1 - \varphi_1 L - \dots - \varphi_p L^p \quad (3)$$

where,

α : The autoregressive parameter.

ε_t : Errors and they are assumed to be un-correlated random variable, with zero mean and common variance. $\varepsilon_t \rightarrow \text{NID}(0, \sigma_u^2)$ for all t.

P: The order of autocorrelation process.

μ : The intercept parameter which is related to the mean of the variable.

3.3 The Moving Average Process

The second part of the ARIMA process is the Moving Average process noted by MA(q). It assumes that the variable Y_t is dependent on previous values for the error terms. It can be represented as (Monia and Jaleleddine, 2011):

$$Y_t = \mu + \varepsilon_t + \theta_1 \varepsilon_{t-1} + \theta_2 \varepsilon_{t-2} + \dots + \theta_q \varepsilon_{t-q} \quad (4)$$

$$Y_t = \theta(L) \varepsilon_t + \mu \quad (5)$$

With

$$\theta(L) = 1 + \theta_1 L + \theta_1 L^2 + \dots + \theta_q L^q \quad (6)$$

3.4 Autoregressive Integrated Moving Average Model

The ARIMA model is a mix of autoregressive process and moving average model. It can be represented as follows:

Let Y_t be non-stationary series. Differencing the original series used to produce a stationary time series X_t :

$$X_t = (1 - L)^2 Y_t \quad (7)$$

If X_t satisfies an ARIMA(p,q) process, then

$$A(L) X_t = B(L) \varepsilon_t \quad (8)$$

Where $A(L)$ and $B(L)$ are polynomials in the back shift operator.

The original series Y_t satisfying an ARIMA (p, d, q) process can be written as:

$$A(L) (1 - L)^d Y_t = B(L) \varepsilon_t$$

3.5 The Box-Jenkins Approach

In the methodology for analyzing time series synthesized by Box and Jenkins in (1976), we use these three types of process to build a model reproducing the best behavior of a time series using three steps: Identification, Estimation and Diagnostic (Monia and Jaleleddine, 2011).

The Box-Jenkins approach performs a very powerful approach to the solution of many time series analysis problems. The specificity of this approach is to let modeling and forecasting discrete time series (Monia and Jaleleddine, 2011).

3.5.1 Model Identification

This first step of the Box-Jenkins approach is to determine the values of d (differencing), p (autoregressive order) and q (moving average order) of the ARIMA (p, d, q) model (Monia and Jaleleddine, 2011).

The identification of autoregressive process and moving average requires first verifying the stationarity of series. Stationarity of series is a very important condition in studying time series behavior and it means that the mean and the variance for the data are constant and also, the covariance must only depend on the time interval:

If the series is not stationary (the average of the series (or its variability) vary through time), then it is important to transform it until it will be stationary. One method of ruling out non-stationary is the method of differencing (Monia and Jaleleddine, 2011).

The differenced series is the operation where each value of the series is replaced by the difference between an observation and its value preceding:

$$D(Y_t) = Y_t - Y_{t-1}$$

If the differenced series still do not appear stationary, then it would have been differenced again. Once obtained the stationary of the series, the next step is to analyze the graph of the autocorrelation function (ACF) and the partial autocorrelation function (PACF) to determinate the parameters (p, d, q) model. The value of p can be obtained from the partial autocorrelation of appropriately differenced series. The value of q is found from the autocorrelations of the appropriately differenced series (Monia and Jaleleddine, 2011).

In brief, at the identification stage, one or more ARIMA models have been selected by looking at two correlogram derived from the transformed data. The two correlogram represent the autocorrelation function and an estimated partial autocorrelation function (Monia and Jaleleddine, 2011).

3.5.2 Model Estimation

Once p, d, q is identified, the parameters φ and θ will be estimated by employing least squares approximation. The parameters are estimated by minimizing the sum of squared disturbances, which is identical to the maximization of the likelihood function (Monia and Jaleleddine, 2011).

3.5.3 Diagnostic Checking

The goal of this diagnostic is to verify if the residuals are white noise or not. In other words, testing if there is absence of autocorrelation. In time series analysis, a statistic is usual used to test for white noise process. This test is known by the Ljung-Box (Q) test. The formula is given by the expression below:

$$Q = n(n+2) \sum_{k=1}^k \frac{\widehat{p}_k^2}{n-k} \rightarrow \chi^2(k-p-q)$$

where \widehat{p}_k^2 is the squared residual autocorrelation coefficient of lag length k.

In application, it is a good thing to judge if there is autocorrelation or not by looking at the residual correlogram and specially to look at the whole range of probabilities of Q-test. If there is one or more probability of Q-test that are less than 5%, in this case, then can conclude that there is autocorrelation and the null hypothesis of white noise residuals is rejected.

3.5.4 Forecasting Using the Model

This stage involves getting the precise estimates of the coefficients of the ARIMA model in the identification stage (Chai, et al., 2012). These estimates are obtained by fitting the time series data to the ARIMA model (Chai, et al., 2012). This stage also provides some warning signs on the adequacy of the model whereby if the model does not satisfy the adequacy conditions, it is rejected (Chai, et al., 2012).

4. Data Analysis Petrol Consumption

4.1 The Descriptive Statistics of Petrol Consumption in Sagaing Township

The following table describes Petrol Consumption from January (2019) to December (2019).

Table.1 Petrol Consumption in Sagaing Township January (2019) to December (2019)

Month	95 Octane	92 Octane	Diesel	Premium Diesel
January	14839	81752	141781	156853
February	8289	59946	132215	128358
March	47573.413	241439.278	94414.133	78059.32
April	8832	56263	123763	123265
May	13158	78657	153455	156589
June	44901.459	236115.623	105695.416	90064.45
July	21180.66	164004.54	68042.64	67853.17
August	14528	126454.8	133763	85032.9
September	20085	110062	107852	78541.8
October	43523	178204	132432	65847.8
November	23844.39	174439.57	65037.52	64079.04
December	26056.61	170947.54	68493.98	77035.05

Source: Dollar Petrol Station

According to the table, petrol consumption is largest in March (2019) for (95) Octane and (92) Octane and the second highest in June (2019) for (95) Octane and (92) Octane. And then, Diesel is the largest petrol consumption in June (2019). Premium Diesel is the second-highest consumption in June (2019), (95) Octane consumption is the lowest in February (2019) and (92) Octane is the lowest in April (2019). Moreover, Diesel consumption is the lowest in April (2019) and the lowest in November (2019) for Premium Diesel. Therefore, petrol consumption fluctuates from month to month.

The following table shows Petrol Consumption from January (2020) to December (2020).

Table.2 Petrol Consumption in Sagaing Township January (2020) to December (2020)

Month	95 Octane	92 Octane	Diesel	Premium Diesel
January	8819.24	165474.89	69957.91	10614.91
February	26240.17	165439.7	67197.92	68073.32
March	25985.53	188256.36	81393.89	82677.79
April	17087.57	128021.99	44648.25	40712.95
May	19597.36	152682.15	70946.71	78160.65
June	25365.23	165216.62	55970.23	72199.82
July	26545.4	171027.5	57784.89	61701.11
August	26335.51	170413.47	48840.7	60033.98
September	18998.56	129829.6	34438.99	38572.3
October	16201.91	114603.83	29830.59	33065.86
November	17653.36	116406.67	27648.54	44087.96
December	16829.65	105851.24	35190.74	47959.93

Source: Dollar Petrol Station

According to the table, (95) Octane consumption is the largest in July (2020) and (95) Octane is the second highest in August (2020). And then, petrol consumption is largest in March (2020) for (92) Octane, Diesel and Premium Diesel. (95) Octane and Premium Diesel

consumption are the lowest in January (2020). Moreover, (92) Octane is the lowest of petrol consumption in December (2020) and Diesel consumption is lowest in November (2020). Therefore, petrol consumption fluctuates from month to month.

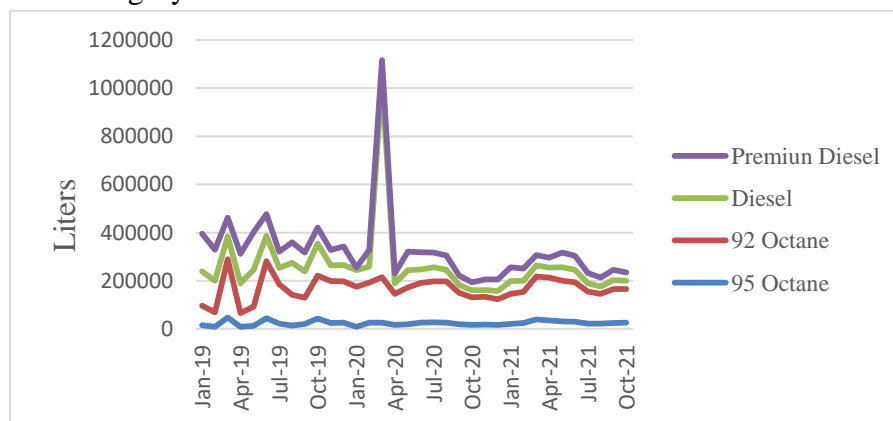
The following table describes Petrol Consumption from January (2021) to October (2021).

Table.3 Petrol Consumption in Sagaing Township January (2021) to December (2021)

Month	95 Octane	92 Octane	Diesel	Premium Diesel
January	21100.64	124147.01	53315.29	57108.88
February	24222.78	129447.88	46663.17	49649.87
March	39097.13	177910.87	46682.05	42734.05
April	35765.88	177819.57	40267.17	41808.33
May	30995.8	169172.45	55911.92	6033389.91
June	30064.74	163710.82	51031.29	59315.07
July	22270.14	133094.17	33952.33	42264.32
August	21343.39	124119	30476.31	37893.05
September	24864.45	140173.23	37687.65	41981.3
October	2620.48	138616.91	34692.59	34543.14

Source: Dollar Petrol Station

According to the table, (95) Octane and (92) Octane consumption are the largest in March (2021). Diesel and Premium Diesel are the highest consumption in May (2020). But (95) Octane and Premium Diesel consumption are the lowest in (2020) October. Moreover, the lowest of petrol consumptions in August (2020) are (92) Octane and Diesel consumption. Therefore, consumption fluctuates from month to month but the consumption is the same for each category in some months.

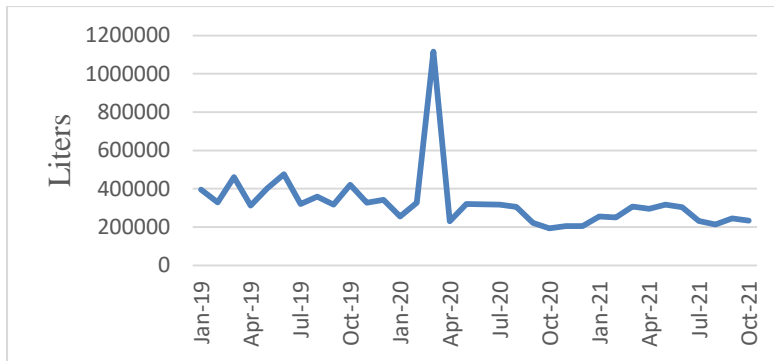
Source: Dollar Petrol Station

Figure.1 Petrol Consumption in Sagaing Township

According to figure 1, Diesel and Premium Diesel are the highest petrol consumption from January to May (2020) but (95) Octane and (92) Octane are the lowest petrol consumption from January to May (2020). Therefore, Diesel and Premium Diesel are the most consumed in these months because of the second wave of COVID-19 disease, it is time to stay home and there is less traffic for motorcycles and more traffic trucks. At the same time, petrol price is falling that Diesel and Premium Diesel are most consumption.

4.2 Petrol Consumption in Sagaing Township

The petrol consumption for the period from January (2019) to October (2021) in figure (2).

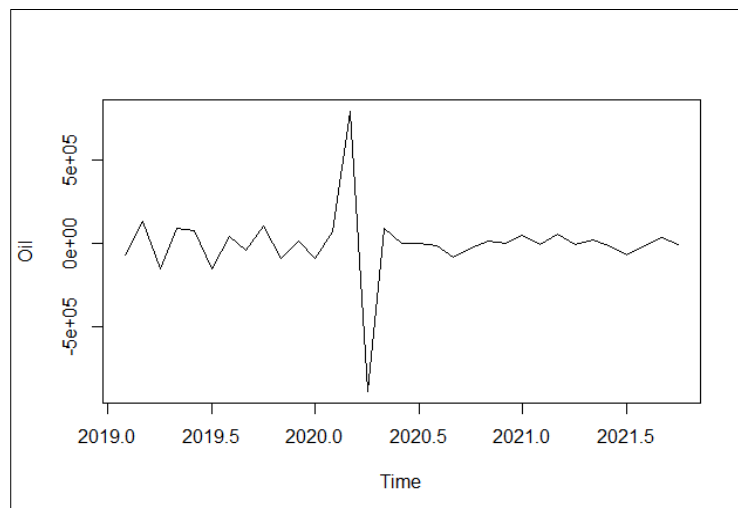
Source: Dollar Petrol Station

Figure.2 Monthly Petrol Consumption in Sagaing Township

According to figure (2) petrol consumption is the highest from January to May (2020). Therefore, petrol consumption fluctuates from month to month.

4.2.1 Model Identification

The first stage of ARIMA model building is to identify whether the variable, which is being forecasted, is stationary in time series or not. By stationary it means, the values of the variable over time varies around a constant mean and variance. The time plot of the petrol consumption data in figure (1) is clearly showed that the data is not stationary. The ARIMA model cannot be built until this series stationary is made. The first stage is the difference of the time series ‘d’ times to obtain a stationary in order to differencing used. The best idea is to start the difference with the lowest order (of first order, $d=1$) test the data for unit root problems. So, figure 3 below is the line plot of the first order differencing petrol consumption in Sagaing Township.

Source: Dollar Petrol Station

Figure.3 Petrol Consumption Data of First Order Differencing ($d=1$)

It can be easily inferred from the above graph that the time series appears to be stationary both mean and variance. But before moving further, it will first be testing the differencing time series data for stationary using the Augmented Dickey-Fuller test.

(i) Test for Stationary: Augmented Dickey-Fuller (ADF) Test

In this study, the petrol consumption in Sagaing township is whether stationary or nonstationary to be determined. In order to determine whether the petrol consumption contains unit roots, this study employs tests devised by the Augmented Dickey-Fuller (ADF).

Table (4) shows the results of the ADF unit root test.

Table.4 The Results of Unit Root Test for Petrol Consumption in Sagaing Township

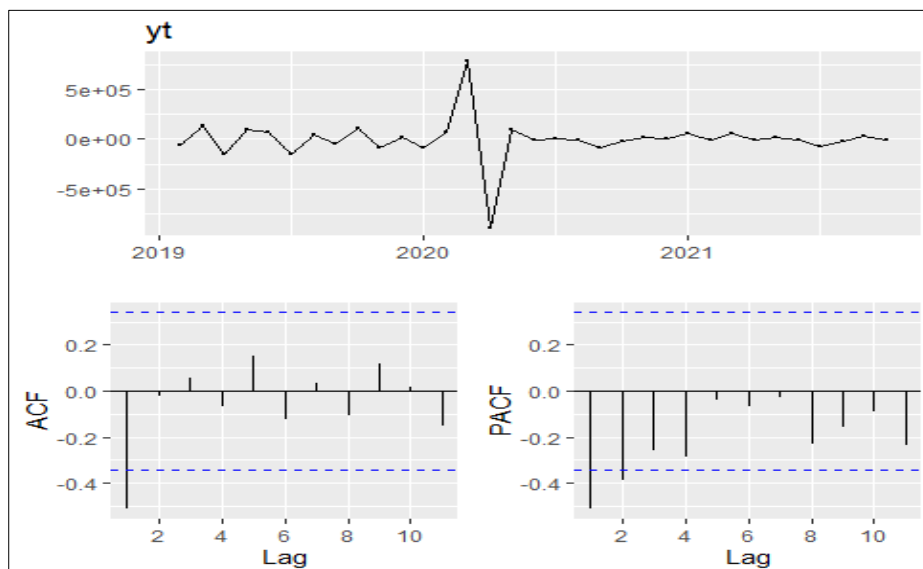
	Dickey-Fuller	Lag order	p-value
Level	-2.814	3	0.2576
First Difference	-4.6441	3	0.01

Source: Dollar Petrol Station

According to the above table, the petrol consumption is not stationary significance at the (5%) level. The ADF test statistic is (-2.814) with an associated significance of (0.2576) which is greater than (0.05). Thus, the null hypothesis is failed to reject and conclude that the time series data is not stationary at the level. Therefore, the variable stationary was the difference once and the result of ADF presented above the table shows that (1%) level of significance, petrol consumption is found to be stationary at the first difference and it can also conclude that petrol consumption in Sagaing township is stationary with integrated of order (1).

(ii) Correlogram and Partial Correlogram

Figure (4) represents the plot of correlogram (auto-correlation function, ACF) for lags (1) to (10) of the first-order difference time series of the petrol consumption in Sagaing Township.

Source: Dollar Petrol Station

Figure.4 ACF and PACF for Monthly Petrol Consumption in Sagaing Township

The plot in figure 4 suggests an appropriate ARIMA model of the data. AR(p) model is represented by the PACF and the MA(q) model is represented by the ACF. Based on figure (4) and the spike the following three models have been estimated and identified using R studio. The estimated ARIMA model for petrol consumption in Sagaing township with their corresponding MAPE, AIC, and BIC values are shown in below table (5).

4.2.2 Fitted ARIMA Model

Table.5 MAPE and BIC Values for Different ARIMA Models

ARIMA	MAPE	AIC	BIC
ARIMA(2,1,2)	27.05555	894.43	901.91
ARIMA(3,1,1)	27.15859	894.63	902.12
ARIMA(5,1,1)	26.85613	898.14	908.62

Source: Dollar Petrol Station

According to the above table, the best-fitted model is the accepted model on the basis of the minimum value of all selection criteria as mentioned above in MAPE, AIC, and BIC. It exposed the performance of three ARIMA models out of which ARIMA (2,1,2) was the best out of all. The remaining ARIMA models are not as good as ARIMA (2,1,2) model. Therefore, it was concluded that the appropriate model for forecasting the petrol consumption in Sagaing township during January (2019) to October (2021) was (2,1,2) having a minimum value of all selection criteria as compared to the remaining two models.

Model Estimation

The ARIMA model (2,1,2) model was selected as the best model amongst the candidate ARIMA models. The selected model also performs the best in terms of forecasting with the lowest MAPE, AIC, and BIC compared to other candidate ARIMA models as shown in table (5). The coefficient of the best model was estimated by using the method of Maximum Likelihood (ML) and all the coefficients are statistically significant at (5%) as shown in table (6).

Table.6 Coefficients and Standard Error (SE) of the Best Model

Best Fitted model: ARIMA (2,1,2)				
	ar1	ar2	ma1	ma2
Coefficient	-0.8635	-0.1233	-0.0563	-0.6575
S.E	0.4312	0.1927	0.4104	0.3632

Source: Dollar Petrol Station

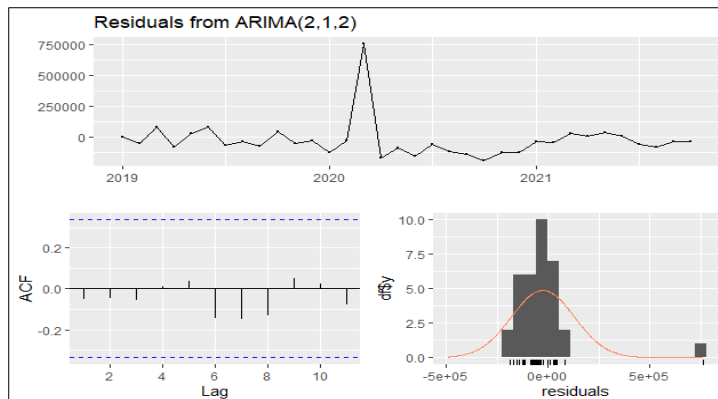
$$Y_t = \phi_1 Y_{t-1} + \phi_2 Y_{t-2} + \varepsilon_t + \delta_1 \varepsilon_{t-1} + \delta_2 \varepsilon_{t-2}$$

$$Y_t = -0.8635 Y_{t-1} - 0.1233 Y_{t-2} + \varepsilon_t - 0.0563 \varepsilon_{t-1} - 0.6575 \varepsilon_{t-2}$$

From table 5, the ARIMA model (2,1,2) exhibits the lowest AIC and BIC hence chosen as the best suitable model for forecasting while above table (6) shows the parameters of the chosen model. From table (6), the coefficients are all less than one (-0.8635, -0.1233, -0.0563, -0.6575). This means that the overall significance of the coefficients of ARIMA (2,1,2) was accepted and both AR (2) and MA (2) thus explained the series.

4.2.3 Model Adequacy (Diagnostic) Checking of Estimated Model

To check model adequacy, figure (4.4) shows the residual ACF and PACF of the modified model.

Source: Dollar Petrol Station

Figure.5 Estimated ACF and PACF of Residual Values for Seasonal

In the process of diagnostic checking, the nature of the methodical pattern of the residuals is examined. This scrutiny is done through ACF of the residuals, in various lag orders. Figure (5) shows an absence of autocorrelation in the residual forecasted. The ACF of the residuals is well within the significant limits. So, there is no correlation in the forecast residuals. Thus, the ARIMA model fitted is a good fit. The histogram enables to infer that the errors are normally distributed.

4.2.4 Forecasting for Monthly Petrol Consumption in Sagaing Township

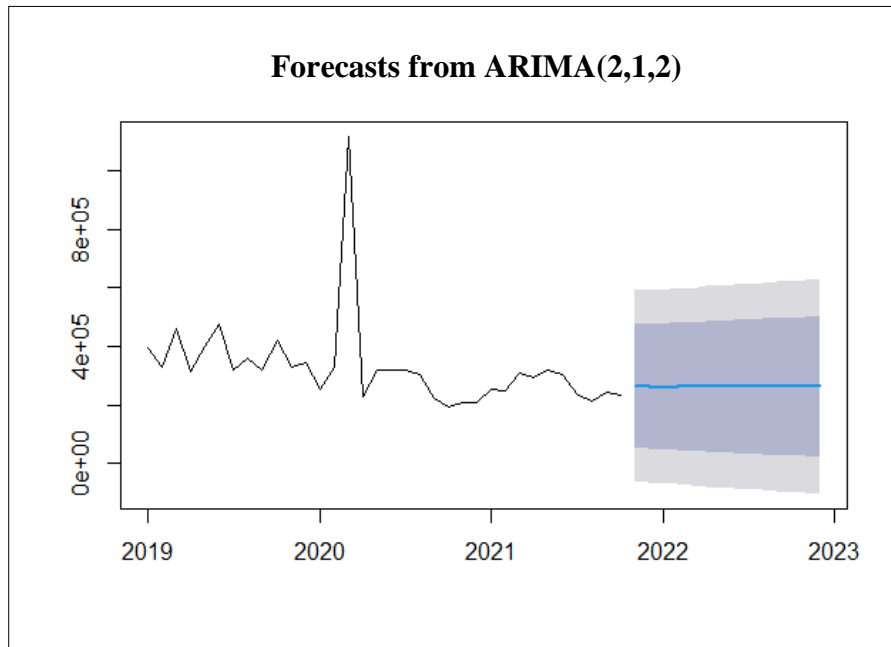
After the empirical examination, the most appropriate models for Petrol Consumption in Sagaing Township were determined. The best-fitting model for Petrol Consumption from January (2019) to October (2021) was examined for their forecast performance. The results of the forecast by using seasonal ARIMA(2,1,2) for petrol consumption in Sagaing township were shown in table (7) and figure (6).

Table.7 Results of Forecast by Using ARIMA(2,1,2) Model for Petrol Consumption in Sagaing Township

Month-Year	Forecast	Lo 95	Hi 95
Nov-2021	263483.6	-63348.23	590315.5
Dec-2021	264620.4	-63261.62	592502.4
Jan-2022	44703.26	-69281.12	589330.9
Feb-2022	263852.8	-71592.58	599298.1
Mar-2022	261114.2	-76110.70	598339.0
Apr-2022	263006.8	-78800.16	604813.9
May-2022	261710.3	-82559.05	605979.6
Jun-2022	262596.4	-85454.03	610646.9
Jul-2022	261991.1	-88865.42	612847.7
Aug-2022	262404.5	-91854.94	616664.0
Sep-2022	262122.2	-95082.39	619326.8
Oct-2022	262315.0	-98095.77	622725.8
Nov- 2022	262183.4	-101210.91	625577.6
Dec-2022	262273.3	-104211.23	628757.8

Source: Dollar Petrol Station

The forecast values from November (2021) to October (2022) are shown together with their (95)% lower and upper confidence limits. According to table (6), the forecast values from November (2021) to October (2022) increase within (95)% lower confidence limits and fall within (95)% upper confidence limits. The forecasting the petrol consumption in Sagaing township will increase and then will decrease from November (2021) to October (2022).

Source: Dollar Petrol Station

Figure 6 Forecast Values for Petrol Consumption

According to Figure (6), trend of the petrol consumption in Sagaing township is forecasted. The forecasting the petrol consumption in Sagaing township will increase and then will decrease from November (2021) to December (2022). Therefore, forecasting oil consumption did not fluctuate because there are other petrol stations in Sagaing Township and it is mainly sales to Sagaing residents.

5. Conclusion

5.1 Findings

In this study of petrol consumption in Sagaing township, according to the findings of the study, it can be found that there is fluctuating monthly of petrol consumption in Sagaing township. Therefore, petrol consumption is getting fluctuated in monthly. And then, the second wave of COVID-19 in Myanmar when petrol price is low that petrol consumption has very dropped dramatically and began mid-may and mid-June petrol price is getting increase that petrol consumption is low.

The petrol consumption is not stationary at the (5%) level of significance. The ADF test statistic is (-2.814) with an associated significance of (0.2576) which is greater than (0.05). Thus, the null hypothesis is failed to reject and conclude that the time series data is not stationary at the level. Therefore, the variable stationary was the difference once and the result of ADF presented above the table shows that (1%) level of significance, petrol

consumption is found to be stationary at the first difference and it can also conclude that petrol consumption in Sagaing township is stationary with integrated of order (1).

In addition, the Box and Jenkins method was utilized in modeling and forecasting the petrol consumption in Sagaing township. It exposed the performance of three ARIMA models out of which ARIMA (2,1,2) was best out of all. The remaining ARIMA models are not as good as ARIMA (2,1,2) model. Therefore, it was concluded that the appropriate model for forecasting the petrol consumption in Sagaing township during January (2019) to October (2021) was (2,1,2) having a minimum value of all selection criteria as compared to the remaining two models.

Based on the best-fitted models, monthly petrol consumption in Sagaing township is forecasted for future periods in November (2021) to December (2022). The forecast values from November (2021) to December (2022) were obtained with their (95)% lower and upper confidence limits. It was found the forecast values increase within (95)% lower confidence limits and fall within (95)% upper confidence limits. The forecasting the petrol consumption in Sagaing township will increase and then will decrease from November (2021) to December (2022). Therefore, forecasting oil consumption did not fluctuate because there are other petrol stations in Sagaing township and it mainly sales to Sagaing residents.

5.2 Suggestions

From the findings the study shows that petrol prices have non constant mean and variance implying that it is non-stationary, thus suggesting the utilization of a non-linear model and implying that petrol prices are not stable and keep on fluctuating unexpectedly. The government should adopt a stable form of petrol prices that are low. The petrol prices in Myanmar are characterised by unstable prices that fluctuate unexpectedly. This makes it difficult for petrol users to make informed buying and selling patterns. This is a form uncertainty in the energy market. By the government ensuring stable prices, the users will be in a better position to make proper buying and selling patterns. Petrol is one of the inputs used in many sectors for production. High petrol prices may lead to high cost of production and the effect of this is cost push inflation. The overall effect is a terms of trade deficit in the economy. With the government maintaining low prices, such kind of iniquity will be eliminated and the economy will be in a position to have significant economic growth and development.

Acknowledgements

I would like to express my deepest gratitude to Professor Dr. Moe Moe Yee (Rector, University of Co-operative and Management, Sagaing) who encouraged me to do this research paper. I would like to respect and thank to Professor Daw Khin Aye Myint (Retired), University of Co-operative and Management, Sagaing for her comments and suggestions. I am highly indebted to Professor and Head Daw Khin San Kyi, Department of Statistics, University of Co-operative and Management, Sagaing for her encouragement. I am also very grateful to all Associate Professors and all my colleagues at the Department of Statistics for their kind co-operation. I would like to express my sincere gratitude to all those who supported my research paper in different ways.

References

- Barak, S., & Sadegh, S. S. (2016). Forecasting energy consumption using ensemble ARIMA–ANFIS hybrid algorithm. *International Journal of Electrical Power & Energy Systems*, 82, 92-104.
- Dobermann, T. (2016). Energy in Myanmar. *International Growth Centre (IGC), Tokyo, Japan*.
- Dritsaki, C., Niklis, D., & Stamatiou, P. (2021). Oil Consumption Forecasting using ARIMA Models: An Empirical Study for Greece. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 11(4), 214-224.
- Janković, R. (2017). Forecasting energy consumption in Serbia using ARIMA model. In *Virtual international conference on science. Technology and Management in Energy*.
- Li, Z., Rose, J. M., & Hensher, D. A. (2010). Forecasting automobile petrol demand in Australia: An evaluation of empirical models. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 44(1), 16-38.
- Miao, J. (2015, August). The energy consumption forecasting in cHina based on ARIMA model. In *Proceedings of the 2015 International Conference on Materials Engineering and Information Technology Applications* (pp. 192-196).
- Monia, L., & Jaleddine, B. R. (2011). ARIMA FORECASTING OF ENERGY CONSUMPTION IN TUNISIA. *Advances and Applications in Statistics*, 25(2), 153-164.
- Nyongesa, D. N., & Wagala, A. (2016). Non-Linear Time Series Modelling of the Diesel Prices in Kenya. *International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences*, 5(4).
- Ozturk, S., & Ozturk, F. (2018). Forecasting energy consumption of Turkey by Arima model. *Journal of Asian Scientific Research*, 8(2), 52.
- Ritchie, H., & Roser, M. (2020). CO₂ and greenhouse gas emissions. *Our world in data*.
- Silitonga, A. S., Atabani, A. E., & Mahlia, T. M. I. (2012). Review on fuel economy standard and label for vehicle in selected ASEAN countries. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 16(3), 1683-1695.
- Thornton, S. E. (2015, September). The history of oil exploration in the Union of Myanmar. In *International Conference and Exhibition, Melbourne* (pp. 13-16).

A Study on the Situation of Rural Water Supply Implemented by the Department of Rural Development, Mandalay Region (2015-2016 to 2019-2020)

Si Thu Aung¹

Abstract

This study focuses on the Situation of rural water supply implemented by the Department of Rural Development for (5) years from 2015-2016 to 2019-2020 Mandalay Region. The objective of this paper is to study the situation of implementing water supply for villages done by the Department of Rural Development, Mandalay Region. The Secondary Data is collected from the Department of Rural Development, Mandalay Region for this study. It is found that totally (1621) rural water projects were completed for (1642) villages within (5) years from 2015-2016 to 2019-2020. It is suggestible to implement more projects for other villages in need of water after surveying around Mandalay Region. Results of continuous developments will come out and all villages in Myanmar will fully enjoy the benefits of rural water supply.

Key words: Rural Water Supply, Management Information System, Mandalay Region.

1. Introduction

Water is so essential for everybody in daily life since there is a proverb that no one can be alive without water. It is essential not only for livelihood in daily healthcare, preparing food, making food and washing clothes but also for manufacturing products.

According to scientific study, the total amount of water in the world is (71 %) but only (2.5 %) of that amount belongs to fresh water and the remaining area of water covers (1%) in salty water and (96.5 %) is the ocean area. It is learnt that (2.5%) of fresh water is inside ice in amount of (68.7 %), and it is (30%) in the underground of the earth. On the ground and other part it is (1.2 %) ². Therefore, fresh water is in the limited amount, and it would be long-lasting only if it is well-managed and the environment is preserved. It is necessary not only in agriculture but also in livestock breeding. Additionally fresh water is essential for all kinds of production.

In the rainy season, people try to store the rain water by using various methods and techniques. Rain water is used directly for agriculture and it is also used indirectly by keeping in dams built for the purpose of using in agriculture and it is also used as drinking water. Used water flows into creeks and rivers and then it continues surviving inside them. Some rain water sinks down the earth and it gets to the layer of underground water.

As water is needed for environment, agriculture, livestock breeding and production, different ways of water management are necessary. Water policies must be essentially provided. Policies have to be implemented in order to make use of surface water and underground water included in water resources of Myanmar.

According to a report of the Department of Rural Development in 2021, water supply networks have been successfully installed for the total population of (2522915) in (505081) households in (15) States and Regions, (177) Townships and (3038) villages. In studying the current activities for water supply for rural area in Mandalay Region implemented (1621) projects that have been completed within (5) years.

¹Assistant Lecturer, Department of Economics, Co-operative College, Mandalay.

²www.drdmyanmar.org (Development conditions of basic water supply service in rural areas from 2014-2015 to 2019-2020).

Local Development Committees took responsibility for implementing rural and urban water supply until 2010 and they came to focus only on urban water supply projects since 2011. It is the Department of Rural Development that is taking responsibility for rural water supply since that time onwards.

1.1 Objective of the Study

The objective of the study is to observe the situation of implementing water supply for villages done by the Department of Rural Development, Mandalay Region.

1.2 Scope of the Study

This study focuses on the situation of implementing shallow wells, deep wells, Hand Digging Wells, Soil Ponds, Springs and other for villages done by the Department of Rural Development, Mandalay Region for (5) years from 2015-2016 to 2019-2020.

1.3 Method of Study

The Secondary Data are collected from the Department of Rural Development, Mandalay Region for this study. Data have been analyzed by using simple linear regression.

2. Literature Review

This section presents water and sanitation in global context, sustainability in water supply system, sustainability studies of water supply system in Nepal literature review.

2.1 Water and Sanitation in Global Context

Millennium Development Goals (MDGs) are set of targets established by the United Nations to address worldwide poverty. Among these, the provision of clean drinking water to “halve by 2015, the proportion of population without sustainable access to safe drinking water basic sanitation” (UN 2009). This target has been a key factor in many governments and organizations undertaking efforts to improve drinking water access to urban and rural populations in developing countries. In between 1990 and 2010, more than two billion people gained access to improve drinking water sources (UN 2009). The proportion of people using an improved water source rise from (76%) in 1990 to (89%) in 2010 (UN 2009). Globally, the proportion of populations with access to improved drinking water sources increased from (77%) to (87%) and sanitation coverage from (54%) to (77%) in between 1990 and 2008 (JMP, 2008). Despite this progress, it is estimated that in 2008, there were still 884 million people lack of improved drinking water sources and more than hundreds of millions will still lack of sustainable access of safe drinking water (JMP, 2008).

In south Asia, it is estimated that 705 million people still practice open defecation in rural areas compared to 74 million people who do in urban areas (UN 2009). Therefore improving sanitation coverage with access to safe drinking water is of very importance for the development and ensures to achieve the Millennium Development Goal (target 7C). The quality and status of water supply in the ground reality as indicated in table 2 will influence the sustainability in the water supply system.

2.2 Sustainability in Water Supply System

Sustainability is a term widely used and has a different meaning depending on the context where it is used. One of the most well-known definitions of sustainability is: the Brundtland report in 1987 defines “Sustainability development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs” (issd 2013). Although Brundtland definition is very broad and applicable to many disciplines, later it’s definition is applied more thoroughly to water and sanitation sector. The Agenda 21 (UN 2009/a) states that “by achieving sustainable development all people, regardless of their stages of development and social and economic conditions, have the right to have access to drinking water in quantities and of a quality equal to their basic needs”.

Besides the definition of Brundtland Report Mihelcic et al. (2007) define sustainability in term of infrastructure as “the design of human and industrial systems to ensure that humankind’s use of natural resources and cycle do not lead to diminished quality of life due either losses in future economic opportunities or to adverse impacts on social conditions, human health, and the environment”. Moreover, there are other aspects of sustainability besides these. These aspects include institutions, public participation, social awareness, capacity building, operation and maintenance, technical and financial. Smith (2011) outlined that: “community water supply systems are engineered solutions that operated through social cooperation. And also mentioned that the technical adequacy is the first and most critical for long- term sustainability of water system.” Brikk (2002), In: Cardona and Fonseca, (2003) stated that a water and sanitation system is sustainable when:

1. It continues to function over a prolonged period of time and able to give appropriate level of benefits like quality, quantity, continuity and health to all.
2. Its management is institutionalized.
3. Its operation, maintenance, administrative costs are recovered at local level and can be operated and maintained at local level with limited but need feasible external support.
4. It does not affect the environment negatively.

But this definition does not cover the financial management required to recover cost. Since, finance is a problem in community managed system and it is important to address. Brikke and Rojas (2001) reported that financial management is effective if committee is able to budget the income and expenditure over a define period of time, collect service fees, keep financial information and record, and control and monitor the financial performances of the system.

Another conclusion drawn on the sustainability of water supply projects in Northeast Brazil, have identified how environmental and community assessment, community engagement in planning as well as training capacity building and monitoring can help to meet the sustainability criteria (Silva et al., 2013). Similarly, Katz and Sara, (1998); Carter et al., (1999); Gleitsmann, Kroma and Steenhuis, (2007); Barnes and Ashbolt, (2010) concluded in their paper that, when local communities participate directly in planning their own water supply systems, these systems are more likely to be sustainable than systems that are imposed by the government or donor organizations. When community are engaged in the planning process and are more likely to select supply options that they are willing and able to operate and maintain (Montgomery, et al. 2009).

Furthermore, social capital (set of shared community norms, expectations and pattern of interaction) within a rural community is also one of the factors that affect the sustainable rural water supply systems. Social capital can help a community to develop and deploy their own administrative and financial capital to manage a system. A research carried on irrigation in rural areas by Lam (1998); Ostrom, (2000), concludes that when infrastructure development does not consider the availability of social capital in a community, the systems are less likely to be sustainable.

Montgomery et al., (2009) presents that the support of social capital building, there must be an active communication by local leaders with community members regarding the planning and operation of water system. In addition to social factors, administrative, financial and technical capacities are essential criteria for sustainable rural water supply systems to ensure a system operates effectively over time and at reasonable cost (Harvey and Reed, 2004). Additionally, the sustainable systems are likely to be found where the communities and project operators have adequate financial and administrative capacity for system operations and maintenance (Montgomery et al., 2009). Many scholars claim that water supply system will be sustainable when consumers are willing to pay user charges that are sufficient to cover all the costs. Willingness to pay (WTP) can be constructed as an indication of the demand for improved services and their potential sustainability (Kaliba et al., 2003). In contrast, Bohm et al., (1993); concluded that rural water supply systems are not sustainable unless grants are available to finance most or all initial construction costs.

2.3 Sustainable Studies of Water Supply System in Nepal:

Bhandari and Grant (2007) discussed in their article that technology, people and institution are the main three factors of water supply system, which determines whether the scheme is sustainable or not. The study was carried out in the rural village and rural market through the questionnaire survey to find the differences in maintaining and operating water supply system.

They concludes their survey as, in the rural village weak institutional capacity is the main obstacle for the provision of drinking water while in rural market centers technicalities are the major problems of the project sustainability. Chauhan, (2013) carried out study on environmental sustainability of rural water supply systems implemented by Rural Water Supply and sanitation project in Western Nepal from the institutional and financial point of view. The study was focused on organization and management capacity of Water Users and Sanitation Committees to ensure the proper functionality and Sustainability. The main findings of this study is most of the studied schemes have been affected by several water contaminants like E. coli which decreased the life of projects sustainability. Many scholars claim that water supply projects will be sustainable when consumers are willing to pay user charges that are sufficient to cover all the costs. Willingness to pay (WTP) can be construed as an indication of the demand for improved services and their potential sustainability (Kaliba et al. 2003). In contrast, Bohm et al. 1993; conclude that rural water supply systems are not sustainable unless grants are available to finance most or all initial construction costs. According to government policy of Nepal, operation and maintenance costs of the projects should be financed by community itself while the investment cost is covered by the donor agencies or the government (NPC, 1998). Community may also contribute to project

investment by providing labor, land and local materials. A sustainable drinking water future depends on appropriate prices and the necessary resources need to come from project consumers (World Bank water Demand Research Team, 1993; Whittington, 1998). However, in Nigeria rural consumers do not want to pay for water in advance or commit themselves to a fixed monthly payment due to their mistrust of public providers (Whittington et al. 1990). Water User Committee plays a vital role in the sustainability of rural water supply schemes (Lopez-Gunn and Cortina, 2006).

3. The Situation of Implementation in Rural Regions all around Myanmar

In rural regions all over Myanmar, availability of clean water supply was (61%) according to Census 2014. Regarding with investment programs for water, supply planning in rural areas is to be covered (61%) in 2015, (70%) in 2020, (85%) in 2025 and (100%) in 2030 respectively including pipeline water supply. Other water projects are planned for implementation as (40%) in schools by 2020, (65%) by 2015, (100%) by 2030 and (50%) in Rural Healthcare Department and Branch Offices by 2020, (75%) by 2025 and (100%) by 2030.³

It is learnt that 1 USD investment in water and sanitation sector can remake 4.3 USD that is such amount of fund can be remade by reducing expense in public healthcare. It means that when any diseases infected by unclean water were eradicated, expense for negative health effects would be reduced. Moreover, WHO states that water availability is advantageous for reduction of pollution in environment, progress in production, upgrading in rate of schooling among children, human dignity and safety.

According to Investment Program for Water Supply and Sanitation in Rural Area (2017-2030), yearly amount to be invested for this sector has been calculated in order to fulfil 2030 Goal and it is being implemented by prospecting amount of contribution in (35%) from the Government, (35%) from International Partnership Organizations and (30%) from the people in order to fulfil the said amount of investment. It would be necessary for the State to carry out rural water supply projects annually in about (3000) villages and plans have been prepared for other related sectors such as water supply for schools and clinics, development in services of sanitation and healthcare in rural areas including health education and research.

3.1 Water Policy

Regarding with the National Level Water Plan of Myanmar, MSDP (Myanmar Sustainable Development Plans) must be practiced basically in implementing administrative managements for stronger cooperation among responsible Ministries and better exchange of information for the sake of development in water resources in Myanmar. Objectives include development of individual skill, responsibility, sustainable use of water and creating an enabling environment in the sector of water distribution and sanitation.

³www.drdmyanmar.org (Development conditions of basic water supply service in rural areas from 2014-2015 to 2019-2020).

3.2 The Rural Development Law (Water Supply Sector)

On 2019, the Rural Development Law was prescribed and it provides renewing, maintaining and upgrading rural water supply activities, water availability in schools, clinics and hospitals in rural areas, cooperating among the Government departments, local NGOs and INGOs for implementation of water and sanitation projects, inspecting whether the quality of water resources are complied with specifications and standards, prohibiting water distribution businesses not complied with the provided specifications, managing and protecting water resources and educating people in rural area.

3.3 Preparing the Strategic Plan for National Level Rural Water Supply and Sanitation

A meeting was held on (18th) March 2015 in Myanmar in order to form a task force and, the Department of Basic Education, the Department of Public Health and other responsible. Ministries and departments. By the support of UNICEF, technical consulting teams and the task force began preparing the Strategic Plan and (2) National Level workshops, (6) Task Force meetings and (13) local workshops in respective Regions and States were held.

In preparing the Strategic Plan, laws to be included were specified and discussed by attendees from different sectors. Various kinds of content, i.e. sustainability, water resource management, cost sharing for water availability, spending fund for sanitation in environment, co-working for water availability, environment and personal sanitation, regular operation and maintenance, sharing service and decentralizing in different levels of management, responsibility and transparency, participation of both men and women, participation of disable people and equality and Anti- Poverty Strategies are included.

Strategic goals target upgrading socio-economic life of all people in rural area in 2030 by means of implementing equal and effective services of water availability, individual and environmental sanitation. Sustainable Development Goal No.6 was prescribed and aimed to availability of clean water, better sewage system and sustainable management for everyone.

3.4 Situation of Rural Water Distribution in Myanmar

Distribution of water by using water supply meter system is so effective that preferable results come out as reduction of waste amount of water, better water management and necessary maintenance with fund collected as water supply tax and people have to manage by themselves after contributing their own fund. According to a report of the Department of Rural Development, water supply networks have been successfully installed for the total population of (2522915) in (505081) households in (15) States and Regions, (177) Townships and (3038) villages.

Distribution of water by implementing a business model purifying water is so important for people in rural areas where they have to depend on unpurified surface water resources that they come to be familiar with modern technologies and they can enjoy benefits depending on expense that they spend. A report of the Department of Rural Development indicates that plans have been accomplished in compliance with people's need and water purifying systems have been successfully installed for the total population of (186534) in (38958) households in (8) States and Regions, (58) Townships and (163) villages.

Coverage of water availability in rural areas were (62%) only according to Census 2014 but it is found that implementations fulfilled the original objectives as coverage of water availability in those areas become (77%) from better and protected water supply systems including (18%) pipeline system, (47%) well and protected hand-digging hole, (8%) water purifying system, rain water ponds and springs.

4. Data Analysis the Current Activities of Water Supply for Rural Area in Mandalay Region Implemented by the Department of Rural Development

In studying the current activities for water supply for rural area in Mandalay Region implemented by the Department of Rural Development, total cost (in Million Kyats) per year are calculated as below from 2015-2016 to 2019-2020.

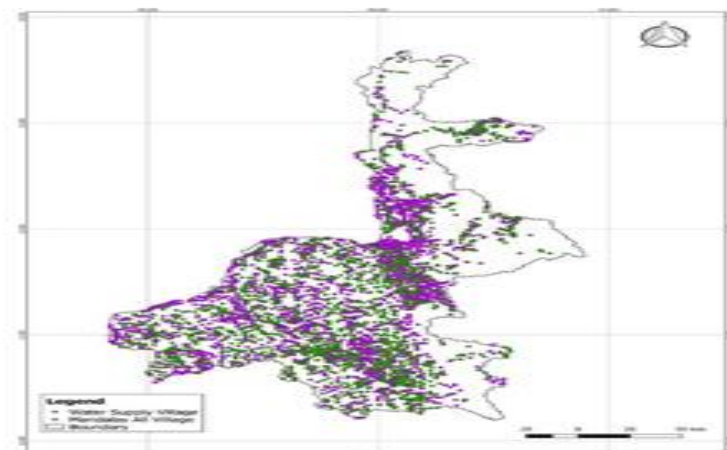
Table 1. The Current Activities for Water Supply for Rural Area in Mandalay Region Implemented by the Department of Rural Development from 2015-2016 to 2019-2020 Depending on Fiscal Years

Sr. No	Fiscal Year	Villages	House-holds	Population	The Quantity of Water Supply based on the Implementing Method							Cost (Million kyats)
					Shallow Well	Deep Well	Hand Well	Soil pond	Spring	Other	Total	
1	2015 - 2016	376	85054	413158	33	228	6	48	26	66	407	3749.597
2	2016 - 2017	527	87139	435337	6	108	21	41	12	198	386	2827.1272
3	2017- 2018	181	25792	128491	32	41	7	69	6	49	204	2006.8603
4	2018- 2019 (First 6 Months)	51	7147	35687	14	5	2	3	2	41	67	372.9943
5	2018- 2019	190	36057	174021	25	75	1	63	7	32	203	2932.5687
6	2019- 2020	317	65019	321094	46	93	3	87	15	110	354	4676.5307
Total		1642	306208	1507788	156	550	40	311	68	496	1621	16565.6782

Source: Department of Rural Development, Mandalay Region

As described in the above-mentioned Table (1), it is found that the budget in (16565.6782) (Million Kyats) was spent for (1621) projects including (156) shallow wells, (550) deep wells, (40) Hand Digging Wells, (311) Soil Ponds, (68) Springs and other (496) that have been completed within (5) years from 2015-2016 to 2019-2020.

Figure (1) Water Supply for Rural Area in Mandalay Region Implemented by the Department of Rural Development

Source: Department of Rural Development, Mandalay Region

Simple Regression analysis is applied to investigate the factor relationship between the cost and total implementing of households for rural area in Mandalay Region. The simple linear regression model, total implementing of households is employed as dependent variable and cost (million kyats) is employed as independent variable. Table One is the Results of Simple Regression Model.

Expression of this relationship by using the written as: Simple Linear regression equation is

$$\hat{Y}_i = \beta_0 + \beta_1 X_i$$

In constructing the model, the variables are noted as;

Y_i = Total Implementing the Quantity of Water Supply

X_i = Cost (million kyats)

Table 2. Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.836 ^a	.699	.624	81.971

a. Predictors: (Constant), Cost

Table 3. ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	62458.166	1	62458.166	9.296	.038 ^b
	Residual	26876.667	4	6719.167		
	Total	89334.833	5			

a. Dependent Variable: Total implementing

b. Predictors: (Constant), Cost

Table 4. Coefficients ^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	61.664	76.136		.810	.463
	Cost	.076**	.025	.836	3.049	.038

Source: Department of Rural Development, Mandalay Region

*= Significant at 10 % Level , **=Significant at 5% level , ***=Significant at 1% level

Simple Linear regression equation is

$$\hat{Y}_i = 61.664 + .076X_i$$

According to the table (2), (3) and (4), the regression indicates F-ratio is significant at (5%) level of significant. The coefficient of determination R^2 implies that about (70%) of the variation in the total implementing of households in the area for by the explanatory variables in the regression model. The result further signifies that the total implementing of households is positively influenced by the cost in the area at (5%) level of significant. Therefore, the variant equations are satisfactory to be applied in the total implementing. So, if the cost is not increased, the provided to households will be 61.664 units. If the cost is increased by 1(million), a total of (.076) units will be used for rural area in Mandalay Region.

4.1 Water-Supply-Meter-Installed Rural Water Distribution Implemented by the Department of Rural Development, Mandalay Region

Mandalay Region consists of (28) Townships and it is (22) Townships that the Department of Rural Development took responsibility for rural water supply. The status that water-supply-meter-installed rural water distribution implemented by the Department of Rural Development can be shown in the following Table (5)

Table 5. The Situation of Water Supply for Rural Area by Using Water Supply Meter Implemented by the Department of Rural Development (2019-2020)

Sr. No	Region	Township	Village Tract	Village	House hold	Home Installed Taps	Installed Water Supply Meters	Implemented (%)	Villages in Township
1	MandalayRegion	Pyin Oo Lwin	11	15	1655	1589	20	11.9	126
2	Mandalay Region	Sint Guu	3	3	594	322	322	2.11	142
3	Mandalay Region	Matayar	-	-	-	-	-	-	287
4	Mandalay Region	Mogoke	16	35	5954	5954	-	26.72	131
5	Mandalay Region	Thabeik Kyin	3	3	577	570	570	3.45	87
6	Mandalay Region	Kyaukse	8	10	2175	2088	2088	4.2	238
7	Mandalay Region	Sint Gaing	7	8	1062	613	613	4.79	167
8	Mandalay Region	Tada Oo	9	17	2412	2184	1444	9.66	176
9	Mandalay Region	Myit Thar	8	8	1596	766	736	3.32	241
10	Mandalay Region	Pathein Gyi	4	4	950	395	395	2.8	143
11	Mandalay Region	Meikhtila	14	29	2601	2206	2206	7.36	394
12	Mandalay Region	Wuntwin	12	20	4064	3053	3053	8.33	240

13	Mandalay Region	Mahlaing	34	51	6109	4827	4827	20.08	254
14	Mandalay Region	Thasi	13	16	3367	2145	1935	6.18	259
15	Mandalay Region	Myingyun	31	40	9139	5978	5978	20.73	193
16	Mandalay Region	Nga Zon	9	17	3510	2457	2457	10.43	163
17	Mandalay Region	Nahtogyi	42	72	12586	10067	10067	37.5	192
18	Mandalay Region	Taung Thar	30	46	7300	5686	5686	16.08	286
19	Mandalay Region	Yamethin	60	95	18500	12803	12803	35.71	266
20	Mandalay Region	Pyaw Bwe	45	70	9960	6694	6694	21.41	327
21	Mandalay Region	Nyaung Oo	69	158	24724	29539	29539	52.67	300
22	Mandalay Region	Kyauk Padaung	13	15	2559	1766	1766	4.32	347
Total		22	441	732	121394	101702	93199	309.75	4959

Source: Department of Rural Development, Mandalay Region

According to the above-described Table (5) in 2019-2020, it is found that (101702) home-installed water taps and (93199) water supply meters have been installed at (121394) households in (732) villages and completion percentage is also described for Townships. In implementing rural water supply for Mattaya Township, it is found that home-installed water tap systems (Water Supply Meter Systems) are still being processed.

4.2 The Situations of Water Supply Cooperated by the Department of Rural Development, Mandalay Region and INGOs

The Department of Rural Development, Mandalay Region is cooperating with INGOs to implement the water supply in Mandalay Region. In this section focuses on co-operations with international non-government organizations such as UNICEF, JICA, BATM, BAJ, UN-Habitat and UNDP.

4.2.1 The Situations of Water Supply Cooperated by the Department of Rural Development, Mandalay Region and UNICEF

Table 6. The situations of Water Supply Cooperated by the Department of Rural Development, Mandalay Region and UNICEF

Sr. No	Fiscal Year	Townships	Villages	Households	Population	Implementing Method							Cost(in Million Kyats)
						Shallow Well	Deep Well	Hand Well	Soil Pond	Spring	Other	Total	
1	2015-2016	1	5	721	3705		5					5	20
2	2016-2017	1	4	639	3436		4					4	16
3	2017-2018	7	9	2179	11044	7	6				4	14	176.05
4	2018-2019 (6 Months)	3	8	1946	10361		1			2	5	8	94.524
5	2018-2019	3	7	1084	5480	2	2			1	2	7	135.801
6	2019-2020	9	10	2780	13390		1			2	7	10	144.353
Total			43	9349	47416	9	19			5	18	48	586.728

Source: Department of Rural Development, Mandalay Region

As described in the above-mentioned Table (6), it is found that the budget in (586.728) (Million Kyats) was spent for (48) projects including (9) shallow wells, (19) deep wells, (5) Springs and other (18) that have been completed within (5) years from 2015-2016 to 2019-2020 by cooperation between UNICEF and the Department of Rural Development, Mandalay Region.

Townships where those projects have been implemented can be listed as Mogok, Mattayar, Thabeikkyin, Sint Guu, Myitthar, Meitthila, Wuntwin, Thasi, Taung Thar, Nahtogyi, Yamethin, PyawBwe, NyaungOo and KyaukPadaung.

Other projects include installing water pipelines, building water towers and tanks. Table Six is the Results of Simple Regression Model.

Expression of this relationship by using the written as: Simple Linear regression equation is

$$\hat{Y}_i = \beta_0 + \beta_1 X_i$$

In constructing the model, the variables are noted as;

Y_i = Total Implementing the Quantity of Water Supply

X_i = donation of the Unicef (million kyats)

Table 7. Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.891 ^a	.793	.742	1.846

a. Predictors: (Constant), Cost unicef

Table 8. ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	
1	Regression	52.366	1	52.366	15.364	.017 ^b
	Residual	13.634	4	3.408		
	Total	66.000	5			

a. Dependent Variable: Total unicef

b. Predictors: (Constant), Cost unicef

Table 9. Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3.281	1.420		2.310	.082
	Cost unicef	.048**	.012	.891	3.920	.017

a. Dependent Variable: Total unicef

Source: Department of Rural Development, Mandalay Region

*= Significant at 10 % Level , **=Significant at 5% level , ***=Significant at 1% level

Simple Linear regression equation is

$$\hat{Y}_i = 3.281 + 0.048X_i$$

According to the table (7), (8) and (9) the regression indicates F-ratio is significant at (5%) level of significant. The coefficient of determination R^2 implies that about (79%) of the variation in the total implementing of households in the area for by the explanatory variables in the regression model. The result further signifies that the total implementing of households is positively influenced by the donation of the UNICEF in the area at (5%) level of significant. Therefore, the variant equations are satisfactory to be applied in the total implementing. So, If the cost is not increased, the provided to household will be (3.281) units. If the cost is increased by one million, total of (0.048) units will be used for rural area in Mandalay Region.

4.2.2 Rural Water Supply Implemented by the Department of Rural Development, Mandalay Region Being Aided by JICA

Table10. Rural Water Supply Implemented by the Department of Rural Development, Mandalay Region Being Aided by JICA

Sr. No	Fiscal Year	Villages	House holds	Population	Implementing Method	Cost (in Million Kyats)
					Water Pumping Station Total	
1	2015-2016	3	387	2128	3	33.300
2	2016-2017	4	1129	5494	4	36.800
3	2017-2018	6	668	3740	6	55.200
4	2018-2019 Mini	3	323	1597	3	27.600
5	2018-2019	3	535	2121	3	27.600
6	2019-2020	12	1785	10303	12	110.400
	Total	31	4827	25383	31	290.900

Source: Department of Rural Development, Mandalay Region

As described in the above-mentioned Table (10), it is found that the budget in (290.900) (Million Kyats) was spent for (31) projects including Water Pumping Stations and Water Towers for population (25383) and (4827) households in (31) villages. Townships where those projects have been implemented can be listed as Nyaung Oo, Kyauk Padaung, Mahlaing, Nahtogyi, Pyaw Bwe, Taung Thar and Ngazon. Table 10 is the Results of Simple Regression Model.

Expression of this relationship by using the written as: Simple Linear regression equation is

$$\hat{Y}_i = \beta_0 + \beta_1 X_i$$

In constructing the model, the variables are noted as;

Y_i = Total Implementing the Quantity of Water Supply

X_i = donation of the Jica (million kyats)

Table 11. Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.998 ^a	.995	.994	.275

a. Predictors: (Constant), Cost Jica

Table 12. ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	62.531	1	62.531	826.596	.000 ^b
	Residual	.303	4	.076		
	Total	62.833	5			

a. Dependent Variable: Total jica

b. Predictors: (Constant), Cost Jica

Table 13. Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-.192	.218		-.884	.427
	Cost Jica	.111 ^{***}	.004	.998	28.751	.000

a. Dependent Variable: Total jica

Source: Department of Rural Development, Mandalay Region

*= Significant at 10 % Level, **=Significant at 5% level, ***=Significant at 1% level

Simple Linear regression equation is

$$\hat{Y}_i = -0.192 + 0.111X_i$$

According to the table (11), (12) and (13), the regression indicates F-ratio is significant at (1%) level of significant. The coefficient of determination R^2 implies that about (99%) of the variation in the total implementing of households in the area for by the explanatory variables in the regression model. The result further signifies that the total implementing of households is positively influenced by the donation of the jica in the area at (1%) level of significant. Therefore, the variant equations are satisfactory to be applied in the total implementing. So, if the cost is not increased, the provided to households will be (-0.192) units. If the cost is increased by one million, a total of (0.111) units will be used for rural area in Mandalay Region.

4.2.3 The Situations of Rural Water Supply Cooperated by the Department of Rural Development, Mandalay Region and British American Tobacco Myanmar Ltd. (BATM) and Bridge Asia Japan (BAJ)

Table 14. The situations of Rural Water Supply Cooperated by the Department of Rural Development Mandalay Region and British American Tobacco Myanmar Ltd (BATM) and Bridge Asia Japan (BAJ)

Sr No	Town ship	Village Tract	Village Name	House-holds	Population	Name	Cost (Million Kyats)	Completion (%)	Remark
1		Nyaung Che Paw	Sein Pan Kyin	295	1529	4"Ø400'Digging Tube Well, Water Pumping Station, Building Water Tower	27.5	100%	2015-2016
2		Myet Shu	Min Kone	58	337	4"Ø400' Digging Tube Well, Water Pumping Station, Building pond	15	100%	
3		Sein Pan Kan	Taw Kan Gyi	51	221	4"Ø400' Digging Tube Well, Water Pumping Station, Building Water Tower. 2"Ø3000 Installing water Pipelines	32.5	100%	
	Total	3	3	404	2087		75	100%	

Source: Department of Rural Development, Mandalay Region

As described in the above-mentioned Table (14), it is found that the budget in (75.00) (Million Kyats) was spent for projects including Digging Tube Well, Water Pumping Station, Building Water Tower, Installing Water Pipelines for population (2087) and (404) households in (3) villages from Nahtogyi Township by cooperation of (BATA), (BAJ) and the Department of Rural Development, Mandalay Region

4.2.4 The Situations of Rural Water Supply and Sanitation Cooperated by the Department of Rural Development, Mandalay Region and UN-Habitat

Table 15. The Situations of Rural Water Supply and Sanitation Cooperated by the Department of Rural Development, Mandalay Region and UN-Habitat

Sr. No	Township	Village Tract	Villages	House-holds	Population	Implementing Method						Cost (in Million Kyats)	Remark
						Shallow Well	Deep Well	Hand Well	Pipe Line System	Other	Total		
1	Mahlaing	35	35	3827	20303	25		5	29	37	96	435.21	2016/2017/2018
2	Myingyun	11	12	4474	20653				9	5	14	25.13421	2018
3	Taungthar	13	13	1638	9348		12		12	24	48	173.414	2019
	Total	59	60	9939	50304	25	12	5	50	66	158	633.75821	

Source: Department of Rural Development, Mandalay Region

As described in the above-mentioned Table (15), it is found that the budget in (633.75821) (Million Kyats) was spent for (158) projects in total including (25) shallow wells, (12) deep wells, (5) Hand Digging Wells, (50) Pipeline Systems and other (66) projects (Building Fly-protected Toilets) for population (50304) and (9939) households in (60) villages from Mahlaing, Myingyun and Taungtha Townships by cooperation of UN-Habitat and the Department of Rural Development, Mandalay Region.

4.2.5 The Situations of Rural Water Supply Cooperated by the Department of Rural Development, Mandalay Region, the Ministry of Natural Resources and Environmental Conservation, the Dry Zone Greening Department and UNDP

Table 16. The Situations of Rural Water Supply Cooperated by the Department of Rural Development, Mandalay Region, the Ministry of Natural Resources and Environmental Conservation, the Dry Zone Greening Department and UNDP

Sr. No	Township	Village Tract	Villages	Number	Type of Implemented	Contractor Company	Remark
1	Myingyun	6	6	6	Water Collecting Pond	Well Done Engineering	2018
	Nyaung Oo	11	12	12	Water Collecting Pond	Well Done Engineering	2018
	Nyaung Oo	4	4	4	Deep Well	Well Done Engineering	2018
	Total	21	22	22			
2	Myingyun	9	15	15	Maintaining Soil Pond	Farm Business Development Technical Team	2017
		8	8	8	Making Canal	Farm Business Development Technical Team	2017
		11	14	14	Maintaining Soil Pond	Farm Business Development Technical Team	2018
	Total	28	37	37			
	Total	49	59	59			

Source: Department of Rural Development, Mandalay Region

As described in the above-mentioned Table (16), it is found that (37) projects were totally implemented including the project of maintaining (15) soil ponds and building (8) canals for Myingyun in 2017, and building (14) Soil Ponds in 2018 by cooperation of the Department of Rural Development, Mandalay Region, the Ministry of Natural Resources and Environmental Conservation, the Dry Zone Greening Department and UNDP. It is found that in 2018, (22) water supply projects were implemented for totally (22) villages including (6) water collecting ponds in Myingyun Township and (12) water collecting ponds and (4) deep wells in Nyaung Oo Township.

5. Conclusion

Rural water supply is also important to understand and follow responsibilities of the committee, individual responsibilities, water supply tax specifications, monthly water supply tax collection, maintenance, water distribution, water management, regular maintenance, manageability for the fund necessary to maintain, and do and don't. The rural water supply system will be sustainable only if all members of the committee that manage water supply understand and practice their responsibilities and each and every household in the village follows the rules necessarily with mindset of ownership, that is, this system is belong to the household or the whole village. It would be necessary for responsible employees of the Department of Rural Development to focus on that point in educating people.

According to the table (1), table (2), table (3) and (4) results, if the cost is increased, the household water supply is most used by 1(million), a total of .076 units will be used for rural area in Mandalay Region. According to the table (6), table (7), table (8) and (9) results, if the cost is increased by 1(million), a total of 0.048 units will be used for rural area in Mandalay Region. According to the table (10), table (11), table (12) and (13) results, if the cost is increased by 1(million), a total of 0.111 units will be used for rural area in Mandalay Region.

In implementing rural water supply in Mandalay Region, (22) Townships are included and separate in each Township have been carried out as well. It is found that totally (1621) rural water projects were completed for (1642) villages within (5) years from 2015-2016 to 2019-2020. In implementing rural water supply for Mattaya Township, it is found that home-installed water tap systems (Water Supply Meter Systems) are still being processed. It is found that all responsible departments and INGOs have implemented successfully within all areas of each and every.

It is suggestible to provide prior planning for sustainability, protection from overusing water resources, protection from pollution, designing to be protected from severe weather and natural disasters, issuing appropriate bylaws and instructions, educating for equality between male and female, educating for preferable behavior change, more information and more effective cooperation.

More monetary funds necessary to be invested in rural water supply year after year and technical assistance should be requested appropriately from relevant INGOs. It is suggestible to implement more projects for other villages in need of water after surveying around Mandalay Region.

It is also suggestible for individual and organizational skill-building in responsible departments, companies and among participants, building up water quality laboratories and making regular tests, providing necessary tools and devices to test industrial quality and carrying out researches on rural water supply. Subsequently results of continuous developments will come out and all villages in Myanmar will fully enjoy the benefits of rural water supply.

Acknowledgements

I also would like to express my deepest thanks to Dr. Moe Moe Yee, Rector for University of Cooperative and Management, Sagaing giving me necessary advice and guidance. I am grateful to Dr. Tin Mu Aye, the Principal of the Co-operative College, Mandalay for her kind permission to conduct this research and I would like to express my gratitude to U Tin Myint, the Vice Principal. I also would like to express my deepest thanks to Professor U Kyaw Thura, Head of the Department of Economics, UCMS for giving me necessary advice and guidance. I sincerely thank Director and Chief Engineer of the Department of Rural Development, Mandalay Region, Daw Khine Kyi Zin, Assistant Engineer and Daw Ei Ei Myat (AD) for providing me all necessary statistics data.

References

Development conditions of basic water supply service in rural areas from 2014-2015 to 2019-2020.

<https://www.drdmyanmar.org>

Government of the Republic of the Union of Myanmar, 2016, October, National Investment Plan for Rural Water Supply, Sanitation and Hygiene (WASH),(WASH) in Schools and (WASH) in Health Facilities (2016-2030).

Raut, Kalyani (2014). Sustainability of Community water supply systems managed by Water Use Committee.

A case study of Rural Water Supply System in Nepal, Master Thesis, 2014, Norwegian University of life Sciences.

DRD. (2020). Water Supply for Rural Area in Mandalay Region Implemented by the Department of Rural

Development (2015-2016 to 2019-2020). [https:// www.water-donation.com](https://www.water-donation.com)

Teachers' Attitudes towards E-learning Education in University of Co-operative and Management, Sagaing

Hnin Ma Ma Win¹

Abstract

This study aims to determine the teachers' attitudes towards e-learning education in University of Co-operative and Management, Sagaing. Sixty-two teachers at University of Co-operative and Management, Sagaing are selected by using simple random sampling method. Chi-square test was used to examine the associations of variables. It is revealed that teachers have positive attitude towards e-learning where using hour on e-resources (at work) played a statistically significant contribution to their attitudes. It is recommended that technical support, training on e-learning, and basic infrastructures are needed to provide teachers to widen their understanding and smoothly integrate into teaching and learning process. The findings of this study are particularly important to teachers and stakeholders from education, and they have also served as a useful catalyst for further research into teachers' behavioral intentions to use e-learning in another setting.

Keywords: Attitude, Perception, E-learning, Teachers

1. Introduction

Today's, fastest development of computer technologies and the Internet as a communication platform has stimulated higher education institutions to start to think about integration of e-learning system on teaching and learning process of their university. In the higher education environment, e-learning is becoming increasingly important. E-learning, also known as online learning or online education, is a learning system that can be accessed through electronic devices. Situations where the source of information and the recipient are separated by time, distance, or both, e-learning provides access to learning.² In addition to the advantages of e-learning such as being low-cost, user-friendly, highly motivating and widely available, it has stimulated increasing demand from higher education in developing countries while they are facing a shortage of professional teachers, up-to-date textbooks and limited teaching materials. Myanmar, like other countries, recognizes that conventional education alone cannot meet all of the needs of higher education, and open and distance learning (e-learning, mobile-learning and technology-enhanced learning) will play a key role in reforming Myanmar's higher education.³

Unexpectedly, the Covid-19 disease spread and the World Health Organization declared it as a global pandemic, having spread to almost all countries in the world. It has resulted in the closing of offices, markets, schools and all public spaces to minimize the spread of the virus. Covid-19 has shaken the global educational system and had a direct impact on education not only at the international level but also at the national level that no one could have imagined before.⁴ Covid-19 has even changed the education system with regard to curriculum, educators' duties, student positions and assessment.⁵ Various countries

¹ Tutor, Department of Co-operative Studies, University of Co-operative and Management, Sagaing

² Cook, R., Ley, K., Crawford, C., & Warner, A. (2009). Motivators and Inhibitors for University Faculty in Distance and e-learning. *British Journal of Educational Technology*, 40(1), pp- 149-163.

³ Thint, H. (n.d.). Present Situation of Distance Education in Myanmar. *Yangon University of Distance Education*.

⁴ Carlson, E. R. (2020). Covid-19 and Educational Engagement. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*.

⁵ Daniel, S. J. (2020). Education and the Covid-19 Prospects. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11125-020-09464-3>

have made efforts to overcome the impact of Covid-19 in education sector, especially learning. Distance learning, especially online learning or e-learning is the most widely pursued solution related to learning mitigation.⁶ Although e-learning is used as a support to conventional teaching method by faculty members, higher education almost countries over the world are going through a revolutionary change with e-learning becoming as a need rather a necessity due to crisis related to pandemic ⁷Also, Ministry of Education in Myanmar plans to apply diverse ways for distance education to continue classes in Higher education during the response phase⁸.

1.2 Rationale of the Study

Education is a crucial part of human lifestyles as both have a vital role in the development of a healthy and smart society. And also, it is an essential manner for delivering a brilliant future and at the same time the hugest element in the growth and development of the nation. In recent years, e-learning has gained popularity and higher education institutions with the development of information technology and internet in today's world have increasingly invested in adoption of e-learning in their education setting to support the enhancement of teaching and learning activities, to improve the effectiveness of the teaching-learning processes and get better education system. It will help the teachers to teach well and learners to learn well. E-Education is one of the most sought-after modes of delivery of educational institutions in any time anywhere mode; there is a close relationship between the quality of education and the quality of teachers. The quality of education depends upon the knowledge and attitude of teachers, in this context, every teacher educator should be aware of Educational Technology. Teachers' attitude is one of the foremost factors in the success of e-learning. Attitude is one of key success factors for the effectiveness of e-learning.⁹ Teacher acceptance of e-learning and their positive attitude toward changing educational approach are the important factors in the success of implementing the e-learning system and continuing its process.¹⁰

Dalton Hebert Kisanga (2016) explored "Determinants of Teachers' Attitudes Towards E-Learning in Tanzanian Higher Learning Institutions". The study found that teachers have positive attitudes towards e-learning where computer exposure played a statistically significant contribution to their attitudes. Sneha Pitre, Victoria Funmilayo Hanson, Priyalatha Muthu, Eman Abdelaziz Ahmed Rashad Dabou (2021) studied "Cross Sectional Study to Assess Attitude of Faculty towards E-learning Education in Rak Medical and Health Sciences University, UAE". The findings from the study found that there was a

⁶ Widodo, S., Wibowo, Y., & Wagiran, W. (2020). Online Learning Readiness during the Covid-19 Pandemic. *Journal of Physics: Conference Series* 1700 012033. doi:doi:10.1088/1742-6596/1700/1/0120333

⁷ Pitre, S., Hanson, V. F., Muthu, P., & Dabou, E. A. (2021). Cross Sectional Study To Assess Attitude of Faculty Toward E-learning Education in RAK Medical and Health Sciences University, UAE. *PSYCHOLOGY AND EDUCATION*, 58(2):7926-7933.

⁸ *Myanmar Covid-19 National Response and Recovery Plan for the Education Sector*. (2020). Myanmar Ministry of Education.

⁹ Priatna, T., Maylawati, D. S., Sugilar, H., & Ramdhani, M. A. (2020, September). Key Success Factors of e-Learning Implementation in Higher Education. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*

¹⁰ Akbarilakeh, M., Razzaghi, A., & Moghaddam, H. D. P., (2019). Attitudes of faculty members towards using e-learning. *Research and Development in Medical Education*, 8(1), 12-19, doi: 10.15171/rdme.2019.003

significant association between years of experience, history of attending computer course and attitude of faculty towards e-learning.

Especially, e-learning has become one of the necessities in the education sector to continue teaching and learning process during the Covid-19 pandemic period.¹¹ And also, e-learning platforms or practices have been introduced in teaching and learning process of teachers at University of Co-operative and Management, Sagaing during Covid-19. Hence, this paper aims to explore how teachers' attitudes towards e-learning in their teaching and learning process in University of Co-operative and Management, Sagaing.

1.3 Objective of the Study

The objective of the study is to analyze teachers' attitudes towards e-learning education in University of Co-operative and Management, Sagaing.

1.4 Methods of the Study

Both primary and secondary data were used in this study. Related studies from articles, books and journals were collected for secondary data. Questionnaires were set up four-point Likert response format with degrees of agreement ranging from (1) - strongly disagree to (4) - strongly agree. Descriptive method and Chi-square test were used for analysis the association of variable using statistical package for R Studio.

1.5 Scope and Limitation of the Study

This study analyzes teachers' attitudes towards e-learning education in University of Co-operative and Management, Sagaing. Although face-to-face method is usually used in teaching and learning process, online learning is often used because of increasingly high rate of Covid-19 infection during opening university. Though questionnaires were sent to seventy-three teachers to eleven departments, sixty-two teachers participated in answering the questionnaires in order to the survey data collection. Data are collected in November, 2021. This research was limited to eleven teaching departments of University of Co-operative and Management in Sagaing. The study was also limited to the 2021 academic school year for teaching. This study examined the differences of attitudes between faculty members based on using hours on e-resources (at work). The results generalize limited to only teachers in eleven teaching departments University of Co-operative and Management in Sagaing. Other education systems were not studied given the limited time.

2. Literature Review

Many authors highlighted that attitude is one of vital components for e-learning education. Kisanga (2016) stated that successful implementation of e-learning in education depends much on teachers' attitudes towards it.¹² Raman (2019) also confirmed that teacher's characteristics such as attitude, teaching style, and self-efficacy are considered a key success

¹¹ Amalia, R. R., Anggoro, S., & Eka, K. I. (2021, August). Identification of Teachers and Students' Readiness to E-Learning Implementation. *Journal of Teaching and Learning in Elementary Education (JTLEE)*,

¹² Kisanga, D. H. (2016). Determinants of Teachers' Attitudes Towards E-learning in Tanzanian Higher Learning Institutions. *International Review of Research in Open and Distributed Learning* 17(5), pp-109-125.

factor for successful e-learning implementation.¹³ Liaw, Huang, & Chen, (2007) argued that “no matter how advanced or capable the technology is, its effective implementation depends upon the positive attitude of users toward it”.¹⁴

In summary, teachers are considered fundamental stakeholders of e-learning. Therefore, their attitude, preparation and readiness greatly influence their application in teaching and learning activities. In this essence, teachers' positive attitude towards e-learning can provide useful information on the successful integration of technology into the teaching and learning process. As individuals' attitudes on e-learning become more positive, they will have greater behavioral intention to use it.¹⁵

2.1 E-learning Concepts

Although several researchers have provided several definitions of e-learning, there is no specific universal definition that has been determined. Therefore, many studies have presented a wide range of definitions for e-learning from different perspectives. E-learning, also known as distance learning or online learning, refers to a system of imparting knowledge through teaching from a distance where technology is used. In most cases, though the student is physically absent from the classroom, they virtually interact with the instructors and tutors through technology.¹⁶ Sloan (2005) defined e-learning as the process of using technology to deliver learning where the instructors and the students are not physically in the same place but rather use electronic means to deliver and participate in learning. This is a learning method whereby the learners and faculty members are at a distance, and it integrates “voice, video, networking and computer technologies” for its accomplishment.¹⁷ E-learning is a large collection of applied software and educational methods, including computer-based education, web-based education, and virtual classrooms. E-learning is provided through computers, via electronic media, the Internet, organized networks such as extranets and intranets, satellite broadcasting, compact discs such as DVDs and CD-ROMs.¹⁸ Other researcher reported that e-learning is the effective learning process created by combining digitally delivered content with (learning) support and services.¹⁹

Generally, e-learning is new technology refers to the exercise of Information Technology and its applications, including computer networks, interactive media, digital technologies, and the internet regardless of place and time limitation to enhance teaching and learning experiences by providing up-to-date technique of delivering education.

¹³ Ramadan, K., Elatresh, J., Alzain, A., & Tokeser, U. (2019 , May). Investigating Instructors' Attitude towards the Adoption of E-Learning Technology in Libyan Higher Education Institutes: Case Study; Misurata University.

¹⁴ Liaw, S. S., Haung, H. M., & Chen, G. D. (2007). Surveying instructor and learner attitudes toward elearning. *Computer and Education*, 49, pp-1066-1080.

¹⁵ Liaw (2007). Surveying instructor and learner attitudes toward elearning, p.1069

¹⁶ Warschauer, M. (1997). Computer-mediated collaborative learning: Theory and Practice. *Modern Language Journal*, 81(4), pp-470-481.

¹⁷ Sloan, C. (2005). Elements of Quality Online Education: Engaging Communities: Wisdom from the Sloan Consortium. Online College.

¹⁸ Mirzaei, M., Ahmadipour, F., & Azizian, F. (2012). Viewpoints of students of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences towards e-Learning in teaching clinical biochemistry. *The Journal of Medical Education and Development*, 7(2),pp- 67-74.

¹⁹ Mason, R., & Rennie, F. (2006). Elearning: The Key Concepts- Robin Mason, Frank Rennie

2.2 Impact of E-learning Adoption in Education

The growing demand in ICT, especially e-learning in the education sector has encouraged higher education institutions to re-evaluate and modernize their education systems, making e-learning as the most important element of the education process. This trend was supported by Khaferi et al., (2018) who reported that the adoption of e-learning had had an important effect on the teaching methodology, knowledge acquisition, learning experiences and instructional materials.²⁰ In light of this, e-learning has become to be a spirited part of the modern education system in the world, where it can be a promising technique in enhancing the education experience, meeting the needs of learners, addressing the shortage of qualified academic staff, building learners' capabilities and laying the foundation for a better learning and teaching experience.²¹ Adopting e-learning in the educational setting of the universities and schools encourages assisting their learners and improving their learning opportunities. Furthermore, it can compensate the shortcoming of traditional education methods, facing shortage of expert teachers, shortage of update text books and limited teaching materials and allows the instructors to transfer their knowledge to a relatively large number of students without regard to space and time constraint.²² As a result, e-learning is one of the most important technologies for supporting and enhancing the educational process by acquiring new knowledge and providing an effective learning environment.²³ E-learning method can enhance interactive learning by sharing resources, access unlimited learning resources, provide better learning opportunities than traditional means of learning, easier to revise electronic educational materials than printed materials and can be beneficial to both learners and instructors. Easy and quick access to educational resources; providing a quick and easy way for creating, updating, and editing lessons through learning management software; flexible interaction with students, presentation independent of the time and place are just a few advantages of e-learning. Literature stated several benefits of e-learning during the Covid-19 pandemic, including (1) flexibility (date and time); (2) education for all; (3) retaining information for a long time and accessing academic materials an unlimited number of times; (4) online learning is costless and saves money for transportation, accommodation, course materials, and others; and (5) cannot damage the environment because there is no need to cut trees and send them to paper factories which produce carbon dioxide.²⁴

In general, e-learning is becoming a more integral part of Higher Education Institution curriculum learning, and it also allows learners to join and interact with one another, as well as with their educators, to distribute and discuss curricula in a more flexible and productive manner.

²⁰ Khaferi, G., Farizi, A., & Bahiti, R. (2018). Teacher' attitudes towards e-learning in higher education in Macedonia Case study: University of Tetovo. *European Journal of Electrical Engineering and Computer Science*.

²¹ Ramadan, K., Elatresh, J., Alzain, A., & Tokeser, U. (2019 , May). Investigating Instructors' Attitude towards the Adoption of E-Learning Technology in Libyan Higher Education Institutes: Case Study; Misurata University. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*,13(5), pp-43-54.

²² The, M. M., & Usagawa, T. (2018). Change in E-learning Readiness and Challenge for Myanmar Higher Education. *Creative Education*,9, pp-1277-1286.

²³ Ramadan (2019 , May). Attitude towards the Adoption of E-Learning Technology, p.45

²⁴ Alodwan, T. (2021, July). Online Learning during Covid-19 Pandemic from the Perspectives of English as Foreign Language Students. *Educational Research and Reviews*, 16(7), pp-279-288.

2.3 Teachers' Attitudes towards E-learning

Perceptions refer to someone's feelings of like or dislike, favorable or unfavorable, toward an item. It includes also the positive, negative, and neutral points of view toward something, an object.²⁵ Literature defines the Faculty Perceptions of E-Learning as "The opinions, attitudes and beliefs held and exhibited by faculty members in relation to the regular use of e-learning resources".²⁶ Murthy & Srishylam (2016) stated attitude towards e-education as "the attitude towards the uses of electronic material for educational and other information purposes to improve one's knowledge".²⁷

A variety of factors influence the success of e-learning implementation, including perceptions and attitudes toward the use of e-learning in learning and teaching. A study by Bhuasiri et al., (2012) showed that the most important factors influencing e-learning success in developing countries were related to enhancing basic technology knowledge and skills, improving learning content, requiring computer training, motivating users to utilize e-learning systems, and requiring a high level of support from the university as well as increasing technology awareness and an attitude towards e-learning.²⁸ According to Xhaferi et al., (2018), successfully integrating and implementing educational technology into education programs depends strongly on the attitudes of teachers.²⁹ Therefore, the attitudes of teachers towards technology greatly influence their adoption and integration of technology into their teaching and learning processes. Teachers are the most important stakeholders in all formal education. Their attitudes towards e-learning have a significant influence on their decision of whether to accept or reject it.³⁰

According to Ramadan et al., (2019), demographic characteristics may have a significant impact on their attitude towards e-learning, which could have a direct impact on the success of e-learning adoption in higher education.³¹ According to (Schiller, 2003), personal characteristics of academics' staff such as educational level, age, gender, educational experience, experience with the computer for educational purpose and attitude towards ICT can influence the adoption of a technology.³² Also, the literature associates teachers' attitudes with their personal characteristics such as gender (Dong & Zhang, 2011), years of teaching experience (Karaca, Can, & Yildirim, 2013; Onasanya, Shehu, & Shehu, 2010), and academic qualification (Rahimi & Yadollahi, 2011). Previous study by Pitre et al., (2021) showed that there is interrelated relationship among the attitude on the e-learning, years of experience, history of attending e-learning program, and working hours with computer at work.³³

²⁵ Edwards, A. L. (1983). *Techniques of attitude scale construction*. New York, NY: Ardent Media.

²⁶ Alenezi, A. M. (2012). *Faculty Members' Perception of E-learning in Higher Education in the Kingdom of Saudi Arabia (KSA)*. Texas Tech University.

²⁷ Murthy, T. L., & Srishylam, P. (2016, December). ATTITUDE TOWARDS E-EDUCATION AMONG THE TEACHER EDUCATORS. *International Journal of Innovative Research in Advanced Engineering (IJIRAE)*.

²⁸ Bhuasiri, W., Zo, H., Xaymoungkhoun, O., & Rho, J. J. (2012). Critical success factors for e-learning in developing countries: A comparative analysis between ICT experts and faculty. *Computers & Education*.

²⁹ Xhaferi (2018). Teacher' attitudes towards e-learning, p.14

³⁰ Rogers, E. M. (n.d.). *Diffusion of Innovations (5th Ed)*. New York: Simon and Schuster Inc.

³¹ Ramadan (2019, May) Attitude towards the Adoption of E-Learning Technology, p.43

³² Schiller, J. (2003). Working with ICT: Perceptions of Australian Principals. *Journal of Educational Administration*, 41(3), pp-171-185.

³³ Pitre (2021) To Assess Attitude of Faculty Toward E-learning Education, p.7926

3. Analysis of Teachers' Attitudes towards E-learning Education in University of Co-operative and Management, Sagaing

To achieve the objective of the study, four parts of questionnaire were developed. The first one is demographic factors of teachers; the second part is technology and computer experience; the third is the attitudes of teachers towards e-learning and the fourth part contains teacher members' perception of e-learning with four-point Likert scale. Test of e-learning Related Attitudes (TeLRA) Scale (Kisanga & Ireson, 2016) was used to measure the teacher members' attitudes towards e-learning. It contains four-point Likert response format with degrees of agreement ranging from (1) - strongly disagree to (4) - strongly agree. Although seventy-three teachers from eleven departments of University of Co-operative and Management, Sagaing, were selected by simple random sampling method with two stage, among them, sixty-two teachers participated in answering the questionnaires in order to the survey data collection.

3.1. Reliability Test

The value of the Cronbach's Alpha is between (0) and (1) and the proposed threshold value above (0.7) is considered as good representing high internal consistency (Hair & Black, 2013). Participants were asked to rate their degree of agreement on a -point Likert scale for each item as follows: (1) strongly disagree to (4) strongly agree. On the other hand, the reliability of the questionnaire was statistically tested. The Cronbach reliability alphas of three factors were (0.8) for challenges of e-learning, (0.86) for benefits of e-learning, and (0.9) for attitudes on using Computer Systems. In addition, the value of Cronbach's Alpha for perception of E-learning is (0.96)

Table 1. Cronbach's alpha Coefficients for Each Domain

Domain	Cronbach's alpha Coefficient
Challenges of e-learning	0.8
Benefits of e-learning	0.86
Attitudes on using Computer Systems	0.9
Perception of E-learning	0.96

Source: Survey Data (2021)

3.2 Teachers' Demographic Characteristics

Analysis of data about teachers is given in Table (2), which collected from sixty-two teachers.

Table 2. Teachers' Demographic Characteristics

Characteristics	Category	Frequency & Percentage in the Study	
		n	%
Gender	Female	57	92
	Male	5	8
Age	25-40	46	74.2
	41-45	16	25.8

Degree	Master Degree	58	93.5
	Doctorate Degree	4	6.5
Position	Professor	7	11.3
	Associate Professor	10	16.1
	Lecturer	13	20.9
	Assistant Lecturer	26	41.9
	Tutor	6	9.6
Teaching Experience	2-9 years	35	56.4
	10-19 years	20	32.3
	20-29 years	7	11.3
Interesting in E-Learning	Yes	58	93.5
	No	4	6.5
Attended in E-Learning Program	Yes	54	87.1
	No	8	12.9
Have a computer	Yes	56	90
	No	6	10
Teaching Class	Classroom- Based Learning	18	29
	Blended Learning	44	71
Total No. of Teachers		62	100

Source: Survey Data (2021)

According to the above table, out of the sixty-two teachers involved in the survey, females accounted for fifty-seven (92%) whereas five (8%) were males. In another way, female is more than male in this university. Regarding the age of the respondents, two-third of respondents is in the middle-aged group, and one-third of the respondents is aged between forty-one and fifty-six years. According to the result of the survey, half of the respondents are assistant lecturers, the second is lecturer with thirteen (20.9%) and six (9.6%) is being at tutor level. Data on teaching experience revealed that half of teachers have had between two and nine years of experience. In terms of teachers' qualifications, results demonstrated that most of the respondents had a Master's degree, and teachers with a Doctorate degree were four (6.5%). Findings also indicate that the majority of the respondents (93.5%) are interested in e-learning system, but only four (6.5%) are not interested in e-learning because it may be poor interesting in e-learning platforms. While more than half of the respondents (87.1%) have attended an e-learning program, only few haven't yet attended an e-learning program. The majority of the respondents own computer, more than half of the respondents are currently using blended learning, but classroom-based teaching is being used by one-third of the respondents.

The following table shows that using hours with e-resources (at work, per day) of the respondents.

Table 3. Using Hours with E-resources by Respondents (at work, per day)

Sr. No.	Using Hours on E-resources	No. of Respondents
1	One hour and under	11
2	Between two and four hours	37
3	Above four hours	14

Source: Survey Data (2021)

As per the above table, most of respondents (50.9%) use e-resources from two to four hours. However, twenty-two percentages of the respondents consume the time on using e-resources for above four hours.

Teachers' experience with computer and e-learning software has been showed in the following table (4).

Table 4. Teachers' Experience with Computer and E-learning.

Statements	Category	Frequency & Percentage in the Study	
		n	%
Having Experience on Operating systems (e.g., Windows XP, Windows, 7, Mac OSX, Linux)	Yes	61	98.4
	No	1	1.6
Having Experience on the Internet (World Wide Web, WWW)	Yes	62	100
	No	0	0
Having Experience on Word processing packages (e.g., Microsoft Word, WordPerfect)	Yes	60	96.8
	No	2	3.2
Having Experience on Presentation software (e.g., PowerPoint)	Yes	62	100
	No	0	0
Having Experience on Course management system for E-learning (e.g., WebCT, BlackBoard or Moodle)	Yes	56	90.3
	No	6	9.7
Having Experience on Video conferencing tools (e.g., Skype, Adobe Connect, Microsoft team)	Yes	46	74.2
	No	16	25.8
Having Experience on Online chat programs (e.g., Yahoo chat, Facebook chat)	Yes	56	90.3
	No	6	9.7
Having necessary experience to tech via e-learning	Yes	57	91.9
	No	5	8.1
Total No. of Teacher		62	100.0

Source: Survey Data (2021)

The respondents reported more experience with PowerPoint 62 (100%), the Internet 62 (100%), and operating systems 61(98.4%), than with course management 56 (90.3%), and video conferencing tools 46 (74.2%) software. This indicates that teacher perceived themselves as more adaptive with general-purpose software than with software more typically associated with e-learning. This indicates that teachers have experience with computer and e-learning software.

3.3 Teachers' Attitudes and Perception towards E-learning

In the present study, the median was computed to interpret and categorize the attitudes of the teachers. A score higher than or equal to the median was considered a favorable attitude, whereas a score lower than the median was considered a non-favorable attitude towards e- learning.

Table 5. Domain Wise of Teachers' Attitude towards E-learning

Domain	Mean±SD	Median	Favorable		Unfavorable	
			n	%	n	%
Challenges of E-learning	2.66±0.31	2.72	39	62.90	23	37.10
Benefits from E-learning	2.92±0.37	3.00	32	51.61	30	48.39
Attitudes on use of computer system	2.5±0.46	2.57	33	53.23	29	46.77
Perceptions of E-learning	2.95±0.41	3.00	40	64.52	22	35.48

Source: Survey Data (2021)

Table (5) depicts the domain wise attitudes and perception of teachers towards e-learning. It demonstrates that more than half of the participants feel that e-learning is challenging, but the rest percentage of the participants feel that e-learning is beneficial such as improving job performance, providing better learning opportunities, and increasing teachers' efficiency by using e-learning technologies. In terms of attitudes towards using computer systems, the results show that respondents did not feel the use of computer made it difficult to be skillful in the use of e-learning tools, unexciting, and annoying (53.23%). On the other hand, participants felt that the use of computer allowed them to accomplish more work than expected. Finally, the results show that (64.52%) of teachers reported a positive perception towards e-learning where teachers intend to teach e-learning courses when having the opportunity, intend to use e-learning tools in the future teaching assignments, and feel confident to develop an effective e-learning course.

3.4 Assessing Association between Using Hours on E-resources and Attitude Towards E-learning

The following table shows the association between challenges of teachers towards e-learning with using hours on e-resources.

Table 6. Association between Challenges of Teachers towards E-learning with Using Hours on E-resources

Using Hours with E-resources	Challenges on E-learning		Chi-square Test
	Favorable n=39(%)	Unfavorable n=23(%)	
4 hours and under	34(54.8%)	14(22.6%)	$\chi^2=4.322$
Above 4 hours	5(8.1%)	9(14.5%)	$p=0.037^{***}$

Source: Survey Data (2021)

According to the results from the above table, half of the participants (54.8%) whose using hours on e-resources (four hours and under) feel that e-learning is challenging, while, a quarter (22.6%) of the participants don't feel it as a challenge. On the other hand, only five (8.1%) of the respondents whose using hours on e-resources (above four hours) view e-learning as challenging, but nine (14.5%) view it as not challenging. The above table shows that there were differences in teachers' attitudes towards e-learning by using hours on e-resources (at work). Teachers with fewer using hours on e-resources feel more challenging towards e-learning (46.7%) than teachers with more using hours on e-resources (at work).

Chi-square was used to explore the association between using hours with e-resources (at work) and the challenges of teachers towards e-learning in this study. The findings indicated that there was a statistically significant difference between using hours on e-resources and attitudes towards e-learning. Teachers with more using hours on e-resources showed less challenge and, in another way, more favorable attitudes towards e-learning than those with fewer using hours on e-resources, as exhibited by ($\chi^2 = 4.322, p = 0.037$) (see Table 6). Therefore, findings from the study demonstrate that there was a statistically significant association between using hours on e-resources (at work) and teachers' attitudes towards e-learning. Thus, it implies that teachers' using hours on e-resources (at work) played a significant role in constructing positive attitudes towards e-learning. It means that the higher the frequency of familiarity with e-resources, the more positive the attitude towards e-learning can be observed.

4. Findings and Discussions

The Covid-19 pandemic has definitely steered an increased attentiveness towards online teaching. E-learning has become a crucial way to continue educational activities during the pandemic. However, the sudden shift from face-to-face sessions into a virtual environment became a challenging situation for students, faculty members, and instructors. Learning new features and applications to conduct the online virtual classes by the teacher members might have been perplexing for many. Hence, this study examined the attitudes of teaching staff towards e-learning education. The current study findings revealed that the most participants were females, aged (25-40) years, with between (2-9) years of experience, master degree and the majority was working as assistant lecturers. The study findings revealed that the majority of teachers have their own computers and experience with computer and e-learning software. Furthermore, the majority of the participants has attended e-learning programs and is currently teaching with blended learning. In addition, the majority (93.5%) of the respondents are interested in e-learning. The majority of participants were using on e-resources from two to four hours at work. It can be concluded that teachers have a positive or favorable attitude towards e-learning.

It is generally argued that teachers' attitudes and perceptions play the main role in the success of the adoption and integrating of technology into the teaching-learning process. Attitude plays an important role in how an individual perceives and reacts to a situation, such as the e-learning process. The study findings revealed that most respondents had a favorable attitude toward benefits that improving job performance, providing better learning opportunities, and increasing teachers' efficiency by using e-learning technologies, an attitude towards using the computer system, and a perception of e-learning (51.61%), (53.23%), and (64.52%), respectively. However, e-learning was viewed as a challenge by 39 (62.9%) of the participants because there could be technical support, not enough teaching-learning resources to carry out e-learning and e-learning infrastructure, and poor people's interest. Findings reported in Table (6) significantly demonstrated that teachers with more using hours on e-resources had more positive attitudes towards e-learning than those with fewer using hours ($p < 0.05$). It implies that more using hours on e-resources (at work)/ more familiarity with e-resources has a strong influence on teachers' attitudes towards e-learning.

4.1 Recommendations and Suggestions

The challenge is one of the hidden factors for the successful integration and implementation of e-learning in higher education institutions. So, it is recommended that stakeholders from education seek out what challenges the teachers are facing regarding e-learning and devise solutions for these challenges. Also, institutions should provide enough teaching-learning resources to carry out e-learning or smoothly integrate and implement e-learning education. E-learning practice and familiar with e-resources play a significant role in deciding whether to accept or reject it. In order to emphasize e-learning awareness, it is recommended that professional development/ training programs (such as seminar and workshop) on e-learning should be initiated by responsible institutions so as to allow teachers to improve skills and knowledge, widen their understanding of the benefits of e-learning. The study recommends that if provide more technical support to teachers and further enhance awareness of the benefits of e-learning, their attitudes towards e-learning could improve significantly, thus easing adoption and later implementation of e-learning in higher education institutions. Technical support services should be implemented to ensure that the provided tools are always operational and in good working order. Similarly, institutions and the ministry in charge of education should facilitate the adoption of e-learning by providing infrastructure and support, thereby eradicating negative attitudes towards e-learning among teachers in higher education institutions. Finally, there is a need-to-know students' attitudes and perceptions towards e-learning in higher education institutions in order to harmoniously transmit to e-learning education environment.

4.2 Conclusion

Covid-19 has shaken the education sector not only local level but also international level. E-learning has become a necessary to continue educational process to respond pandemic crisis. However, there is need to know how their perception and attitude toward e-learning for successfully integrating and implementing as teachers are the key stakeholders and their perception on adopting e-learning also has a significant impact on students' attitude formation towards e-learning. Identification of attitudes towards e-learning implementation would provide useful information for education stakeholders and higher institution, which can assist in planning and increasing effectiveness of the adoption of e-learning in higher education. Results from this study showed that teachers have favorable attitude towards e-learning in University of Co-operative and Management, Sagaing. The findings of this study are particularly important to teachers and education stakeholders, and they have also served as a useful catalyst for further research into teachers' behavioral intentions to use e-learning in another setting.

Acknowledgements

Firstly, I would like to express my special appreciation to our esteemed Professor Dr. Moe Moe Yee, Rector, University of Co-operative and Management, Sagaing for her kind permission to submit and edit to improve this paper. Secondly, I deeply indebted to Honorary Professor Dr. Daw Yi Aye, Retired Rector of University of Co-operative and Management, Sagaing, for her valuable guidance to carry out this research paper successfully. Thirdly, I would like to give my heartfelt thanks to Dr. Kyi Kyi Win, Professor and Head of Department of Co-operative Studies, for her valuable suggestions and advice on various aspects of my paper. And also, I would like to give my heartfelt thanks to Daw Soe Yu Nwe, Professor for her valuable guidance and advice on various aspects of my paper. And then, I would like to give my grateful thanks to Daw Wai Wai Myint, Lecturer, for her kind and generous support and technical assistance to finish this paper. I would like to express my special thanks to Daw Yee Mon Nay Win, Assistant Lecturer for her guidance and checking English grammar errors to my paper. Finally, I am also glad to record my gratitude to my partners and all participants for their support and encouragement to me through the preparation of my work.

References

- Akbarilakeh, M., Razzaghi, A., & Moghaddam, H. D. P., (2019). Attitudes of faculty members towards using e-learning. *Research and Development in Medical Education*, 8(1), 12-19, doi: 10.15171/rdme.2019.003
- Alenezi, A. M. (2012). *Faculty Members' Perception of E-learning in Higher Education in the Kingdom of Saudi Arabia (KSA)*. Texas Tech University.
- Alodwan, T. (2021, July). Online Learning during Covid-19 Pandemic from the Perspectives of English as Foreign Language Students. *Educational Research and Reviews*, 16(7), pp- 279-288.
- Amalia, R. R., Anggoro, S., & Eka, K. I. (2021, August). Identification of Teachers and Students' Readiness to E-Learning Implementation. *Journal of Teaching and Learning in Elementary Education (JTLEE)*, Vol. 4 No. 2., doi:http://dx.doi.org/10.33578/jtlee.v4i2.7884
- Bhuasiri, W., Zo, H., Xaymoungkhoun, O., & Rho, J. J. (2012). Critical success factors for e-learning in developing countries: A comparative analysis between ICT experts and faculty. *Computers & Education*, 58, 843-855. Retrieved from journal homepage: www.elsevier.com/locate/compedu
- Carlson, E. R. (2020). Covid-19 and Educational Engagement. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*.
- Cook, R., Ley, K., Crawford, C., & Warner, A. (2009). Motivators and Inhibitors for University Faculty in Distance and e-learning. *British Journal of Educational Technology*, 40(1), pp-149-163.
- Daniel, S. J. (2020). Education and the Covid-19 Prospects. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11125-020-09464-3>
- Edwards, A. L. (1983). *Techniques of attitude scale construction*. New York, NY: Ardent Media.
- Kisanga, D. H. (2016). Determinants of Teachers' Attitudes Towards E-learning in Tazanian Higher Learning Institutions. *International Review of Research in Open and Distributed Learning* 17(5), pp-109-125.
- Kisanga, D. H., & Ireson, G. (2016). Test of e-Learning Related Attitudes (TeLRA) scale: Development, reliability and validity study. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology (IJEDICT)*, 12(1), pp-20-36.
- Liaw, S. S., Haung, H. M., & Chen, G. D. (2007). Surveying instructor and learner attitudes toward elearning. *Computer and Education*, 49, pp-1066-1080.
- Mason, R., & Rennie, F. (2006). *Elearning: The Key Concepts-* Robin Mason, Frank Rennie.
- Mirzaei, M., Ahmadipour, F., & Azizian, F. (2012). Viewpoints of students of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences towards e-Learning in teaching clinical biochemistry. *The Journal of Medical Education and Development*, 7(2), pp-67-74.

- Murthy, T. L., & Srishylam, P. (2016, December). ATTITUDE TOWARDS E-EDUCATION AMONG THE TEACHER EDUCATORS. *International Journal of Innovative Research in Advanced Engineering (IJIRAE)*, Volume 3(Issue 12).
- Myanmar Covid-19 National Response and Recovery Plan for the Education Sector. (2020). Myanmar Ministry of Education.
- Pitre, S., Hanson, V. F., Muthu, P., & Dabou, E. A. (2021). Cross Sectional Study To Assess Attitude of Faculty Toward E-learning Education in RAK Medical and Health Sciences University, UAE. *PSYCHOLOGY AND EDUCATION*, 58(2):pp-7926-7933.
- Priatna, T., Maylawati, D. S., Sugilar, H., & Ramdhani, M. A. (2020, September). Key Success Factors of e-Learning Implementation in Higher Education. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, Vol.15(No.17).
- Ramadan, K., Elatresh, J., Alzain, A., & Tokeser, U. (2019, May). Investigating Instructors' Attitude towards the Adoption of E-Learning Technology in Libyan Higher Education Institutes: Case Study; Misurata University. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*,13(5), 43-54. doi:DOI: 10.22587/ajbas.2019.13.5.5
- Raman, K., Othman, N., & Danaraj, G. (2019). Investigating Key Factors for Successful E-learning Implementation. *Asia Proceedings of Social Sciences*, 4(2), pp-49-52.
- Rogers, E. M. (n.d.). *Diffusion of Innovations (5th Ed)*. New York: Simon and Schuster Inc.
- Schiller, J. (2003). Working with ICT: Perceptions of Australian Principals. *Journal of Educational Administration*, 41(3), pp-171-185.
- Sloan, C. (2005). Elements of Quality Online Education: Engaging Communities: Wisdom from the Sloan Consortium. Online College.
- The, M. M., & Usagawa, T. (2018). Change in E-learning Readiness and Challenge for Myanmar Higher Education. *Creative Education*,9, 1277-1286. doi:https://doi.org/10.4236/ce.2018.99095
- Thint, H. (n.d.). Present Situation of Distance Education in Myanmar. *Yangon University of Distance Education*.
- Warschauer, M. (1997). Computer-mediated collaborative learning: Theory and Practice. *Modern Language Journal*, 81(4), pp-470-481.
- Widodo, S., Wibowo, Y., & Wagiran, W. (2020). Online Learning Readiness during the Covid-19 Pandemic. *Journal of Physics: Conference Series 1700 012033*. doi:doi:10.1088/1742-6596/1700/1/0120333
- Xhaferi, G., Bahiti, R., & Farizi, A. (2021, July -December). Investigation of Lecturer' Attitudes towards E-Learning According to Demographic Variables. *European Journal of Engineering and Formal Sciences*, Volume 4(Issue 2).
- Xhaferi, G., Farizi, A., & Bahiti, R. (2018). Teacher' attitudes towards e-learning in higher education in Macedonia Case study: University of Tetovo. *European Journal of Electrical Engineering and Computer Science*, 2(5), 14-17. Retrieved from https://doi.org/10.24018/ejece.2018.2.5.26

မင်းဆွေ၏ ‘မား’ဝတ္ထုကို အတ္ထုဗေဒနည်းဖြင့်လေ့လာချက်
သိမ်သိမ်ဖြိုး^၁
အေးစိုးဝင်း^၂
စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် စာရေးသူမင်းဆွေ၏ ‘မား’ ဝတ္ထုကို မြန်မာစာပေဘာသာစကား နယ်ပယ်ဖြစ်သော အတ္ထုဗေဒနည်းဖြင့်လေ့လာထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ဤ စာတမ်းကိုပြုစုရာတွင် မင်းဆွေ၏ ‘မား’ ဝတ္ထုကို အလေ့လာခံအဖြစ်ဖော်ပြထား ပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် မင်းဆွေ၏အတ္ထုပုဂ္ဂိုလ်အကျဉ်း၊ အတ္ထုဗေဒဖွင့်ဆိုချက်နှင့် သမိုင်းအကျဉ်း၊ဝတ္ထု၏ ဇာတ်လမ်းအကျဉ်း၊မင်းဆွေ၏ ‘မား’ဝတ္ထုကို အတ္ထုဗေဒ နည်းဖြင့် လေ့လာချက်ဟူ၍ တင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင်ဇာတ် ဆောင်တို့၏စရိုက် သဘောသဘာဝများ၊ ခေတ်၏အခြေအနေများ၊ လူနေမှုပုံစံတို့ မှစကားလုံး၊ပုဒ်တို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်များကို မြန်မာစာပေနှင့်ဘာသာစကား လေ့ လာလိုက်စားသူတို့အတွက် သိရှိစေရန်ရည်ရွယ်ပြီး ဝတ္ထုများကို အတ္ထုဗေဒနည်း ဖြင့်လေ့လာသူများအတွက် တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ အထောက်အကူ ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်မျှော်လင့်မိပါသည်။

နိဒါန်း

မြန်မာစာတွင် စာပေနှင့်ဘာသာစကားဟူ၍ရှိရာ ကျွန်ုပ်တို့သည် စကားလုံး၊ ပုဒ်တို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် အမျိုးမျိုးကိုလေ့လာသော ဘာသာစကားပိုင်းဆိုင်ရာ အတ္ထုဗေဒပညာရပ်ကို ပိုမိုစိတ်ဝင်စားမိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝတ္ထုများစွာရှိသည့်အနက်မှ စာရေးသူမင်းဆွေ၏ ‘မား’ ဝတ္ထုကို ရွေးချယ်ခဲ့ပါသည်။ ဝတ္ထုရှိစကားလုံးများကို အတ္ထုဗေဒနည်းစနစ်များမှ အနက်အဓိပ္ပာယ်(၇)မျိုးဖြင့် အမျိုးအစားတူရာ ကဏ္ဍများ ခွဲ၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ဝတ္ထုတွင်ပါဝင်သော စကားလုံး၊ ပုဒ်အသုံးပြုပုံ၊ ထိုစကားလုံး၊ ပုဒ်များမှ မြန်မာဘာသာစကားအတွင်းရှိ အနက်အဓိပ္ပာယ် အမျိုးမျိုးတို့ အရေးပါပုံတို့ကို သိရှိစေပြီး မြန်မာဘာသာစကား လေ့လာသူများအတွက် တစ်စိတ်တစ်ဒေသအနေဖြင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အကျိုးကျေးဇူးများ ရရှိလာအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ကာ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

မင်းဆွေ၏ အတ္ထုပုဂ္ဂိုလ်အကျဉ်း

မင်းဆွေကို မွန်ပြည်နယ်၊ ပေါင်မြို့နယ်၊ ကျွဲခြံကျေးရွာ၊ ဖခင်ပန်းဘဲဆရာကြီး ဦးဘရင်၊ မိခင် ဒေါ်မျှား တို့မှ ၁၉၁၀ ပြည့်နှစ်တွင်ဖွားမြင်သည်။ မော်လမြိုင်မြို့တွင် အလယ်တန်းအထိ ပညာသင်ကြားခဲ့ပြီး ဆရာဖြစ်သင်တန်းတက်ခဲ့သည်။ ‘မား’ကို အသံတိတ်ရုပ်ရှင်ခေတ်က မင်းသားကြီးကျော်အေးဖြင့် ရုပ်ရှင်ရိုက်ခဲ့ပြီး အသံထွက်ခေတ်တွင် မင်းသားစိုးရွှေဖြင့် ဒုတိယအကြိမ် ပြန်လည်ရိုက်ကူးခဲ့သည်။

^၁ ကထိက ၊ မြန်မာစာဌာန ၊ သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ်(စစ်ကိုင်း)
^၂ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူး ၊ မြန်မာစာဌာန ၊ သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ်(စစ်ကိုင်း)

မင်းဆွေသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မဖြစ်မီကတည်းက ထင်ရှားခဲ့သော စာရေးဆရာ ဖြစ်သည်။ အမည် ရင်းမှာ ဦးချစ်လှိုင်ဖြစ်သည်။ အမာ၊ အိုင်ဆေး ယောက်ဖ၊ အိုင်လပ်ဖ်ယူ၊ ဓား၊ လင်၊ သွေးဆိုး၊ မ၊ နိုင်ငံ၊ လူချင်းမတူ၊ သွေးတို့သည် မင်းဆွေ၏ ထင်ရှားလူကြိုက်များသော ဝတ္ထုများဖြစ်သည်။

ဆရာမင်းဆွေသည် ထိုခေတ်၊ ထိုကာလတိုင်းပြည်၏ လိုအပ်ချက်ကို ဖော်ညွှန်းသည့် နိုင်ငံရေး လှုံ့ဆော်သော ဝတ္ထုများကို ရေးသားသကဲ့သို့ နယဉ်နွဲ့နှောင်းသော အချစ်ဝတ္ထုများကိုလည်း ရေးသား ခဲ့သည်။ ဆရာမင်းဆွေ၏ ‘ဓား’ဝတ္ထုသည် ဂျပန်ခေတ် မြန်မာနိုင်ငံ စာရေးဆရာအသင်း၏ ပထမဆုံး အကြိမ် ချီးမြှင့်သော စာပေဆုရရှိခဲ့ပြီး ဆုငွေကျပ်တစ်ထောင် ချီးမြှင့်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။

၁၉၄၉ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၆ရက်နေ့တွင် နေအိမ်မှထူးဆန်းစွာ ပျောက်ဆုံးသွားခဲ့သည်။ သူ၏ မြန်မာ့ဂီတကို နောက်ခံပြုရေးဖွဲ့ခဲ့သော ‘သွေး’ ဝတ္ထုမှာလည်း ထင်ရှားသည်။ ‘ဂီတသာလျှင် လူမျိုး သာသည်၊ ဂီတချာလျှင် လူမျိုးချာသည်။ ဂီတသည် လူမျိုးတစ်မျိုး၏ သွေးဖြစ်သည်’ ဆိုသော ဆောင်ပုဒ်မှာ မင်းဆွေ၏ ‘သွေး’ဝတ္ထုမှ ဆောင်ပုဒ်ဖြစ်သည်။

စစ်ပြီးခေတ်တွင်လည်း ဆရာမင်းဆွေသည် ဝတ္ထုများ ဆက်လက်ရေးသားခဲ့သည်။ ဇနီး ဒေါ်သောင်းတင်နှင့် သားနှစ်ယောက် ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။

အတ္ထုပေဒဖွင့်ဆိုချက်နှင့်သမိုင်းအကျဉ်း

ဘာသာစကား၏အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဆရာကြီးမောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)က -

“ဘာသာစကားဆိုသည်မှာ အခြေခံအားဖြင့် လူမျိုးတစ်မျိုး၊ လူအစု အဝေးတစ်ခုက အများသဘောတူ ခေါ်ဝေါ်ထားသော ပညတ် သင်္ကေတများ ဖြစ်ကြောင်း သိသာနိုင်ပါသည်။”^၁

ဟုဖော်ပြထားပါသည်။

လူသားတို့ကဆက်သွယ်ရေးကိရိယာအဖြစ်

ဘာသာစကားအားအသုံးပြုကြောင်းကိုဆရာကြီး ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦးက-

“လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်း လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အပြန်အလှန် ဆက်သွယ်မှုပြုရန်အတွက် ဘာသာစကားကို ဆက်သွယ်ရေး ကိရိယာအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်”^၂

ဟူ၍ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမှာ ဘာသာစကားတွင် အနက်အဓိပ္ပာယ်ရှိနေသော ကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားအတွင်းရှိ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဖယ်ထုတ်လိုက်လျှင် အသံမည်ကာ မတ္တသာ ကျန်ရှိနေတော့မည်။ ထိုအသံကြားရုံဖြင့် ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်ကို နားလည်နိုင်မည် မဟုတ် ပေ။ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို စကားသံအဖြစ် ပြောင်းလဲမှသာ ဆိုလိုရင်းကိုနားလည်နိုင်ပါမည်။ ဘာသာ စကားရှိလျှင် အနက်အဓိပ္ပာယ်လည်းရှိရမည်။

^၁ ခင်မင်၊မောင်(ဓနုဖြူ)၊၂၀၁၁၊၁၀-၁၁။
^၂ အောင်မြင့်ဦး၊ဒေါက်တာ၊၂၀၁၀၊၁၉။

အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့်ပတ်သက်၍ ပလေတို၊ အရစ္စတိုတယ်တို့ကဲ့သို့သော ဒဿနပညာရှင်များ၊ စိတ်ပညာရှင်များ၊ ဘာသာဗေဒပညာရှင် အသီးသီးတို့သည် ရှုထောင့်အမျိုးမျိုးမှ လေ့လာဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ‘အနက်အဓိပ္ပာယ်ဟူသည် အဘယ်နည်း’ဟူသော မေးခွန်းနှင့်ပတ်သက်၍ တိကျသောအဖြေ၊ စိတ်တိုင်းကျသော သတ်မှတ်ချက်မျိုး မရခဲ့ပေ။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဘာသာစကားအများစုတွင် အဘိဓာန်များရှိနေသည်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လူအများ စိတ်ဝင်စားသည်မှာ ထင်ရှားနေသည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို မြန်မာအဘိဓာန်တွင် “အနက်” ကို “မူရင်းအဓိပ္ပာယ်”^၁ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ “အဓိပ္ပာယ်”ကို “ဆိုလိုရင်းသဘော”^၂ ဟူ၍လည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ “အဓိပ္ပာယ်”သည် “အဓိပ္ပာယ်”ဟူသော ပါဠိဝေါဟာရမှ ဆင်းသက်လာပြီး “စကားဝါကျတို့၏ ဆိုလို သော အနက်”^၃ ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ဆရာကြီးဒေါက်တာ ခင်အေးက အတ္ထဗေဒကို-

“အတ္ထဗေဒသည် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာသော ပညာရပ်ဖြစ်သည်။ ထို့ထက် ပို၍မြင်သာအောင် ဖွင့်ဆိုရမည်ဆိုလျှင် အတ္ထဗေဒသည် ဘာသာစကား၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်သော ရုပ်ရင်း၊ စကားလုံး၊ ပုဒ်၊ ဝါကျခွဲ၊ ဝါကျတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာသော ပညာရပ်ဖြစ်သည်။”^၄

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုခဲ့ပါသည်။

ပညာရှင်ပါမားကလည်း အတ္ထဗေဒနှင့်ပတ်သက်၍ -

“SEMANTICS is the technical term used to refer to the study of meaning. Semantics is a part of the linguistics, the scientific study of language.

အတ္ထဗေဒသည် ဘာသာစကားအတွင်းရှိ အဓိပ္ပာယ်ကို သိပ္ပံနည်းကျကျ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ လေ့လာသောပညာရပ်ဖြစ်သည်။ ဘာသာဗေဒပညာရပ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။”^၅

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

၁၈၈၃ ခုနှစ်တွင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော အတ္ထဗေဒဟူသော ပညာရပ်သည် ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ် နောက်ပိုင်းတွင် ပညာရပ်ဆိုင်ရာဝေါဟာရအသစ်အဖြစ် ပျံ့နှံ့သွားခဲ့သည်။ ၁၉၂၃ ခုနှစ်တွင် အော်ဂဒင်း နှင့် ရစ်ချက် တို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်^၆ ကျမ်းပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ ထိုကျမ်းသည် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာရာတွင် ထင်ရှားသောကျမ်းဖြစ်သည်။ ထိုကျမ်းတွင်

^၁ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၄၀၉။

^၂ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၄၀ ။

^၃ ထွန်းမြင့်၊ ၁၉၆၈၊ ၇၈။

^၄ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၈၊ ၁။

^၅ Palmer, F.R, 1981, 5.

^၆ The Meaning of Meaning

အနက်အဓိပ္ပာယ်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်(၂၂)ချက်ကို ဖော်ထုတ်ဖွင့်ဆိုပြထားသည်။ ထိုဖွင့်ဆိုချက်များထဲမှ အချို့ ဖွင့်ဆိုချက်များကို ဖော်ပြရလျှင်-

- “၁။ သင်္ကေတ အသုံးပြုသူက အမှန်တကယ် ရည်ညွှန်းသော အချက် ဖြစ်သည်။
- ၂။ သင်္ကေတ အသုံးပြုသူက မိမိ ရည်ညွှန်းလိုက်သည်ဟု သူ့ဘာသာယုံကြည် ယူဆသောအချက် ဖြစ်သည်။
- ၃။ သင်္ကေတ အနက်ကောက်သူက ရည်ညွှန်းသော အချက် ဖြစ်သည်။”^၁

တို့ဖြစ်ပါသည်။ ဤဖွင့်ဆိုချက်များသည် သင်္ကေတကိုအသုံးပြုသောသူနှင့် အနက်ကောက်သူတို့၏ ဆက်သွယ်မှုကို အခြေခံကာဖွင့်ဆိုထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရှင်းလင်းတိကျသော ဖွင့်ဆိုချက်များ မဟုတ်ဘဲ ရှုပ်ထွေးမှုများရှိသော ဖွင့်ဆိုချက်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

သို့ဖြစ်၍ အတ္ထဗေဒဟူသည် စကားလုံးတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်လေ့လာမှုကို ယေဘုယျအားဖြင့် ရည်ညွှန်းလေ့ရှိပြီး နောက်ပိုင်းတွင် အတ္ထဗေဒပညာရှင်များသည် စာပိုဒ်တွင်ပါဝင်သော ဝါကျ အဓိပ္ပာယ်ကို အလေးပေးကာ လေ့လာခဲ့ကြပါသည်။

မင်းဆွေ၏ ‘ဓား’ဝတ္ထု ဇာတ်လမ်းအကျဉ်း

မင်းဆွေသည် ဓားဝတ္ထုကို မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်လက်အောက်သို့ ရောက်ရှိပြီးနောက် လွတ်လပ်ရေးပြန်လည်ရရှိရန် မြန်မာတို့သည် ဂျပန်တို့နှင့်ပူးပေါင်း၍ တိုက်ထုတ်ခဲ့သော အချိန်ကာလကို နောက်ခံပြု ရေးသားထားသည်။ ဝတ္ထုတွင်ဇာတ်ဆောင် မျိုးမြင့်ရန်နောင်၏ ဇာတိသွေး၊ ဇာတိမာန်တက်ကြွစိတ်၊ တိုင်းပြည်ချစ်စိတ်တို့ကို အလေးပေးဖော်ပြထားပြီး ဖတ်ရှုသူများကိုပါ မျိုးချစ်စိတ်၊ ဇာတိသွေး၊ ဇာတိမာန်တက်ကြွလာစေရန် ဆွဲဆောင်ရေးသားထားပါသည်။ ဝတ္ထုကို အခန်းပေါင်း (၁၈)ခန်းဖြင့်ရေးသားထားပါသည်။

အခန်း(၁) ငယ်ရွယ်သော မိန်းကလေးတစ်ယောက်နှင့် ဆယ်နှစ်အရွယ် ယောက်ျားလေးနှစ်ယောက်တို့ သစ်ပင်ရိပ်အောက်တွင် ကစားနေစဉ် အသက်(၄၀)ကျော်ခန့်ရှိသော ကိုဖြိုးတင့်နှင့် ကိုဘိုးထင်တို့သည် သားသမီးများကြီးလာလျှင် နေရာချထားမည့်အကြောင်း ပြောပုံဖြင့် ဇာတ်လမ်းကို အစပျိုးထားသည်။ ထိုအချိန်တွင် မိန်းကလေးသည် သူငယ်တစ်ယောက်၏ လက်ဝဲဘက်ပါးအား ရိုက်ချလိုက်သည်။

အခန်း(၂) အချိန်ကာလများ ရွှေ့ပြောင်းလာပြီး ၁၉၄၁ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလဆန်း၌ မြင်မြင်နှင့် ယောက်ျားပျိုတို့ ပြန်လည်တွေ့ဆုံကြရာမှ ယောက်ျားပျိုသည် မြင်မြင်၏ပါးကို လက်စားချေကာ ရိုက်လေသည်။ ထိုအချိန်တွင် အထူးစုံထောက် ကိုမြဒင်ရောက်လာသည်။

^၁ ခင်အေး၊ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၈၊၁၆။

အခန်း(၃) မြင်မြင်သည် ဖခင်ဦးဘိုးထင်အား မိမိပါးရိုက်ခံရကြောင်း တိုင်ကြားလေသည်။ ယောက်ျားပျို ရောက်ချလာကာ မြင်မြင်အားပါးရိုက်ရခြင်းမှာ လွန်ခဲ့သော၅နှစ်လောက်က မိမိ အရိုက်ခံခဲ့ရသည့်အဖြစ်ကို ချက်ချင်းသတိရမိသောကြောင့် ယောင်ယမ်းချေပမိခြင်းဖြစ်ကြောင်း တောင်းပန်လေသည်။

အခန်း(၄) မြင်မြင်သည် ငယ်စဉ်ဘဝက ဆုံခဲ့ဖူးသော ထိုသူနှင့်ပတ်သက်၍ မိမိကျူးလွန် မိသောအမှားကို စဉ်းစားမရပေ။ မြင်မြင်သည် ကြိုးခုန်နေစဉ် လေ့ကျင့်သောကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်လှပ သော မိန်းကလေးတစ်ယောက်ဖြစ်ကြောင်းကို ယောက်ျားပျို၏ အပြောစကားများအရ သိရသည်။ ထို့နောက် ဧည့်သည်ရေချိုးသွားစဉ် အခန်းတွင်းသို့ဝင်ကာ ပစ္စည်းများကြည့်နေချိန်တွင် အပေါ်သို့ တက်လာသောခြေသံကြားရာ ဖတ်ရှုသူအား စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ်ဖြစ်အောင် ရေးသားထားသည်။

အခန်း(၅) နောက်တစ်နေ့ရောက်သော် မြင်မြင်ကြိုးခုန်နေစဉ် ကိုမြဒင်ရောက်လာသည်။ မြင်မြင်သည် မိမိဖခင်နှင့် ထိုသူပြောသောစကားများကို ကိုမြဒင်အား ပြောပြလေသည်။ ယောက်ျားပျိုသည် ပြည်ပမှာ အနေများကြောင်း၊ စားသောက်ရာတွင်လည်း ဟင်းအဆီများကို ရေဆေးစားကြောင်း၊ ဟင်းချိုကိုရေနွေးထပ်လောင်းကာစားကြောင်း၊ နေထိုင်ပုံမှာသူများနှင့်မတူ သွေးကြီးကြောင်း စသော မြင်မြင်၏အပြောစကားများအရ ယောက်ျားပျို၏ စရိုက်သဘာဝများကို တွေ့ရသည်။

အခန်း(၆) မြင်မြင်အိမ်သို့ ကိုမြဒင်ရောက်လာချိန်တွင် ဂျပန်က စစ်ကြေညာလိုက်သည်။ ယိုးဒယားတွင် ဂျပန်တို့ရောက်နေပြီး စင်္ကာပူနှင့်မြန်မာကို တစ်ပြိုင်တည်းတိုက်တော့မည်။ ထိုအချိန် ယောက်ျားပျိုရောက်လာကာ ငှက်ကြီးတောင်ခားကို ဖြုတ်ယူဆွဲသွင်းကာ ငါးမိနစ်အတွင်း ပျောက် သွားပြန်သည်။ ညရောက်သောအခါ သုံးယောက်သား ဆုံလေသည်။

အခန်း(၇) စကားလက်ဆုံကြရာ အင်္ဂလိပ်လက်အောက်သို့ ရောက်နေသော မြန်မာနိုင်ငံသည် ကိုယ်ပိုင်ဟူသမျှမရှိတော့ပြီ။ မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးလက်ထက်က မြန်မာပိုင် သံကိရိယာစက်ရုံ၊ သေနတ်အမြောက်စက်ရုံ၊ သင်္ဘောစက်ရုံ၊ ရေမြှုပ်ဖုံးများ ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ကိုမြဒင်က မြန်မာတို့မှာ လက်နက်မရှိကြောင်းပြောရာ ယောက်ျားပျိုသည် အရှည်သုံးပေရှိသော မြန်မာရေးသုံးစားတစ်လက်ကို ယူလာခဲ့သည်။

အခန်း(၈) ရက်သတ္တပတ်ကြာသောအခါ မြင်မြင်သည် ကိုမြဒင်ထံ ဖုန်းဆက်လေသည်။ ယောက်ျားပျိုသည် မိမိအားတန်ဖိုးနှစ်ရာခန့် ပစ္စည်းများမှာပြီး မကြာမီဈေးတက်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဘဏ်မှာ ငွေတစ်ထောင်ကျော်ကျော်နှင့် စာတိုက်ငွေစုဌာနမှာ မကြာခင်က ငွေသုံးရာသွင်းထား ကြောင်း၊ ကိုမြဒင်လည်း သွားရောက်စစ်ဆေးသောအခါ မျိုးမြင့်ရန်နောင်အမည်ဖြင့် ယိုးဒယားမှ ငွေလွှဲထားသော ငွေတစ်ထောင်ကျော်စာရင်းကို တွေ့ရသည်။

အခန်း(၉) မြင်မြင်ကြိုးခုန်နေစဉ် ယောက်ျားပျိုသည် ကိုမြဒင်အနားထိုင်ကာ မြင်မြင်ကို သန် မာထွားကျိုင်းသည့် ယောက်ျားလေးတွေမွေးမည့် မိန်းကလေးဟု မကြားအပ်သော စကားများပြော သောကြောင့် ကိုမြဒင်လည်း ခြောက်လုံးပြူးထုတ်ပြီးပစ်လိုက်လေသည်။ သို့ရာတွင် စိတ်ထဲမှပစ်မိခြင်း ဖြစ်နေသည်။

အခန်း(၁၀) နောက်တစ်နေ့နံနက်တွင် ကိုမြဒင်သည် ယောက်ျားပျိုက မြင်မြင်၏အမည်နှင့် စစ်ရန်ပုံငွေ၅၀၀ လှူဒါန်းကြောင်း သတင်းစာတွင် ဖတ်လိုက်ရသောအခါ ရည်းစားလူလူ အူနုကျွဲခတ် လေပြီ။ ကိုမြဒင်လည်း မြင်မြင်အား မိမိမှ ချစ်ခင်စုံမက်နေပြီဖြစ်ကာ လက်ထပ်လိုကြောင်း ဖွင့်ပြောမိ တော့သည်။

အခန်း(၁၁) တစ်နေ့ မြင်မြင်၏ ကြောင်ကလေးရွှေဝါသည် ယောက်ျားပျိုအခန်းထဲ ဝင်သွားရာ မြင်မြင်လည်း နောက်မှလိုက်ပါလာသည်။ ရွှေဝါလေးကို ခုတင်ပေါ်ချရင်း‘ယိမ်းနွဲ့ပါး’ဓားကို ထုတ်ကြည့်ချိန် ယောက်ျားပျို ရောက်လာသောအခါ မြင်မြင်လက်မှဓား လွတ်ကျသွားတော့သည်။

အခန်း(၁၂) ရွှေဝါလေးသေသွားသောကြောင့် မြင်မြင်မှာ နေ့စဉ်ကြိုးခုန်နေကျတာဝန်ကို ပျက်ကွက်ခဲ့သည်။ တစ်ပတ်ကြာသော် ရန်ကုန်မြို့ကြီးတွင် ဥဩသံများဆူညံလျက် ဗုံးများကြွခံရလေသည်။ ထို့နောက် မျိုးမြင့်ရန်နောင်သည် မြင်မြင်အား သူ၏အခန်းတွင်းမှ မြလက်စွပ်နှင့် ငယ်စဉ်က ဓာတ်ပုံများကို ပြလေသည်။ မြင်မြင်လည်း ငယ်စဉ်ကအတွေးများ တစ်စတစ်စ ပေါ်လာလေသည်။

အခန်း(၁၃) မြင်မြင်သည် ကိုမြဒင်အား ထိုအကြောင်းများပြောပြရန် ခြံပြင်သို့ထွက်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် ဓာတ်ဆီပုံးအပြည့်ပါသော ကားတစ်စီး ရုတ်တရက်ထိုးရပ်လေသည်။ ကိုမြဒင် ‘ကား’ ဟု မြင်မြင်ချက်ချင်းသိသော်လည်း မောင်းလာသူမှာ ကိုမြဒင်မဟုတ်ဘဲ ရန်နောင်ဖြစ်နေသည်။ ရန်နောင်သည် မြင်မြင်ကားပေါ်ရောက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ရန်ကုန်မြို့အနှံ့ လျှောက်မောင်းလေသည်။

အခန်း(၁၄) မြင်မြင်တို့သုံးယောက်ဆုံ စကားပြောနေစဉ် လေယာဉ်ပျံများပေါ်လာကာ ဗုံးကြဲ လေတော့သည်။ ကိုမြဒင်သည် မြင်မြင်အဖေရှိရာ အောက်ထပ်သို့ဆင်းပြီး မြင်မြင်မှာမူ ရန်နောင် အခန်း၌ ကျန်ရစ်ခဲ့လေသည်။ မြင်မြင်သည် ဗုံးသံများကြောင့် ကြောက်လန့်တကြားနှင့် ရန်နောင်၏ ရင်ခွင်တွင်းသို့ ရောက်သွားသည်။

အခန်း(၁၅) ငါးရက်မြောက်လွန်သော် ကိုမြဒင်သည် မြင်မြင်အမည်နှင့်တွဲ၍ ထီထိုးခဲ့ကြောင်း ပြောရာ ရန်နောင်သည် ထီလက်မှတ်အား ဆုတ်ဖြလိုက်၏။ ရန်နောင်သည် ကိုမြဒင်နှင့် ငယ်စဉ်က အကြောင်းများကို နှစ်ယောက်သား အရက်သောက်ပြီး အိမ်ပေါ်မှဆင်းကာ ထွက်သွားလေတော့သည်။

အခန်း(၁၆) တစ်လခွဲကြာသော် ကိုမြဒင်လည်းပေါ်မလာ။ ရန်နောင်သတင်းလည်း မသိရချိန် တွင် မြင်မြင်၏ဖခင်မှာ ဗုံးသံကြား၍ အိမ်ပေါ်ထပ်ကပြေးဆင်းရာမှ လှေကားတွင်ချော်လဲသည်။ အိပ်ရာပေါ် တုံးလုံးလဲရသော လူမမာတစ်ယောက်ဖြစ်ခဲ့သည်။ လေးရက်အကြာမှာ ကိုမြဒင် ပြန်ရောက် လာရာ မြင်မြင်၏ဖခင်အား ကြည့်နေချိန်တွင် ဘိုကောစုတ်ဖွား၊ နှုတ်ခမ်းမွှေး၊ မုတ်ဆိတ်မွှေးများနှင့် ရန်နောင် ရောက်လာလေသည်။

အခန်း(၁၇)မြင်မြင်မှာ ဖခင်၏ဆန္ဒအရ ရန်နောင်အားလက်ထပ်လိုက်ရသည်။တစ်ပတ်ကြာသော် ရန်နောင်သည် အသစ်စက်စက်ဇနီးဖြစ်သူအား ထားရစ်ခဲ့ကာ စစ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သွားသည်။ မြင်မြင်၏ဖခင်လည်း ဆုံးပါးသွားခဲ့သည်။ မြင်မြင်တစ်ယောက် ဆောက်တည်ရာမရဖြစ်ကာ ကိုမြဒင်ဆီသို့ သွားရောက်အကူညီတောင်းလေသည်။ ကိုမြဒင် ကျေးဇူးကြောင့် ဖခင်ကြီးမြေကျပြီးနောက် မြင်မြင်သည် ကိုမြဒင်၏ဇနီးမယားဘဝသို့ ရောက်ခဲ့ရသည်။

အခန်း(၁၈) ထို့နောက် ကိုမြဒင်နှင့်မြင်မြင်မှာ သားယောက်ျားလေးတစ်ယောက် ထွန်းကားခဲ့သည်။ တစ်နေ့သော် သက္ကလက်ဦးထုပ်ဆောင်းကာ လက်ယာဘက်မျက်လုံးကို နဖူးကြိုးစည်းနှင့် ကော်ပြားအုပ်ထားပြီး ကျောက်စီမေးလွယ်နှင့် အရပ်မြင့်မြင့် စစ်သားတစ်ယောက် ဝင်လာလေသည်။ ထိုသူမှာအခြားသူမဟုတ်၊ မျိုးမြင့်ရန်နောင်ဖြစ်လေသည်။ မိမိသားလေးမှန်းသိသောအခါ မြလက်စွပ်နှင့် ရွှေဆွဲကြိုးဆွဲပေးကာ ကိုမြဒင်အား မြင်မြင်နှင့်သားလေးကို စောင့်ရှောက်ပေးပါရန် မှာကြားပြီး မပြီးဆုံးသေးသော စစ်ပွဲအတွင်းသို့ ထပ်မံထွက်ခွာသွားလေတော့သည်။

အချုပ်ဆိုရသော် ၁၉၄၈ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၄ ရက်နေ့တွင် မြန်မာပြည်ကြီး လွတ်လပ်ရေးရသည့် နေ့တိုင် အမျိုးဇာတိဂုဏ်နှင့် အမိမြေကို အသက်ပေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သော၊ မိမိချစ်ရသော ဇနီးနှင့်သားလေးကို ထပ်မံစွန့်ပစ်ခဲ့သော မျိုးမြင့်ရန်နောင်တစ်ယောက်မှာ ပေါ်မလာတော့ဘဲ ပျောက်ချင်းမလှ ပျောက်သွားလေသည်။ မြင်မြင်လည်း တီတီတာတာပြောတတ်သော သားလေး တိုးမြင့်ရန်နောင်ကို မြင်လေတိုင်း မျိုးမြင့်ရန်နောင်အား မမေ့နိုင်ဘဲ သတိရမိလေတော့သည်။

မင်းဆွေ၏ ‘မား’ ဝတ္ထုကို အတ္ထုဗေဒနည်းဖြင့်လေ့လာချက်

ကမ္ဘာပေါ်၌ နေထိုင်ကြသော လူမျိုးတိုင်းတွင် ဘာသာစကားရှိပါသည်။ ၎င်းဘာသာစကားကို ဆက်သွယ်ရေးကိရိယာအဖြစ် အသုံးပြုကြပါသည်။ မည်သည့် ဘာသာစကား၌မဆို အနက်အဓိပ္ပာယ် ရှိကြပါသည်။ မြန်မာလူမျိုးတို့ ပြောဆိုသော မြန်မာဘာသာစကားတွင်လည်း အနက်အဓိပ္ပာယ် အမျိုးမျိုးရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို အတ္ထုဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာရာတွင် အနက်အဓိပ္ပာယ်(၇)မျိုးရှိပါသည်။ ထိုအနက်အဓိပ္ပာယ်များမှာ-

- (၁) အနက်ရိုး (သဘောလက္ခဏာပြအနက်) (simple meaning)
- (၂) ဂုဏ်ရည်ပြအနက် (connotative meaning)
- (၃) ခံစားမှုပြအနက် (effective meaning)
- (၄) လူမှုအခြေအနေပြအနက် (stylistic meaning)
- (၅) ဒွန်တွဲအနက် (collocative meaning)
- (၆) နှစ်ဖက်သွားအနက် (reflected meaning)
- (၇) အလေးပေးအနက် (thematic meaning) ^၁

တို့ဖြစ်ကြပါသည်။

^၁ ခင်အေး၊ဒေါက်တာ၊၂၀၀၈၊၇၆။

အနက်ရိုး(သဘောလက္ခဏာပြအနက်)

အနက်ရိုး(သဘောလက္ခဏာပြအနက်)နှင့်ပတ်သက်၍ ဆရာကြီးဒေါက်တာခင်အေးက -
စကားလုံးများဖြင့် ရည်ညွှန်းသော အညွှန်းခံများက သဘော
လက္ခဏာများကို အဘိဓာန်အနက်ဖွင့်ပုံမျိုးဖြင့် ဖွင့်ဆိုသောအနက်
ဖြစ်သည်။ အနက်ရိုး (သဘောလက္ခဏာပြအနက်) သည် ဘာသာစကားဖြင့်
ဆက်သွယ်ရာတွင် အချက်အချာကျသော အနက်ဖြစ်သည်။^၁

ဟူ၍ ‘အတ္ထဗေဒနိဒါန်း’စာအုပ်တွင်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။
သာကေ ။ ။ ခွေး၊ န - ဟောင်တတ်၊ ကိုက်တတ်သည့်အိမ်မွေး
တိရစ္ဆာန်တစ်မျိုး။^၂

အနက်ရိုးသည် ပညတ်ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၊ သရုပ်ဖော်ခြင်း၊ အညွှန်းခံ၏ သဘောလက္ခဏာများကို
အကြောင်းပြု၍ အမျိုးမျိုးခေါ်ဝေါ်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဓား ဝတ္ထုတွင် အနက်ရိုး(သဘောလက္ခဏာပြ
အနက်)ရှိသော စကားလုံးများကို လေ့လာတင်ပြသွားပါမည်။ ဝတ္ထုအစ၌ ကလေးငယ်သုံးဦးသည်
အိမ်ခြေနှစ်ရာခန့်ရှိသော ရွာအစွန်ရှိ ခြံကျယ်ကြီး တစ်ခုအတွင်းတွင် ပျော်ရွှင်စွာကစားနေကြသည်။
ညွှန်သည်ဦးဘိုးထင်သည် သစ်ပင်ရိပ်အောက်၌ ဆော့ကစားနေသော ကလေးငယ်များကိုကြည့်၍
သူ့သမီးလေးမှာ အတူဆော့နေသော သူငယ်များနှင့် သံယောဇဉ်တွယ်ကာ ခွဲဖို့ခက်နေကြောင်းကို
အိမ်ရှင်ကိုဖြိုးတင့်အား ပြောလေရာ -

“အိမ်ရှင်ကိုဖြိုးတင့်သည် အောက်သို့ငဲ့ကြည့်ရင်း ခေါင်းကိုညင်သာစွာ
ညိတ်လေ၏။”^၃

ဟူ၍ရေးသားထားပါသည်။ ထိုသို့ရေးသားရာတွင် “ခေါင်း” ဟူသောအသုံးသည် အနက်ရိုး (သဘော
လက္ခဏာပြအနက်)ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။ “ခေါင်း”ဟူသောစကားလုံး၏အနက်ကိုအဘိဓာန်တွင်-

ခေါင်း ၊ န - ၁ ၊ သတ္တဝါတို့တွင် မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊
ဦးနှောက်စသည်တို့ တည်ရှိရာ ကိုယ်
အစိတ်အပိုင်း။
၂ ၊ တစ်စုံတစ်ရာ၏ ထိပ်ပိုင်း၊ ရှေ့ပိုင်း။^၄

ဟူ၍ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ အညွှန်းခံဖြစ်သော “ခေါင်း”၏ သဘောလက္ခဏာများဖြစ်သော သတ္တဝါ
တို့တွင် မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ ဦးနှောက်စသည်တို့ တည်ရှိရာ ကိုယ်အစိတ်အပိုင်း ၊ တစ်စုံတစ်ရာ၏
ထိပ်ပိုင်း၊ ရှေ့ပိုင်းကို အခြေပြု၍ ဖွင့်ဆိုထားကြောင်းတွေ့ရသည်။ ထိုသဘောလက္ခဏာသည်

^၁ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၈၊ ၇၆။
^၂ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၇၁။
^၃ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၂။
^၄ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၅၄။

“ခေါင်း” ကို အခြားစကားလုံးများနှင့် ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်သော သဘောလက္ခဏာများဖြစ်ပါသည်။ ကလေးငယ်များသည် မာလကာသီးစားရာမှ ကိုဘိုးထင်၏သမီးသည် ကိုဖြိုးတင့်သား၏ပါးအား ရိုက်ချလိုက်သည့်အကြောင်းကို ဝတ္ထုတွင်-

“တွေ့သလား ကိုဘိုးထင်.....ခင်ဗျားသမီးက ကျုပ်သားကို ပါးရိုက်လိုက်တယ်”^၁

ဟူ၍ရေးသားထားတွင် “ပါး” ဟူသောအသုံးသည် အနက်ရိုး (သဘောလက္ခဏာပြအနက်)ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။ “ပါး”ဟူသောစကားလုံး၏ အနက်ကို မြန်မာအဘိဓာန်တွင် -

ပါး ၊ န - ၁ ၊ နှာတံနှင့်ပါးစပ် ဝဲယာနှစ်ဖက်ရှိ အသားပြင်။
၂ ၊ အနီး။ အနား။^၂

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ အညွှန်းခံဖြစ်သော “ပါး” ၏သဘောလက္ခဏာကို အခြေပြု၍ ဖွင့်ဆိုထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထိုသဘောလက္ခဏာသည် “ပါး”ကို အခြားစကားလုံးများနှင့် ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်သော သဘောလက္ခဏာများဖြစ်သည်။

အချိန်ကာလများ ရွေ့လျားလာပြီးနောက် ငယ်စဉ်က ပါးအရိုက်ခံခဲ့ရသော သူငယ်သည် ဦးဘိုးထင်၏အိမ်သို့ ဧည့်သည်အဖြစ် ရောက်ရှိလာသည်။ ဧည့်သည်ယောက်ျားပျိုသည် သူ၏ မျိုးရိုးနှင့် ဓား အကြောင်းကို မြင်မြင်နှင့်ကိုမြဒင်အားပြောပြရာတွင် -

“မင်းကြီးရန်နောင်က ဆင်းသက်လာတဲ့ မျိုးမြင့်ရန်နောင်၊ ဒီဓားက သိုလ်ဟန်ဘွား ဦးခေါင်းကို တိခနဲ ဖြတ်ခဲ့တဲ့ ‘ယိမ်းနွဲ့ပါး’...မြင်ရဲ့လား။ အားကလည်း အားသန်၊ ဓားကလည်းဓားပျံ”^၃

ဟူ၍ပြောစကားများအရ မျိုးမြင့်ရန်နောင်သည် မြင့်မြတ်သော တော်ဝင်မျိုးနွယ်မှ ဆင်းသက်လာသူ တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်းနှင့် ‘ယိမ်းနွဲ့ပါး’ဓားသည် မျိုးရိုးစဉ်ဆက် လက်ဆင့်ကမ်းခဲ့သော တော်ဝင်ဓား တစ်လက်ဖြစ်ကြောင်းကို တွေ့ရသည်။ “ဓား” ဟူသောအသုံးသည် အနက်ရိုး (သဘောလက္ခဏာပြ အနက်)ကို ပေါ်လွင်စေပြီး မြန်မာအဘိဓာန်တွင် -

ဓား ၊ န - သံဖြင့်ပြုလုပ်သော အသွားပါသော လက်ကိုင်ရိုးတပ် လက်နက်^၄

ဟူ၍ဖော်ပြထားရာ အညွှန်းခံဖြစ်သော “ဓား”၏ သဘောလက္ခဏာဖြစ်သော သံဖြင့်ပြုလုပ်သော အသွားပါသော လက်ကိုင်ရိုးတပ်လက်နက်ဟူသည့် သဘောလက္ခဏာကို အခြေပြု၍ဖွင့်ဆိုထားကြောင်း

^၁ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၃။
^၂ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၂၁၃။
^၃ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၁၂၁။
^၄ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၁၈၄။

တွေ့ရသည်။ ထိုသဘောလက္ခဏာသည် “ဓား”ကို အခြားစကားလုံးများနှင့် ခွဲခြားသတ်မှတ် နိုင်သော သဘောလက္ခဏာဖြစ်သည်။

ဆက်လက်၍ မျိုးမြင့်ရန်နောင်နှင့် မြင်မြင်တို့ လက်ထပ်ပြီးချိန်တွင် တိုင်းပြည်အတွက် စစ်ထွက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်းကို မြင်မြင်က မသွားစေလိုသော်လည်း မျိုးမြင့်ရန်နောင်က -

“တိတ်..ထပ်မပြောနဲ့၊ မြင်မြင်က တိုင်းပြည်ထက်ပိုပြီး အရေးကြီးချင်သလား၊ ကျုပ်မသေခင်တွေ့ကြမှာပေါ့”^၁

ဟူ၍ ရေးသားထားပါသည်။ ထိုသို့ရေးသားရာတွင် “တိုင်းပြည်” ဟူသောအသုံးသည် အနက်ရိုး (သဘောလက္ခဏာပြအနက်)ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။ “တိုင်းပြည်” ဟူသောစကားလုံး၏အနက်ကို မြန်မာ အဘိဓာန်တွင်-

တိုင်းပြည် ၊ န - ဘုရင်တစ်ဦးတည်း သို့မဟုတ် အစိုးရတစ်ဖွဲ့ တည်း၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် တည်ရှိသော နယ်မြေအပိုင်းအခြား။^၂

ဟူ၍ဖွင့်ဆိုထားရာ အညွှန်းခံဖြစ်သော “တိုင်းပြည်”၏ သဘောလက္ခဏာကို အခြေပြု၍ ဖွင့်ဆိုထား ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုသဘောလက္ခဏာသည် “တိုင်းပြည်”ကို အခြားစကားလုံးများနှင့် ခွဲခြား သတ်မှတ်နိုင်သော သဘောလက္ခဏာဖြစ်သည်။

ဤသို့ဖြင့် အချစ်ရေးနှင့် တိုင်းပြည်အရေးတွင် တိုင်းပြည်အရေးကိုသာ ဦးစားပေးသော မျိုးမြင့်ရန်နောင်၏ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်၊ ‘ယိမ်းနွဲ့ပါး’ဓားသည် မြင့်မြတ်သောဓားတစ်လက်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဇာတ်ဆောင်တို့၏ စရိုက်သဘောသဘာဝများ စသည်တို့ကို ဖော်ပြရာတွင် အနက်ရိုး (သဘော လက္ခဏာပြအနက်) များဖြင့် သုံးနှုန်းရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ ရေးသားထားသောကြောင့် စာရေးသူ၏ဆိုလိုရင်းကို ထိမိပေါ်လွင်စေပါသည်။

ဂုဏ်ရည်ပြအနက်

ဂုဏ်ရည်ပြအနက်နှင့်ပတ်သက်၍ -

အညွှန်းခံ၏ဂုဏ်ရည်များကို ဖော်ပြသည့်အနက်ဖြစ်၍ ဂုဏ်ရည်ပြ အနက်ဟုခေါ်သည်။ အညွှန်းခံတွင် အနက်ရိုး(သဘောလက္ခဏာပြ အနက်)ဟု ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားသော လက္ခဏာများအပြင် အခြား ဂုဏ်ရည်များလည်း များစွာရှိသည်။^၃ ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

သာဓက ။ ။ ယောက်ျား = အဖို့ဖြစ်သောလူသားလင်။^၄

^၁ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၂၂၃။
^၂ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၁၅၈။
^၃ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၈၊ ၇၇။
^၄ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၂၀၀။

ထို့ပြင် ကြံ့ခိုင်တောင့်တင်းခြင်း၊ ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုနိုင်ခြင်း၊ သတ္တိရှိခြင်း စသော ဂုဏ်ရည်ပြုအနက်များ ထွက်ပေါ်နေသည်။ ဂုဏ်ရည်ပြုအနက်များသည် ခေတ်ပြောင်းလဲလျှင် ပြောင်းလဲသွားနိုင်သည်။ လူတစ်ဦးချင်း၏ အတွေ့အကြုံကိုလိုက်၍ အကြောင်းအရာတို့သည် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်မကျ၊ ပုဂ္ဂိုလ်အလိုက် ပြောင်းလဲသွားနိုင်သကဲ့သို့ ဂယက်အနက်၊ ပညတ်အနက်ကဲ့သို့ တစ်သမတ်တည်း မတည်မြဲကြောင်း တွေ့ရသည်။ ယဉ်ကျေးမှုမလေ့ထုံးစံအရလည်း ဂုဏ်ရည်ပြု အနက် ပြောင်းလဲတတ်သည်ကို ဆရာဇော်ဂျီက -

“ ‘နွားကျောင်းသား’ဟူသောစကားလုံးကိုကြားလျှင် မြန်မာတို့အဖို့ ခမောက် ဆောင်း၍ လုံချည်တိုတိုဝတ်၍ နွားကျောပေါ်၌ ပုလွေမှုတ် နေပုံကို မြင်ယောင် ယောင်ဖြစ်လာနိုင်ကြောင်း၊ ထိုစကားကိုပင် ဟိန္ဒူဘာသာဝင် အိန္ဒိယသားကကြားလျှင် ကရုဏာနာနတ်သားကို သတိရသလိုလို ဖြစ်လာနိုင်ကြောင်း၊ ထိုစကားကိုပင် အမေရိကန် နိုင်ငံသားကကြားလျှင် မြင်းဒုန်းစိုင်း၍ ကြိုးကွင်းပစ်နေပုံကို မြင်ယောင်ယောင် ဖြစ်လာနိုင်ကြောင်း”^၁

ဟူ၍ သာဓကပြ ရေးသားထားပါသည်။ ဝတ္ထုအစတွင် ဝင်းဝါသောအသားအရေ၊ ကျက်သရေရှိသော မျက်နှာတို့ ပိုင်ဆိုင်ထားသော အသက်ခုနစ်နှစ်ခန့်ရှိသော မိန်းကလေး၏အလှကို -

“ကြည့်လေလေ ကျက်သရေရှိသောမျက်နှာကလေးမှာ နောင်တစ်နေ့ ကြီးပြင်းလာသောအခါ၌ ကမ္ဘာ၌ မိန်းမချော တစ်ယောက်ဟု ခေါင်းခေါက်အရွေးခံရမည့် အသွင်ကို ဆောင်လေသည်။”^၂

ဟူ၍ ဇာတ်ဆောင်မိန်းကလေး၏ ပုံသဏ္ဍာန်ကို “မိန်းမချော”ဟူ၍ ရေးသားထားပါသည်။ “မိန်းမ”ဟူ သော စကားလုံးကို မြန်မာအဘိဓာန်တွင် -

- မိန်းမ ၊ န - ၁ ၊ သန္ဓေဆောင်ယူပေးနိုင်သောလူ။
- ၂ ၊ ဇနီး။ မယား။^၃

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ထိုစကားလုံးတွင် အနက်ရိုးအပြင် ကျက်သရေရှိခြင်း၊ ဖြတ်ထိုးဉာဏ်ကောင်းခြင်း၊ စကားများခြင်း၊ အားငယ်တတ်ခြင်း၊ မျက်ရည်လွယ်ခြင်း စသည့်ဂုဏ်ရည်များသည် စကားလုံး၏ နောက်ကွယ်တွင် ကပ်ပါလာသည်။ ထို့ကြောင့် ဇာတ်ဆောင်မိန်းကလေး၏ ကျက်သရေရှိကာ ချောမောလှပသော ပုံသဏ္ဍာန်ကို ပေါ်လွင်စေသည့် ဂုဏ်ရည်ပြုအနက် ဖြစ်ပါသည်။

^၁ ဇော်ဂျီ၊ ၁၉၉၄၊ ၈၀-၈၁။
^၂ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃။
^၃ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၂၈၀။

ယောက်ျားပျိုသည် မြင်မြင်နှင့်ပြန်လည်ဆုံချိန်တွင် ငယ်စဉ်က ပါးရိုက်ခံခဲ့ရသည်ကို သတိရကာ ရုတ်တရက်ရိုက်မိခြင်းဖြစ်ကြောင်း တောင်းပန်ပြောကြားရာ ဖခင်ဦးဘိုးထင်က မြင်မြင်အား ခွင့်လွှတ်ပေးရန် ဝင်ရောက်ပြောဆိုပုံကို -

“သူ့အကြောင်းမဲ့ စော်ကားရိုင်းပြချင်တဲ့ သူငယ်မဟုတ်ကြောင်းကို ဖေဖေက ဝင်ပြီး ထောက်ခံပါတယ်။”^၁

ဟူ၍ ရေးသားထားရာ ဧည့်သည်ယောက်ျားပျို၏ အပြုအမူကို “ရိုင်းပြ”ဟု ရေးသားထားပါသည်။ “ရိုင်းပြ” ဟူသောစကားလုံးကို မြန်မာအဘိဓာန်တွင် -

ရိုင်းပြ၊ နဝိ - မယဉ်ကျေး၊ မိုက်မဲသော။^၂

ဟုဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ထိုစကားလုံးတွင် အနက်ရိုးအပြင် နူးညံ့သိမ်မွေ့မှုမရှိခြင်း၊ ကြမ်းတမ်းခြင်း၊ ခက်ထန်ခြင်း စသည့်ဂုဏ်ရည်များ စကားလုံး၏နောက်တွင် ကပ်ပါလာသည်။ ထို့ကြောင့် ဧည့်သည် ယောက်ျားပျို၏ ရိုင်းစိုင်းသောအပြုအမူကို ပေါ်လွင်စေသည့် ဂုဏ်ရည်ပြအနက်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့နောက် ဝတ္ထုတွင် ယောက်ျားပျိုသည် သတင်းစာ၌ မြင်မြင်၏အမည်နှင့်တွဲကာ ငွေလှူဒါန်း သည့် ကြော်ငြာကိုထည့်လေသည်။ မြင်မြင်မှဖခင်ဖြစ်သူအားတိုင်ရာ ဦးဘိုးထင်က -

“သည်းခံပါ သမီး၊ သည်းခံ ၊ နာမည်တွဲရုံသာ မဟုတ်ဘူး။ လူပါ ဒီအတိုင်းနေရာကျသွားတောင် သမီးမှာ နာစရာမရှိပါဘူး။”^၃

ဟူ၍ရေးသားထားသည်။ မြင်မြင်သည် ဧည့်သည်ယောက်ျားပျို၏ လုပ်ရပ်ကို မကြိုက်သော်လည်း ဖခင်ကြီးမှ ဆုံးမသောကြောင့် သည်းခံနေရသည်။ “သည်းခံ”ဟူသောစကားလုံး၏ အနက်ကို အဘိဓာန်တွင်-

သည်းခံ ၊ ကြိ - ချုပ်တည်းသည်။ ကြံ့ကြံ့ခံသည်။^၄

ဟူ၍ဖွင့်ဆိုထားရာ “သည်းခံ” ဟူသောစကားလုံးတွင် အနက်ရိုးအပြင် စိတ်ရှည်ခြင်း၊ နားလည်ခြင်း၊ ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ ခွင့်လွှတ်ခြင်းစသော ဂုဏ်ရည်များ ပေါ်လွင်စေပါသည်။ ထို့ကြောင့်“သည်းခံ”ဟူသော စကားလုံးသည် မြင်မြင်၏စိတ်အခြေအနေကို ပေါ်လွင်စေသော ဂုဏ်ရည်ပြအနက်ဖြစ်ပါသည်။

ဆက်လက်၍ မြင်မြင်သည် ဖခင်ကြီးကြောင့် မျိုးမြင့်ရန်နောင်အား မချစ်ဘဲ လက်ထပ် လိုက်ရကြောင်းကို ကိုမြဒင်အားပြောရာ -

“ကျွန်မမှန်တာပြောမယ်၊ သူနဲ့ကျွန်မဟာ လင်မယားဖြစ်ခဲ့လို့ လင်မယားမှန်းသာ သိတယ်၊ အချစ်မပါဘူး”^၅

^၁ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၁၉။
^၂ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၃၁၅။
^၃ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၁၀၂။
^၄ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၃၈၅။
^၅ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၂၂၀။

ဟူ၍ ရေးသားထားသည်။ မြင်မြင်သည် သေခါနီးဖခင်ဖြစ်သူရဲ့ ဆန္ဒအရ မျိုးမြင့်ရန်နောင်နှင့် အချစ်မပါဘဲ လက်ထပ်လိုက်ရသော လင်မယားအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်။ “လင်မယား” ဟူသော စကား လုံးကို အဘိဓာန်တွင် -

လင်မယား ၊ န - အိမ်ထောင်ဖက်ယောက်ျားနှင့် မိန်းမတို့တော်စပ်ပုံ^၁

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုထားရာ “လင်မယား” ဟူသောစကားလုံးတွင် အနက်ရိုးအပြင် ချစ်ခင်စုံမက်၍ လက်ထပ်သော အိမ်ထောင်ဖက်၊ တိုင်ပင်ဖော်တိုင်ပင်ဖက်၊ ကြင်ဖော်ကြင်ဖက် စသောဂုဏ်ရည်များကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။ ထို့ကြောင့် “လင်မယား” ဟူသောစကားလုံးသည် မြင်မြင်၏ အိမ်ထောင်ရေးခံစားချက်ကို ပေါ်လွင်စေသော ဂုဏ်ရည်ပြအနက်ဖြစ်ပါသည်။

ဤသို့ဖြင့် ‘ဓား’ဝတ္ထုတွင် ဇာတ်ဆောင်တို့၏ ပုံပန်းသဏ္ဍာန်များနှင့် စိတ်ခံစားချက်များကို ရေးသားရာတွင် ဂုဏ်ရည်ပြအနက်များဖြင့် သုံးနှုန်းရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ ရေးသားထားသောကြောင့် စာရေးသူ၏ဆိုလိုရင်းကို ပိုမိုပေါ်လွင်စေပါသည်။

ခံစားမှုပြအနက်

ခံစားမှုပြအနက်နှင့်ပတ်သက်၍ -

စကားလုံးတွင် ထင်ဟပ်နေသော ခံစားမှုကို ခံစားမှုပြအနက်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။^၂

ဟူ၍ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ဝတ္ထုတွင် ကိုမြဒင်သည် ဧည့်သည်ယောက်ျားပျိုက မြင်မြင့်အား ရုတ်တရက် ပါးရိုက်လိုက်သည်ကို မြင်သောအခါ -

“ခင်ဗျားဘယ်သူလဲ၊ ဒီမိန်းကလေးကို ဘယ့်နှယ်ကြောင့် ခုလို လုပ်လိုက်တာလဲ၊ ခင်ဗျားစော်ကားလှချည်လား”^၃

ဟူ၍ပြောဆိုထားပါသည်။ ထိုပြောစကားတွင် “ခင်ဗျားစော်ကားလှချည်လား”ဟု ပြောဆိုထား သည်မှာ ပြောသူကနာသူအပေါ် မနှစ်သက်သည့် ခံစားမှုကိုပေါ်လွင်စေသော ခံစားမှုပြအနက်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဦးဘိုးထင်သည် မိမိမှာသမီးဖြစ်သူအား လက်ဖျားဖြင့်တောင် မထိရက်သည်ကို သူစိမ်း ယောက်ျားလေးတစ်ဦးက ပါးရိုက်ကြောင်း သိရသောအခါ -

“ဘယ်မလဲ ဒင်း...သိရောပေါ့ကွာ၊ ဘိုးထင်တဲ့ကွယ့်...ဘိုးထင်”^၄

^၁ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၃၄၀။

^၂ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၈၊ ၈၁။

^၃ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃ ၊ ၁၀။

^၄ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃ ၊ ၁၅။

ဟူ၍ ပြောဆိုထားပါသည်။ ဦးဘိုးထင်၏ ပြောစကားတွင် သူစိမ်းယောက်ျားပျိုအား “ဒင်း”၊ “ဘိုးထင်တဲ့ကွယ့်”ဟု ပြောဆိုထားသည်မှာ ပြောသူ၏ ပုဂ္ဂလိကစားမှုတွင် မနှစ်သက်မှုများ ထင်ဟပ်နေသော ခံစားမှုပြအနက်များကို တွေ့ရပါသည်။

ဆက်လက်၍ ဧည့်သည်ယောက်ျားပျိုသည် မြင်မြင်က မိမိ၏ ‘ယိမ်းနွဲ့ပါး’ဓားကို ချွတ်မိသောကြောင့် မြင်မြင်၏ကြောင်လေးရွှေဝါ အသက်ပေးလိုက်ကြောင်းကို ဝတ္ထုတွင် -

“ကျုပ် သတိပေးခဲ့တယ်။ ကိုယ်နဲ့မဆိုင် ကိုယ်မပိုင်တဲ့ပစ္စည်းကို ဘာကြောင့် ကိုင်တွယ်ချင်သလဲ။ နောက်တစ်ခါ မလုပ်နဲ့”^၁

ဟူ၍ပြောဆိုထားပါသည်။ ယောက်ျားပျို၏ပြောစကားတွင် “ သတိပေးခဲ့တယ်”၊ “မလုပ်နဲ့” ဟူသော စကားလုံးများသည် ပြောသူကနာသူအပေါ် သူများပစ္စည်းကို ပိုင်ရှင်မသိဘဲ ကိုင်ခြင်းသည် ယဉ်ကျေးမှု မရှိသည့်သဘော၊ မနှစ်သက်သည့်သဘောကို ပေါ်လွင်စေသော ခံစားမှုပြအနက်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့နောက် ယောက်ျားပျိုသည် မြင်မြင်ကို လက်ထပ်မည့်အကြောင်းပြောရာ မြင်မြင်က -

“ရှင် ဘာလုပ်မလို့လဲ၊ လက်ကိုလွှတ် ရွှေဝါသေတာ မကြာသေးဘူး ရှင်မေ့ပြီလား”^၂

ဟူ၍ပြောဆိုထားပါသည်။ ထိုပြောစကားတွင် “ဘာလုပ်မလို့လဲ”၊ “လက်ကိုလွှတ်”ဟုပြောဆိုထားရာ ပြောသူကပြောနေသည့်အကြောင်းအရာအပေါ်နှင့် နာသူအပေါ် မနှစ်သက်မလိုလားသည့် ခံစားမှု ထင်ဟပ်နေသော ခံစားမှုပြအနက်များကို တွေ့ရပါသည်။

ဤသို့ဖြင့် ‘ဓား’ဝတ္ထုတွင် ဇာတ်ဆောင်တို့၏ စိတ်နေသဘောထားတို့ကို ပေါ်လွင်စေရန် ခံစားမှုပြ အနက်များဖြင့် သုံးနှုန်းရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ ရေးသားထားသောကြောင့် ဇာတ်ဆောင်တို့ ကြုံတွေ့ရသော အခက်အခဲများ၊ စိတ်ခံစားချက်များကို ပိုမိုပေါ်လွင်စေပါသည်။

လူမှုအခြေအနေပြအနက်

လူမှုအခြေအနေပြအနက်နှင့်ပတ်သက်၍ -

အသုံးပြုသူတို့၏ ဇာတိရပ်ရွာ၊ လူမှုအဆင့်အတန်း၊ ပြောသည့် အကြောင်းအရာ၊ ဆက်သွယ်မှုပုံစံ၊ အသုံးပြုရာနယ်ပယ်စသည့် လူမှုအခြေအနေအမျိုးမျိုးကို သုံးနှုန်းပြောဆိုသည့် စကားများက သက်သေပြလေ့ရှိပါသည်။ ဤအနက်သဘောကို လူမှုအခြေအနေပြ အနက်ဟု ခေါ်ပါသည်။^၃

ဟုဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

သာဓက ။ ။ စားသည်(သာမန်အရပ်သား) ဘုန်းပေးသည်(သံဃာ)^၄

^၁ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၂၇။
^၂ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၂၀၄။
^၃ ခင်အေးဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၈၊ ၈၆။
^၄ ခင်အေးဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၈၊ ၈၇။

ဝတ္ထုတွင် ကိုမြဒင်သည် ဧည့်သည်ယောက်ျားပျိုက မြင်မြင်၏အမည်နှင့်တွဲ၍ သတင်းစာ၌ ကြေညာလိုက်သည်ကို မြင်သောအခါ အပြုအမူများလွန်မိကာ စိတ်မထိန်းနိုင်ပုံကို -

“စိတ်မရှိနဲ့ မြင်မြင်၊ ကျုပ်စိတ်မထိန်းနိုင်ဖြစ်သွားတယ်။ နို့...မြင်မြင် ကျုပ်ဘယ်လိုဖြစ်နေတယ်ဆိုတာ မရိပ်မိဘူးလား”^၁

ဟူ၍ ရေးသားထားပါသည်။ ထိုသို့ရေးသားရာတွင် “နို့...” ဟူသောစကားလုံးသည် ထိုခေတ်ကာလက လူမှုဝန်းကျင်တွင် အသုံးများသော အာလုပ်ပုဒ်စကားလုံးဖြစ်သည်ဟု ယူဆနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် လူမှုဝန်းကျင်ကိုဖော်ပြနေသော လူမှုအခြေအနေပြအနက်ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

ဆက်လက်၍ မျိုးမြင့်ရန်နောင်သည် မိမိမှာ မြင့်မြတ်သောမျိုးနွယ်မှ ဆင်းသက်လာသူ ဖြစ်ကြောင်းကို -

“ကျုပ်ရဲ့ဘီတော်ကြီး ဦးရန်အောင်ပေါ့၊ ပုဂံမင်းလက်ထက် အင်္ဂလိပ်နဲ့ ဒုတိယစစ်ပွဲမှာ တပ်ရေးအရာရှိနေရာက အမှုတော်ထမ်းခဲ့တယ်။”^၂

ဟူ၍ရေးသားထားပါသည်။ “ဘီတော်ကြီး”၊ “အမှုတော်” ဟုသုံးရာတွင် ‘တော်’ဟူသောအသုံးသည် မြင့်မြတ်သော၊ ကြီးမြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်သုံးသော အသုံးဖြစ်သောကြောင့် လူမှုအခြေအနေပြ အနက်ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အချိန်ကာလဖြစ်သောကြောင့် ရန်ကုန်မြို့ကြီးအား ဗုံးကြဲခံရပုံကိုဝတ္ထုတွင် -

“ ဖေဖေ ချကုန်ပြီ၊ ဗုံးကြဲကုန်ပြီ”^၃

ဟူ၍ရေးသားထားပါသည်။ မြင်မြင်၏ ပြောစကားများတွင် “ချကုန်ပြီ”၊ “ဗုံးကြဲကုန်ပြီ” ဟုသုံးနှုန်း ရေးသားထားသောကြောင့် စစ်တွင်းကာလ၏ လူမှုအခြေအနေကို ဖော်ပြနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် လူမှုအခြေအနေပြအနက်ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

ဝတ္ထုတွင် မြင်မြင်သည် မျိုးမြင့်ရန်နောင်အား ဖခင်ကြီးဆုံးသွားကြောင်းကို -

“ ဖေဖေ ဆုံးသွားပြီ”^၄

ဟုပြောဆိုထားပါသည်။ သာမန်လူတစ်ဦး သေခြင်းကို “ဆုံး”ဟူ၍ ရေးသားထားပါသည်။ “ဆုံး” ဟူသော စကားလုံးသည် လူနေမှုအဆင့်အတန်းကို ဖော်ပြနေသည့် လူမှုအခြေအနေပြအနက် ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ “ဓား”ဝတ္ထုတွင် ကိုမြဒင်၏ စိတ်ခံစားချက်၊ မျိုးမြင့်ရန်နောင်၏မျိုးရိုး၊ ထိုခေတ်၏ အခြေအနေကို ပေါ်လွင်စေရန် လူမှုအခြေအနေပြအနက်များဖြင့် သုံးနှုန်းရေးသားထားသောကြောင့် လူနေမှုအဆင့်အတန်းနှင့် အခြေအနေတို့ကို သိမြင်စေပါသည်။

^၁ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၁၀၅။
^၂ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၁၁၇။
^၃ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၁၃၅။
^၄ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၂၃၃။

ဒွန်တွဲအနက်

ဒွန်တွဲအနက်နှင့်ပတ်သက်၍ -

စကားလုံးများကို တွဲဆက်၍သုံးခြင်းဖြင့် ရရှိလာသောအနက်ကို ဒွန်တွဲအနက်ဟုခေါ်သည်။ ဘာသာစကားအသီးသီးတွင် တွဲသုံးနေကျ စကားလုံးအတွဲအစပ်များရှိသည်။^၁

ဟုဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ဝတ္ထုတွင် မြင်မြင်သည် ဧည့်သည်ယောက်ျားပျို၏ အခန်းတွင်းသို့ ပိုင်ရှင်မရှိချိန်တွင် ပစ္စည်းများ ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုပုံကို -

“အိတ်မှာတွဲညွတ်ခွေကျနေခြင်းမရှိချေ။ အနေအထားကို ကြည့်ခြင်း အားဖြင့်.....အောက်ထပ်ရေချိုးခန်းမှ တပြုန်းပြုန်း ရေလောင်းသံကား အဆက်မပြတ်ချေ။”^၂

ဟူ၍ရေးသားထားသည်။ ချိတ်ထားသောအိတ်ပုံသဏ္ဍာန်ကို “တွဲညွတ်ခွေကျ”ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရေလောင်းသောအသံကို “တပြုန်းပြုန်း ရေလောင်းသံ” ဟူ၍လည်းကောင်း စကားလုံးများကို အနက်နှစ်ခုဒွန်တွဲကာ ရေးသားထားသဖြင့် ဒွန်တွဲအနက်ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။ မြင်မြင်သည် ဧည့်သည် ယောက်ျားပျို၏ အပြုအမူကိုကြည့်၍ -

“ဤကဲ့သို့ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ် အရမ်းလုပ်တတ်သူ တစ်ယောက်ကို အဘယ်စိတ်ထားဖြင့် လင်သား မြှောက်ရမည်နည်း”^၃

ဟုရေးသားထားပါသည်။ ထိုအပြောစကားတွင် မြင်မြင်၏ပါးအားရိုက်ခွဲဖူးသော၊ “ယိမ်းနွဲ့ပါး” ဓားအား တသတည်းသနေသောယောက်ျားပျို၏ အပြုအမူကို “ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်”ဟု အနက်နှစ်ခုတွဲဖက်ကာ ဒွန်တွဲ၍ သုံးနှုန်းရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဆက်လက်၍ ဝတ္ထုတွင် ကိုမြဒင်သည် မြင်မြင်အား မျိုးမြင့်ရန်နောင်ကို အချုပ်ခန်းတွင် ထည့်ထားသောကြောင့် စိတ်ဆင်းရဲနေသလားဟု မေးရာ မြင်မြင်က -

“ဒီလိုရီသဲ့သဲ့မပြောနဲ့၊ ရှင့်လုပ်ပုံမဟုတ်ဘူး၊ ရှင်အိမ်ကို ဘယ်တော့မှ မလာဘူးလား”^၄

ဟုရေးသားထားပါသည်။ ကိုမြဒင်၏ မြင်မြင်အား ရွံ့စောင်းသော အဓိပ္ပာယ်ဖြင့် စကားပြောဆိုပုံကို “ရီသဲ့သဲ့မပြောနဲ့”ဟူ၍ နာမဝိသေသနနှင့်ကြိယာအနက် နှစ်ခုဒွန်တွဲကာ တွဲဖက်ရေးသားထားပါသည်။

^၁ ခင်အေး၊ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၈၊ ၈၈။
^၂ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၃၅။
^၃ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၁၃၃။
^၄ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၁၉၀။

အချုပ်ခန်းမှ လွတ်လာသော မျိုးမြင့်ရန်နောင်၏ပုံသဏ္ဍာန်ကို ဝတ္ထုတွင် -

“အရပ်မြင့်မြင့်၊ ဘိုကေစုတ်ဖွား၊ နှုတ်ခမ်းမှတ်ဆိတ်မွှေးများ အနည်းငယ် ပေါက်နေ၏။ ချည်လုံချည်ညစ်နွမ်းနွမ်း၊ အင်္ကျီပခုံးဟပြဲနှင့် ညစ်မွဲမွဲ အရောင်ရှိ၏”^၁

ဟုရေးသားထားပါသည်။ ဇာတ်ဆောင် မျိုးမြင့်ရန်နောင်၏ ပုံစံနှင့်အဝတ်အစားကို “အရပ်မြင့်မြင့်”၊ “ချည်လုံချည်ညစ်နွမ်းနွမ်း”၊ “ညစ်မွဲမွဲအရောင်”ဟု နာမဝိသေသနအသုံးများကို အနက်နှစ်ခုတွဲဖက်ကာ ခွန်တွဲ၍ သုံးထားသည်။ထိုသို့အနက်နှစ်ခု တွဲစပ်ထားသည့်အတွက် ခွန်တွဲအနက်ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ စာရေးသူသည် ဇာတ်ဆောင်တို့၏ အပြုအမူ၊ စိတ်သဘောထား၊ ပုံသဏ္ဍာန်တို့ကို ခွန်တွဲအနက်များဖြင့် ပေါ်လွင်အောင် ရေးသားသုံးနှုန်းထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုသို့ ရေးသားထားသောကြောင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်များမှာ ပိုမိုထင်ရှားလာပါသည်။

နှစ်ဖက်သွားအနက်

နှစ်ဖက်သွားအနက်နှင့်ပတ်သက်၍ -

အနက်ရိုးတစ်ခုထက်ပိုသော စကားလုံးများတွင် အနက်တစ်ခုဖြင့် အသုံးပြုစဉ်၊ အခြားအနက်တစ်ခုပါ ပေါ်ထွက်လာလျှင် ထိုအနက်ကို နှစ်ဖက်သွားအနက်ဟု ခေါ်သည်။^၂

ဟုဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ဆရာကြီးဦးဖိုးလတ်သည် မြန်မာစကားအဖွင့်ကျမ်းတွင် ‘တောင်’ ဟူသော စကားလုံးကို-

‘တောင်’(အရပ်မျက်နှာ) နှင့် ‘တောင်’(ကုန်းမြင့်) ဟူသော စကားလုံး နှစ်လုံးသည် မူလကစကားလုံး တစ်လုံးတည်း၏ အနက်ကွဲများ အဖြစ် ဆက်စပ်နေကြောင်း သက်သေပြချက်ရှိသည်။^၃

ဟုသာဓကပြဖော်ပြထားပါသည်။ ဝတ္ထုတွင် ဧည့်သည်ယောက်ျားပျိုသည် နေပုံ၊စားပုံမှာ သူများနှင့် မတူသောသူ ဖြစ်ကြောင်းကို -

“ကိုင်း...ကိုမြဲဒင်၊ ကျွန်မ မပြောဘူးလား၊ ဒီလူဟာ အင်မတန် သွေးကြီး ပါတယ်လို့”^၄

ဟူ၍ရေးသားထားပါသည်။ “သွေးကြီး”ဟူသော စကားလုံးသည် ပြောဆိုပုံ၊ နေထိုင်ပုံ၊ စားသောက်ပုံမှာ သူများနှင့်မတူဘဲ ဘဝင်မြင့်စွာနေသည်ကို ဆိုလိုသည်။ ကြီးမားသောသွေးကို ဆိုလိုခြင်း မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် “သွေးကြီး” ဟူသည့် စကားလုံးတွင် အနက်နှစ်ခုပေါ်ထွက်နေသည့်အတွက် နှစ်ဖက်သွားအနက်ကို တွေ့ရပါသည်။

^၁ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၂၀၀။
^၂ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၈၊ ၉၀။
^၃ ဖိုးလတ်၊ ၁၉၆၂၊ ၂၇၃ - ၂၇၇။
^၄ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၅၁။

ထို့နောက် မြင်မြင်သည် ‘ယိမ်းနွဲ့ပါး’ ဓားအား ဆွဲထုတ်ဟန်ပြင်လိုက်သောအခါ မျိုးမြင့်ရန်နောင်သည် မြင်မြင့်လက်ကို ဆုပ်ကိုင်ထားရာ -

“မြင်မြင်သည် ရုန်းပယ်ရန် ရုတ်တရက် သတိမရ။ အတော်ကြာ ကြက်သေ, သေ နေ၏”^၁

ဟုရေးသားထားပါသည်။ “ကြက်သေ, သေ” ဟူသောစကားလုံးသည် မြင်မြင့်လက်ကို ရုတ်တရက် ဆုပ်ကိုင်ခံရသောကြောင့် ထိတ်လန့်အံ့အားသင့်၍ ကြောင်သွားသည်ကို ဆိုလိုသည်။ ကြက်သေ သွားသည်ကို ဆိုလိုခြင်း မဟုတ်သောကြောင့် “ကြက်သေ, သေ” ဟူသောစကားလုံးတွင် အနက်နှစ်ခု ပေါ်ထွက်သည့်အတွက် နှစ်ဖက်သွားအနက်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဝတ္ထုတွင် ကိုမြဒင်သည် မြင်မြင့်ဆီ ရောက်မလာသည်ကို-

“ကိုမြဒင်ကား မြင်မြင်အား သစ်ခြောက်ချိုး ချိုးရော့သလားမသိ၊ ပေါ်မလာသည်မှာ တစ်လခွဲမျှ ကြာခဲ့၏”^၂

ဟုရေးသားထားပါသည်။ “သစ်ခြောက်ချိုး” ဟူသောစကားလုံးသည် ကိုမြဒင်က မြင်မြင့်ထံ အမြဲမလာ တော့ဘဲ ရုတ်တရက် အဆက်အသွယ်ဖြတ်သွားသည်ကို ဆိုလိုသည်။ သစ်ကိုင်းခြောက် ချိုးသွားသည်ကို ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်သောကြောင့် “သစ်ခြောက်ချိုး” ဟူသောစကားလုံးတွင် အနက်နှစ်ခု ပေါ်ထွက်သည့်အတွက် နှစ်ဖက်သွားအနက်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဆက်လက်၍ ဝတ္ထုတွင် ဖခင်ဦးဘိုးထင်သည် မိမိမရှိတော့သည့်အချိန်တွင် သမီးဖြစ်သူမြင်မြင်အား တစ်ယောက်တည်း ထားခဲ့ရမည် ဖြစ်ကြောင်းကို -

“အင်း...ဖေဖေ စိတ်မကောင်းဘူး၊ ဖအေတစ်ယောက် သမီး တစ်ယောက်ရယ်လို့ရှိတာ ဖေဖေပဲ့သွားရင် သမီးတော့ဒုက္ခပဲကွယ်”^၃

ဟုရေးသားထားပါသည်။ “ပဲ့” ဟူသောစကားလုံးသည် ဦးဘိုးထင်သည် အဖေတစ်ခုသမီးတစ်ခုသာရှိသော မိသားစုဖြစ်သောကြောင့် ထိုမိသားစုမှ မိမိမရှိတော့သည့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ကျိုးပျက်သည်၊ အစုအပေါင်းမှ ကွာထွက်သည်ကို ဆိုလိုခြင်း မဟုတ်သောကြောင့် “ပဲ့” ဟူသောစကားလုံးတွင် အနက်နှစ်ခု ပေါ်ထွက်သည့်အတွက် နှစ်ဖက်သွားအနက်ကို ထင်ရှားစွာ တွေ့ရပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဝတ္ထုတွင် ဇာတ်ဆောင်တို့၏ စရိုက်သဘောသဘာဝများ၊ အပြုအမူများ၊ မိသားစုဘဝတွင် ကြုံတွေ့လေ့ရှိသော အခက်အခဲများကို နှစ်ဖက်သွားအနက်များဖြင့် သုံးနှုန်း ရေးသားထားသောကြောင့် စကားလုံးတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကြွယ်ဝပုံကို သိရပါသည်။

^၁ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၇၃။
^၂ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၁၉၆။
^၃ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၂၁၇။

အလေးပေးအနက်

အလေးပေးအနက်နှင့်ပတ်သက်၍ -

စကားပြောရာ၊ စာရေးရာတွင် အလေးထားလိုသည့် အချက်ကို ထင်ရှားအောင် စီစဉ်ပြောဆိုရေးသားခြင်းဖြင့် အလေးပေးအနက် ပေါ်ထွက်စေနိုင်သည်။^၁

ဟုဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ဝတ္ထု၌ မြင်မြင်၊ ကိုမြဒင်နှင့်ယောက်ျားပျိုတို့သည် အိမ်အနောက်ဘက်တွင် ငှက်ပျောပင်များ စိုက်ထားသောနေရာသို့ ရောက်သောအခါ ဧည့်သည်ယောက်ျားပျိုက -

“ဂျပန်ပြည်မှာတော့ အကြီးအကျယ်စိုက်ပြီး ငှက်ပျောလျှော်နဲ့ အထည် ရက်လုပ်ကြတယ်”^၂

ဟူ၍ရေးသားထားပါသည်။ ငှက်ပျောပင်များစိုက်ကာ ငှက်ပျောလျှော်ဖြင့် အထည်ရက်လုပ်သည်ကို အလေးမပေးလိုဘဲ “ဂျပန်ပြည်မှာတော့”ကို အလေးပေးထားသဖြင့် အလေးပေးအနက်ကို ပေါ်လွင်စေ ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဆက်လက်၍ ကိုမြဒင်က ထားဝယ်သို့ ပထမဆုံးဗုံးကြဲခံရသော သတင်းအား ပြောပုံကို -

“ဦးလေး...သတင်းထူးပါလာတယ်”^၃

ဟု ဦးဘိုးထင်အား ပြောဆိုထားပါသည်။ နာသူ ဦးဘိုးထင်ကို အလေးမပေးလိုဘဲ “သတင်းထူး”ကို အလေးပေးထားသောကြောင့် ပြောလိုသော အလေးပေးအနက်ပေါ်လွင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဆက်လက်၍ မျိုးမြင့်ရန်နောင်သည် ‘ယိမ်းနွဲ့ပါး’ဓားသည် ဓားအိမ်မှချွတ်မိလျှင် သွေးသောက်ရသော ဓားတစ်လက်ဖြစ်ကြောင်းကို ဝတ္ထုတွင် -

“ကျုပ်ဓားဟာ ချွတ်မိရင်မရဘူး၊ သွေးသောက်ရမှလို့ မြင်မြင့်ကို ပြောပြီးပြီ မဟုတ်လား”^၄

ဟူ၍ရေးသားထားပါသည်။ ‘ယိမ်းနွဲ့ပါး’ ဓားချွတ်မိလျှင်ကို အလေးပေး ရေးသားလိုခြင်းမဟုတ်ဘဲ “သွေးသောက်ရမှ”ကို အလေးပေးရေးသားထားသောကြောင့် စာရေးသူဆိုလိုသော အလေးပေး အနက်ကို ပေါ်လွင်စွာတွေ့ရပါသည်။

ထို့နောက် မြန်မာပြည်ကြီး လွတ်လပ်ရေးရသည့်တိုင်အောင် စစ်ထွက်သွားသော မျိုးမြင့်ရန်နောင် သည် ပေါ်မလာတော့ဘဲ ပျောက်သွားသည်ကို ဝတ္ထုတွင် -

“ရန်နောင်ကြီး...ရန်နောင်ကြီး...မျိုးမြင့်ရန်နောင်ကြီး သူလိုချင်တဲ့ မြန်မာပြည် လွတ်လပ်နေတာ သူသိမှသိပါလေရဲ့လား”^၅

^၁ ခင်အေးဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၈၊ ၉။
^၂ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၄၉။
^၃ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၈၆။
^၄ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၁၆၁။
^၅ မင်းဆွေ၊ ၂၀၁၃၊ ၂၄။

ဟုရေးသားထားရာ မြန်မာပြည်ကြီးလွတ်လပ်နေပြီကို အလေးပေးလိုခြင်းမဟုတ်ပေ။ လွတ်လပ်ရေး ရကြောင်းကို သိစေလိုသော “မျိုးမြင့်ရန်နောင်”အား အလေးပေးဖော်ပြလိုခြင်းဖြစ်သောကြောင့် အလေးပေးအနက်ကို ထင်ရှားပေါ်လွင်စေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ဤသို့ဖြင့် ဂျပန်ပြည်တွင် ငှက်ပျောချည်ဖြင့် အထည်ရက်လုပ်ကြောင်း၊ ‘ယိမ်းနွဲ့ပါး’ဓားသည် သွေးသောက်ဓားတစ်လက်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထားဝယ်၌ ပထမဆုံးဗုံးကြဲခံရကြောင်း၊ မြန်မာပြည်ကြီး လွတ်လပ်ရေးရကြောင်းကို သိစေလိုသော မျိုးမြင့်ရန်နောင်တို့ကို ပေါ်လွင်စေရန် အလေးပေးအနက် များဖြင့် သုံးနှုန်းရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုသို့ရေးသားထားသောကြောင့် စာရေးသူ ဖော်ပြလိုသည့်အချက်မှာ အလေးပေးအနက် အသုံးများကြောင့် ပိုမိုထင်ရှားလာရပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းသည် စာရေးဆရာမင်းဆွေ၏ ‘ဓား’ဝတ္ထုကို အတ္ထုဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာတင်ပြထား သောစာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် ဆရာကြီးဒေါက်တာခင်အေး၏ အတ္ထုဗေဒနိဒါန်း စာအုပ်နှင့် မြန်မာစာအဖွဲ့မှထုတ်ဝေသော မြန်မာအဘိဓာန်စာအုပ်ကို ကိုးကား၍တင်ပြထားပါသည်။ ဝတ္ထု၏ စကားလုံးပုဒ် အသုံးအနှုန်းတို့မှ အနက်အဓိပ္ပာယ်(၇)မျိုးလုံးကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ဝတ္ထုတွင် အနက်ရိုး (သဘောလက္ခဏာပြအနက်)များ ပါဝင်သောကြောင့် စာရေးသူ ဆိုလိုချင်သော အကြောင်းအရာအား ထိမိပေါ်လွင်စေသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ဂုဏ်ရည်ပြအနက်များကြောင့် ဝတ္ထုတွင်ပါဝင်သော ဇာတ်ဆောင်တို့၏ စရိုက်သဘောသဘာဝ၊ ပုံသဏ္ဍာန်၊ အပြုအမူများနှင့် စိတ်ခံစားချက်များကို စာဖတ်သူတို့၏ စိတ်မျက်စိတွင် မြင်ယောင် ကြားယောင်လာစေနိုင်ပါသည်။ ဝတ္ထုတွင် ခံစားမှုပြအနက်များကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ထိုခံစားမှုပြ အနက်များသည် ပြောသူ၏ပုဂ္ဂလခံစားမှု၊ ပြောသူကနာသူအပေါ်ထားသည့် သဘောထား၊ ပြောသူက ပြောသည့် အကြောင်းအရာအပေါ်ထားသည့်သဘောတို့ ထင်ဟပ်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဝတ္ထုရှိ အချို့စကားလုံးများသည် ဇာတ်ဆောင်မျိုးမြင့်ရန်နောင်၏မျိုးရိုးခေတ်အခြေအနေနှင့် လူမှုအဆင့်အတန်းများကို လူမှုအခြေအနေပြအနက်ရှိသည့် စကားလုံးများက ဖော်ပြနေပါသည်။ ဝတ္ထုတွင် အနက်နှစ်ခုတွဲစပ်၍ သုံးထားသော ဒွန်တွဲအနက်များကို အများဆုံးတွေ့ရပါသည်။ ထိုဒွန်တွဲ အနက်အသုံးများကြောင့် စာရေးသူဆိုလိုချင်သော အကြောင်းအရာမှာလေးနက်ထင်ရှားလာပါသည်။

ဝတ္ထုတွင် အနက်ရိုးတစ်ခုထက်ပိုသော နှစ်ဖက်သွားအနက်ရှိသည့် စကားလုံးများကို အနည်း ငယ်သာ တွေ့ရပါသည်။ ဝတ္ထုတွင် အလေးပေးအနက်များကို စကားလုံး၊ ပုဒ်များဖြင့် ရေးသားထား သည်ကို တွေ့ရသည်။ အလေးထားလိုသည့်အချက်များကို ထင်ရှားအောင် ပုဒ်အထားအသိုများအား အစီအစဉ်တကျ ရေးသားထားကြောင်းတွေ့ရှိရသည်။ ထိုသို့ရေးသားခြင်းကြောင့် အလေးပေးလိုသည့် အချက်များမှာ ထင်ရှားလာရပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ ‘ဓား’ဝတ္ထုကို အတ္ထုဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာရာတွင် မြန်မာဘာသာစကားရှိ အနက် အဓိပ္ပာယ် အမျိုးမျိုးကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုအနက်အဓိပ္ပာယ်များသည် ဝတ္ထုတွင် ပါဝင်သော

ဇာတ်ဆောင်တို့၏ စိတ်နေသဘောထား၊ စရိုက်သဘာဝတို့ကို စာဖတ်ရှုသူတို့၏ စိတ်မျက်စိတွင် မြင်ယောင်ကြားယောင်လာအောင် ကူညီပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် မင်းဆွေ၏‘ဓား’ဝတ္ထုကို အတ္ထုဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုဝတ္ထုမှ အနက်အဓိပ္ပာယ်အမျိုးမျိုးကို လေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာဘာသာစကားသည် ထူးခြားလေးနက်သော အနက်များစွာရှိသည်ကို မြင်တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာဘာသာစကား၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် ကြွယ်ဝလေးနက်ပုံကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေရန်အတွက် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဆိုင်ရာ အတ္ထုဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် မြန်မာဘာသာစကားကို အတ္ထုဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာသူများအတွက် တစ်ထောင့်တစ်နေရာမှ အထောက်အကူပြုနိုင်မည်ဟု ထင်မြင်မိပါသည်။

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤစာတမ်းဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် တက္ကသိုလ်တည်ထောင်သည့် (၁၀)နှစ်ပြည့်အထိမ်းအမှတ် သုတေသနစာတမ်းဖတ်ပွဲတွင် စာတမ်းတင်သွင်း ဖတ်ကြားခွင့်ပြုပေးခဲ့ပါသော ဒေါက်တာမိုးမိုးရီ၊ ပါမောက္ခချုပ်၊ သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ် (စစ်ကိုင်း)ကို ကျေးဇူးအထူးတင်ရှိပါသည်။ စာတမ်းတင်သွင်းနိုင်ရေးအတွက် အဘက်ဘက်မှကူညီပေးပါသော ဦးဝင်းနိုင်ထွန်း၊ ဒုတိယ ပါမောက္ခချုပ်(စီမံ)၊ သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ်(စစ်ကိုင်း)၊ သဘာပတိအဖြစ် ဆောင်ရွက် ပေးပါသော ဆရာကြီးဒေါက်တာမောင်မောင်လေး (အငြိမ်းစား၊ ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူး၊ မြန်မာစာဌာန၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်)၊ သုတေသန အတွေးအမြင်များကို လမ်းဖွင့်ပေးပါသော ဆရာကြီး ဒေါက်တာ မောင်မောင်ခင် (ဒုတိယပါမောက္ခချုပ်(သင်ကြား)၊ ငြိမ်း၊ သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ် (စစ်ကိုင်း))၊ စာတမ်းရေးသားရာတွင် ပြည့်စုံကောင်းမွန်လာအောင် လိုအပ်သည့် အကြံဉာဏ်များဖြင့် ကူညီပေးခဲ့ပါသော ဒေါ်အေးစိုးဝင်း (တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူး၊ မြန်မာစာဌာန၊ သမဝါယမနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ်(စစ်ကိုင်း))၊ မြန်မာစာပေအရပ်ရပ်ကို သင်ကြားပို့ချပေးခဲ့သောဆရာ၊ ဆရာမ များနှင့် မြန်မာစာဌာနရှိ ဆရာမများကို အထူးကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ခင်မင်၊မောင် (ခနုဖြူ)။ ၂၀၁၁။ *သက်တံရောင်စုံဘာသာစကား* ။ သင်းလဲ့ဝင်းပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။
- ခင်အေး၊ဒေါက်တာ။ ၂၀၀၈။ *အတ္ထုဗေဒနိဒါန်း* ။ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။
- ဇော်ဂျီ။ ၁၉၉၄။ *ဆရာဇော်ဂျီစာပေါင်းချုပ်(တတိယတွဲ)* ။ တင်ရွှေစာပေ၊ ရန်ကုန်။
- ထွန်းမြင့်၊ဦး။ ၁၉၆၈။ *ပါဠိသက်ဝေါဟာရအဘိဓာန်* ။ တက္ကသိုလ်များစာအုပ်ပြုစုထုတ်ဝေရေးကော်မတီ၊ ရန်ကုန်။
- ဖိုးလတ်၊ဦး။ ၁၉၆၂။ *မြန်မာစကားအဖွင့်ကျမ်း(ပထမတွဲ)* ။ ပညာနန္ဒပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။
- မင်းဆွေ။ ၂၀၁၃။ *ဓား* ။ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ ၊ ရန်ကုန်။
- မြန်မာစာအဖွဲ့။ ၂၀၀၈။ *မြန်မာအဘိဓာန်* ။ နေလင်းပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။
- အောင်မြင့်၊ဦး၊ဒေါက်တာ။ ၂၀၁၀။ *ဘာသာစကားသုတေသန* ။ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။

Palmer, F.R. 1981. *Semantics*. Secondedn Cambridge: CUP

ကြယ်နီ၏ကိုတံငါဝတ္ထုတိုများမှ ရသပိုင်းလေ့လာချက်

ရန်ဝေးခိုင် *

စာတမ်းအကျဉ်း

“ကြယ်နီ၏ကိုတံငါဝတ္ထုတိုများမှ ရသပိုင်းလေ့လာချက်”စာတမ်းသည် သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာ တက္ကသိုလ်(စစ်ကိုင်း) တည်ထောင်သည့်(၁၀)နှစ်ပြည့် နှစ်ပတ်လည်နေ့အထိမ်းအမှတ်အခမ်းအနားတွင် ဖတ်ကြားတင်သွင်းမည့် သုတေသနစာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ ကြယ်နီသည် မိမိဇာတိဖြစ်သော ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး၊ ဓနုဖြူမြို့နယ်၊ ဗျင်းဘွဲ့ရွာဝန်းကျင်တွင် တံငါလုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးနေကြသော ဆင်းရဲသားရေလုပ်သားများ၏ဘဝကို စာနာနားလည်စိတ်ဖြင့် ‘ကိုဒေါင်းစိန်’ နှင့် ‘မယ်စိန်’ ဟူသော ပင်တိုင်ဇာတ်ဆောင်နှစ်ဦးကို ဖန်တီးကာ ကိုတံငါဝတ္ထုတိုများကို ရေးသားထားပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် ကြယ်နီ၏ ကိုတံငါဝတ္ထုတိုများမှ ရသမြောက်အဖွဲ့များကို ပညာရှင်တို့၏ ရသစာပေဆိုင်ရာ သဘောတရားများနှင့် ချိန်ထိုးလေ့လာ သုတေသနပြုထားပါသည်။ သုတေသနအတွက် အချက်အလက်များကို စူးစမ်းလေ့လာရာတွင် ခြုံပူဆင်ခြင်နည်း (Inductive Method) ကိုအသုံးပြုထားပါသည်။ ကြယ်နီ၏ ကိုတံငါဝတ္ထုတိုများသည် နှစ်သက်မှုရသမှတစ်ဆင့် လောကကို ဘဝအသိ၊ ဘဝသတိနှင့် ယှဉ်ကာ ကြည့်တတ်၊ မြင်တတ်၊ ဆင်ခြင်တတ်အောင် စွမ်းဆောင်ပေးနိုင်ကြောင်း ဖော်ထုတ် တင်ပြရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ မြန်မာစာပေနယ်ပယ်မှ ရသစာပေ၏စွမ်းအားကို သိရှိနားလည်ပြီး ရသစာပေဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အထောက်အကူ ပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

နိဒါန်း

ဤစာတမ်းသည် ကြယ်နီ၏ ကိုတံငါဝတ္ထုတိုများမှ ရသပိုင်းကို လေ့လာသုတေသနပြုထားသော စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ “ကြယ်နီ၏ဝတ္ထုတိုပေါင်းချုပ်” စာအုပ်ကို အလေ့လာခံအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး ကိုတံငါဝတ္ထုတိုများမှ ရသကဏ္ဍကို အဓိကထားကာ လေ့လာတင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ တင်ပြရာတွင် ကြယ်နီ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း၊ ရသဝေါဟာရနှင့် သဘောသဘာဝ၊ ကြယ်နီ၏ ကိုတံငါဝတ္ထုတိုများမှ ရသပိုင်းလေ့လာချက် ဟူ၍ ကဏ္ဍသုံးခု ပါဝင်ပါသည်။

၁။ ကြယ်နီ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

စာရေးဆရာ ကြယ်နီကို ၁၉၂၂ ခုနှစ်တွင် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး၊ ဓနုဖြူမြို့နယ်၊ ဗျင်းဘွဲ့ရွာ၌ အဖ ဦးပိ၊ အမိ ဒေါ်စောမြ တို့က ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ တရုတ်-မြန်မာ ကပြား ဖြစ်သည်။ မွေးချင်းငါးယောက် အနက် ဒုတိယမြောက်သား ဖြစ်သည်။ အမည်အရင်းမှာ ဦးမြင့်ဆွေ ဖြစ်သည်။ စာပေဝါသနာကို အရင်းခံ၍ ဓနုဖြူမြို့ စာပေဝါသနာရှင်အသင်း၏ နာယကအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ငယ်စဉ်ကပင် စာပေဝါသနာပါခဲ့သည်။ ၁၉၅၀ပြည့်နှစ် ဧပြီလထုတ် ရှုမဝမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ် ၃၅တွင် ပါဝင်သည့် “ကိုတံငါဝတ္ထုတို” ဖြင့် စာပေနယ်သို့ စတင်ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ ‘ကိုဒေါင်းစိန်’၊ ‘မယ်စိန်’ တို့ကို ပင်တိုင်ဇာတ်ဆောင်ပြု၍ ဝတ္ထုတိုပေါင်း (၁၆) ပုဒ်၊ ‘ကိုဒေါင်းစိန်’၊ ‘မယ်စိန်’ ဇာတ်ဆောင် မဟုတ်သည့် မြစ်ဝကျွန်းပေါ် တံငါလုပ်သားဘဝ သရုပ်ဖော်ဝတ္ထုတို (၄) ပုဒ်၊ စုစုပေါင်း ဝတ္ထုတို အပုဒ် (၂၀) ရေးသားခဲ့သည်။ ရေလုပ်သား တံငါသည်များအကြောင်းကို ပထမဆုံး စတင်ရေးသားခဲ့ပြီး နောင်တွင်လည်း အစဉ်တစိုက် ရေးသားခဲ့သည့် စာရေးဆရာတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ၁၉၆၄ ခုနှစ်၊

* ကထိက၊ မြန်မာစာဌာန၊ သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ်(စစ်ကိုင်း)။

အောက်တိုဘာလတွင် ရှုမဝစာအုပ်တိုက်က ကိုတံငါ (ပထမ) အုပ်ကို ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် စာချစ်သူ စာအုပ်တိုက်က ကိုတံငါကို ဖြည့်စွက်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၅၃ ခုနှစ်အထိ ရှုမဝ၊ မြဝတီ၊ စာပေဗိမာန်မဂ္ဂဇင်း၊ လင်းယုန်ဂျာနယ်နှင့် သတင်းစုံဂျာနယ်တို့တွင် “ကြယ်နီ” ကလောင်အမည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ “ပွင့်သစ်” ကလောင်အမည် ဖြင့်လည်းကောင်း မြန်မာ့ကျေးလက်စရိုက်သဘာဝ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း၊ ခေတ်ပြိုင်ခံစားမှု၊ ရေမြေ သဘာဝရှုခင်းနှင့် မြို့နေပွဲစားတို့၏ အမြီးအမောက်မတည့်မှုများကို သရော်လှောင်ပြောင်သည့် ဝတ္ထုတို (၁၄) ပုဒ် ရေးသားခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှ ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့သည့် ဝတ္ထုတို (၉) ပုဒ်ကို ခုနှစ်စီစဉ်၍ “အပိုင်း (၂) ပီတိရိပ်ဝတ္ထုတိုများ” အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ကိုတံငါဝတ္ထုတိုပေါင်း အပုဒ် (၂၀) ကို “အပိုင်း (၁) ကိုတံငါဝတ္ထုများ” အဖြစ်လည်းကောင်း စုစည်း၍ “ကြယ်နီ၏ဝတ္ထုတိုပေါင်းချုပ်” အမည်ဖြင့် ရာပြည့်စာအုပ်တိုက်က ၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁ ရက်နေ့တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ၁၉၅၄ ခုနှစ်မှ ၁၉၅၆ ခုနှစ်အထိ ရှုမဝမဂ္ဂဇင်းတွင် တရုတ်စာပေပညာရှင်များ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိနှင့် တရုတ်ဝတ္ထုတိုများ ကိုလည်း မြန်မာဘာသာ ပြန်ဆိုခဲ့သည်။

“ကြယ်နီ၏ဝတ္ထုတိုပေါင်းချုပ်” စာအုပ်ကို ဂျပန်နိုင်ငံရှိ စာကြည့်တိုက်အသီးသီးတွင် ထားနိုင်ရန် ဦးကျော်ဆွေ (Mr. Shi Zuo Katoyda) က ဂျပန်ဘာသာသို့ ဘာသာပြန်ဆိုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ကြယ်နီ ဝတ္ထုတိုများသည် မြန်မာ့စာပေခရီးမှသည် ကမ္ဘာ့စာပေခရီးသို့ပင် ခြေဆန့်ခဲ့ပြီဟု ဆိုရပါမည်။

စာရေးဆရာကြယ်နီသည် ၁၉၅၂ ခု၊ အောက်တိုဘာလတွင် ဒေါ်သိန်းနှင့် လက်ဆက်ခဲ့ပြီး သားသမီး (၃) ဦး ထွန်းကားခဲ့သည်။ အကြီးဆုံးသမီးနှင့် သားငယ်တစ်ဦးမှာဆုံးပါးခဲ့ကြပြီး မနှင်းရီဟု အမည်ရသော သမီးတစ်ဦးသာ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။ ဆရာကြယ်နီသည် ၁၉၇၄ ခု၊ အောက်တိုဘာလ၊ ၂၆ ရက်၊ စနေနေ့နံနက် ၈ နာရီအချိန်တွင် နေအိမ်၌ပင် ကွယ်လွန်ခဲ့ပါသည်။

၂။ ရသဝေါဟာရနှင့် ရသသဘောသဘာဝ

‘ရသ’ ဟူသောဝေါဟာရနှင့်ပတ်သတ်၍ စာပေပညာရှင်တို့ အမျိုးမျိုးကြံဆဖွင့်ဆိုခဲ့ကြသည်။ ရသ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို “မြန်မာအဘိဓာန်” တွင်

ရသ/ရတသု၊ ယဒုသု/ န - ၁။ လျှာဖြင့် ခံစားရသော အာရုံ၊ အရသာ။

၂။ သာယာသောခံစားမှု၊ (ပါ၊ ရသ) ^၁

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရသသည် ကိုယ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ စိတ်ဖြင့်လည်းကောင်း ခံစားသိရှိလိုက်ရသော အရသာဖြစ်ပါသည်။ စာတွင်ပါဝင်သော ရသသည် စိတ်ဖြင့် ခံစားသိရှိရသော စာ၏အနှစ်သာရ (ဝါ) စာ၏အရသာဟု မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။

ရသကို အမျိုးအစား ခွဲကြရာတွင် အများအားဖြင့် (၉) မျိုး ခွဲပြလေ့ရှိကြပါသည်။ ရသ (၉) မျိုး အကြောင်းကို “ရသစာပေ၏ရသ” စာအုပ်တွင် ဦးရွှေအောင်က

^၁ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၃၀၃။

- (၁) ချစ်ခြင်း (သိင်္ဂီရ)
- (၂) ပြုံးရယ်ခြင်း (ဟဿ)
- (၃) သနားခြင်း (ကရုဏာ)
- (၄) အမျက်ထွက်ခြင်း (ရဒ္ဒ)
- (၅) ရဲရင့်ခြင်း (ဝီရ)
- (၆) ကြောက်ရွံ့ခြင်း (ဘယာနက)
- (၇) စက်ဆုပ်ခြင်း (ဝိဘစ္ဆ)
- (၈) အံ့ဩခြင်း (အဗ္ဗုတ)
- (၉) ငြိမ်းချမ်းခြင်း (သန္တ)^၁

ဟူ၍ ခွဲခြားပြထားပါသည်။ တစ်ဖန် ထိုရသအားလုံး၏ သဘောကို ချစ်ခြင်း၊ မုန်းခြင်း စသော ရသတို့သည် အားလုံး နှစ်သက်ဖွယ်ချည်းသာ ဖြစ်သည်။ ချစ်ရသည်မှာလည်း စွဲစရာ ဖြစ်သည်။ မုန်းရသည်မှာလည်း တစရာဖြစ်သည်။^၂

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရသအားလုံးသည် နှစ်သက်မှုနှင့်ယှဉ်၍သာ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း သိရှိမှတ်သားရပါသည်။

ဆက်လက်၍ ရသစာပေ၏ ထူးခြားချက်ကို သဘာဝလောကတွင် ကိုယ်တိုင်ငိုရခြင်းကို မည်သူမျှနှစ်သက်မည် မဟုတ်သော်လည်း ရသစာပေလောကတွင် ဇာတ်ကားကောင်းတစ်ခု၊ သို့မဟုတ် စာကောင်းတစ်ပုဒ်ကို ဖတ်ရှု၍ ကိုယ်တိုင် ငိုရခြင်းကို လူတိုင်းနှစ်သက်သည်။ တ သ သည်။ ဤသည်မှာ ရသစာပေလောက၏ ထူးခြားမှု ဖြစ်သည်။^၃

ဟု ရှင်းပြထားပါသည်။ ထိုရှင်းပြချက်အရ ရသစာပေ၏သဘောသည် ဒိဋ္ဌလောက၏ အဖြစ်အပျက် များကို ရသပါအောင် မွမ်းမံဖန်တီးထားခြင်း ဖြစ်သည်ဟု နားလည်ရပါသည်။

တစ်ဖန် ရသစာပေ၏ အဓိကသော့ချက်သည် ရသဖြစ်ကြောင်းကို မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)က ရသစာပေသော့ချက်သည် ရသဖြစ်သည်။ ရသသည် ပါဠိဝေါဟာရဖြစ်၍ အရသာဟု မြန်မာမှုပြုပြီး ဖြစ်သည်။ ရသစာပေသည် အရသာကို ပေးစွမ်းနိုင်သော စာပေပင် ဖြစ်သည်။ စာဖတ်ပြီး စိတ်ထဲမှာ အရသာ ရှိသွားသည်။ တစ်နည်းဆိုရလျှင် စိတ်ထဲမှာ နှစ်သက်သာယာသွားသည်။^၄

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုပြထားပါသည်။ ထိုဖွင့်ဆိုချက်အရ ရသစာပေတွင် ရသပါဝင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုရသသည် စိတ်ကိုနှစ်သက်သာယာမှု ပေးစွမ်းနိုင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း သိရပါသည်။

ထို့ပြင် ရသသဘောကို ဆရာဇော်ဂျီကလည်း

^၁ ရွှေအောင်၊ ဦး၊ ၂၀၀၃၊ ၂၅၈-၂၅၉။
^၂ ရွှေအောင်၊ ဦး၊ ၂၀၀၃၊ ၃၄။
^၃ ရွှေအောင်၊ ဦး၊ ၂၀၀၃၊ ၃၅။
^၄ ခင်မင်၊ မောင်(ခနုဖြူ)၊ ၁၉၉၇၊ ၁၀၂။

ထိုစာမျိုးသည် ရသနှစ်သက်ခြင်း အမျိုးမျိုးကိုပေးရင်း လူ့လောကနှင့်စပ်၍
ဝမ်းမြောက်ထိုက်သည်ကို ဝမ်းမြောက်တတ်အောင်၊ ဝမ်းနည်းထိုက်သည်ကို
ဝမ်းနည်းတတ်အောင်၊ ချီးကျူးထိုက်သည်ကို ချီးကျူးတတ်အောင်၊
ရှုတ်ချထိုက်သည်ကို ရှုတ်ချတတ်အောင်ပြု၍ ကိုယ်ပိုင်ဘဝအတွေးအခေါ်နှင့်
ကိုယ်ပိုင်အသိဉာဏ်တို့ကို အားပေးရန် စာရေးဆရာ၏ ပဋိဘာန်ဉာဏ်စွမ်းဖြင့်
ဖန်တီးသောစာမျိုး ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။^၁

ဟူ၍ ရှင်းပြထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရသစာပေတွင် တွေ့ရသည့်ရသသည် စာဖတ်သူအား
နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ နှစ်သက်မှုရသမှတစ်ဆင့် လောကကို ဘဝအသိ၊ ဘဝသတိနှင့်
ယှဉ်ကာ ကြည့်တတ်၊ မြင်တတ်၊ ဆင်ခြင်တတ်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ရသသဘောတွင် နှစ်သက်မှုနှင့်ယှဉ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ ဒိဋ္ဌလောကကို ပုံတူ
ကူးယူကာ ရသပါအောင်ဖန်တီးထားခြင်း၊ ဘဝအသိ ရစေခြင်းဟူသောအချက်များ ပါဝင်ကြောင်း
တွေ့ရပါသည်။

၃။ ကိုတံငါဝတ္ထုတိုများမှရသပိုင်းလေ့လာချက်

ဝတ္ထုစာပေသည် လူတို့၏ စိတ်နှလုံးကို ဆွဲဆောင်စည်းရုံးယူကျုံးနိုင်သည့် စာပေဖြစ်ပါသည်။ ဝတ္ထုတို
နှင့် ဝတ္ထုရှည်ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိရာ ဝတ္ထုတိုသည် ရသနှစ်သက်မှုကို စာဖတ်သူထံ အချိန်တိုအတွင်း
ထိထိရောက်ရောက် ပို့ဆောင်နိုင်သည့် ရသစာပေအမျိုးအစားတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ရသစာပေကောင်း
ဖန်တီးသူ၏ ရသဖန်တီးမှုအတတ်ပညာသည်လည်း သိမ်မွေ့နက်နဲလှပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင်
ကြယ်နီ၏ ကိုတံငါဝတ္ထုတိုများကို ရသခံစားမှုကို အဓိကထား၍ ချည်းကပ်လေ့လာထားပါသည်။

၃.၁။ ဖားပါလျှင်တစ်ကောင်ပေးပျံ ဝတ္ထုတို

အင်းများကို အစိုးရထံမှ အပိုင်ဝယ်ယူထားသည့် အင်းသားကြီးခေါ် အင်းပိုင်တို့က ပိုင်ဆိုင်ကြသည်။
တံငါသည်တို့ကို ငါးဖမ်းခွင့်ပေးထားသည့် ဘေးမဲ့ချောင်းသည် ငါးသေးလေးများသာရရှိ၍ ငါးကြီး
မရရှိပေ။ ထို့ကြောင့် တံငါသည်တို့သည် ဝမ်းရေးအတွက် အင်းထဲသို့ခိုးဝင်၍ ငါးဖမ်းကြသည်။ ထိုသို့
ငါးခိုးဖမ်းစဉ်တွင် လူမိသွားပါက ပိုက်သိမ်းခြင်း၊ လူကိုရိုက်နှက် ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းတို့ကို ခံကြရသည်။
“ဖားပါလျှင်တစ်ကောင်ပေးပျံ” ဝတ္ထုတိုတွင် ကိုဒေါင်းစိန်၊ ကိုလူမောင်နှင့် ကိုဖိုးကွန်တို့သည်
ဗျင်းဘွဲ့ရွာနှင့် (၇) မိုင်ဝေးသော ဓနုဖြူမြို့ဘက်သို့ ခြေလျင်သွား၍ ငါးမျှားစာအတွက် ဖားရှာ ထွက်ခဲ့
ကြပြီး ညအချိန်တွင် ဗျင်းဘွဲ့အင်းထဲသို့ တိတ်တဆိတ်ခိုးဝင်ကာ ငါးရုံဖမ်းခဲ့ကြသည်။
ငါးခိုးဖမ်းနေစဉ်တွင် အင်းသားကြီးကင်းလှည့်ချိန်နှင့် တည့်တည့်တိုးမိသောကြောင့် ကောက်ရိုးပုံနှင့်
ကွယ်၍ ပုန်းခိုခဲ့ကြရသည်။ ထိုအချိန်တွင် ကိုဒေါင်းစိန်က ငါးမျှားစာလုပ်ရန် ဖားရရှိရေးအတွက်
စိတ်ကူးယဉ် နေပုံကို ဝတ္ထုတွင်

^၁ ဇော်ဂျီ၊ ၂၀၀၉၊ ၂၇။

“တောက် မိတ္ထီလာကန်ကြီးကိုသာ ဒီအရောက် ရွှေ့ထားလိုက်ချင်တော့တာပဲ”

“ဘာလုပ်ဖို့လဲကွ”

“လူကလေးရဲ့ ချော့စရာ၊ မိတ္ထီလာကန်တော်အောက်က ဖားကောက်ခဲ့ပါ။ ဖားပါရင် တစ်ကောင်ပေးပါ။ မျက်လုံးငယ်ကြောင်တောင်တောင်နဲ့၊ ဖားကောင်ကသေး’ ဆိုတဲ့ သားချော့သီချင်းကို ခင်ဗျားမကြားဖူးဘူးလားဗျ။ ဒီသီချင်းအတိုင်းသာဆိုရင် မိတ္ထီလာ ကန်ထဲမှာ ဖားတော်တော်ပေါ်လိမ့်မယ်ထင်တယ်။ ဒီကန်ကိုသာ ဒီကို ရွှေ့ထားလိုက် ရရင် ကျွန်တော်တို့ ဖားအတွက်ပူစရာ ဘယ်လိုတော့မလဲဗျ။”

“ဒါပေမဲ့ မိတ္ထီလာဆိုတာ ဘယ်ဆီမှာနေမှန်းတောင် မသိတာ ခွကျတယ်။”^၁

ဟူ၍ ဇာတ်ဆောင်တို့၏ အပြန်အလှန်ပြောစကားဖြင့် တင်ပြထားသည်။ မိတ္ထီလာကန်ကြီး တစ်ခုလုံးကို အသုံးချတတ်လျှင် မည်မျှအကျိုးအမြတ်ရရှိမည်ကို မမှန်းဆတတ်၊ ကန်ကြီးထဲမှ ဖားကိုသာလျှင် ရယူပိုင်ဆိုင်လိုနေသော လောဘစကားကို သနားကရုဏာသက်ဖွယ် တွေ့မြင်ခံစားလိုက်ရသည်။ စိတ်ဆင်းရဲ၊ ကိုယ်ဆင်းရဲကြီးစွာ ရှာဖွေစားသောက်နေကြရသော တံငါသည်တို့၏ အသိဉာဏ်ပညာ နည်းပါးမှု၊ ဒေသန္တရဗဟုသုတ နည်းပါးမှုတို့ကို စာနာသနားမိလာစေပါသည်။ ဒိဋ္ဌလောကရှိ တံငါသည်တို့၏ ဘဝအခက်အခဲများကို ခံစားသိမြင်ခဲ့ရပြီး စာနာနားလည်စိတ်များ တိုးပွားလာစေနိုင်သော ရသစာပေဝတ္ထုကောင်းတစ်ပုဒ် ဖြစ်ပါသည်။

၃၊ ၂။ ငါးဆီ ဝတ္ထုတို

“ငါးဆီ” ဝတ္ထုတိုတွင် ပိန်မှန်လေးအင်း၌ ငါးကျသောကြောင့် မယ်စိန်တို့ ငါးခုတ်ရန် သွားကြပုံ၊ ငါးခုတ်ရာမှ အဖိုးအခအဖြစ် ရရှိသော ငါးခေါင်းနှင့်ငါးအူများကို ပြုတ်၍ ငါးဆီထုတ်ယူရပုံ၊ ထိုငါးဆီကို ဆီအဖြစ် အသုံးပြုရပုံတို့ကို ဇာတ်လမ်းဆင် ရေးသားထားသည်။ အောက်လင်းဓာတ်မီးကြီးနှစ်လုံးအောက်တွင် မယ်စိန်တို့တံငါသည်အမျိုးသမီးများ ငါးခုတ်နေကြပုံကို သရုပ်ဖော်ပြသည့်အခန်းတွင်

ငါးခေါင်းကိုခုတ်၍ ငါးဆီကိုညှစ်ထုတ်ရာ၌ လွင့်စဉ်လာသော ငါးသွေးများ၊ ငါးအူများနှင့် ငါးချေး အစအနများ၊ ငါးညှီ ငါးဟောက် အညစ်အကြေးများမှာ သူမတို့မျက်နှာနှင့် တစ်ကိုယ်လုံးတွင် ရစရာမရှိအောင် စွန်းကွက်ပေကျနေသည်။^၂

ဟူ၍ ရေးသားထားသည်။ ငါးသွေးများ၊ ငါးအူနှင့် ငါးချေး အစအနများ၊ ငါးညှီငါးဟောက် အညစ်အကြေးများနှင့် စွန်းကွက်ပေကျနေသော ငါးခုတ်သမားများ၏ အသွင်အပြင်ကို စာဖတ်သူတို့ မြင်ယောင်လာအောင် သရုပ်ဖော်ပြထားသည်။ အနိဋ္ဌာရုံမြင်ကွင်းကို သရုပ်ဖော်ထားသောအဖွဲ့ဖြစ်ပြီး ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်ကောင်းသော အခြေအနေတွင် ရုန်းကန်လှုပ်ရှားနေရသည့် ရေလုပ်သားတို့၏ အခြေအနေကိုပေါ်လွင်စေသော အဖွဲ့လည်းဖြစ်သည်။ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်မြင်ကွင်းကို သရုပ်ဖော်ထားသော်လည်း ထိုမြင်ကွင်းနောက်ကွယ်၌ ရှိနေသော လူတန်းစားတစ်ရပ်၏ ဘဝအခြေအနေကို တွေ့မြင်

^၁ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၆၄။

^၂ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၃၃၇။

လာရသောအခါ စာဖတ်သူတို့အဖို့ စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်းဟူသည့် စိတ်ခံစားချက်ထက် သနားကရုဏာ သက်မိသော စိတ်ခံစားချက်က ပို၍ အလေးကဲလာစေသည်။

၃၊ ၃။ အထင်တော်လွဲလို့ရယ် ဝတ္ထုတို

“အထင်တော်လွဲလို့ရယ်” ဝတ္ထုတိုသည် ကိုဒေါင်းစိန်တို့ကဲ့သို့ ငါးဖမ်းသက်တမ်း မရင့်ကျက် ကြသေးသော ကိုဖိုးငွေနှင့် မငွေရွက်တို့ဇနီးမောင်နှံနှစ်ဦး ကွင်းထဲသို့ ငါးထိုးထွက်ကြပုံကို ရေးသား ထားသော ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ကိုဖိုးငွေနှင့် မငွေရွက်တို့သည် လှုပ်နေသော မြက်ပင်၊ ဒိုက်ပင်တို့ကို မြင်ကာမျှဖြင့် ငါးအမျိုးအစားကို ခွဲခြားနိုင်စွမ်း မရှိကြသေးပေ။ သို့သော် မြက်ပင်၊ ဒိုက်ပင်တို့ကြားတွင် တိုးဝှေ့ကာသွားနေကြသည့် မြက်တိုးငါးနှင့်၊ မြက်ပင်အောက်မှ ရေညှိကို ကိုက်ဆွဲတတ်သည့် မြက်ကိုက်ငါးတို့ကို မည်သို့ဖမ်းရမည်ကိုမူ နားလည်ထားကြသည်။ ကိုဖိုးငွေနှင့် မငွေရွက်တို့ ဇနီးမောင်နှံသည် မြက်ပင်ဆယ်ပင်ခန့်ကို စုစည်းထားသကဲ့သို့ ထူးဆန်းစွာ လှုပ်ယမ်းနေသည်ကို တွေ့သောအခါ မည်သည့်ရေသတ္တဝါဖြစ်မည်ကို မခန့်မှန်းတတ်ဘဲ ဆောင်ပုံဖြင့် ထိုးချလိုက်သည်။ ထို့နောက် ကိုဖိုးငွေက ရေအောက်သို့ ငုပ်လျှိုးဖမ်းယူလိုက်သောအခါ ငါးမဟုတ်ဘဲ မြေဖြစ်နေ လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို

ပြန်ပေါ်လာသောအခါ သူ့ဘယ်ဘက်လက်တွင်း၌ ဆောင်ပုံကို ဆုပ်ကိုင်ထား၍ ညာဘက်လက်တွင်း၌မူ မြေတစ်ကောင်၏လည်ပင်းကို ဆုပ်ကိုင်ထားသည်။ မြေ၏ ရှည်လျားသော ကိုယ်ကာယမှာမူ သူ့ဘယ်ဘက်လက်တွင်း၌ ဆုပ်ကိုင်ထားသော ဆောင်ပုံအသွားခုနစ်ချောင်းကို ရစ်ပတ်ထားသည်။ ဆောင်ပုံအသွား ခုနစ်ချောင်းက မြေ၏ခါးကို စူးဝင်နေသည်။^၁

ဟူ၍ အသေးစိတ် သရုပ်ဖော်ရေးသားပြထားသည်။ ကိုဖိုးငွေသည် ဆောင်ပုံ၏ ဒဏ်ချက်ကြောင့် ဒေါသထွက်နေသော မြေဆိုး၏ ကိုက်ခဲခြင်းကို ခံလိုက်ရပြီး အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ဘဝဝမ်းစာ အတွက် အသက်အန္တရာယ်ကြားမှ ရှာဖွေစားသောက်နေကြရသော တံငါသည်တို့၏ ဒုက္ခဆင်းရဲကို ပေါ်လွင်စေသည်။ ထင်မြင်ယူဆချက်နှင့် လက်တွေ့အခြေအနေ ကွဲလွဲနေသောကြောင့် မိမိအသက် ကိုပါ ပေးဆပ်လိုက်ရသော တံငါသည် ကိုဖိုးငွေ၏အဖြစ်ကို ရင်နှင့်ဖွယ်တွေ့မြင် ခံစားလိုက်ရသည်။ ထိုဝတ္ထုမှတစ်ဆင့် ကိစ္စတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ချင့်ချိန်စဉ်းစား လုပ်ဆောင်သင့်ကြောင်း ဘဝအသိအမြင်ကို ရရှိစေခဲ့ပါသည်။

၃၊ ၄။ မြစ်တွေးကွန်သံလန့်တည့်လေး ဝတ္ထုတို

“မြစ်တွေးကွန်သံလန့်တည့်လေး” ဝတ္ထုတိုသည် ဆောင်းရာသီတွင် ဗျင်းဘွဲ့ရွာမှ တံငါသည်များ၏ ပိုက်ကွန်ပစ်သွားကြသော မြင်ကွင်းသရုပ်ကို ပီပီပြင်ပြင်တင်ပြထားသည်။ ဗျင်းဘွဲ့ရွာ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းထဲရှိ အရိပ်အာဝါသကင်းသောမြေပြင်တွင်စိုက်ထူပြုလုပ်ထားသည့် နေနာရီအရိပ်အရ သားရေစည်ကြီးကို (၃)ချက်တီးလိုက်လျှင် ကိုဒေါင်းစိန်၊ ကိုလူမောင်၊ ကိုချစ်ထွန်း စသော တံငါသည်အမျိုးသားများက

^၁ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၂၃၅။

ကွန်ပစ်သွားရန် ပြင်ဆင်ကြပုံနှင့် မယ်စိန်၊ မဖွားသက် စသော တံငါသည်အမျိုးသမီးများသည် ကွန်ပစ်သွားရာတွင် ယူဆောင်သွားရန်အတွက် ထမင်း၊ ဟင်းနှင့် ရေနွေးကြမ်းတို့ကို ချက်ပြုတ် ပြင်ဆင်ပေးကြပုံတို့ကို အနုစိတ်ခြယ်မှုန်း ရေးပြထားသည်။ တံငါသည်များသည် ကွင်းသို့ရောက်သောအခါ ရှေးဦးစွာ ညစာကို တပျော်တပါး ဝိုင်းဖွဲ့စားသောက်ကြသည်။ ထို့နောက် မှောင်စပျိုး၍ အချမ်းဓာတ် ဝင်လာချိန်တွင် မီးလုံကြရင်း ပုလွေမှုတ်ကြ၊ သီချင်းဆိုကြ၊ အချင်းချင်းစနောက်ရယ်မောကြနှင့် ညဉ့်ငှက်ဖြစ်သော လင်းဝက်အော်သံ ကြားသောအခါတွင်မှ ပိုက်ကွန်ပစ်ကြရသည်။ ပိုက်ကွန် ပစ်လိုက်ကြသောအခါ ရေကြောင်းပြ ဟုခေါ်သော မြစ်တွေးငှက် ကလေးများသည် လန်၍ ပျံသွားကြ သည်။ ထိုအချိန်တွင် ကိုချစ်ထွန်းက

“သောင်းကမ်း - - - သောင်ကမ်း မော်တည့်ဖော်မပါ၊ မ ကိုရှာ ဟင်္သာ မြစ်တွေး ကွန်သံလန်တည့်လေး - - -”^၁

ဟူ၍ သီချင်းသီဆိုလိုက်လေသည်။ ဇာတ်ဆောင်သီဆိုလိုက်သော သီချင်းစာသားနှင့် တံငါသည်တို့၏ လုပ်ငန်းခွင်အနေအထားမှာ ညီညွတ်လိုက်ဖက်မှုရှိသည်။ ဆောင်းရာသီ ညနက်ချိန်တွင် ပိုက်ကွန် ပစ်ကြရင်း အအေးဒဏ်ကို သီချင်းသီဆိုကာ အံတုရင်ဆိုင်နိုင်ကြပုံမှာ လေးစားချီးကျူးဖွယ် ကောင်းလှ ပါသည်။ အများသူငါတို့ နွေးနွေးထွေးထွေး အိပ်စက်အနားယူနေကြချိန်တွင် ချမ်းအေးလှသော ကွင်းထဲတွင် သီချင်းသံကို အဖော်ပြုကာ ကွန်ပစ်နေကြရသည်မှာ သနားဖွယ်လည်း ကောင်းလှသည်။

ကျီးငှက်သံသာနှင့် နံနက်ရောင်နီလာချိန်တွင် ကိုဒေါင်းစိန်တို့ တံငါသည်များသည် အလုပ်သိမ်း၍ အိမ်ပြန်လာခဲ့ကြသည်။ အလုပ်ပြန်လာသော ခင်ပွန်းသည်ကို ဇနီးသည်မယ်စိန်က ကြိုဆိုနေပုံကို

ကာလနာတော့ အတော်ကလေးပင်ပန်းလာပြီထင်တယ်ဟု စိတ်တွင်းမှ ရေရွတ်လိုက် ပြီးနောက် မျက်နှာကို ပြုံးပြုံးရွှင်ရွှင်ဖြစ်အောင် ပြုပြင်လိုက်ကာ “ဘယ့်နှယ် တော်တော်ပင်ပန်းလာတယ်မှတ်တယ်။”

“ဟာ ပင်ပန်းတာတော့ မပြောနဲ့တော့ကွာ၊ အိမ်ရေးပျက်ပြီး ခါးဆစ်က ကိုက်ရတဲ့ အထဲ ချမ်းလိုက်တာ လွန်ပါရော။”^၂

ဟူသော ဇာတ်ဆောင်ချင်း အပြန်အလှန်ပြောစကားဖြင့် တင်ပြထားသည်။ ဆင်းရဲပင်ပန်းသော်လည်း တစ်ဦးကိုတစ်ဦး ဂရုစိုက်မှု၊ နွေးထွေးမှုရှိသော တံငါသည်ဇနီးမောင်နှံနှစ်ဦး၏ ချစ်ခြင်းတရားကို တွေ့မြင်ခံစားရသဖြင့် နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေပါသည်။ “ကာလနာ”ဟူသော စကားအသုံးက ကြမ်းတမ်းသည်ဟု ဆိုသော်လည်း ထိုစကားအသုံး၏ နောက်ကွယ်မှ ထုထည်ကြီးမားသော မေတ္တာ တရားကို ခံစားလိုက်ရသည်။ အနုအလှစကားလုံးများနှင့် ညင်သာသိမ်မွေ့သော အပြုအမူများ မပါဝင်စေကာမူ အတုအယောင်ကင်းသော ချစ်ခြင်းတရားကို ထင်ရှားလာစေသည်။

^၁ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၂၆၁။
^၂ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၂၆၈-၂၆၉။

၃၊ ၅။ မိုးနှောင်းကာလ ဝတ္ထုတို

“မိုးနှောင်းကာလ” ဝတ္ထုတိုသည် ဆေးကုသရန် ငွေကြေးမတတ်နိုင်မှု၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အသိဉာဏ် ပညာဗဟုသုတအားနည်းမှု များကြောင့် သား(၂) ဦးကို ဆုံးရှုံးလိုက်ရသော ကိုဒေါင်းစိန်တို့ တံငါသည် မိသားစုအကြောင်းကို ရေးသားထားပါသည်။ ကိုဒေါင်းစိန်နှင့် မယ်စိန်တို့၏ သား(၂)ဦးသည် ဝမ်းလျှောနေသည့်အတွက် ရပ်ကွက်ထဲမှ ဆေးဆရာကိုတုတ်ပေါက်ခေါ်၍ ကုသခဲ့ရာ ဝမ်းပိတ်သွားသော်လည်း အသက်ရှူကြပ်လာကြပြီး ကလေးများ၏ ရောဂါအခြေအနေမှာ ပိုဆိုးလာခဲ့သည်။ တစ်ဖန် ဆရာပုကို ပင့်၍ ထပ်မံပြသကြရာတွင် ဆရာပုသည် ကလေးများ၏ ကျန်းမာရေး အခြေအနေကို သေချာကျနစွာ နားမလည်သဖြင့် ချက်ချင်းမကုသေးဘဲ (၃) ရက်ကြာမှ ကုသပေးမည် ဖြစ်ကြောင်းပြောကာ ပြန်သွားခဲ့သည်။ ခိုကိုးရာမဲ့ဖြစ်နေကြသော တံငါသည်ဇနီးမောင်နှံနှစ်ဦးသည် ရပ်ကွက်ထဲမှ ဗေဒင်ဆရာ ဆရာလှိုင်ထံ ကလေး(၂)ဦး၏ ဇာတာကို တွက်ချက်ပေးရန် တောင်းဆိုကြသည်။ ဆရာလှိုင် ပြောကြားသည့်အတိုင်း ယတြာများ ပြုလုပ်ကြသော်လည်း ကလေးနှစ်ဦး၏ ကျန်းမာရေးအခြေအနေမှာ ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ ထိုအချိန်တွင် ရပ်ကွက်ထဲမှ ကျန်းမာရေးသတင်းလာမေးကြသူများအနက် ဒေါ်ကလီစာထံတွင် နတ်ဝင်ပူးပြီး သားသမီးလေးယောက်ရသည့်တိုင်အောင် နတ်ကနားမပေးသောကြောင့် ကလေးနှစ်ယောက်ကို ခေါ်ယူခြင်း ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ ကိုဒေါင်းစိန်သည် သားနှစ်ဦးကို ဆေးကုသပေးရန် ငွေကြေး မတတ်နိုင်သောကြောင့် ယူကျုံးမရဖြစ်နေပုံကို

ကိုဒေါင်းစိန်သည် စိတ်မချမ်းမြေ့စွာဖြင့် ကလေးငယ်နှစ်ဦးအား ငေးစိုက်၍ ကြည့်နေ၏။ ကလေးနှစ်ယောက်အနက် ၈ နှစ်အရွယ်ကလေးအကြီးမှာ အမောဖောက်၍ မျက်ဖြူဆိုက်နေလေပြီ။ ၆ နှစ်အရွယ်ကလေးငယ်ကတော့ အကြီးနှင့် ရှေ့ဆင့်နောက်ဆင့် ဖြစ်လိမ့်မယ်ဆိုတာတော့ သေချာနေပါ၏။ တစ်ကိုယ်လုံး လှုပ်ရှားခြင်း မပြုနိုင်ဘဲ မျက်လုံးကလေးများ ကလယ်ကလယ်ဖြင့်သာ ဘေးလူများ ကို လိုက်ကြည့် နေ၏။ ကိုဒေါင်းစိန်၏ ရင်ထဲ၌ကား ဆိုးသွားတော့၏။ “အဖြစ်ဆိုးလေခြင်း သားတို့ရယ်၊ ဆရာကောင်းမှ ခေါ်မကုနိုင်ပါကလား။”^၁

ဟူ၍ ရေးသားပြထားသည်။ သေလုမျောပါး ရောဂါကို မချိမဆုံးခံစားနေကြရသော ကလေးငယ်နှစ်ဦး၏ ခံစားမှုနှင့် ဖခင်ဖြစ်သူ ကိုဒေါင်းစိန်၏ ဖြေမဆည်နိုင်သော ခံစားမှုများကို သနားကရဏာ သက်ဖွယ် တွေ့မြင်ရသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ကလေးနှစ်ယောက်ကို ဆုံးရှုံးလိုက်ရသည်မှာ နတ်ကနား မပေးသောကြောင့်သာ ဖြစ်ရသည်ဟု အယူစွဲနေသော ကိုဒေါင်းစိန်နှင့် မယ်စိန်တို့သည် ငါးပေးဖြင့် ငွေချေးကာ နတ်ကနားပေးရန် ပြင်ဆင်ခဲ့ကြသည်။ ကျန်းမာရေးအသိ အားနည်းသော အမှားအမှန်ကို ဝေဖန်ပိုင်းခြားနိုင်စွမ်းမရှိသော တံငါသည် မိသားစု၏အဖြစ်မှာ ရင်နှင့်ကြေကွဲဖွယ် ဖြစ်သည်။ ဆင်ခြင်ဉာဏ်နှင့် ချင့်ချိန်စဉ်းစားတတ်ရန် အခြေခံပညာ လိုအပ်ကြောင်း ဘဝအသိကို ရရှိလိုက်ပါသည်။

^၁ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၁၉၅။

၃၊ ၆။ နတ်ကနားပွဲ ဝတ္ထုတို

“နတ်ကနားပွဲ” ဝတ္ထုတိုတွင် ကိုဒေါင်းစိန်၏ သားသမီးနှစ်ယောက်ကို နတ်တို့ကဖမ်းစား၍ သေရသည်ဟု ယုံကြည်သောကြောင့် နတ်တို့ကျေနပ်အောင် နတ်ကနားပွဲပေးရခြင်း အကြောင်းများကို ရေးသား ထားသည်။ ရွာကျောင်းမှဦးပဉ္စင်းက ကိုဒေါင်းစိန်တို့ နတ်ကိုးကွယ်ခြင်းသည် ဗုဒ္ဓလမ်းစဉ်နှင့် လွဲချော်နေကြောင်း၊ နတ်ကိုးကွယ်သူတို့သည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူ လွဲမှားသူများဖြစ်ကြောင်း ရှင်မဟာ သီလဝံသ၏ သံဝေဂခန်းပျို့ကို ကိုးကား၍ တရားဟောသော်လည်း ကိုဒေါင်းစိန်တို့၏ နတ်ယုံကြည်မှုကို ဖျောက်ဖျက်နိုင်သည်ထိ မစွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့ပေ။ နတ်ကနားပွဲ ကျင်းပသောအခါ အဓိပတိဖြစ်သူ ဒေါ်ကလီစာက ပဲခူးနတ်ဖြစ်သော နံကရိုင်းမယ်တော်ကို ပဲခူးမောင်နှံခုနစ်စုံမှ မိန်းကလေးခုနစ်ဦးအနက် တစ်ဦးဦးထံတွင် သွင်းပေးရန် ကြိုးစားကြည့်သည်။ နံကရိုင်းမယ်တော်သည် တစ်ဦးတစ်ယောက် ဆီကိုမျှ မဝင်ဘဲ ခဏအကြာတွင် ဒေါ်ကလီစာထံသို့ ဝင်လာကာ နတ်ဒိုးတို့နှင့် ကလေးတော့သည်။ နတ်ထိန်းတို့က နတ်ဝင်ပူးသည့် ဒေါ်ကလီစာအနားကပ်၍ အဘယ်ကြောင့် နတ်ဝင်ရန် ကြာနေ ကြောင်းကို ဝိုင်းမေးကြသည်။ နတ်က မည်သို့ဖြေမည်ကို ကိုဒေါင်းစိန် စိတ်ဝင်တစား နားစွင့်နေသည်။ ခဏနေမှ နတ်၏အဖြေကို ကိုဒေါင်းစိန်ကြားလိုက်ရပုံကို

ကိုဒေါင်းစိန်မှာ ကြားချင်ဇောနှင့် နားအစွင့်လွန်သွားသောကြောင့် နံကရိုင်းမယ်တော်၏ ဖြေသံသည် သူ့အာရုံတွင်းသို့ ရောက်မလာဘဲ အတန်ကြာမှ နားထဲမှ လျှံထွက် သွား၏။ စိတ်တည်ငြိမ်မှ နံကရိုင်းမယ်တော်၏ အဖြေကို သူ့အာရုံဖြင့် လိုက်ဖမ်းရာ ရေးရေးကလေးမှတစ်ဆင့် ကွင်းကွင်းကွက်ကွက် ပေါ်လာသည်ထိ ဖမ်းမိတော့၏။

“ဩ - - - ခရီးဝေး ရောက်နေလို့ ကြာနေပါသတဲ့။”^၁

ဟု ဖော်ပြထားသည်။ နတ်၏အဖြေကို ကိုဒေါင်းစိန်နှင့်အတူ ကြားလိုက်ရသောအခါ စာဖတ်သူတို့ စိတ်တွင် သရော်ပြုံးလေး ပြုံးမိလာစေပါသည်။ ထို့အတူ တောင်ပြုံးမင်းလေးကလည်း အရက်အပေါစားနှင့် ပူဇော်ပသသောကြောင့် မကျေနပ်ကြောင်း ပြောလာသောအခါ ကိုဒေါင်းစိန် စဉ်းစား လိုက်ပုံကို

ကိုဒေါင်းစိန်ကား ဤမျှလောက်သောက်ချင်လျှင် နတ်တို့၏တန်ခိုးဖြင့် ဘုံဆိုင်ထဲ သွားပြီး ဘာကြောင့် ခိုးမသောက်ပါလိမ့် စဉ်းစားနေ၏။^၂

ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ကိုဒေါင်းစိန်၏ အတွေးကြောင့် စာဖတ်သူကို ပြုံးမိလာစေပါသည်။ ထိုသို့ ပြုံးမိလာခြင်းနှင့်အတူ လောက၌ နတ်ကိုအကြောင်းပြု၍ လိမ်လည်စားသောက်နေကြသော နတ်ဝင်သည်များ ရှိကြောင်းကိုလည်း သတိပြုဆင်ခြင်လာရပါသည်။ ပညာအားနည်းသောကြောင့် အမှားအမှန်ကို မခွဲခြားတတ်သော လူတို့၏ ကံကြမ္မာကို နတ်တို့ကဖန်တီးနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်နေကြသော ကိုဒေါင်းစိန်တို့၏အဖြစ်ကို သနားဖွယ် တွေ့မြင်ခံစားရပါသည်။ ကြယ်နီ၏ အရေးအသားကောင်းမွန်မှုကြောင့် ချွတ်မရအောင် အရိုးစွဲလျက်ရှိသော ကိုဒေါင်းစိန်တို့၏ အယူအဆလွဲမှား၊ ဆင်းရဲမှုဒုက္ခပင်လယ်ဝေနေသော ကိုဒေါင်းစိန်တို့၏ဘဝများကို နှစ်သက်မှုနှင့်ယှဉ်ကာ

^၁ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၂၁၄။
^၂ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၂၁၅။

ကရုဏာသက်လာရပါသည်။ ထိုနှစ်သက်မှုမှတစ်ဆင့် လောကတွင် ကိုဒေါင်းစိန်တို့ကဲ့သို့ ပညာ အားနည်းသူများ၊ ဘဝကိုပင်ပန်းဆင်းရဲစွာ ရုန်းကန်နေရသူများရှိကြောင်း စသည့် ဘဝအသိကိုပါ ရရှိလာရပါတော့သည်။ ထို့ကြောင့် နတ်ကနားပွဲဝတ္ထုတို့သည် ကရုဏာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဘဝအသိကို ပေးစွမ်းနိုင်သည့် ရသမြောက်ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

၃၊ ၇။ ဥပုသ်သည် ဝတ္ထုတို

“ဥပုသ်သည်” ဝတ္ထုတိုသည် ဝါဆိုလပြည့်နေ့တွင် ကိုဒေါင်းစိန်နှင့် မယ်စိန်တို့ တံငါသည်ဇနီးမောင်နှံ နှစ်ဦး ဥပုသ်သီတင်းဆောက်တည်ကြပုံကို ရေးသားထားသည်။ သီတင်းသီလ ဆောက်တည် ပြီးနောက် ဥပုသ်ရေပ်တွင် ဥပုသ်သည်များ ဘုရားတရားစကားများကို ဝိုင်းဖွဲ့ပြောဆိုနေကြစဉ်တွင် ကိုဒေါင်းစိန်သည် ဦးကုလားပြောပြနေသော ကာယကံသုံးပါးအကြောင်းကို နားမလည်နိုင်အောင် ဖြစ်နေမိပုံကို

ဦးကုလားသည် နိုင်ငံခြားဘာသာဖြင့် ပြောနေခြင်းမဟုတ်ဘဲ မြန်မာစကားဖြင့် ပြောနေမှန်းတော့ သူသိသည်။ သို့သော် မြန်မာတစ်ယောက်ဖြစ်သော သူနားမလည် နိုင်ခြင်းအတွက် ဦးကုလားကိုပဲ အပြစ်တင်ရမလား၊ သူ့ကိုယ်သူပဲ ပြန်ပြီးအပြစ်တင် ရမလားဟု ဝေခွဲမရ ဖြစ်နေ၏။^၁

ဟု တင်ပြထားသည်။ ဦးကုလားပြောပြသော ပါဏာတိပါတ၊ အဒိန္နာဒါန၊ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ ဟူသော ကာယကံသုံးပါး အကြောင်းကို ကိုဒေါင်းစိန် နားမလည်ရှာပေ။ ဘဝပေးကံကြောင့် ဆင်းရဲပြီး တံငါလုပ်ငန်းနှင့် ဝမ်းစာရှာဖွေနေရပြီး ဘာသာရေးအသိ အားနည်းသည့် ကိုဒေါင်းစိန်၏ အဖြစ်ကို သနားကရုဏာ သက်မိလာစေပါသည်။ တံငါလုပ်ငန်းနှင့် အသက်မွေးရသည့် ဆင်းရဲသား လူတန်းစားတို့၏ ဘဝကို စာနာသနားစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာစေပါသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ကိုဒေါင်းစိန်ကဲ့သို့ လူမျိုးများ အများအပြားရှိနေပါလားဟု သတိထားမိလာစေသည်။ ထိုသို့ ပတ်ဝန်းကျင်ကို သတိပြုမိရာမှတစ်ဆင့် ထိုကဲ့သို့သော လူများအပေါ် စာနာသနားစိတ်၊ ကရုဏာ စိတ်များ ခံစားဖြစ်ပေါ်လာစေပါသည်။

ထို့နောက် ကိုဒေါင်းစိန်သည် သိမ်ကျောင်းပေါ်တွင် ပုတီးကိုလက်ကကိုင်၍ လက္ခဏာရေး သုံးပါးကို ဆင်ခြင်နေသည်ဟု ထင်ရသော်လည်း ကိုဒေါင်းစိန်၏စိတ်သည် သိမ်ကျောင်းအောက်ရှိ ချောင်းထဲမှ ငါးများကိုသာ အာရုံရောက်နေပုံကို

ကိုဒေါင်းစိန်၏နှုတ်မှ ရွတ်ဆိုနေသော လက္ခဏာရေး ၃ ပါးသည် ရုတ်တရက် ရပ်ဆိုင်းသွားသလို ကိုဒေါင်းစိန်၏လက်မှ စိပ်နေသောပုတီးသည်လည်းရပ်တန့်သွား၏။ သူ့အာရုံသည်လည်း တုန့်ခနဲရပ်သွားကာ သူ့ရင်ထဲ၌လည်းဖိုခနဲ ဖြစ်သွား၏။

“တောက်၊ ကွန်ကျဲနဲ့တစ်ချက်လောက် ပစ်ဖမ်းလိုက်ရရင်တော့။”^၂

^၁ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၁၅၂။
^၂ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၁၆၀။

ဟူ၍ တင်ပြထားသည်။ ဘဝတစ်လျှောက်လုံး တံငါလုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးလာသူဖြစ်၍ ဥပုသ်စောင့်သော ရက်၌ပင် မိမိစိတ်ကို မထိန်းနိုင်ဖြစ်နေရှာသော ကိုဒေါင်းစိန်၏ အခြေအနေကို သရုပ်ဖော်ထားသည်။ ဥပုသ်စောင့်ခွင့်ကြုံ၍ တစ်နေ့သာလျှင် စောင့်ထိန်းရမည်ဖြစ်သော သီလကိုပင် မကျိုးပေါက်အောင် စောင့်ထိန်းနိုင်ခြင်းမရှိဘဲ အကုသိုလ်စိတ်က ဝင်ရောက်နှောက်ယှက် ခံနေရသော တံငါသည်ကြီး၏ဘဝကို ကရုဏာသက်ဖွယ် တွေ့မြင်ရသည်။ သီလဆောက်တည်ချိန်တွင် ဘာသာရေးအသိဖြင့် မိမိစိတ်ကို ထိန်းချုပ်ထားပါသော်လည်း မထင်မှတ်လိုက်ဘဲနှင့် အကုသိုလ်စိတ်များဝင်လာပြီး သတိလက်လွတ်ဖြစ်တတ်ကြသည့် လူ့သဘော သဘာဝကို ထင်ဟပ်ပေါ်လွင်စေသည်။

၃၊ ၈။ ငါးရစ်တက်ချိန် ဝတ္ထုတို

“ငါးရစ်တက်ချိန်” ဝတ္ထုတိုတွင် ကိုဒေါင်းစိန်သည် အိမ်မမိုးရသေးသဖြင့် နွေဥတုကုန်ဆုံးမည်ကို စိုးရိမ်မိသော်လည်း ငါးရစ်လုပ်လိုသောကြောင့် မိုးဥတုကို ရောက်စေချင်ပြန်သည်။ ငါးရစ်လုပ်ခြင်း ဆိုသည်မှာ မိုးဦးကျစ ငါးများဥနေချိန်ဖြစ်၍ ငါးမဖမ်းရန် အစိုးရက တားမြစ်ထားသည့်အချိန်တွင် အင်စပတ်တာမင်းကို ငွေထိုး၍ ငါးဖမ်းယူခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ကိုဒေါင်းစိန်သည် ဇနီးသည်မယ်စိန်နှင့် တိုင်ပင်၍ ကျုပ်ကချောင်းရိုးကလေးကို ငွေငါးဆယ်နှင့် ဝယ်ယူကာ ငါးရစ်လုပ်ရန် စီစဉ်ခဲ့သည်။ ကျုပ်ကရိုးကလေးသည် ငါးရစ်ထက် ရေပြန်ချုပ်လုပ်ခြင်း (ကဆုန်လ ရေဦးနှင့်အတူပါလာသော ငါးများကို ရိုးထဲတွင် တမံကန်၍ တားထားကာ ရေကို ခန့်ဖြင့် ခပ်ထုတ်ပြီးနောက် ဖမ်းယူခြင်း)က ပို၍ အဆင်ပြေသဖြင့် ရေပြန်ချုပ်အတွက်ပါ ငွေပေးခဲ့ရသည်။ ကိုဒေါင်းစိန်တို့ အလုပ်လုပ်နေပုံကို

“သည်လိုပူပြင်းခြောက်သွေ့သော နွေနှောင်းရှုခင်းဝယ် ကိုဒေါင်းစိန်တစ်ယောက် ဘာများလုပ်နေပါလိမ့်။”

“အလိုလေး - - - ကြည့်ကြစမ်းပါအုံး၊ အရပ်ကတို့၊ သည်လောက်တောင်ပူပြင်းလှတဲ့ မွန်းတဲ့ရိန်ရိန်ကြီးမှာ ကိုဒေါင်းစိန်တို့တတွေ ကျောပြောင်ကြီးများနှင့် ပင်ပန်းကြီးစွာ ခန့်ထိုးနေကြပါကလား။”^၁

ဟူ၍ စာဖတ်ပရိသတ်အား တအံ့တဩပြောပြနေဟန်ဖြင့် တံငါသည်တို့၏ ပင်ပန်းဆင်းရဲလှသည့် လုပ်ငန်းခွင်မြင်ကွင်းကို သိမြင်လာစေရန် ဖန်တီးပုံဖော်ထားသည်။ တံငါသည်တို့အပေါ် ကရုဏာ သက်လာစေပြီး လောက၌ ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ အသက်မွေးနေရသော ဆင်းရဲသား ရေလုပ်သားတို့၏ ဘဝကို စာနာသနားမိလာပါသည်။

ကိုဒေါင်းစိန်သည် ငါးရစ်လုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ပြီးချိန်၌ ငါးများစွာရရှိခြင်းကြောင့် မိတ်ဆွေ ကိုလူမောင် နှင့်အတူ အပျော်ကြီး ပျော်နေခဲ့သည်။ ထိုအကြောင်းကို

“ဟေ့ ဒေါင်းစိန်ရေ၊ မုဆိုးဖိုမျက်နှာကို ဝအောင်သာ ကြည့်ထားလိုက်တော့ကွယ်။ မင်းလူတော့ မကြာခင်တစ်ဖြစ်လဲပြီး ချစ်ပွဲဝင်ရတော့မယ်ကွယ်။”

^၁ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၁၀၀။

“ဟုတ်ကဲ့ ကိုလူမောင်ရေ၊ တဲစုတ်ပိုင်ရှင် ဒေါင်းစိန်ရဲ့မျက်နှာကိုလည်း ဝအောင်သာ ကြည့်ထားလိုက်တော့ဗျ။ မကြာခင်တစ်ဖြစ်လဲပြီး အသစ်တဲနဲ့ နေရတော့မယ်ဗျ။”^၁

ဟူ၍ အပြန်အလှန်ပြောစကားများဖြင့် ရေးသားထားသည်။ ကိုလူမောင်နှင့် ကိုဒေါင်းစိန်တို့သည် ယခင်က ရည်ရွယ်ထားသည်များ အောင်မြင်တော့မည်ဖြစ်ကြောင်း ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ပြောဆိုနေပုံ အရ စာဖတ်သူများမှာလည်း ဇာတ်ဆောင်များနှင့်အတူလိုက်၍ ဝမ်းသာကြည်နူးမိကြသည်။ စာရေးဆရာကြယ်နီ၏ ရသမြောက်ဖန်တီးမှုများကြောင့် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်ဥပဒေကို ချိုးဖောက်၍ ဝမ်းရေးပြေလည်စေရန် ရှာဖွေလုပ်ကိုင်စားသောက်နေရသည့် တံငါသည်တို့၏ ဘဝအမှန်ကို စာနာ နားလည်ပေးနိုင်လာစေသည်။

၃၊ ၉။ ဟိုချုံဒီချုံမန်ကျည်းချုံ ဝတ္ထုတို

“ဟိုချုံဒီချုံမန်ကျည်းချုံ” ဝတ္ထုတိုသည် ချုံချရွှဲ ငါးဖမ်းကြသော တံငါလုပ်ငန်းအကြောင်းကို ရေးသား ထားသည်။ ကိုဒေါင်းစိန်သည် အရိပ်ကောင်းသော ကုက္ကိုပင်ကြီးအောက်တွင် ငါးများခိုအောင်းရန် မန်ကျည်းကိုင်းများချပြီး မန်ကျည်းကိုင်းများအလယ်တွင် ငါးစာများကို ပစ်ချထားခဲ့သည်။ နောက်တစ်နေ့တွင် ဂုန်နီပိုက်ချပြီး ရေငုတ်သမားနှစ်ဦးကိုခေါ်ကာ ချုံစို့၍ ငါးဖမ်းကြသည်။ ငါးများစွာ ရသဖြင့် ကိုဒေါင်းစိန်ရော မယ်စိန်ပါ ဝမ်းသာမဆုံး ဖြစ်ကြရသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝတ္ထုတွင်

“ဟိုချုံဒီချုံ ကင်ပွန်းချုံ၊ တိုက်စောင်ခြုံတဲ့ အမေ့ချွေးမ’ ဆိုတဲ့ သံချပ်ကိုတောင် ကျွန်တော်က တစ်မျိုးပြင်လိုက်ချင်သေးတယ်။”

“ဆိုစမ်းပါဦးကွ၊ မင်းကဘယ်လိုများ ပြင်ချင်သေးလို့လဲ။”

“ဟိုချုံဒီချုံ မန်ကျည်းချုံ၊ ငါးမျိုးစုံတဲ့ ဒေါင်းစိန်ချုံဗျ’ လို့ ပြင်လိုက်ချင်တာပေါ့။ အနို့ မဟုတ်ဘူးလားလို့။”

“ဟုတ်ပါသဗျား၊ မှန်ပါသဗျား” ဟု ကိုလေးဖိုးကွန့်က သဘောကျသွားသလို ဟက်ဟက်ပတ်ပတ်ရယ်ရင်းက ပြောလိုက်ရာ မယ်စိန်က “ကာလနာကတော့ လုပ်ပြီ” ဟု ရေရွတ်ရင်း မျက်စောင်းချိတ်လိုက်သည်။^၂

ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။ ကိုဒေါင်းစိန်တို့၏ ပင်ပန်းစွာ ကြိုးစားလုပ်ကိုင်ထားမှုတို့နှင့် ကိုက်ညီသော အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုကို တွေ့မြင်ရသည့်အခါ စာဖတ်သူတို့အတွက် ကျေနပ်နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေပါသည်။ ကိုဒေါင်းစိန်တို့၏ ဘဝအမောများကို ပြေပျောက်သွားစေသကဲ့သို့ ထိုခံစားမှုသည် စာဖတ်သူကိုပါ ကူးစက်ခံစားလာစေသော ရသမြောက်အဖွဲ့တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

^၁ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၁၃၀။

^၂ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၂၈၇။

၃၊ ၁၀။ စိုးလှပါတယ် ဝတ္ထုတို

“စိုးလှပါတယ်” ဝတ္ထုတိုသည် ညအချိန်တွင် ပိုက်ချသွားသော ခင်ပွန်းသည် ကိုဒေါင်းစိန်အတွက် တွေးတောပူပန်နေသော မယ်စိန်၏ စိုးရိမ်သောကဗျာပါဒများကို ရေးသားထားပါသည်။ ကိုဒေါင်းစိန် ပိုက်ချသွားသည့်အင်းကို ပိုင်ဆိုင်သော အင်းသားကြီးတွင် လိုင်စင်ရနှစ်လုံးပြုးသေနတ်ရှိပုံ၊ ကိုဒေါင်းစိန် ပိုက်ချသွားသောညတွင် အိမ်ခေါင်မိုးကို တစ်တီထူးငှက် ထိုးဆိတ်သွားခြင်းဟူသော နိမိတ်ဆိုးပြသပုံ၊ မယ်စိန်သည် စိုးရိမ်စိတ်များနှင့် တစ်ညလုံးအိပ်မရဘဲ ခေတ္တအိပ်ပျော်သွားချိန် တွင်လည်း အိပ်မက်ဆိုးမြင်မက်ပုံ စသည်တို့ဖြင့် ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းကို နှစ်သက်စွဲမက်ဖွယ် ဖန်တီး တင်ပြထားပါသည်။ ကိုဒေါင်းစိန်သည် မယ်စိန်၏ ကလေးမီးဖွားစရိတ်အတွက် ပိုက်ခိုးချရခြင်း ဖြစ်သည်။ မယ်စိန်သည် ကိုယ်ဝန်လွယ်ထားချိန်တွင် အားငယ်စိတ်ဝင်တတ်ကြသော မိန်းကလေးတို့ သဘာဝအတိုင်း ပိုက်ခိုးချရန်အလုပ်ဆင်းသွားသော ခင်ပွန်းသည်အတွက် တစ်ညလုံး အိပ်မပျော်နိုင်ဘဲ စိုးရိမ်သောက ရောက်နေခဲ့သည်။ သက်ကြီးခေါင်းချ၍ လူငယ်ကာလသားတို့၏ လူပျိုလှည့် တေးသံသာလေးများကို ကြားလိုက်ရချိန်တွင် မယ်စိန်သည် ကိုဒေါင်းစိန်နှင့် မိမိတို့၏ ငယ်ဘဝ ဇာတ်ကြောင်းကို ပြန်လည်တွေးတောမိသည်။ ဝတ္ထုတွင် မယ်စိန်၏ အတွေးကို

“မယ်စိန် နင်တို့အိမ် ခွေးဘယ်နကောင်ရှိလဲ။”
“ကျုပ်တို့အိမ် ခွေးနှစ်ကောင် ရှိတာပေါ့တော်။ အဲဒါဘာလုပ်မလို့တုံး။”
“ငါပါနဲ့ဆို သုံးကောင်ပေါ့။” “နင်တို့အိမ် ဆန်ဘယ်နလုံးချက်သလဲ။”
“တော်ပါနဲ့ဆိုရင် ငါးလုံးပေါ့။”^၁

ဟူ၍ ကိုဒေါင်းစိန်နှင့် မယ်စိန်တို့၏ အပြန်အလှန်ပြောစကားများဖြင့် တင်ပြထားသည်။ လူရိုးလူအေး ကိုဒေါင်းစိန်သည် ကက်ကက်လန်ဆတ်ဆတ်ကြ မိန်းမပျိုကလေးမယ်စိန်ကို လူပျိုစကား ပြောသောအခါတွင် မဝံ့မရဲ ရှက်ကိုးရှက်ကန်း ဖြစ်နေပုံများကို စာဖတ်သူတို့စိတ်မျက်စိတွင် ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း မြင်ယောင် လာစေသည်။ စိတ်မလုံမလဲဖြစ်နေသော ကိုဒေါင်းစိန်၏ အမြီးအမောက် မတည့်သည့် ကမောက်ကမ အပြောစကားများသည် စာဖတ်သူတို့ကို ရယ်ရွှင်နှစ်သက်ဖွယ် ခံစားရစေပါသည်။ စိုးရိမ်စိတ် လွန်ကဲနေသူ ဇာတ်ဆောင်မယ်စိန်၏ သောကများကို ပြောပျောက်သွားစေသည်။ ကျေးလက်နေ မြန်မာလူငယ် ကာလသားတို့၏ သဘာဝသဘာဝကို ပေါ်လွင်လာစေရုံမက စာဖတ်သူတို့အတွက်လည်း ဘဝအမောများကို ပြောပျောက်သွားစေသည်။

လုလင်ပြန်ချိန်ရောက်၍ လူခြေတိတ်နေချိန်တွင် သေနတ်သံကို ကြားလိုက်ရသဖြင့် မယ်စိန် သည် သောကပင်လယ် ဖြာဝေသွားလေသည်။ ဝတ္ထုတွင်

‘ဒိုင်း’ဟူ၍ ကျယ်လောင်တုန်ဟီးသော သေနတ်သံသည် ညဉ့်ယံကို ဖောက်ထွင်း၍ ထွက်ပေါ်လာသည်။ သစ်ပင်ပေါ်တွင် တစုတရုံးတည်း အိပ်တန်းတက်နေကြသော ကျီးအုပ်သည် လန့်၍ပြိုကာ တအာအာအော်မြည်ရင်း ပျံသန်းနေကြသည်။ ခွေးတွေ ကလည်း စိတ်ချောက်ချားစရာ ကောင်းလောက်အောင်ပင် လေဆက်မပြတ်

^၁ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၃၄၆-၃၄၇။

အူနေကြ၏။ မယ်စိန်သည် ငယ်ထိပ်ကို မြွေကိုက်လိုက်သလို မွန်ထူ သွားလေတော့၏။ ကြားရသော သေနတ်သံသည် ကိုဒေါင်းစိန်တို့ ပိုက်သွားချသော ကွင်းဘက်ဆီမှ ထွက်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ထင်မိ၏။^၁

ဟူ၍ ရေးသားထားသည်။ စာဖတ်သူတို့သည် ဇာတ်ဆောင်မယ်စိန်နှင့်အတူ ပူလောင်မှုကို ခံစား လိုက်ရသည်။ မိသားစု စားဝတ်နေရေးအတွက် အသက်ကိုပင် ပခါနမထားဘဲ အင်းထဲတွင် ပိုက်ချကာ ဘဝဝမ်းစာ ရှာဖွေနေကြရသော သနားစဖွယ် တံငါသည်တို့၏ဘဝကို သတိထားမိလာ သည်။ စိုးရိမ်စိတ်တို့ အထွတ်အထိပ်ရောက်နေချိန်တွင် ပူပင်သောက တိုးပွားစရာများကိုသာ ရှာကြံ တွေးတောနေတတ်သော လူ့သဘောသဘာဝတစ်ရပ်ကို သတိပြုမိ လာစေနိုင်ပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

စာရေးသူကြယ်နီသည် တံငါလောကနှင့် ထိတွေ့ကျွမ်းဝင်သူပီပီ တံငါသည်ရေလုပ်သားတို့၏ဘဝကို သရုပ်ဖော်ရာတွင် သက်ဝင်ပီပြင်လှသည်။ တံငါသည်တို့၏ စားဝတ်နေရေးဆိုင်ရာအခက်အခဲများ၊ လူမှုဘဝအခြေအနေနိမ့်ကျပုံများ၊ ကျန်းမာရေးအသိအားနည်းပုံများ၊ စဉ်းစားချင့်ချိန် လုပ်ကိုင် တတ်ရန် ပညာဉာဏ်ဗဟုသုတ နည်းပါးပုံများ စသည်တို့ကို ဘက်ပေါင်းစုံမှ ရှုမြင်ခံစား ရေးသားထား ပါသည်။ စာရေးသူ၏ အတင်အပြန်နှင့် ရသဖန်တီးမှု အားကောင်းသောကြောင့် စာဖတ်သူတို့သည် ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းမှ နှစ်သက်မှုရသကို ခံစားလိုက်ရသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် တံငါသည်တို့၏ ဘဝကို ကရုဏာသက်ဝင်မိကြပြီး တံငါသည်များအပေါ် စာနာနာလည်းစိတ်များ ပေါက်ဖွားလာကြသည်။ တံငါသည်များကဲ့သို့သော ဘဝဝမ်းရေးအတွက် ခက်ခက်ခဲခဲ ကြိုးစား ရုန်းကန်နေကြရသည့် မိမိပတ်ဝန်းကျင်မှ လောကလူသားများအပေါ် အချင်းချင်း ဖေးမကူညီလိုစိတ်၊ ထောက်ထားငဲ့ညှာလိုစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်ပါသည်။ ဤသည်တို့မှာ ကြယ်နီ၏ ကိုတံငါ ဝတ္ထုများလာ ရသ၏စွမ်းအားကြီးမားမှုများကြောင့်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရသစာပေသည် လောကသဘောသဘာဝတို့ကို ဖော်ပြရုံသက်သက်ရေးဖွဲ့သောစာမျိုးမဟုတ်ဘဲ ထိုမှတစ်ဆင့် အမှား၊ အမှန်၊ အကောင်း၊ အဆိုး၊ အကျိုး၊ အပြစ်တို့ကို ခွဲခြားသိမြင်နိုင်ပြီး ဘဝအသိကို အဓိကပေးသော စာမျိုးဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းတွင် ကြယ်နီ၏ ကိုတံငါဝတ္ထုများမှ ရသပိုင်းကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့ လေ့လာတင်ပြရာတွင် ကိုတံငါဝတ္ထုတိုများမှ ရသနှစ်သက်မှုအပြင် ဘဝအသိ၊ ဘဝသတိတို့ကိုပါ ပေးစွမ်းနိုင်သော ကြယ်နီ၏ရသမြောက်အရေးအသားများကို အဓိကထား လေ့လာတင်ပြထား ပါသည်။ ရသစာပေ၏စွမ်းအားကြီးမားပုံကို ခံစားသိမြင်ကြပြီး ရသစာပေဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အထောက်အကူပြုနိုင်လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်မျှော်လင့်မိပါသည်။

^၁ ကြယ်နီ၊ ၂၀၀၁၊ ၃၄၉။

ကျေးဇူးတင်လွှာ

သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ်(စစ်ကိုင်း) တည်ထောင်သည့်(၁၀)နှစ်ပြည့်နှစ်ပတ်လည်နေ့ အထိမ်းအမှတ် သုတေသနစာတမ်းဖတ်ပွဲအခမ်းအနားတွင် စာတမ်းဖတ်ခွင့်ပြုပေးပါသော သမဝါယမနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ် (စစ်ကိုင်း)၏ ပါမောက္ခချုပ်၊ ဒေါက်တာမိုးမိုးရီအား အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ တက္ကသိုလ်မွေးနေ့အခမ်းအနားတွင် “ကြယ်နီ၏ ကိုတံငါဝတ္ထုတိုများမှ ရသပိုင်းလေ့လာချက်” စာတမ်းကို ဖတ်ကြားခွင့်ပြုပါသော ဒေါ်အေးစိုးဝင်း (တွဲဖက်ပါမောက္ခ (ဌာနမှူး)၊ မြန်မာစာဌာန၊ သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ်(စစ်ကိုင်း))အားကျေးဇူးတင်ရှိပါကြောင်း မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ကြယ်နီ။ (၂၀၀၁) ။ ကြယ်နီ၏ ဝတ္ထုတိုပေါင်းချုပ်။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုပုံနှိပ်တိုက်။
ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)။ (၁၉၉၇) ။ စာပေသမုဒ္ဒရာ၌ လက်ပစ်ကူးခြင်း။ ရန်ကုန်၊ လင်းလင်းစာပေ။
ဇော်ဂျီ။ (၂၀၀၉) ။ ရသစာပေသဘော။ ရန်ကုန်၊ ဂူဝံစာအုပ်တိုက်။
မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၀၈) ။ မြန်မာအဘိဓာန် (ဒုတိယအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ နေလင်းပုံနှိပ်တိုက်။
ရွှေအောင်၊ ဦး။ (၂၀၀၃) ။ ရသစာပေ၏ရသ (ဒုတိယအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်စာပေ။

အင်တာနက်အကိုးအကား

<https://my.m.wikipedia.org/ကြယ်နီ>

ဖတ်ရှုလေ့လာထားသည့်စာအုပ်စာရင်း

မင်းမင်းသန်း၊ မ။ (၂၀၀၉) ။ ကြယ်နီ၏ကိုတံငါဝတ္ထုတိုများမှ ဝတ္ထုတိုဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ။ မန္တလေးတက္ကသိုလ်၊ မြန်မာစာပါရဂူဘွဲ့အတွက် တင်သွင်းသောကျမ်း။

**သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင် ဝတ္ထုမှ ဘာသာစကား၏
အလုပ်တာဝန်များ လေ့လာချက်
ဆွေမွန်အောင်*
စာတမ်းအကျဉ်း**

ဤစာတမ်းသည် သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ ခေါ်မည်ခိုင်ဝတ္ထုမှ ဘာသာစကား၏ အလုပ်တာဝန်များကို အတ္ထုဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာတင်ပြ ထားသောစာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာတင်ပြရာတွင် တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်၏ သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ ခေါ်မည်ခိုင်ဝတ္ထုကို အလေ့လာခံအဖြစ်သတ်မှတ်၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊ အတ္ထုဗေဒနှင့် ဘာသာစကား၏ အလုပ်တာဝန်များ လေ့လာချက်၊ သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ ခေါ်မည်ခိုင်ဝတ္ထုမှ ဘာသာစကား၏ အလုပ်တာဝန်များ လေ့လာချက်ဟူ၍ တင်ပြထားပါသည်။ လေ့လာရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ သူငယ်ချင်းလို့ပဲ ဆက်၍ ခေါ်မည်ခိုင်ဝတ္ထုမှ ဘာသာစကား၏အလုပ်တာဝန်များကိုသိရှိစေလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ လေ့လာတင်ပြခြင်းအားဖြင့် ဘာသာစကား၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များနှင့် ဝတ္ထုစာပေတွင် ဘာသာစကား၏တာဝန်များသည် မည်မျှအရေးကြီးကြောင်း သိရှိစေနိုင်ပြီး ဝတ္ထုစာပေကို အတ္ထုဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာလိုသူများအတွက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် အထောက်အကူဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်မျှော်လင့်မိပါသည်။

နိဒါန်း

ဤစာတမ်းသည် တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်၏ သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင်ဝတ္ထုမှ ဘာသာစကား၏ အလုပ်တာဝန်များကို အတ္ထုဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာသောစာတမ်းဖြစ်သည်။ အခန်း(၁)တွင် တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊အခန်း(၂)တွင် အတ္ထုဗေဒနှင့် ဘာသာစကား၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များ၊ အခန်း (၃) တွင် သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင်ဝတ္ထုမှ ဘာသာစကား၏ အလုပ်တာဝန်များ လေ့လာချက်ဟူ၍ အခန်းခွဲကာ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ပြောဆို ဆက်သွယ်ရာတွင် ဘာသာစကားဖြင့် ဆက်သွယ်ရသည်။ ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း၊ စကားအကြောင်းအရာပေါ် မူတည်၍ ဘာသာစကား၏ အလုပ်တာဝန်(၅)မျိုး ရှိပါသည်။ အလုပ်တာဝန်(၅)မျိုးရှိသည့်အနက် ဤစာတမ်းတွင် ဖော်ပြမှုတာဝန်နှင့် အလှူဖန်တီးမှုတာဝန်ကိုသာ လေ့လာတင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း ၁

တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်သည် ရန်ကုန်တိုင်း၊ သန်လျင်မြို့၌ အဖ ဦးထွန်းဖေ၊ အမိ ဒေါ်ကြင်မေတို့က ဇန်နဝါရီလ (၁၆)ရက်(၁၉၃၀) ကြာသပတေးနေ့တွင် မွေးဖွားခဲ့သည်။ မွေးချင်းငါးယောက်တွင် ဒုတိယမြောက်ဖြစ်သည်။ အမည်ရင်းမှာ ဦးခင်မောင်တင့်ဖြစ်သည်။ ငယ်မည်မှာ မောင်ဖေသိန်းဖြစ်သည်။

* ကထိက၊ မြန်မာစာဌာန၊ သမဝါယမကောလိပ်(မန္တလေး)

ဆရာကြီးသည် မက်သဒစ်ကျောင်းများ (သန်လျင်၊ တံတေး၊ သုံးခွ)၊ အစိုးရကျောင်းများ (ပြည်၊ ပေါင်းတည်)၊ ဗုဒ္ဓစာပေကို ကိုးတောင်တွဲကျောင်း(ထုံးဘို)၊ တက္ကသိုလ်ဝင်စာမေးပွဲကို(၁၉၄၈)၊ ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်(၁၉၄၈)၊ စိတ်ပညာဝိဇ္ဇာ ဂုဏ်ထူးဘွဲ့ (၁၉၅၅) ၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု နယူးယောက် မြို့ ကိုလံဘီယာတက္ကသိုလ် ဘွဲ့လွန်မဟာဌာနမှ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ (၁၉၅၉-၁၉၆၁)တို့ကို ဆည်းပူး အောင်မြင်ခဲ့သည်။

မန္တလေးယူနီဗာစီတီကောလိပ်၊ စိတ်ပညာဌာနမှူး (၁၉၅၅)၊ တောင်ကြီးကောလိပ် ကျောင်းအုပ်ကြီး (၁၉၆၂-၇၂)၊ ပုသိမ်ဒီဂရီကောလိပ်ကျောင်းအုပ်ကြီး (၁၉၇၂-၇၇)၊ မော်လမြိုင် ဒီဂရီကောလိပ် ကျောင်းအုပ်ကြီး (၁၉၇၇-၈၅)၊ မော်လမြိုင်တက္ကသိုလ် ဒုတိယပါမောက္ခချုပ် (၁၉၈၆-၈၈)အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ပညာရေးတက္ကသိုလ် ပါမောက္ခချုပ်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ် ၁၉၈၈အရေးအခင်း၌ စစ်မှန်သောဒီမိုကရေစီကို တောင်းဆိုရာတွင် ပါဝင်ခဲ့မှုကြောင့် စစ်အာဏာ ပိုင်များ၏ အငြိမ်းစားပေးခြင်းကို ခံခဲ့ရသည်။

မြန်မာပညာရေး လေ့လာရေးအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ဂျပန် (၁၉၇၇)နှင့် တရုတ် (၁၉၈၃)သို့ လည်းကောင်း၊ မြန်မာ့ပညာရေး အထူးလေ့လာရေးအဖွဲ့ ဒုတိယခေါင်းဆောင်အဖြစ် ဂျပန်(၁၉၈၁)သို့ လည်းကောင်း၊ အာဆီယံကိုရီးယား ယဉ်ကျေးမှု ခေါင်းဆောင်ဖလှယ်ရေး အစီအစဉ် တွေ့ဆုံပွဲများ တွင် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ၁၉၉၉ နှင့် ၂၀၀၀ပြည့်နှစ်များ၌ ကိုရီးယားသမ္မတနိုင်ငံများ သို့ သွားရောက်ခဲ့ပြီး စာတမ်းများ ပြုစုဖတ်ကြားခဲ့သည်။

စာပေနယ်သို့ ရှုမဝမဂ္ဂဇင်းပါ “ဒွိဟ” ကဗျာများဖြင့် ၁၉၄၉ခုနှစ်တွင် စတင်ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ ထင်ရှားသည့် လုံးချင်းဝတ္ထုရှည်အချို့မှာ - ညီမလေးရယ်စိုးရိမ်မိတယ်၊ သူ့ကျွန်မခံပြီ၊ လွမ်း၊ မိုးည အိမ်မက်မြူ၊ စိမ်းနေအုံးမည် ကျွန်တော့်မြေ၊ မောင့်ဘဝညအလားကွယ်၊ သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ ခေါ်မည်ခိုင်၊ ချစ်သောဤကမ္ဘာ၊ လွမ်းတေးမဆုံးစေနှင့်စောသခင်၊ တပြည်သူမရွှေထား စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ထင်ရှားသည့် မဂ္ဂဇင်းဝတ္ထုရှည်များမှာ နှင်းရွက်ကြွေစော၊ ရေပင်လယ်နှင့် ငွေဇင်ကြယ် စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ဝတ္ထုတိုပေါင်းချုပ် ၁၊ ၂၊ ၃၊ ဝိညာဉ်ဦးမှာဖူးသည့် ကြည်နူးမှုအလှပန်း၊ ကျွန်တော့်ဘဝ ပိတောက်ကမ္ဘာ စသည်ဖြင့်စုစည်းခဲ့သည်။ စာပေအနုပညာဆိုင်ရာကျမ်းများမှာ ဘုန်းနိုင်အတွေး ဘုန်းနိုင်အမြင်၊ ခပ်သိမ်းကလျာ ရှုဖွယ်သာတည်း ပထမတွဲ၊ ဒုတိယတွဲတို့ ဖြစ်ကြသည်။ အင်္ဂလိပ် မြန်မာနှစ်ဘာသာပြန် ကဗျာစာအုပ်များမှာ -ရှားလေ့ဒေဝီ၊ တမ်းတမိခြင်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။

နိုင်ငံခြားဘာသာသို့ ပြန်ဆိုသည့်စာအုပ်များမှာ- ရှုရှားဘာသာဖြင့် “သူ့ကျွန်မခံပြီ”၊ တရုတ် ဘာသာဖြင့် “စွန့်ခွာရသည့် နွေညများ”၊ ဟင်ဒီဘာသာဖြင့် “သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ ခေါ်မည်ခိုင်”၊ မုန်းရစ်လေဦးတို့ဖြစ်ကြသည်။ “နှင်းငွေတစ်ထောင့် မိုးတစ်မှောင့်” ဖြင့် ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသား စာပေဆု ရရှိခဲ့ပါသည်။

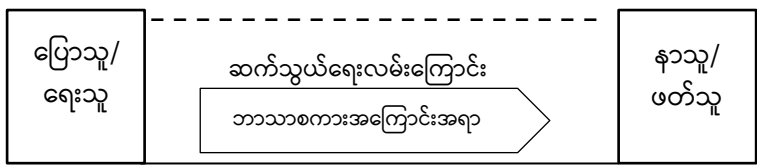
အခန်း ၂

အတ္ထဗေဒ နှင့် ဘာသာစကား၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များ

အတ္ထဗေဒသည် ဘာသာဗေဒ၏ ပညာရပ်ခွဲတစ်ခုဖြစ်သည်။ “အတ္ထ”ဟူသည် “အနက်”၊ “ဗေဒ” ဟူသည် “ပညာရပ်”ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် အတ္ထဗေဒဟူသည် “အနက်အဓိပ္ပာယ် တို့ကို လေ့လာသောပညာရပ်”ဖြစ်သည်။ အတ္ထဗေဒနှင့်ပတ်သက်၍ ဒေါက်တာခင်အေး၏ အတ္ထဗေဒ နိဒါန်းစာအုပ်တွင်-

“အတ္ထဗေဒသည် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာသော ပညာရပ်ဖြစ်သည်”^၁

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုလေ့လာသော ပညာရပ် (သို့မဟုတ်) အတ္ထဗေဒသည် လူ တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် ဆက်သွယ်ရာတွင် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ ထိုသို့လူတစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး ဆက်သွယ်ရာတွင် ဘာသာစကားကို အသုံးပြု၍ ဆက်သွယ်ရပေသည်။ ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အခြေခံ အချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ဒေါက်တာခင်အေး၏ အတ္ထဗေဒနိဒါန်း စာအုပ်တွင်-

ဟူသော ပုံစံဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ ပြောသူ(သို့မဟုတ်)ရေးသူသည် နာသူ(သို့မဟုတ်)ဖတ်သူထံသို့ အကြောင်းအရာတစ်ခုခုကို ဘာသာစကားဖြင့် ဆက်သွယ်ရေး လမ်းကြောင်းအတိုင်း ပို့ဆောင်ပေးပုံ ကို တွေ့နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဆက်သွယ်ရာတွင် ပြောသူ (သို့မဟုတ်) ရေးသူ၊ နာသူ(သို့မဟုတ်)ဖတ်သူ၊ ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း၊ အကြောင်းအရာ၊ ဘာသာစကားဟူသော အချက်များသည် ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အခြေခံအချက်များဖြစ်သည်။ ထိုအခြေခံများကို မူတည်၍ ဘာသာစကား၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များ ကွဲပြားသွားပုံကို လေ့လာကြည့်နိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကား၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များနှင့် ပတ်သက်၍ ဒေါက်တာခင်အေး၏ အတ္ထဗေဒနိဒါန်းတွင်-

- (၁) အသိပေးမှုတာဝန်
- (၂) ဖော်ပြမှုတာဝန်
- (၃) လမ်းညွှန်မှုတာဝန်
- (၄) လောကဝတ်တာဝန်
- (၅) အလှဖန်တီးမှုတာဝန်^၂

ဟူ၍ အသုံးပြုပုံများ ကွဲပြားသည်ကို တွေ့ရသည်။

^၁ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၄၊ ၁။
^၂ __ယင်း__ ၄၆။
^၃ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၄၊ ၄၇။

နေ့စဉ်သုံး စကားများတွင် အသိပေးမှုတာဝန်သည် အများဆုံးသော တာဝန်ဖြစ်သည်။ အသိပေးမှုတာဝန်နှင့် ပတ်သက်၍ ဒေါက်တာခင်အေး၏ အတ္ထုဗေဒနိဒါန်းတွင် -

“အသိပေးမှုတာဝန်သည် အတွင်ကျယ်ဆုံးတာဝန် ဖြစ်သည်။

လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးနေ့စဉ်နှင့်အမျှ ဘာသာစကားကိုအသုံးပြု၍ ပြောဆိုရေးသား ဆက်သွယ် ရာတွင် သိစရာအကြောင်းအရာ အချက်အလက်များကို အသိပေးသောကိစ္စသည် အများဆုံးဖြစ် ကြောင်း သိရသည်။^၁

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ သာဓကအားဖြင့် နေ့စဉ်သုံးစကားများတွင် “ဒီနေ့ နေသိပ်မကောင်းဘူး”၊ “ရာသီဥတုကပူတယ်နော်”၊ “ငါမနက်ဖြန်ဘုရားသွားမယ်”ဟူသောအသိပေးမှုမျိုးမှစ၍ မိမိအကြောင်း မှသည် ကမ္ဘာလောကကြီးတစ်ခုလုံး အကြောင်းထိ အကြောင်းအရာမျိုးစုံကို အသိပေးနိုင်သည်။ အသိပေးမှု တာဝန်အရ အသိပေးသော အချက်အလက်များသည် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသည့်အတွက် မှန်ကန် သည်၊ မှားသည်ကို စစ်ဆေးနိုင်သည်။ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသည့်အတွက် အမှား၊ အမှန်ကို စိစစ်ရာတွင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဝိဝါဒကွဲစရာမရှိနိုင်ပေ။ ဗဟုသုတဖြစ်ဖွယ် ရေးသားထားသော စာများသည် အသိပေးမှု တာဝန်အရ အဓိကရေးသားထားသော စာများဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အသိပေးမှုတာဝန်သည် အကြောင်းအရာ တစ်ခုခုကို အသိပေးလို၍ ရေးသား ထားသောစာဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

ဖော်ပြမှုတာဝန်သည် ခံစားမှုကို ဖော်ပြသောတာဝန်ဖြစ်သည်။ ဖော်ပြမှုတာဝန်နှင့် ပတ်သက် ၍ ဒေါက်တာခင်အေး၏ အတ္ထုဗေဒနိဒါန်းတွင် -

“ဖော်ပြမှုတာဝန်သည် ပြောသူ၊ ရေးသူတို့၏ ခံစားမှု၊ သဘောထားတို့ကို ဖော်ပြမှုနှင့် သက်ဆိုင်သည်”^၂

ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။ သာဓကအားဖြင့် ပြောသူ၏ ခံစားမှုကြောင့်နှုတ်မှ ရုတ်တရက် ထွက်ပေါ် လာသော စကားများနှင့် “အို၊ ဟာ၊ ဟင်” စသည့် အာမေဇိုတ်နှင့်တွဲ၍ “အိုလှလိုက်တာ”၊ “ဟင်ဟုတ် ရဲ့လား”၊ “ဟာမြွေကြီး မြွေကြီး”စသည့် အသုံးများသည်ဝမ်းသာမှု၊ အံ့ဩမှု၊ ထိတ်လန့်မှုစသည့် ခံစား မှုများ ထင်ဟပ်နေမြဲဖြစ်သည်။ “ဒီကော်ဖီ သောက်လို့ကောင်းတယ်”၊ “ဒီဇာတ်ကားက ပျင်းစရာကြီး ပဲ”၊ “ဒီဝတ္ထုက ဖတ်လို့ကောင်းတယ်” စသည်ဖြင့်လည်း မိမိ၏ထင်မြင်ချက် သဘောထားကိုလည်း ဖော်ပြမှုအသုံးဖြင့် ဖော်ပြနိုင်သည်။ ဖော်ပြမှုတာဝန်သည် ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန်ကျသည့်အတွက် မှန်သည်၊ မှားသည်ကို မစိစစ်နိုင်။ တစ်ဦး နှင့် တစ်ဦး ဝိဝါဒကွဲနိုင်သည်။ ဖော်ပြမှုတာဝန်ကိုရသစာပေဖြစ်သော ကဗျာ၊ ဝတ္ထုစသည့် စာပေများတွင် တွေ့နိုင်သည်။

ထို့ကြောင့်ဖော်ပြမှုတာဝန်သည်မိမိ၏ခံစားချက်ကိုဖော်ပြသော တာဝန်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

လမ်းညွှန်မှုတာဝန်နှင့် ပတ်သက်၍ ဒေါက်တာခင်အေး၏ အတ္ထုဗေဒနိဒါန်းစာအုပ်တွင်-

^၁ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၄၊ ၄၇။
^၂ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၄၊ ၄၈။

“လမ်းညွှန်မှုတာဝန်သည် ပြောသူ၊ ရေးသူက နာသူ ၊
ဖတ်သူကို လွှမ်းမိုးလမ်းညွှန်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သည်”^၁

ဟူ၍ဖော်ပြထားပါသည်။ ဘာသာစကားသည် အနာဂတ်ကို လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းရှိသည်။ မဖြစ်သေးသည့် အနာဂတ်ကို ဖြစ်လာအောင် ပြောသူ၊ ရေးသူက လမ်းညွှန်အသုံးဖြင့် လမ်းညွှန်နိုင်သည်။ သာဓက အားဖြင့် “တွန်းပါ”၊ “ဆွဲပါ”၊ “ဝင်ခွင့်တောင်းပါ”၊ “ကွမ်းတံတွေးမထွေးရ”၊ “အမှိုက်မပစ်ရ”၊ “စကား တိုးတိုးပြောပါ”၊ “ကျောင်းရှိသည်ဖြည်းဖြည်းမောင်းပါ”၊ “တာဝန်မှအပမဝင်ရ”၊ “ဖိနပ်မစီးရ” စသည် ဖြင့် လမ်းညွှန်မှုပေးလေ့ရှိသည်။ လမ်းညွှန်မှု တာဝန်တွင် အမိန့်ပေးခြင်း၊ လမ်းညွှန်ခြင်း၊ အသိပေး ခြင်း၊ မေတ္တာရပ်ခံခြင်း၊ တောင်းပန်ခြင်းစသည်တို့ပါဝင်သည်။

ထို့ကြောင့် လမ်းညွှန်မှုတာဝန်သည် တစ်စုံတစ်ခုကို လမ်းညွှန်မှုပေးသောတာဝန် ဖြစ်သည်။
လောကဝတ်တာဝန် စကားများသည် ပြောသူ၊ နာသူတို့၏ ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းကို ချောမွေ့စေသောကြောင့် လူမှုဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်တွင် အရေးပါပါသည်။ လောကဝတ်တာဝန်နှင့် ပတ်သက်၍ ဒေါက်တာခင်အေး၏ အတ္ထုဗေဒနိဒါန်းတွင် _

“လောကဝတ်တာဝန်သည် ပြောသူ၊ နာသူတို့၏
ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း ပွင့်စေရန် အသုံးပြုမှုနှင့် ဆိုင်သည်။”^၂

ဟူ၍ဖော်ပြထားပါသည်။ ခင်မင်ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး တွေ့ဆုံသောအခါ“အဆင်ပြေရဲ့လား” “ဘယ်ကပြန်လာတာလဲ”၊ “စားပြီးပြီလား” စသည့် စကားများသည် သိလို၍ မေးမြန်းခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ ပြောသူ၊ နာသူတို့ ဆက်ဆံရေး ပိုမိုပြေပြစ်သွားစေရန် ပြောဆိုသော လောကဝတ်စကား များဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် လောကဝတ်တာဝန်သည် လူမှုဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်တွင် အရေးပါအရာရောက် သော တာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

အလှူဖန်တီးမှုတာဝန်နှင့် ပတ်သက်၍ ဒေါက်တာခင်အေး၏ အတ္ထုဗေဒနိဒါန်းတွင် _
“အလှူဖန်တီးမှုတာဝန်သည် ပြောဆိုရေးသားသည့် ဘာသာစကားကို
နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်အောင် လှလှပပသုံးခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည်”^၃

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ “ဗေဒါပျံအံကိုခဲပန်းပန်လျက်ပဲ”၊ “စာပေဝတ်မှု”၊ “နှမပြာဝင်း၊ နေရစ်မင်း” စသည့်အဖွဲ့မျိုးတွင် စကားလုံးများကို လှလှပပတွဲဆက်သုံးထားသောကြောင့် အလှူဖန်တီးမှုတာဝန် ကို တွေ့နိုင်သည်။

ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အခြေခံအချက်များအပေါ်မူတည်၍ ဘာသာစကား၏ လုပ်ငန်းတာဝန် များ ကွဲပြားသွားပုံကို လေ့လာကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အသိပေးမှုတာဝန်သည် အကြောင်းအရာကို ဦးတည်နေကြောင်း ဖော်ပြမှုတာဝန်သည် ပြောသူ၊ ရေးသူ၊ လမ်းညွှန်မှုတာဝန်သည် နာသူ၊ ဖတ်သူ၊

^၁ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၄၊ ၄၉။
^၂ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၄၊ ၅၁။
^၃ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၄၊ ၅၂။

လောကဝတ် တာဝန်သည် ဘာသာစကားစသည်ဖြင့် ဦးတည်နေကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်၏ သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင် ဝတ္ထု၏ ဘာသာစကား ဖန်တီးမှုတာဝန်ကို လေ့လာတင်ပြရာတွင် ဖော်ပြမှုတာဝန်နှင့် အလှဖန်တီးမှု တာဝန်ကိုသာ လေ့လာတင်ပြသွားပါမည်။

၂၁။ သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင် ဝတ္ထု၏ ဇာတ်လမ်းအကျဉ်း

သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ ခေါ်မည်ခိုင် ဝတ္ထု၏ ဇာတ်ဆောင်များမှာ ဒေါက်တာသက်ဖေ၊ ဒေါ်ခင်မြ၊ မောင်ထွန်းအောင်၊ မောင်၊ ဦးမြဘူး၊ ဒေါ်လှယဉ်၊ ကြိုင်၊ မြိုင်၊ ခိုင်၊ လှိုင်၊ ငြိမ်းမောင်၊ တင်မောင်ညွန့်နှင့် ဦးထွန်းမောင်တို့ဖြစ်ကြသည်။ တရားသူကြီး ဦးမြဘူး၊ ဒေါ်လှယဉ်၏ သမီးများမှာ ကြိုင်၊ မြိုင်၊ ခိုင် နှင့် လှိုင်တို့ဖြစ်ကြပြီး ဒေါက်တာသက်ဖေနှင့်ဒေါ်ခင်မြ၏ သားနှစ်ယောက်မှာ မောင်ထွန်းအောင်နှင့် မောင်တို့ဖြစ်ကြသည်။ မောင်ထွန်းအောင်နှင့် မြိုင်တို့သည်ချစ်သူများဖြစ်ကြပြီး မောင်၊ ခိုင်နှင့် ငြိမ်းမောင်တို့သည် ငယ်သူငယ်ချင်းများဖြစ်ကြသည်။

သန်လျင်သင်္ဘောဆိပ်သို့ပြေးသော ကားလမ်းနှင့် ရုံးလမ်းထောင့်ဂါတ်နှင့် မနီးမဝေးတွင်ရှိ သော မောင်တို့ခြံနှင့်ကပ်လျက် တစ်ဖက်ခြံမှာခိုင်တို့နေသည်။ မောင်တို့အိမ်ရှေ့ မြရာပင်ကြီးအောက် တွင် ခိုင်နှင့်စတင်တွေ့ဆုံကာ သူငယ်ချင်းဖြစ်ခဲ့သည်။ မိုးသည်းထန်စွာရွာစဉ်က ခိုင်ပျောက်သွား၍ လူကြီးများ လိုက်ရှာကြရာမှ မိဘများကလည်း အလွန်ခင်မင်ရင်းနှီးသွားကြသည်။ မောင့်ကိုကို ကိုထွန်းအောင်သည် ကျောင်းသားသမဂ္ဂတွင်ပါဝင်ကာ လွတ်လပ်ရေးရအောင် ကြိုးပမ်းနေသူဖြစ် သောကြောင့် မောင့်ဖေဖေ ဒေါက်တာသက်ဖေသည် စစ်ကိုင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ထိုစဉ် မောင်၊ ခိုင်နှင့်ငြိမ်းမောင်တို့ ကွဲကွာသွားခဲ့သည်။ ဂျပန်ခေတ်စစ်ကြီးပြီးသောအခါ ကျောင်းများ ပြန်လည်ဖွင့်သောအခါမှ ရန်ကုန်တွင် ခိုင်၊ မောင်နှင့် ငြိမ်းမောင်တို့ သူငယ်ချင်းများ ပြန်ဆုံတွေ့ ကြသည်။ မောင့်ကိုကို ကိုထွန်းအောင်နှင့် မမမြိုင်တို့ကလက်ထပ်ပြီး မင်္ဂလာဒုံတွင် နေကြသည်။ မမကြိုင်သည် သဘာဝဝတ္ထုဗေဒဌာန၌ ကျူးတာဆရာမဖြစ်သည်။ ခိုင်တို့အိမ်တွင် ခိုင်ဖေဖေ၊ မေမေ၊ လှိုင်နှင့် မမကြိုင်တို့ နေကြသည်။ ခိုင်သည် တက္ကသိုလ်ရောက်သောအခါ မြန်မာစာမေဂျာယူသည်။ တက္ကသိုလ်၏ ပွဲလမ်းသဘင်များတွင် ခိုင်၏စောင်းသံသည် ချိုလွင်ပျံ့ဝဲခဲ့သည်။ တက္ကသိုလ် စင်မြင့်မှတစ်ဆင့် အသံလွှင့်ရုံးခန်းမသို့ရောက်ရှိကာ ခိုင်၏ မေတ္တာသောင်ငွေဦးတေးသည် ဝေစည် ကျော်ကြားခဲ့လေသည်။ ခိုင်အောင်မြင်ခြင်းကို မြင်ရသောအခါ မောင်သည် ကျေနပ်ဂုဏ်ယူမိခဲ့သည်။ ခိုင်တို့အိမ်၌ တင်မောင်ညွန့်ဆိုသည့် သူငယ်ချင်းလေးအပြင် တက္ကသိုလ်မှ ကျောင်းသားဧည့်သည် သစ်တို့ တိုးလာခဲ့သည်။ တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားများသာမက အပြင်လောကမှ နာမည်ကျော်သော ဂီတတို့နှင့်အတူ မောင်သည် ဝိယာနိုလိုက်တီးပေးသည့်အခါ ပေးသည်။ မောင်သည် ဆေးသိပ္ပံ၌ အခက်အခဲဆုံးဖြစ်သည့် ဒုတိယနှစ်ဆေးသိပ္ပံတန်း အပိုင်းနှစ်စာမေးပွဲကို အောင်မြင်ရန် ကြိုးစားနေရ ချိန်တွင် ဘဝကိုပြုပြင်မရအောင် ပြောင်းလဲစေမည့် စိတ်မချမ်းသာဖွယ်အဖြစ်နှင့် ကြုံခဲ့ရသည်။ သာယာသော တန်ဆောင်မုန်းညတစ်ည၌ ခိုင်၊ လှိုင်နှင့် ငြိမ်းမောင်တို့ မီးပွဲလျှောက်ကြည့်ကြရာ ငြိမ်းမောင်စားထိုးခံရ၍ ဆေးရုံသို့ရောက်သည်။ ငြိမ်းမောင်သည် ဒဏ်ရာကြောင့်ဆေးရုံ၌ သုံးလကြာအောင်

နေခဲ့ရသည်။ တက္ကသိုလ်စာမေးပွဲကို မဖြေရတော့ဘဲ သူ့အစ်မများနှင့်အတူ သန်လျင်သို့ လိုက်သွားကာ အနားယူရသည်။ မြိုင်သည်ခိုင်နှင့်လှိုင်ကို မန္တလေးသို့ ခေါ်သွားသောကြောင့် ခိုင်သည် မန္တလေးကောလိပ်တွင် ဆက်တက်ရသည်။ ထို့နောက်ခိုင်သည် မြန်မာစာကို ဂုဏ်ထူးဖြင့် အောင်သောကြောင့် မန္တလေးတက္ကသိုလ်၌ပင် နည်းပြရာထူးရသည်။ ငြိမ်းမောင်သည် လေတပ်မတော်မှခေါ်သော နိုင်ငံခြားပညာတော်သင် ဗိုလ်လောင်းစာမေးပွဲဝင်ဖြေ၍ အောင်မြင်ရာ အင်္ဂလန်သို့ထွက်ခွာသွားသည်။ တင်မောင်ညွန့်သည် ဥပစာသိပ္ပံတန်းအောင်မြင်ပြီး အရွေးချယ်ခံရ သောကြောင့် သစ်တောပညာသိပ္ပံ ကျောင်းသားတစ်ဦး ဖြစ်နေသည်။ မောင်သည် အမ်ဘီဘီအက်(စ်)စာမေးပွဲတွင် ကျောင်းသား အားလုံးအနက်ပထမရ၍ ရန်ကုန်ဆေးရုံကြီး၌ပင် တာဝန်ကျသည်။ ရန်ကုန်ဆေးရုံကြီး၌ တာဝန်ကျပြီး တစ်နှစ်ကြာသောအခါ အက်(ဖ်)အာ(ရ်)စီအက်(စ်)ဘွဲ့ လိုချင်သဖြင့် အင်္ဂလန်နိုင်ငံသို့ ပညာတော်သင် လျှောက်ခဲ့သည်။ မောင်အင်္ဂလန်မသွားခင် ငြိမ်းမောင်သည် ခိုင်ကို ချစ်နေကြောင်းကို ဖွင့်ပြောတော့မည့် အကြောင်း တိုင်ပင်ဖြစ်ကြသည်။ ငြိမ်းမောင်၏ဆန္ဒအရ မောင်သည် ငြိမ်းမောင်ကိုယ်စား ရည်းစားစာ ရေးပေးခဲ့သည်။ မောင် အင်္ဂလန်သို့မသွားမီ သန်လျင်သို့ ခိုင်၊ မမကြိုင်နှင့် ငြိမ်းမောင်တို့နှင့်အတူ အလည်သွားခဲ့သည်။ ဦးထွန်းမောင်ကြီးခြံသို့ ခိုင်နှင့် မောင်တို့ သွားရောက်လည်ပတ်စဉ် ငယ်စဉ်က အကြောင်းများ ပြန်ပြောင်းပြောကြရင်း ရင်ထဲမှခံစားချက်များ ဖွင့်ဟမိကြသည်။ ခိုင်က မောင့်ဆီက အချစ်ကို မျှော်လင့်မိသည်။ မောင်ကလည်း သူ့အချစ်ကို မျှိုသိပ်နိုင်သမျှ မျှိုသိပ်ထားနိုင်ခဲ့သည်။ မောင် အင်္ဂလန်ပြည်မှ ပညာတော်သင် ပြန်လာခဲ့ပြီးနောက် တောင်ကြီးတွင် တာဝန်ကျသည်။ ထိုအချိန်တွင် လှိုင်သည်လည်း တောင်ကြီးမြို့တွင် တာဝန်ကျနေသော ဆရာဝန်တစ်ဦးဖြစ်နေသည်။ ငြိမ်းမောင်ကမူ မဲခေါင်စစ်ဆင်ရေးကြီးအတွင်းတွင် အပြင်းအထန်ဒဏ်ရာရ၍ ခြေတစ်ဖက်မှာ ချိုင်းထောက်ကိုသာ အားပြုရတော့သည်။ တောင်ကြီးမြို့တွင်တာဝန်ကျချိန်တွင် မောင်နှင့်လှိုင်သည် ခွဲမရအောင် တတွဲတွဲရှိနေကြသည်။ မောင်နှင့်လှိုင်ကို အိမ်မှလူကြီးများကလည်း သဘောတူထားကြသည်။ ထို့နောက် မောင်နှင့်လှိုင်သည်ချစ်သူများဖြစ်သွားကြသည်။ မောင်နှင့်လှိုင်သည် တောင်ကြီးမြို့တွင် လက်ထပ်ရန် စီစဉ်ခဲ့ကြသည်။ မင်္ဂလာပွဲသို့ နှစ်ဖက်မိဘများ၊ မမကြိုင်၊ ခိုင်နှင့် ငြိမ်းမောင်တို့လည်း မင်္ဂလာရက် မတိုင်ခင် ကြိုလာကြသည်။ ထိုနေ့ည၌ မိုးသည်းထန်စွာ ရွာသွန်းချိန်တွင် ခိုင်သည် လွမ်းစေတီတောင်ထိပ်မှ ချောက်ထဲသို့ခုန်ချသောကြောင့် စစ်စစ်ထွန်းဆေးရုံသို့တင်ထားကာ သွေးသွင်း နေရသည်။ ခိုင်၏ ဘဝနောက်ဆုံးချိန် ရောက်သောအခါမှ လှိုင်သည် ခိုင်နှင့်မောင့်အချစ်ကို နားလည် ခဲ့သည်။ မောင်သည်လည်း ခိုင်အပေါ်ထားရှိသော ချစ်ခြင်းမေတ္တာနက်နဲမှုကို ပိုမိုသိရှိလာခဲ့သည်။ မောင်နှင့်လှိုင်၏ မင်္ဂလာပွဲလည်းပျက်သွားခဲ့သည်။ လှိုင်သည်မောင့်ကိုအတွေ့မခံတော့ဘဲ တောင်ကြီးမှ ပုသိမ်သို့ ပြောင်းသွားသည်။ မောင်သည်ခိုင်ဆုံးပါး၍ တစ်နှစ်လည်သည့်နေ့တွင် ခိုင်ဂူနံဘေးတွင် လွမ်းဆွတ်ကြေကွဲစွာ တိုင်တည်နေစဉ် လက်တစ်ဖက်မှ ချိုင်းထောက်ကြီးကို အားပြု၍ ငြိမ်းမောင် ရောက်လာခဲ့သည်။ ငြိမ်းမောင်သည် တပ်မှပင်စင်ယူခဲ့ပြီး မောင်နှင့်အတူ နေတော့မည့်အကြောင်း ပြောကြားသည်။ သူငယ်ချင်းနှစ်ယောက်လုံးတစ်ဦးကိုတစ်ဦး ပွေ့ဖက်ရင်း ခိုင်အုတ်ဂူလေးကို ငေးကြည့်ရင်း စိတ်ထဲမှကျိတ်၍ နှုတ်ဆက်နေမိပုံဖြင့် ဝတ္ထုကို အဆုံးသတ်ထားပါသည်။

အခန်း ၃

သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင် ဝတ္ထုမှ ဘာသာစကား၏

အလုပ်တာဝန်များ လေ့လာချက်

“တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်၏ သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင်” ဝတ္ထုသည် မောင်က ခိုင်အပေါ် ချစ်သည့်အချစ်ကို မောင်၏အတွေးခံစားမှု ရှုထောင့်မှတစ်ဆင့် သိမ်မွေ့စွာ ဖော်ပြထားသော အချစ်ဝတ္ထု တစ်ပုဒ်ဖြစ်ပါသည်။ “သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင်” ဝတ္ထုမှ ဘာသာစကား၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များထဲမှ ဖော်ပြမှုတာဝန်နှင့် အလှူဖန်တီးမှု တာဝန်ကိုသာ လေ့လာတင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၃.၁။ ဖော်ပြမှုတာဝန်

ဖော်ပြမှုတာဝန်သည် ပြောသူ၊ ရေးသူတို့၏ ခံစားချက်နှင့်သက်ဆိုင်သည်။ ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန်ဆန် သည့်အတွက် အမှား၊ အမှန်ကို မစိစစ်နိုင်ပေ။ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးဝိဝါဒကွဲနိုင်သည်။ ဖော်ပြမှုတာဝန်တွင် အသိပေးမှု၊ ခံစားမှု၊ အံ့ဩမှု၊ ထိတ်လန့်မှုစသည့် ခံစားချက်ကို ဖော်ပြသောစကားလုံးများပါဝင်သည်။

သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင် ဝတ္ထုတွင် စာရေးသူက မိမိဖော်ပြလိုသော အကြောင်းအရာ၊ မိမိအသိပေးလိုသည်များကို ဇာတ်ဆောင်မောင်မှတစ်ဆင့် ဇာတ်လမ်းကို ပြန်လည်ပြောပြဟန်ဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ ဇာတ်ဆောင်မောင်၏ မိမိအတိတ်အကြောင်းကို ပြန်ပြောင်းပြောပြဟန် ရေးဖွဲ့ထားခြင်းသည် ဘာသာစကား၏ တာဝန်အရ ဖော်ပြမှုတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နေပါသည်။

သူငယ်ချင်းလို့ပဲ ဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင် ဝတ္ထုတွင် ဇာတ်ဆောင်မောင်သည် ခိုင်နှင့်ငယ်စဉ် ကတည်းက ခင်မင်ရင်းနှီးခဲ့ကြသော သူငယ်ချင်းဖြစ်ကြောင်းကို -

“ခိုင်” ဟုခေါ်သော မိန်းကလေးတစ်ဦး ဤလောက၌ရှိမှန်း စသိသော အချိန်သည် ကျွန်တော်(၁၁)နှစ်သားသာ ရှိပါသေး၏။^၁

ဟူ၍ အသိပေးဖော်ပြထားပါသည်။

ထိုသို့ အသိပေးဖော်ပြထားခြင်းဖြင့် မောင်နှင့်ခိုင်တို့၏ ငယ်သူငယ်ချင်း သံယောဇဉ်ခိုင်မြဲမှုကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

ငယ်စဉ်ကလေးဘဝက ခိုင်၊ မောင်နှင့်ငြိမ်းမောင်တို့ သူငယ်ချင်းသုံးဦး ဦးထွန်းမောင်ကြီး၏ ခြံထဲသို့ လူကြီးများနှင့်အတူ အလည်အပတ်သွားခဲ့စဉ်က အထိတ်တလန့် ဖြစ်ခဲ့ရပုံများကိုလည်း -

“အမလေး - - - မျှော့ကြီး - - - မျှော့ကြီး”
“မကြောက်နဲ့ခိုင်၊ လက်ဝါးကိုတံတွေးဆွတ်ပြီး ဆွဲခွာပစ်”
“ဟင့်အင်း ကြောက်တယ် မကိုင်ရဲဘူး”
“အမလေးဗျ - - - မျှော့ကြီး ငါ့လည်းတွယ်ပြီ”^၂

^၁ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၀၊ ၂၅။
^၂ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၁၊ ၁၁၇။

စသည်ဖြင့် ဦးထွန်းမောင်ကြီးခြံထဲရှိ ရေကန်ထဲသို့ ဖောင်ငယ်အရံသင့်ရှိသောကြောင့် ခိုင်နှင့် ငြိမ်းမောင်တို့ ဖောင်စီးရင်း ထိတ်လန့်စရာကြုံတွေ့ခဲ့ရပုံ၊ ငြိမ်းမောင်သည် ကြောက်အားလန့်အားဖြင့် ထိုဝါးကို လွှတ်ပစ်လိုက်မိ၍ ဖောင်ငယ်သည် ရေလယ်တွင် ပတ်ချာလည်နေပုံတို့ကို ဖော်ပြထားသည်။ ထို့နောက်_

“မကြောက်နဲ့ခိုင် မောင်လာပြီ”

“မောင်ရေနစ်နေပြီ၊ မောင်ရေနစ်နေပြီ၊ ငြိမ်းမောင် သွားဆယ်ပါ”

“ထိုစဉ် ခိုင်ကပါ ခုန်ချလေသည်”

“ရေအောက်၌ ငြိမ်းမောင်နှင့်ကျွန်တော် ကွဲသွားသည်”

“ရေမွန်းသဖြင့် ကြောက်အားလန့်အား ရုန်းတက်လာသော ကျွန်တော်သည် ကမ်းစပ်နှင့် မလှမ်းမကမ်း၌ ပေါ်မိသည်”

“မကြာမီ ခိုင်ခေါင်းကလေးပေါ်လာရာ ဦးထွန်းမောင်ကြီးက လှမ်းဆွဲသဖြင့် ဆံပင်ကိုမိသည်”

“ကိုကိုတို့က ငြိမ်းမောင်ကို ခြေနှစ်ချောင်းကိုကိုင်၍ ပခုံးမှ ဇောက်ထိုးချကာ ထမ်းပြေးသည်။ ငြိမ်းမောင်ရေများ အန်ပြီးသောအခါ ဖေဖေက မြေပြင်၌ ပက်လက်လှဲစေပြီး လက်နှစ်ဖက်ကို ဆန့်တန့်အောင်ဆွဲစေလျက် လှည့်ချည်၊ ထိုင်ချည် ပြုလုပ်ပေးသည်။”^၁

ဟူ၍ အထိတ်လန့်ဖြစ်ကြရပုံကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုဖော်ပြမှုတာဝန်အရ မောင်သည် ခိုင်ဒုက္ခနှင့် ကြုံတွေ့သောအခါ မိမိအသက်ကိုပင် ပဓာနမထားကြောင်း၊ ခိုင်အပေါ်ထားရှိသော ချစ်ခြင်းမေတ္တာ ကြီးမားကြောင်းကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

ဂျပန်ခေတ်စစ်အတွင်း ကွဲကွာနေသော မောင်၊ ခိုင်နှင့် ငြိမ်းမောင်တို့ သူငယ်ချင်းသုံးဦးသည် စစ်ကြီးပြီး၍ ကျောင်းများပြန်ဖွင့်သောအခါ ရန်ကုန်သို့ ကျောင်းလာတက်ရင်း ခိုင်တို့အိမ်တွင် ပြန်လည်ဆုံတွေ့ကြပုံကို ပြောကြားရာတွင် _

“ငြိမ်းမောင် --- သူငယ်ချင်း --- ပြန်တွေ့ရတာဝမ်းသာလိုက်တာကွာ”

“အေးကွာ --- ငါလည်းသိပ်ဝမ်းသာတာပဲ၊ အင်း --- အင်း --- အင်း --- အင်း --- အင်း --- အင်း --- အင်း”

“ဒါထက် ငြိမ်းမောင် ခိုင်ရော”

“ရှိပါတယ်ကွာ --- တွေ့လိမ့်မှာပေါ့ အထဲမှာ”

“ခိုင်မျက်နှာကလေးမှာ ပြုံးနေသည်။ နှုတ်ခမ်းကလေးများက တဆတ်ဆတ်တုန်နေ၏။ မျက်လုံးများက ရီရွန်းလျက်နှင့် မျက်ရည်တို့ဝိုင်းနေ၏”

“ခိုင် - - - သိပ်အံ့ဩသွားသလား၊ ထိုင်ဦးလေ ခိုင် - - - ပြီးတော့ ခိုင်မိတ်ဆွေတွေနဲ့ မောင့်ကို မိတ်ဖွဲ့ပေးဦး”^၂

^၁ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၀၊ ၁၁၇-၁၁၉။
^၂ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၀၊ ၂၃၄-၂၃၅။

ဟူ၍ ရုတ်တရက်တွေ့ဆုံမှုအပေါ် အံ့သြဝမ်းသာမှုများဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့ ဖော်ပြထားခြင်းဖြင့် ခိုင်၊ မောင်နှင့် ငြိမ်းမောင်တို့၏ ငယ်သူငယ်ချင်းသံယောဇဉ်သည် ယနေ့အချိန်ထိ ခိုင်မြဲနေကြောင်း၊ ခိုင်တွင် အခြားသူငယ်ချင်းအသစ်များ ရှိနေပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ခိုင်သည် အခြား သူငယ်ချင်းများရှိနေခြင်းကို မောင်က မနှစ်သက်မှာစိုးရိမ်နေကြောင်းတို့ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

ဝတ္ထုတွင် မောင်သည် အင်္ဂလန်ပြည်သို့ အက်(ဖ်)အာ(ရ်)စီအက်(ဖ်)ဘွဲ့ကိုယူရန် ပညာတော်သင် မသွားခင် ဖေဖေ၊ မေမေတို့ရှိရာ သန်လျင်သို့ ခိုင်၊ မမကြိုင်၊ ငြိမ်းမောင်တို့နှင့်အတူ အလည်သွား ခဲ့သည်။ ထိုစဉ် ဦးထွန်းမောင်ကြီးခြံသို့လည်း သွားလည်ကြရာ ငယ်ဘဝက အမှတ်တရများကို ပြန်ပြောကြရင်း ရင်တွင်းခံစားချက်များ ဖွင့်ဟမိကြပုံကို -

“မောင် ငြိမ်းမောင်ကို သိပ်ချစ်တာပဲလား”

“ဘယ်နှယ့်မေးလဲခိုင်၊ ချစ်ပါပြီကော - - - သိပ်ချစ်တာပေါ့၊ ငြိမ်းမောင်တွင်မကဘူး ခိုင်ကို လည်း သိပ်ချစ်တယ်၊ ငြိမ်းမောင်နဲ့ခိုင်ဟာ ဒီလောကမှာ မောင့်အချစ်ဆုံးလူတွေထဲက ထိပ်ဆုံးက ပါတယ်”

“ဟုတ်တယ် - - - ခိုင်ကလည်း ချစ်ပါတယ်။ မောင်ပြောသလိုပဲ ခိုင်အတွက်လည်း မောင်နဲ့ ငြိမ်းမောင်ဟာ ဒီလောကမှာ ခိုင်အချစ်ဆုံးလူတွေထဲမှာ ထိပ်ဆုံးကပါပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ - - -”

“ဒါပေမဲ့ ခိုင်သူ့ကို ချစ်တာဟာ အခု သူ့မျှော်လင့်နေတဲ့အချစ်မျိုးနဲ့တော့မဟုတ်ဘူး။ အဲဒါကို မောင်သိစေချင်တယ်”

“ခိုင်ပြောတာရှင်းပါတယ်။ ငြိမ်းမောင်ကို ခိုင်ချစ်တယ်။ ဒါပေမဲ့ ခိုင်သူ့ကိုချစ်တာဟာ အခု ခိုင် ဆီက သူ့မျှော်လင့်နေတဲ့အချစ်မျိုးနဲ့တော့ မဟုတ်သေးဘူး - - - သိရဲ့လား - - - မောင်။ အို ဒီမှာမောင် - - - မောင်ဘာလို့ မသိချင်ယောင် ဟန်ဆောင်နေရတာလဲ”

“ဗျာ - - - ဘုရားရေ - - - မောင်က ဟန်ဆောင်နေတယ်။ မောင် ဘာဟန်ဆောင်နေလို့လဲ”^၁

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

ထို ဖော်ပြမှုတာဝန်အရ ခိုင်၏မောင့်အပေါ်ထားရှိသော ချစ်ခြင်းမေတ္တာ၊ ငြိမ်းမောင်အပေါ် ထားရှိသော သဘောထား၊ မောင်၏ သူငယ်ချင်းငြိမ်းမောင်အပေါ် ငဲ့ညှာမှု၊ သူ၏အချစ်ကို မျှိုသိပ်နိုင်မှု၊ ခိုင်အပေါ်ထားရှိသော ချစ်ခြင်းမေတ္တာတို့ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

မောင်သည် ချစ်နေသူထက် ချစ်နိုင်သူ၊ ချစ်သင့်သူကို ရွေးချယ်ကာ လှိုင်နှင့်လက်ထပ်ရန် စီစဉ်ခဲ့သည်။ တာဝန်ကျရာ တောင်ကြီးမြို့တွင်ပင် မင်္ဂလာပွဲကျင်းပမည် ဖြစ်သောကြောင့် နှစ်ဖက်မိဘများ၊ မမကြိုင်၊ ခိုင်နှင့် ငြိမ်းမောင်တို့ လူစုံရောက်ရှိနေကြသည်။ ထိုနေ့ညတွင်ပင် မိုးသည်းထန်စွာရွာသွန်းနေသည်။ မိုးသည်းထန်စွာရွာတိုင်း ခိုင်သည် မိုးသည်းထဲ ထွက်သွားလေ့ ရှိသည့်အတိုင်း အိမ်မှထွက်လာကာ လွမ်းစေတီရှိရာ တောင်ထိပ်သို့ ရောက်နေလေသည်။ ထို့နောက် တောင်ထိပ်မှ ချောက်ထဲသို့ ခုန်ချလေသည်။ စစ်စုံထွန်းဆေးရုံကြီးတွင် ခိုင်ကို သွေးသွင်းပေးထား ရသည်။

^၁ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၀၊ ၃၅၅။

ခိုင်၏ဘဝ နောက်ဆုံးအချိန်ပြောသော အပြောစကားများကို ဖော်ပြရာတွင် _
 “မောင့်ကို ခိုင်မညာပါဘူး။ မောင့်ကို ခိုင်- - ချစ်တယ်။ သိပ် သိပ်ချစ်တယ်”
 “မောင်ကလည်း ခိုင်ကိုချစ်ပါတယ်။ ဒါကိုခိုင်သိတယ်။ ခိုင်ကိုမညာပါနဲ့မောင်။ ခိုင်ကို
 ချစ်တယ်လို့ ပြောစမ်းပါမောင်။ နောက်ဆုံးအနေနဲ့ ပြောစမ်းပါ မောင်ရယ်”
 “ခိုင်ကြားချင်တဲ့စကားကို မောင်ပြောပါ့မယ်ခိုင် - - - ။ ဒါပေမဲ့ မောင့်စကားဆုံးအောင်
 နားထောင်ပါ”
 “မောင် အခုငိုနေတယ်ခိုင်။ ဒါကို မောင်မညာတော့ပါဘူး။ အစကတည်းက မောင်မငိုချင်ခဲ့ပါ
 ဘူး။ ဘယ်သူ့ကိုမှလည်း မငိုစေချင်ခဲ့ပါဘူး။ ဒါကို ခိုင်အသိဆုံးပါ”
 “ချစ်ပါတယ်ခိုင်ရယ် - - ။ ခိုင်ကို မောင်သိပ်ချစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ငိုရတဲ့အချစ်မျိုးနဲ့တော့
 ချစ်ပါတယ်လို့ မောင်မပြောပါရစေနဲ့တော့။ မငိုရတဲ့ သူငယ်ချင်းချစ်နဲ့ပဲ ချစ်လိုက်ပါရစေ။
 သံသရာအဆက်ဆက် ပြန်ဆုံတွေ့တဲ့ရက်ထိ ခိုင်ကိုသူငယ်ချင်းအဖြစ်နဲ့ပဲ မောင်- -ဆက်ချစ်
 ပါရစေ ခိုင်- - -”
 “မောင့်ကို ခွင့်လွှတ်ပါ ခိုင်”^၁

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုစကားရပ်များသည် ဇာတ်ဆောင်တို့၏ ခံစားချက်များကို ဖော်ပြ
 ထားသည့်အတွက် ဘာသာစကား၏တာဝန်အရ ဖော်ပြမှုတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နေပါသည်။

ထိုဖော်ပြမှုတာဝန်အရ ဇာတ်ဆောင်မောင်က ခိုင်အပေါ်ထားရှိသော ချစ်ခြင်းမေတ္တာနက်ရှိုင်း
 မှုကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

ခိုင်ဆုံးပါးသွားခဲ့ပြီး တစ်နှစ်ပြည့်သည် နှစ်ပတ်လည်နေ့တွင် မောင်သည်ခိုင်ဂူဘေးသို့ လာ၍
 တိုင်တည်လွမ်းရပုံကို —

“ပတ်ဝန်းကျင်ကို မမြင်ချင်၊ မကြားချင်၊ မသိချင်ပါခိုင် - - ။
 ပစ္စုပ္ပန်မှာလည်း မောင်မပျော်ပါဘူး ခိုင် - - ။ အနာဂတ်ဆိုတာကိုတော့ တွေးမိတိုင်း
 ကြောက်လန့်မိတယ် မိခိုင်ရယ် - - ။”^၂
 “ငိုချင်ပါရဲ့ခိုင် - - ။ ဒါပေမဲ့ ဆိတ်ငြိမ်တဲ့ခိုင်ရဲ့ ဝိညာဉ်လောကဟာ မောင့်ရဲ့ရှိုက်သံတွေ
 ကြောင့် နှောင်းဘဝသောကပွဲတင်ချက်နဲ့ မပျက်စီးစေလိုဘူးမိခိုင် - - ။ မိခိုင်တစ်ယောက်
 ဖြစ်လေရာဘဝမှာ ငြိမ်းချမ်းပါစေလို့ မောင်ဆုတောင်းတယ်”^၃

ဟူ၍ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုဖော်ပြမှုတာဝန်အရ မောင်ကခိုင်အပေါ်မမေ့နိုင်ဘဲ လွမ်းဆွတ်ကြေကွဲ
 ခံစားနေရကြောင်း မောင်၏ချစ်ခြင်းမေတ္တာသည် သိမ်မွေ့နက်နဲကြောင်းကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

ထို့ကြောင့် စာရေးသူသည် မိမိဖော်ပြလိုသော အကြောင်းအရာများ၊ အသိပေးလိုသည်များကို
 ဇာတ်ဆောင်မောင်မှတစ်ဆင့် ပြန်လည်ပြောပြဟန်ရေးဖွဲ့ထားခြင်းသည် ဘာသာစကား၏ လုပ်ငန်း
 တာဝန်အရ ဖော်ပြမှုတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နေကြောင်းတွေ့ရပါသည်။

^၁ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၀၊ ၄၄၁-၄၄၂။
^၂ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၀၊ ၄၄၅။
^၃ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၀၊ ၄၄၆။

၃၂။ အလှူဖန်တီးမှုတာဝန်

အလှူဖန်တီးမှုတာဝန်သည် ဘာသာစကားကိုနှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်အောင် လှလှပပသုံးခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည်။

တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်သည် သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ ခေါ်မည်ခိုင် ဝတ္ထုတွင် အလှူဖန်တီးမှုတာဝန်အရ စာဖတ်သူနှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်အောင် အပိုင်းခွဲ၍ရေးဖွဲ့ရာတွင်ပင် လှပသောစကားလုံးများကို ရွေးချယ်အသုံးပြုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သာဓကအားဖြင့် -

- အပိုင်းတစ် (ကြိုငါ၊ မြိုင်၊ လှိုင်၊ ခိုင်လုံးရယ်)
- အပိုင်းနှစ် (ခိုင်လုံးရယ်မွေး)
- အပိုင်းသုံး (စန်းလငွေမှုန် ရစ်တော့လေး)
- အပိုင်းလေး (ချစ်ခြင်းငယ် ဘယ်မပြိုင်)
- အပိုင်းငါး (ပြိုင်ငိုချင်စမ်းပါဘိလေး)
- အပိုင်းခြောက် (သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင်)^၁

ဟူ၍ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်အောင် ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ထို့ပြင် မောင်က ခိုင်အပေါ်ချစ်သည့်အချစ်ကို မောင်၏အတွေးခံစားမှုရှုထောင့်မှတစ်ဆင့် သိမ်မွေ့စွာဖော်ပြရာတွင်လည်းလှပသော စကားလုံးများကိုသုံး၍ စာဖတ်သူကို စိတ်ဝင်စားဖွယ်ဖြစ်အောင် နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်အောင် ဖန်တီးရေးဖွဲ့ထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ သာဓကအားဖြင့် -

- အပိုင်းတစ် (ကြိုငါ၊ မြိုင်၊ လှိုင်၊ ခိုင်လုံးရယ်)
- ၁။ ဘဝတစ်လွှာ
- ၂။ သမုဒယအရုဏ်ဦး
- ၃။ သစ်ရွက်လက်ဆောင်
- ၄။ သူငယ်ချင်းခိုင်
- ၅။ ခိုင်နှင့်လည်း ကျောင်းနေစဉ်
- ၆။ ပုံပမာတင်ပြသည်
- ၇။ ဒုတိယလူတစ်ယောက်
- ၈။ ညီအစ်ကိုနှင့်ညီအစ်မများ^၂

စသည်ဖြင့် မောင်၏အတွေးနှင့်ထပ်တူလိုက်ပါခံစားမိစေသော စကားလုံးများဖြင့် ဖန်တီးရေးဖွဲ့ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်သည် သန်လျင်မြို့၏ ဒီဇင်ဘာလရာသီနှင့် ညနေဆည်းဆာအလှအကြောင်းကို-

“ဒီဇင်ဘာလ အစဖြစ်သဖြင့် နှင်းမှုန်တို့ ညနေဝယ် ဝေနေသည်။ လှိုင်းထနေသော တောင်ကမူများထက်မှ မြရာချုံပုတ်တို့သည် စိမ်းရင့်မှောင်နေ၏။ ဝင်လုဆဲ နေရောင်မှာ မှုန်ပျနေရကား ကျိုက်ဗောဓိ စေတီတော်ကြီးမှာ မှိုင်းညိုစွာ

^၁ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၊ ၁၈-၁၉။
^၂ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၊ ၁၈။

စံနေတော်မူ၏ လေအဝှေ့ဝယ် တောပန်း၊ တောင်ပန်းတို့၏ ရနံ့များမွှေးပျံ့လာခိုက် စေတီတော်ထံမှ ညောင်ရွက်ခတ်သံ ခေါင်းလောင်းသံများကို လွမ်းဆွတ်ဖွယ် ကြားနေရ၏။”^၁

ဟူ၍ လှလှပပရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ထိုသို့လှလှပပရေးဖွဲ့ထားခြင်းသည် ဘာသာစကားတာဝန်အရ အလှဖန်တီးမှုတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

မောင်တာဝန်ကျရာ တောင်ကြီးမြို့၏ အလှကို ရေးဖွဲ့ရာတွင်လည်း -

“နွေဦးအစက တစ်ပင်နှစ်ပင်စသည် သစ်ရွက်ကြွေသည်ကို မြင်ရသည်။ ရှာရှာဖွေဖွေ တမင်ကြည့်မှ မြင်ရခြင်းဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဤတောင်ခြေတွင်မူ ဆောင်းရွက်ကြွေ သစ်တောများနှင့် ဆယ့်နှစ်ရာသီ စိမ်းလန်းသောအပင်များသာရှိလေ၍ ညိုဝါရွက်မဲ့ တို့ကို မမြင်နိုင်။ ယူကလစ်တက်(စ်)ပင်တို့ကလည်း စိမ်းနေ၏။ ဆောင်းဆိုလျှင် တစ်ရွက်မကျန်ကြွေသော ချယ်ရီနှင့်ပန်းတမာများကလည်း စိမ်းနေ၏။ တြိဂံသီးတု ညိုညိုတို့ကို ဆင်ထားသည်မှတစ်ပါး ထင်းရှူးပင်တို့သည်လည်း စိမ်းနေ၏။ နွေဦးတွင် ရွက်ကြွေသော စိန်ပန်းပြာတို့၌ပင် မြရောင်နှင့် ခရမ်းရောင်နုသည် ရောယှက်တောက်လွင်နေသည်”^၂

ဟူ၍လှလှပပရေးဖွဲ့ထားသည်။ စာဖတ်သူကိုနှစ်သက်စေရုံသာမက စိတ်မျက်စိထဲတွင် မြင်ယောင် လာစေပါသည်။ ထိုသို့ရေးဖွဲ့ထားခြင်းသည် ဘာသာစကားတာဝန်အရ အလှဖန်တီးမှုတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နေကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်မြင်ကွင်းသရုပ်ကို အလှဖန်တီးမှုတာဝန်ဖြင့် ဖော်ပြ ထားသည့်အတွက် စာဖတ်သူ၏ စိတ်ထဲတွင် ကြည်နူးနှစ်သက်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ခိုင်သည် သန်လျင်မှ မန္တလေးသို့ပြန်ကာ အမှုထမ်းနေပြီဆိုသောအခါ မောင်သည် စိတ်အေးရ ကြောင်းကို ပြောကြားရာတွင် -

“ဝသန်တိုင်လျှင် မိုးကထန် လေကပြင်း၍ လျှပ်နွယ်တို့ဝင်းတတ်သည့် သန်လျင်အပါအဝင် မုတ်သုံနယ်တွင်းနှင့် ခိုင်သည် ကံချင်းစပ်ဟပ်တည့်ဟန်မတူ။

“မိုးလည်းမကြမ်း၊ ဆောင်းလည်းဆန်း၍၊ နွေလွမ်းရာသီ၊ တိုင်ခွဲပြီက - - - သီရိရော်ရွက်၊ မြေမှာ သက်သည့်၊ ကျေးငှက်ဥဩ၊ တွန်သံစောရာ၊ မြကြာရစ်ဆင့် မန်းမြေမြင့်နှင့် ခိုင်သည် သင့်တင့် လေဟန်ပေတကား - - -။”^၃

ဟူ၍ မန္တလေးမြို့၏ ရာသီဥတုကောင်းမွန်ပုံကို လှလှပပရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ထိုသို့ရေးဖွဲ့ထားခြင်း သည် ဘာသာစကား၏ တာဝန်အရ အလှဖန်တီးမှုတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နေပါသည်။

ထို့ပြင် တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်သည် ဇာတ်ဆောင်ခိုင်၏ စောင်းဖြင့် သီဆိုထားသော “မေတ္တာ သောင်နွေဦး”သီချင်းအကြောင်း ရေးဖွဲ့ရာတွင် -

^၁ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၀၊ ၁၇၁။
^၂ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၀၊ ၄၃၁။
^၃ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၀၊ ၃၆၃။

“ပုလဲနှင်းရည်ပေါက် - - - မိုးသောက်သန့်စင် - - - နေဦးညွန့်ဖူး ပျိုမျစ်လွင် - - -
 ရောင်လျှိုဖြာဝင်း - - - လန်း - - - ရွှင် - - -။
 တောမြေကန္တာမလာလေညှင်း ပျံ့သင်းလန်းရွှင် - - -။ စီးသွင်ညိုရစ် - - - နဒီမြစ်လျှင်
 ယမုန်ရေယဉ် ခွေဝန်းလျာ - - - ၊ မြလွှာမှောင် - - - တောခေါင်တောင်ရိပ်ဆင် - - - အဏ္ဏဝါ
 ရေလျှင် - - - ဂဟေစပ်ယဉ် လူးလွန်မြူးလို့ - - - လှိုင်းတွန့်ကလေးတွေ ဝေဝေညင်ညင် - - -
 စိမ်းလဲ့လဲ့ကမ်း နှင့်ရေဟုန်ပင် - - - သဲငွေခုံနုပမာ ပြုပုံသွင်”^၁

စသည်ဖြင့် လှလှပပရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ သီချင်းစာသားတို့သည် အေးချမ်းသာယာလှ၍ စာဖတ်သူ
 ကို နှစ်သက်မှုကိုဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ထိုသို့စာဖတ်သူကို နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်အောင် လှလှပပရေးဖွဲ့
 ထားခြင်းသည် ဘာသာစကားတာဝန်အရအလှအဖန်တီးမှုတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နေကြောင်းတွေ့ရပါ
 သည်။

ဆရာကြီးတက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်၏ သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင်ဝတ္ထုသည် ဇာတ်ဆောင်
 မောင်၏ အတွေးခံစားမှုရှုထောင့်မှတစ်ဆင့် အလှအဖန်တီးမှုတာဝန်အရ ရေးဖွဲ့ထားသော အဖွဲ့အနွဲ့များ
 အားကောင်းသည့်အတွက် စာဖတ်သူတို့၏ စိတ်ထဲတွင် ယနေ့တိုင် စွဲမြဲကျန်ရစ်နေပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင်ဝတ္ထုမှ ဘာသာစကား၏ အလုပ်တာဝန်များကို လေ့လာရာတွင်
 အလုပ်တာဝန်(၅)မျိုးရှိသည့်အနက် ဖော်ပြမှုတာဝန်နှင့် အလှအဖန်တီးမှုတာဝန် နှစ်မျိုးကိုသာ လေ့လာ
 တင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာတင်ပြရာ၌ စာရေးသူက မိမိဖော်ပြလိုသော အကြောင်းအရာ၊
 အသိပေးလိုသည့်အကြောင်းအရာများကို ဇာတ်ဆောင်မောင်၏ အတွေးခံစားမှုမှတစ်ဆင့် ဖော်ပြ
 ထားခြင်းဖြင့် ဘာသာစကား၏ ဖော်ပြမှုတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နေပါသည်။

စာရေးသူက စာဖတ်သူ၏စိတ်ထဲတွင် နှစ်သက်မှုဖြစ်ပေါ်စေရန် ရေးဖွဲ့သော အရေးအဖွဲ့များ
 သည် ဘာသာစကား၏အလှအဖန်တီးမှုတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နေပါသည်။ အလှအဖန်တီးမှုတာဝန်သည်
 စာရေးသူက စာဖတ်သူကို နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်အောင် လှလှပပဖန်တီးထားခြင်းဖြစ်သည်။ တက္ကသိုလ်
 ဘုန်းနိုင်၏ သူငယ်ချင်းလို့ပဲ ဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင် ဝတ္ထု၏ နောက်ခံဝန်းကျင်အဖွဲ့ကို ဖွဲ့ဆိုရာတွင်
 ဇာတ်ဆောင်တို့၏ စိတ်ခံစားချက်တို့ ထင်ဟပ်စေကာ စာဖတ်သူကို နှစ်သက်မှုဖြစ်ပေါ်စေသည်။
 စာဖတ်သူနှစ်သက်မှုရစေရန်အတွက် အလှအဖန်တီးမှု တာဝန်ထမ်းဆောင်သော အဖွဲ့အနွဲ့များဖြင့်
 ဖန်တီးထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင်ဝတ္ထုသည် မောင်ကခိုင်အပေါ်ချစ်သည့်အချစ်ကို မောင်
 ၏ အတွေးခံစားမှုရှုထောင့်မှတစ်ဆင့် သိမ်မွေ့စွာဖော်ပြထားသော အချစ်ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ဖြစ်ပါသည်။
 ဤဝတ္ထုတွင် လူငယ်သဘာဝ အချစ်ဒဿနအကြောင်း၊ စိတ်ပညာသဘောသဘာဝ၊ လောကလူသား
 တို့သည် ကံစီမံရာနေနေရကြောင်းတို့ကို တွေ့ရပါသည်။

^၁ ဘုန်းနိုင်တက္ကသိုလ်၊ ၂၀၀၀၊ ၂၆၂-၂၆၃။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုသော် သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ ခေါ်မည်ခိုင်ဝတ္ထုတွင် စာရေးသူသည် မိမိဖော်ပြလိုသော အကြောင်းအရာ၊ အသိပေးလိုသည်များကို ဇာတ်ဆောင်မောင်မှတစ်ဆင့် ပြန်လည်ပြောကြားဟန်ရေးဖွဲ့ထားခြင်းသည် ဘာသာစကား၏ ဖော်ပြမှုတာဝန်သဘောသက်ရောက် ပါသည်။ စာဖတ်သူများနှစ်သက်မှုဖြစ်ပေါ်စေရန် နောက်ခံဝန်းကျင်တို့ကို လှလှပပဖန်တီးထားသည့် အတွက် ဘာသာစကား၏ အလှဖန်တီးမှု သဘောသက်ရောက်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရသစာပေ တွင် ဘာသာစကား၏ အလုပ်တာဝန်များ အသုံးဝင်ပုံနှင့် အရေးကြီးပုံကို စိတ်ဝင်စားဖွယ်လေ့လာ တွေ့ရှိရပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင်ဝတ္ထုမှ ဘာသာစကား၏ အလုပ်တာဝန်များကို လေ့လာထားသော စာတမ်းဖြစ်သည်။ လေ့လာတင်ပြရာတွင် အလုပ်တာဝန်(၅)မျိုးရှိသည့် အနက် ဖော်ပြမှုတာဝန်နှင့် အလှဖန်တီးမှုတာဝန်ကိုသာ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုဖော်ပြမှု တာဝန်နှင့် အလှဖန်တီးမှုတာဝန်သည် စာရေးသူနှင့် စာဖတ်သူကြားတွင် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်နေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ဤသို့လေ့လာတင်ပြခြင်းအားဖြင့် ဘာသာစကား၏ လုပ်ငန်း တာဝန်များနှင့် ဝတ္ထုစာပေတွင် ဘာသာစကား၏ တာဝန်များသည် အရေးပါကြောင်း သိရှိစေရုံ သာမက ဝတ္ထုစာပေကို အတ္ထုဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာလိုသူများအတွက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အနေဖြင့် အထောက်အကူပြုနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ကျေးဇူးတင်လွှာ

သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ်(စစ်ကိုင်း) ၁၀-နှစ်ပြည့်တွင်စာတမ်းဖတ်ကြားနိုင်ရန် စီစဉ်ပေးပါသော ဒေါက်တာမိုးမိုးရီ၊ ပါမောက္ခချုပ်၊ သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ် (စစ်ကိုင်း)အား အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ ဦးဝင်းနိုင်ထွန်း၊ ဒုတိယပါမောက္ခချုပ်(စီမံ)၊ သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ်(စစ်ကိုင်း)အားလည်း ကျေးဇူး တင်ရှိပါသည်။ ဤစာတမ်း ဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် မေတ္တာရှေ့ထားကာ ကြီးကြပ်လမ်းညွှန်ပေးပါသော ဒေါ်တင်မူအေး၊ ကျောင်းအုပ်ကြီး၊ သမဝါယမကောလိပ်(မန္တလေး)အားလည်းကောင်း၊ ဦးတင်မြင့်၊ ဒုတိယကျောင်းအုပ်ကြီး၊ သမဝါယမ ကောလိပ်(မန္တလေး)အားလည်းကောင်း၊ ဒေါ်အေးစိုးဝင်း၊ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူး၊ မြန်မာစာဌာန၊ သမဝါယမနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ်(စစ်ကိုင်း)အားလည်းကောင်း၊ မိုးမြင့်စိုးကားရာ ကျမ်းပြုပညာရှင်ကြီးများအားလည်းကောင်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၁၄)။ *အတ္ထုဗေဒနိဒါန်း*၊ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်။
- ဘုန်းနိုင်၊ တက္ကသိုလ်။ ၂၀၀၀။ *သူငယ်ချင်းလို့ပဲ ဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင်*။ ရန်ကုန်မြို့၊ ကလျာပုံနှိပ်တိုက်။

ဖတ်ရှုလေ့လာထားသောစာအုပ်စာရင်း

- ခင်မင်၊ မောင်၊ (ခန့်ဖြူ)။ (၂၀၁၇)။ *လက်တွေ့အတ္ထုဗေဒနိဒါန်း*၊ ရန်ကုန်၊ သင်းစာပေ။
- ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၁၄)။ *အတ္ထုဗေဒနိဒါန်း*၊ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်။
- မျိုးမျိုးစု၊ မ။ (၂၀၁၉)။ *လွမ်းဝတ္ထုမှ အတ္ထုဗေဒ၏အလုပ်တာဝန်များလေ့လာချက်*၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်၊ ပါရဂူကြိုတန်း၊အတန်းတွင်းတင်သွင်းသော သုတေသနစာတမ်း။
- အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၃)။ *လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်*၊ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်။

**မြန်မာဘာသာစကားရှိ သံတူကြောင်းကွဲစကားလုံးများကို
အတ္ထဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာချက်
အေးစန္ဒာဇော်*
စာတမ်းအကျဉ်း**

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာဘာသာစကားရှိ “သံတူကြောင်းကွဲ” စကားလုံးများကို အတ္ထဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာတင်ပြထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာ တင်ပြရာတွင် ဆရာကြီး ဒေါက်တာခင်အေး၏ “အတ္ထဗေဒနိဒါန်း” စာအုပ်ကို အခြေခံ၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် အတ္ထဗေဒနှင့်အနက်ဆက်သွယ်မှု၊ သံတူကြောင်းကွဲဟူသည်၊ မြန်မာဘာသာစကားရှိ သံတူကြောင်းကွဲစကားလုံးများကို အတ္ထဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာချက်ဟူ၍ တင်ပြထားပါသည်။ ဤစာတမ်းကို ဖတ်ရှုခြင်းအားဖြင့် မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာလိုက်စားသူများအတွက်ပါ တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ အထောက်အကူဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်မျှော်လင့်မိပါသည်။

နိဒါန်း

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာဘာသာစကားရှိ သံတူကြောင်းကွဲစကားလုံးများကို အတ္ထဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာတင်ပြထားသည့် စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ အတ္ထဗေဒသည် လူတစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် ဆက်သွယ်ရာတွင် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်နားမလည်ဘဲ ဆက်သွယ်၍မရနိုင်ပေ။ အနက်အဓိပ္ပာယ်ရှိမှသာ လူတစ်ဦးကဆိုလိုသောစကားကို ကျန်တစ်ဦးက နားလည်သဘောပေါက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်လွဲလျှင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးကြားတွင် နားလည်မှုလွဲနိုင်သည်။ လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး နားလည်မှုလွဲသည့်အတွက် မလိုလားအပ်သော ပြဿနာများကို ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်ပါသည်။ ဤစာတမ်း တင်ပြခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ မြန်မာဘာသာစကားတွင် တွေ့ရသော သံတူကြောင်းကွဲ စကားလုံးများ၏ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းပုံကို မြန်မာစာပေနှင့် မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာလိုက်စားသူများအတွက် သိရှိစေရန်ရည်ရွယ်၍ ဖော်ထုတ်တင်ပြလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာဘာသာစကားရှိ သံတူကြောင်းကွဲစကားလုံးများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အားသာချက်များနှင့် အားနည်းချက်များကို သိရှိနိုင်သလို မြန်မာဘာသာစကားတွင် သံတူကြောင်းကွဲစစ်စစ်စကားလုံး ပါဝင်မှုအနည်းအများကိုလည်း သိရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း ၁

အတ္ထဗေဒနှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဆက်သွယ်မှု

“အတ္ထဗေဒသည် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာသော ပညာရပ်ဖြစ်သည်။”^၁ ဟု ဆရာကြီး ဒေါက်တာ ခင်အေး၏ အတ္ထဗေဒနိဒါန်းစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ပို၍မြင်သာအောင် ဖွင့်ဆိုလျှင် အတ္ထဗေဒ ဆိုသည်မှာ ဘာသာစကား၏ အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်သော ရုပ်ရင်း၊ စကားလုံး၊ ပုဒ်၊ ဝါကျခွဲ၊ ဝါကျတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာသော ပညာရပ်ဖြစ်သည်ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုနိုင်သည်။

“အနက်အဓိပ္ပာယ်”သည် ဝေါဟာရနှစ်လုံးတွဲဖြစ်သည်။ “အနက်”ဟူသော မြန်မာဝေါဟာရနှင့် “အဓိပ္ပာယ်”ဟူသော ပါဠိဝေါဟာရကို တွဲသုံးထားခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာအဘိဓာန်တွင် “အနက်”ဟူသော စကားလုံးကို

* ကထိက၊ မြန်မာစာဌာန၊ သမဝါယမကောလိပ်(မန္တလေး)
^၁ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၄၊ ၁။

အနက်၊ န - မူရင်းအဓိပ္ပာယ် ^၁
ဟူ၍လည်းကောင်း
“အဓိပ္ပာယ်”ဟူသော စကားလုံးကို

အဓိပ္ပာယ်/အဒိတ်ပယ်/ န - ဆိုလိုရင်းသဘော(ပါ၊ အဓိပ္ပာယ်)^၂
ဟူ၍လည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် “အတ္ထဗေဒ”ဆိုသည်မှာ “မူရင်းအဓိပ္ပာယ်၏ ဆိုလိုရင်းသဘောကို လေ့လာသည့်ပညာရပ်ဖြစ်သည်”ဟုလည်းဆိုနိုင်ပါသည်။ အတ္ထဗေဒသည် ဘာသာဗေဒ၏ ပညာရပ်ခွဲတစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။

အတ္ထဗေဒသည် ဘာသာစကားအတွင်းရှိ စကားလုံးတစ်လုံးချင်း၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ညွှန်းရုံသာမက စကားလုံးအဓိပ္ပာယ်များ၏ ဆက်သွယ်မှုကိုလည်း ဖော်ထုတ်ပြသောပညာရပ် ဖြစ်ပါသည်။ စကားတစ်လုံး၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုဖွင့်ဆိုရာ၌ ထိုစကားလုံးနှင့် အခြားစကားလုံးများ၏ ဆက်သွယ်မှုကိုလည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအခြေပြု၍ ဖွင့်ဆိုရပါသည်။ ဝါကျတစ်ခုတွင်ပါဝင်သော စကားလုံးတစ်လုံးသည် ထိုဝါကျထဲရှိ အခြားစကားလုံးများနှင့် ဆက်သွယ်မှုရှိသကဲ့သို့ ထိုဝါကျထဲတွင် မပါဝင်သော မျက်ကွယ်စကားလုံးများနှင့်လည်း ဆက်သွယ်မှုရှိပါသည်။

သာဓကအားဖြင့်“မေမေ နှင်းဆီ အနီ စိုက်ထားတယ်”ဟူသောဝါကျတွင် “မေမေ”၊ “နှင်းဆီ”၊ “အနီ”၊ “စိုက်ထားတယ်”ဟူသော စကားလုံးများသည် တစ်လုံးနှင့်တစ်လုံး ဆက်သွယ်မှုရှိပါသည်။ ထို့ပြင် “မေမေ”သည် ဝါကျထဲတွင်မပါသော “အန်တီ”၊ “မြမြ”၊ “မမ” စသည်တို့နှင့်လည်းကောင်း၊ “နှင်းဆီ”သည်“ပိတောက်”၊ “မြတ်လေး”၊ “ဇီဇဝါ”စသည်တို့နှင့်လည်းကောင်း၊ “အနီ”သည် “အဝါ”၊ “အညို”၊“အဖြူ”စသည်တို့နှင့်လည်းကောင်း ဆက်သွယ်မှုရှိပါသည်။ ထိုစကားလုံးများကို ထိုဝါကျထဲ တွင် အစားထိုးထည့်သွင်း၍ရပါသည်။ ထိုဆက်သွယ်မှုမျိုးကို “အလျားလိုက်ဆက်သွယ်မှု”^၃ နှင့် “ဒေါင်လိုက်ဆက်သွယ်မှု”^၄ ဟုခေါ်သည်ဟု ဆရာကြီးဒေါက်တာခင်အေးက ဆိုထားပါသည်။

ထို့ကြောင့် စကားလုံးများ၏ ရုပ်သွင်နှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို အခြေပြု၍ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဆက်သွယ်မှုများရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

အခန်း ၂

သံတူကြောင်းကွဲဟူသည်

“သံတူကြောင်းကွဲ” ဟူသော စကားလုံးကို မြန်မာအဘိဓာန်တွင်

“အသံထွက်ချင်းတူသော်လည်း အနက် ကွဲပြားသောစကားလုံး” ^၅

^၁ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၄၀၉။
^၂ ___ယင်း___၊ ၄၀၈ ။
^၃ Syntagmatic relation
^၄ Paradigmatic relation
^၅ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၃၇၇။

ဟုဖော်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့် “သံတူကြောင်းကွဲ”ဟူသည် အသံတူပြီးအဓိပ္ပါယ်ကွဲသော စကားလုံးများပင်ဖြစ်သည်။ မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)၏ “စကားသမုဒ္ဒရာ စာသမုဒ္ဒရာ”စာအုပ်တွင် “သံတူကြောင်းကွဲ” ဟူသော စကားလုံးကို

“ကိုယ့်လမ်းကိုယ်လျှောက် သူ့လမ်းသူလျှောက် လာသူနှစ်ယောက်သည် လမ်းနှစ်လမ်းဆုံသည့် နေရာတွင်အတူပေါင်းဆုံသကဲ့သို့ ကိုယ့်လမ်းနှင့် ကိုယ်ရွေ့လျားပြောင်းလဲလာသော စကားနှစ်လုံးသည် တစ်နေရာတွင် အသံသဘောအရ အတူတူ ဖြစ်သွားတတ်ပါသည်။ ထိုအခါတွင် ထိုစကားနှစ်လုံးသည် “သံတူကြောင်းကွဲ”များဘဝသို့ရောက်ရပါသည်။”^၁

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

သံတူကြောင်းကွဲကို (၃)မျိုးခွဲနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ

- (၁) အရေးတူ အသံကွဲခြင်း
- (၂) အသံတူ အရေးကွဲခြင်း
- (၃) အရေးတူ အသံတူခြင်း တို့ဖြစ်ပါသည်။

သံတူကြောင်းကွဲစစ်စစ်ဖြစ်ရန် (၁)ဝါစင်္ဂီများတူရမည်၊ (၂)အနက်အဓိပ္ပါယ်ချင်း ဆက်စပ်မှုမရှိစေရ၊ (၃) ထိုစကားလုံးများ၏ အရေးအသားအားလုံးထပ်တူ တူရမည် စသည့် အချက်သုံးချက်နှင့် ကိုက်ညီရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအချက်သုံးချက်တွင် တစ်ချက်ဖြစ်စေ၊ နှစ်ချက်ဖြစ်စေ တူညီလျှင် ၎င်းကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသံတူကြောင်းကွဲဟုခေါ်ပါသည်။

အခန်း ၃

မြန်မာဘာသာစကားရှိ သံတူကြောင်းကွဲစကားလုံးများကို အတ္ထုဗေဒထောင့်မှ လေ့လာချက်

မြန်မာဘာသာစကားရှိ သံတူကြောင်းကွဲ စကားလုံးများကို လေ့လာတင်ပြရာတွင် ဆရာကြီးဒေါက်တာခင်အေး၏ “အတ္ထုဗေဒနိဒါန်း”စာအုပ်ကို အခြေခံ၍ အောက်ပါအတိုင်း လေ့လာတင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၃။၁။ အရေးတူ အသံကွဲ စကားလုံးများ

မြန်မာဘာသာစကားတွင် အရေးတူပြီး အသံကွဲသောစကားလုံးများရှိပါသည်။

သာဓကအားဖြင့်-

- ကား / ဂါး / န = ငါးဖမ်းရန်ယင်းများဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော ထောင်ချောက်တစ်မျိုး
- ကား / ကား / ကြံ = ကျယ်ပြန့်သည်
- ကောက်/ ဂေါက်/ န = လျှပ်စစ်ဖြင့် ရေနှေးကြိုသောကိရိယာ
- ကောက်/ ကောက်/ ကြံ = ကွေးအောင်ပြုသည်
- ကိုက် / ဂိုက် / န = အတိုင်းအတာ

^၁ ခင်မင်၊ မောင်(ခနုဖြူ)၊ ၂၀၁၅၊ ၁၆၅။

- ကိုက် / ကိုက် / ကြိ = သွားဖြင့်ကိုက်သည်
- ကိုင် / ကိုင် / န = သုံးရန်ငွေ
- ကိုင် / ကိုင် / ကြိ = လက်ဖြင့်ဆုပ်သည်
- ကြား / ကြား / န = နေရာနှစ်ခု၏အတွင်း
- ကြား / ကြား / ကြိ = သိစေသည်
- ကြမ်း / ကြမ်း / န = ငါးများကို ဖမ်းယူသောယင်းတုံး
- ကြမ်း / ကြမ်း / နဝိ = ခက်ထန်သော
- ကွဲ / ကွဲ / န = သစ်ဖောင်ဝါးဖောင်ကို ကြိုးဆိုင်း၍ ဆိုက်ကပ်ရန် ကမ်းပါး၌ စိုက်ရသောတစ်ဖက်ချွန်
- ကွဲ / ကွဲ / ကြိ = ကွဲပြားသည်
- ကျွမ်း / ကျွမ်း / န = ကျွမ်းထိုးကစားသောအတတ်ပညာ
- ကျွမ်း / ကျွမ်း / ကြိ = ရင်းနှီးသည်
- ခဲ / ဂဲ / န = ကျောက်တုံးငယ်
- ခဲ / ခဲ / ကြိ = အားတင်းသည်
- ခေါင်း / ခေါင်း / န = ကိုယ်အစိတ်အပိုင်း
- ခေါင်း / ခေါင်း / စည်း = အမျှင်စည်းတို့ကို ရေတွက်ရာတွင်သုံးသောစကားလုံး
- ချေ / ချီ / ကြိ = နှာခေါင်းနှင့်ပါးစပ်မှ လေခါလှုပ်မြည်ထွက်သည်
- ချေ / ချေ / စည်း = ကြိယာကိုလေးနက်ပြေပြစ်စေသောစကားလုံး
- ချို / ချို / န = ဦးချို
- ချို / ချို / ကြိ = ဈေးချိုသည်
- ချက် / ချက် / န = အဓိကကျသော အရာ
- ချက် / ချက် / ကြိ = ကျက်စေသည်
- ချောက် / ချောက် / န = ချိုင့်သောနေရာ
- ချောက် / ချောက် / ကြိ = ချောက်ချားသည်
- ချောင် / ချောင် / န = အတွင်းကျသော နေရာ
- ချောင် / ချောင် / နဝိ = ချောင်လည်သော
- ချိုင့် / ချိုင့် / န = ထမင်းချိုင့်
- ချိုင့် / ချိုင့် / နဝိ = အတွင်းသို့ခွက်ဝင်သော
- ချပ် / ချပ် / န = တီးမှုတ်ရာတွင်စည်းနှင့်တွဲသုံးရသောသစ်သားပြားငယ်အစုံ
- ချပ် / ချပ် / ကြိ = ကြားညှပ်သည်
- ခွေ / ခွေ / န = အဝန်းအဝိုင်းဖြစ်အောင်လုပ်သောအရာ
- ခွေ / ခွေ / ကြိ = ကွေးသည်
- စောင်း / စောင်း / န = ထောင့်ဖြစ်နေသော နံဘေးသား
- စောင်း / စောင်း / နဝိ = ရွဲ့သော
- ဆီး / ဆီး / န = ဆီးသီး
- ဆီး / ဆီး / ကြိ = တားဆီးသည်
- တို့ / တို့ / နစ = အစားသုံးသောစကားလုံး

- တို့ / တို့ / ကြိ = အသာအယာထိသည်
- တည်း / တဲ / ကြိ = ရပ်နားနေထိုင်သည်
- တည်း / တည်း / စည်း = ပုဒ်တို့ကိုလေးနက်အောင်ထောက်ပံ့သောစကားလုံး
- ထု / ဒု / န = လူထု
- ထု / ထု / ကြိ = လက်သီးဖြင့်ရိုက်နှက်သည်
- ထောင့် / ဒေါင့် / န = အရပ်မျက်နှာနှစ်ခုဆုံရာ
- ထောင့် / ထောင့် / ကြိ = မပြေမပြစ်ဖြစ်သည်
- ဝပ် / ဝတ် / ကြိ = ချိုင့်စသည်တွင် ရေတင်နေသည်
- ဝပ် / ဝပ် / န = လျှပ်စစ်ဓာတ်စွမ်းအင်ကို တိုင်းတာသောစံ

စသည့်စကားလုံးများသည် အရေးတူပြီး အသံကွဲသောစကားလုံးများဖြစ်ကြသည်။ အရေးအသားတူသော်လည်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ချင်း ဆက်စပ်မှုမရှိကြပေ။ ထိုစကားလုံးများသည် ဝါစင်္ဂီများလည်း မတူညီကြပေ။ ထို့ကြောင့် ထိုစကားလုံးများသည် သံတူကြောင်းကွဲစကားလုံးစစ်စစ်များမဟုတ်ဘဲ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသံတူကြောင်းကွဲစကားလုံးများဖြစ်ကြသည်။

၃၊၂။ အသံတူ အရေးကွဲစကားလုံးများ

မြန်မာဘာသာစကားတွင် အသံတူပြီး အရေးကွဲသော စကားလုံးများရှိပါသည်။

သာဓကအားဖြင့်-

- ကံ / ကန် / (န) = ကုသိုလ်ကံ
- ကန် / ကန် / (န) = ရေအိုင်
- ကန်း / ကန်း / (ကြိ) = မျက်စိကွယ်သည်
- ကမ်း / ကန်း / (ကြိ) = လှမ်းပေးသည်
- ကတ် / ကတ် / (ကြိ) = ခဲယဉ်းသည်
- ကပ် / ကတ် / (ကြိ) = နီးကပ်သည်
- ကျီး / ကျီး / (န) = ကျီးငှက်
- ကြည်း / ကျီး / (န) = ကုန်းမြေ
- ကျောင်း/ ကျောင်း/ (န) = စာသင်ကျောင်း
- ကြောင်း/ ကျောင်း/ (န) = လမ်းခရီး
- ချီ / ချီ / (ကြိ) = ပင့်သည်
- ချည် / ချီ / (ကြိ) = ရစ်ပတ်တုပ်နှောင်သည်
- ချင်း / ချင်း / (န) = လူမျိုး
- ခြင်း / ချင်း / (န) = ခြင်းလုံး
- ချစ် / ချစ် / (ကြိ) = မေတ္တာရှိသည်
- ခြစ် / ချစ် / (ကြိ) = မီးခြစ်ခြစ်သည်
- ငြာ / ညာ / (ကြိ) = ကြွေးကြော်သည်
- ညာ / ညာ / (ကြိ) = လိမ်လည်သည်
- ငြီး / ညီး / (ကြိ) = ငြီးငွေ့သည်

- ညည်း / ညီး / (ကြိ) = သီချင်းတိုးတိုးဆိုသည်
- စင်း / စင်း / (ကြိ) = ဆန့်သည်
- စဉ်း / စင်း / (ကြိ) = ခုတ်ဖြတ်သည်
- စိတ် / စိတ် / (ကြိ) = ခွဲခြမ်းသည်
- စိပ် / စိတ် / (ကြိ) = ရွတ်မန်းသည်
- စုတ် / စုတ် / (ကြိ) = အဝတ်စသည်တို့စုတ်ပြုသည်
- စုပ် / စုတ် / (ကြိ) = ဝက်အူစသည်ကိုလှည့်ရစ်၍ မြဲမြံအောင်လုပ်သည်
- စန်း / စန်း / (န) = မိုးကောင်းကင်ရှိလ
- စမ်း / စန်း / (န) = ရေအမြဲစိမ့်ယိုထွက်ရာနေရာ
- တီ / တီ / (ကြိ) = အသစ်ပြုလုပ်သည်
- တည် / တီ / (ကြိ) = ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိသည်
- တဲ့ / တဲ့ / (စည်း) = တစ်ဆင့်ကြားစကားဖြစ်ကြောင်းဖော်ပြသောစကားလုံး
- တည့် / တဲ့ / (စည်း) = ရှေးပုဒ်တို့ကိုလေးနက်အောင်ပြုသောစကားလုံးတစ်မျိုး
- ပျင်း / ပျင်း / (ကြိ) = ပျင်းရိသည်
- ပြင်း / ပျင်း / (ကြိ) = ပြင်းထန်သည်
- ဖုန် / ဖုန် / (န) = မြေမှုန့်
- ဖုံ / ဖုန် / (န) = အုန်းဆံစသည်သွတ်ထားသောခြေသုတ်အခင်း
- ဗုံ / ဗုန် / (န) = တီးစရာတူရိယာ
- ဘုံ / ဗုန် / (န) = အများနှင့်သက်ဆိုင်သောအရာ
- မျော / မျော / (ကြိ) = အလိုက်သင့်ပါသွားသည်
- မြော / မျော / (ကြိ) = သတိလစ်သည်
- မျောက် / မျောက် / (န) = မျောက်သတ္တဝါ
- မြောက် / မျောက် / (န) = မြောက်အရပ်
- မြီး / မျိုး / (န) = သားသမီးမှပေါက်ဖွားသူ
- မြည်း / မျိုး / (န) = မြည်းသတ္တဝါ
- လှန်း / လှန်း / (ကြိ) = နေလှန်းသည်
- လှမ်း / လှန်း / (ကြိ) = လှမ်းပေးသည်
- အံ / အန် / (ကြိ) = အခေါက်ခေါက်ဆိုသည်
- အန် / အန် / (ကြိ) = လျှံကျသည်
- အုန်း / အုန်း / (န) = အုန်းပင်
- အုံး / အုန်း / (န) = လဲမြို့စသည်သွတ်ထားသောခေါင်းမိုတင်စရာ

စသည့်စကားလုံးများသည် အသံတူပြီး အရေးကွဲသော ဝါစင်္ဂီတူ စကားလုံးများဖြစ်ကြသည်။ အသံတူ သော်လည်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ချင်း ဆက်စပ်မှုမရှိကြပေ။ ထို့ကြောင့် ထိုစကားလုံးများသည် သံတူ ကြောင်းကွဲစကားလုံးစစ်စစ်များ မဟုတ်ဘဲ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း သံတူကြောင်းကွဲ စကားလုံးများ ဖြစ်ကြသည်။

၃၂၃။ အရေးတူ အသံတူစကားလုံးများ

မြန်မာဘာသာစကားတွင် အရေးတူ အသံတူသော စကားလုံးများရှိပါသည်။

သာကေအားဖြင့်-

- ကူ / ကူ / (ကြိ) = မစသည်
- ကူ / ကူ / (ကြိ) = တွန်မြည်သည်
- ကျား / ကျား / (န) = တိရစ္ဆာန်
- ကျား / ကျား / (န) = အဆောက်အအုံကို မယိုင်လဲအောင်ထောက်ကန်သော အရာ
- ကျိုင်း / ကျိုင်း / (န) = ပိုးကောင်
- ကျိုင်း / ကျိုင်း / (န) = အဆောင်အယောင်တစ်မျိုး
- ခိုး / ခိုး / (ကြိ) = ခိုးယူသည်
- ခိုး / ခိုး / (ကြိ) = မီးခိုးသည်
- ဂေါ် / ဂေါ် / (န) = မြေကြီးကိုတူးထုတ်ရသောကိရိယာတစ်မျိုး
- ဂေါ် / ဂေါ် / (န) = အမျက်ကျောက်တွင်ပါတတ်သော အပြစ်အနာတစ်မျိုး
- ငါး / ငါး / (န) = ရေနေသွေးအေးသတ္တဝါ
- ငါး / ငါး / (န) = လေးနှင့်ခြောက်အကြားရှိအရေအတွက်
- စာ / စာ / (န) = အက္ခရာအရေးအသား
- စာ / စာ / (န) = စာကလေး
- စဉ် / စင် / (ကြိ) = လွင့်ထွက်သည်
- စဉ် / စင် / (ကြိ) = စီတန်းသည်
- ဆူ / ဆူ / (ကြိ) = အပူရှိန်ကြောင့် ရေ အရည်စသည်တို့ပွက်သည်
- ဆူ / ဆူ / (ကြိ) = အပြစ်တင်ဆိုမြည်သည်
- ဆင့် / ဆင့် / (ကြိ) = တစ်ခုပေါ် တစ်ခုဆင့်သည်
- ဆင့် / ဆင့် / (ကြိ) = ခေါ်ယူသည်
- တူ / တူ / (န) = ထုရိုက်ရန်သုံးသော အရိုးတပ်သံတုံးကိရိယာ
- တူ / တူ / (န) = အစာစားရာတွင် အသုံးပြုရသည့်တုတ်ချောင်း
- တက် / တက် / (ကြိ) = အောက်မှအထက်သို့ရွေ့သွားသည်
- တက် / တက် / (ကြိ) = ရောဂါကြောင့် ရုတ်တရက်တွန့်လိမ်သည်
- ဒန်း / ဒန်း / (န) = စီးစရာဒန်း
- ဒန်း / ဒန်း / (န) = ဒန်းပင်
- ဒုံး / ဒုန်း / (န) = ဒုံးကျည်
- ဒုံး / ဒုန်း / (န) = ဒုံးယိမ်းအက
- နာ / နာ / (ကြိ) = ဒဏ်ဖြစ်သည်
- နာ / နာ / (ကြိ) = နားထောင်သည်
- နောက် / နောက် / (ကြိ) = စိတ်ရှုပ်ထွေးသည်
- နောက် / နောက် / (ကြိ) = လှောင်ပြောင်သည်

- ပူ / ပူ / (နဝိ) = နေ၊ မီးအရှိန်မျိုး ထိတွေ့ခံစားရသော
- ပူ / ပူ / (နဝိ) = စူဖောင်းသော
- ပေ / ပေ / (န) = ပေရွက်
- ပေ / ပေ / (န) = အတိုင်းအတာ
- ပဲ / ပဲ / (န) = ပဲသီးပင်
- ပဲ / ပဲ / (န) = ဆယ့်ခြောက်ပုံတစ်ပုံပမာဏ
- ယာ / ယာ / (န) = ယာကွက်
- ယာ / ယာ / (န) = ယာဘက်

စသည့် စကားလုံးများသည် စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံနှင့် အရေးအသားရော အသံပါတူညီသည့် စကားလုံးများ ဖြစ်ကြသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အရေးအသားတူ ဝါစင်္ဂီတူသော စကားလုံးများ ဖြစ်ကြသည်။ ထို စကားလုံးများသည် (၁) အရေးအသားတူ အသံတူသော်လည်း အနက်အဓိပ္ပာယ်ချင်း ဆက်စပ်မှု မရှိကြပေ။ (၂) ထိုစကားလုံးများ၏ အရေးအသားအားလုံး ထပ်တူညီကြသည်။ (၃) ဝါစင်္ဂီများလည်း တူညီကြပါသည်။ ထိုအချက်(၃)ချက်လုံးနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသောကြောင့် ထိုစကားလုံးများသည် သံတူကြောင်းကွဲ စကားလုံးစစ်စစ်များ ဖြစ်ကြပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

မြန်မာဘာသာစကားရှိ သံတူကြောင်းကွဲစကားလုံးများကို အတ္ထဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာရာ၌ အရေးတူအသံကွဲ စကားလုံးများ၊ အသံတူအရေးကွဲ စကားလုံးများနှင့် အရေးတူအသံတူ စကားလုံးများဟူ၍ ခွဲခြားလေ့လာခဲ့ပါသည်။ အရေးတူအသံကွဲ စကားလုံးများသည် အရေးအသားတူပြီး အနက်အဓိပ္ပာယ်ချင်း ဆက်စပ်မှုမရှိသည့် စကားလုံးများ ဖြစ်သော်လည်း ဝါစင်္ဂီများမတူသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သံတူကြောင်းကွဲစစ်စစ်ဖြစ်ရန် လိုအပ်ချက်သုံးချက်နှင့် ကိုက်ညီမှု မရှိသောကြောင့် ထိုစကားလုံးများသည် သံတူကြောင်းကွဲစစ်စစ်များ မဟုတ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

အသံတူအရေးကွဲစကားလုံးများသည် ဝါစင်္ဂီများတူညီကြပြီး အနက်အဓိပ္ပာယ်ချင်း ဆက်စပ်မှု မရှိသည့် စကားလုံးများ ဖြစ်ကြသော်လည်း အရေးအသားချင်း မတူညီကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစကားလုံးများသည် သံတူကြောင်းကွဲစစ်စစ်များ မဟုတ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

အရေးတူအသံတူ စကားလုံးများသည် ဝါစင်္ဂီများတူကြပြီး အနက်အဓိပ္ပာယ်ချင်း ဆက်စပ်မှုမရှိ ဟူသောအချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသည့်အပြင် အရေးအသားများ ထပ်တူညီသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် သံတူကြောင်းကွဲစစ်စစ်ဖြစ်ရန် လိုအပ်ချက်သုံးချက်နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသောကြောင့် အရေးတူအသံတူစကားလုံးများသည် သံတူကြောင်းကွဲ စစ်စစ်များဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုသော် မြန်မာဘာသာစကားရှိ သံတူကြောင်းကွဲစကားလုံးများကို အတ္ထဗေဒ ရှုထောင့်မှ လေ့လာခြင်းအားဖြင့် တွေ့ရှိရသော အားသာချက်မှာ သံတူကြောင်းကွဲ စကားလုံးများကြောင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်နှစ်ခွဲဖြစ်ခြင်း၊ ဝေဝါးခြင်းမဖြစ်အောင် စကားအဆက်အစပ်က ပြုလုပ်ပေးနိုင်စွမ်း ရှိသကဲ့သို့ ဟာသမြောက်အောင် ပြောဆိုရေးဖွဲ့ရာတွင်လည်း များစွာအထောက်အကူပြု ပေးနိုင်သည်ကို

တွေ့ရပါသည်။ အားနည်းချက်မှာမူ အနက်ကောက်ရာတွင် စကားအဆက်အစပ်နှင့်အနက် မကောက်ယူပါက အနက်အဓိပ္ပာယ်လွဲမှားနိုင်သလို စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံ မှားနိုင်သည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် သံတူကြောင်းကွဲစကားလုံးများ၏ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းပုံကို လေ့လာ တွေ့ရှိရပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာဘာသာစကားရှိ သံတူကြောင်းကွဲ စကားလုံးများကို အတ္ထုဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာတင်ပြထားသည့် စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာရာ၌ အရေးတူအသံကွဲ စကားလုံးများ၊ အသံတူအရေးကွဲစကားလုံးများနှင့် အရေးတူအသံတူ စကားလုံးများကို သာဓကများနှင့်တကွ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာခြင်းအားဖြင့် မြန်မာဘာသာစကားတွင် သံတူကြောင်းကွဲ စစ်စစ်မဟုတ်သော စကားလုံးများထက် သံတူကြောင်းကွဲစစ်စစ် စကားလုံးများက ပို၍နည်းပါးနေသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်ပြီး မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာလိုသူများအတွက်လည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အနေဖြင့် အထောက်အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ကျေးဇူးတင်လွှာ

သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ် (စစ်ကိုင်း) ၁၀-နှစ်ပြည့်တွင် စာတမ်းဖတ်ကြားနိုင်ရန် စီစဉ်ပေးပါသော ဒေါက်တာမိုးမိုးရီ၊ ပါမောက္ခချုပ်၊ သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ် (စစ်ကိုင်း)အား အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ ဦးဝင်းနိုင်ထွန်း၊ ဒုတိယပါမောက္ခချုပ်(စီမံ)၊ သမဝါယမနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ်(စစ်ကိုင်း)အားလည်း ကျေးဇူးတင်ရှိ ပါသည်။ ဤစာတမ်း ဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် မေတ္တာရှေ့ထားကာ ကြီးကြပ်လမ်းညွှန်ပေးပါသော ဒေါ်တင်မူအေး၊ ကျောင်းအုပ်ကြီး၊ သမဝါယမကောလိပ်(မန္တလေး)အားလည်းကောင်း၊ ဦးတင်မြင့်၊ ဒုတိယကျောင်းအုပ်ကြီး၊ သမဝါယမ ကောလိပ်(မန္တလေး)အားလည်းကောင်း၊ ဒေါ်အေးစိုးဝင်း၊ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူး၊ မြန်မာစာဌာန၊ သမဝါယမနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုပညာတက္ကသိုလ်(စစ်ကိုင်း)အားလည်းကောင်း၊ မှီငြမ်းကိုးကားရာ ကျမ်းပြုပညာရှင်ကြီးများအားလည်းကောင်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ခင်မင်၊ မောင်၊ (ခနုဖြူ)။ (၂၀၁၅)။ စကားသမုဒ္ဒရာ စာသမုဒ္ဒရာ။ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်စာပေ။
- ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၁၄)။ အတ္ထုဗေဒနိဒါန်း။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်။
- မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၀၈)။ မြန်မာအဘိဓာန်(ဒုတိယအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ နေလင်းပုံနှိပ်တိုက်။

ဖတ်ရှုလေ့လာသောစာအုပ်စာရင်း

- ခင်မင်၊ မောင်၊ (ခနုဖြူ)။ (၂၀၁၅)။ စကားသမုဒ္ဒရာ စာသမုဒ္ဒရာ။ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်စာပေ။
- ခင်မင်၊ မောင်၊ (ခနုဖြူ)။ (၂၀၁၇)။ မြန်မာစကား မြန်မာစာ ရှုပ်ပုံလွှာ။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချို ပုံနှိပ်တိုက်။
- ခင်မင်၊ မောင်၊ (ခနုဖြူ)။ (၂၀၁၇)။ လက်တွေ့အတ္ထုဗေဒနိဒါန်း။ ရန်ကုန်၊ the key collection။
- ဝင်းဝင်းဌေး၊ မ။ (၂၀၁၉)။ ရှုပ်သွင်တူ အနက်ကွဲစကားလုံးများ လေ့လာချက်။ မန္တလေး တက္ကသိုလ်။
- ပါရဂူကြိုတန်း၊ အတန်းတွင်း တင်သွင်းသော သုတေသနစာတမ်း။
- မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၀၈)။ မြန်မာအဘိဓာန်(ဒုတိယအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ နေလင်းပုံနှိပ်တိုက်။

University of Co-operative and Management, Sagaing, 2022

Vol.5, No.2

Sr.No	Title	Author Name	Page
1.	Analysis of Determinants for Educational Attainment in Taungtha Town	Yin Mon Thant	1-14
2.	The Influencing Factors on Customer Brand Loyalty of KBZ Bank in University of Co-operative and Management, Sagaing	Soe Htaik Oo	15-29
3.	Co-operative Students' Perceptions Toward Online Learning During Covid-19 Pandemic	Moe Moe Kyi	30-43
4.	Forecasting Automobile Petrol Consumption of Dollar Station in Sagaing	Thae Su Win	44-59
5.	A Study on the Situation of Rural Water Supply Implemented by the Department of Rural Development, Mandalay Region (2015-2016 to 2019-2020)	Si Thu Aung	60-76
6.	Teachers' Attitudes Towards E-learning Education in University of Co-operative and Management, Sagaing	Hnin Ma Ma Win	77-90
7.	မင်းဆွေ၏ဓားဝတ္ထုကိုအတ္ထုဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာချက်	Theint Theint Phyo	91-111
8.	ကြယ်နီ၏ ကိုတံငါ ဝတ္ထုတိုများမှ ရသပိုင်း လေ့လာချက်	Yan Way Khaing	112-126
9.	သူငယ်ချင်းလို့ပဲဆက်၍ခေါ်မည်ခိုင် ဝတ္ထုမှ ဘာသာစကား၏ အလုပ်တာဝန်များလေ့လာချက်	Swe Mon Aung	127-141
10.	မြန်မာဘာသာစကားရှိ သံတူကြောင်းကွဲစကားလုံးများကို အတ္ထုဗေဒရှုထောင့်မှလေ့လာချက်	Aye Sandar Zaw	142-150